

OPĆINA POSUŠJE
Bosna i Hercegovina

LEAP —————

Lokalni ekološki akcijski plan Općine Posušje **2027–2037**

PODACI O DOKUMENTU

NAZIV	Lokalni ekološki akcijski plan za općinu Posušje		
KLIJENT	Općina Posušje		
ENOVA REFERENCA	054/26	Verzija #2	
STATUS	Nacrt		
KONTAKT PODACI	Podgaj 14/I, 71000 Sarajevo, Bosnia and Herzegovina Tel: +387 33279100; Fax: +387 33279108 info@enova.ba VAT No.: 4201358320007 Registration No.: 65-01-0347-08		
	Fethi Silajdžić Direktor ENOVA d.o.o. Sarajevo		
	ENOVA is certificated to ISO 9001:2015 and ISO 27001:2022		
IZRADIO	ENOVA d.o.o.		
ODOBRIO	Fethi Silajdžić		
POTPISAO			
DATUM	Listopad 2026		

SADRŽAJ

1 UVOD.....	11
2 METODOLOGIJA	12
2.1 Metodološki pristup i participativni proces.....	12
2.2 Proces izrade LEAP-a	13
3 OPĆI PODACI O OPĆINI POSUŠJE	14
3.1 Geografski podaci.....	14
3.1.1 Geografski položaj.....	14
3.1.2 Geološke i reljefne odlike.....	15
3.1.3 Klimatske i hidrografske odlike.....	16
3.1.4 Pedološke i vegetacijske odlike.....	17
3.2 Demografske karakteristike	18
3.3 Administrativna pripadnost i organizacija vlasti.....	19
3.4 Prostorni razvoj.....	20
4 PRAVNI, STRATEŠKI I INSTITUCIONALNI OKVIR	22
4.1 Uvod.....	22
4.2 Pravni okvir	22
4.3 Strateški i planski dokumenti.....	25
4.3.1 Razina BiH.....	25
4.3.2 Razina FBiH.....	26
4.3.3 Razina ŽZH	27
4.3.4 Razina općine Posušje.....	28
4.4 Institucionalni okvir.....	29
4.4.1 Razina BiH.....	29
4.4.2 Razina FBiH.....	30
4.4.3 Razina ŽZH	31
4.4.4 Razina općine Posušje.....	32
4.5 Ocjena lokalnog pravnog, strateškog i institucionalnog kapaciteta za upravljanje okolišem	34
5 DRUŠTVENO-EKONOMSKI POKRETAČI I PRITISCI	36
5.1 Poljoprivreda.....	36

5.1.1 Struktura i obilježja poljoprivrednih gospodarstava	36
5.1.2 Biljna proizvodnja.....	36
5.1.3 Životinjska proizvodnja.....	37
5.1.4 Pritisci poljoprivrede.....	38
5.2 Energetika.....	38
5.2.1 Stanje energetskeg sektora.....	38
5.2.2 Pritisci energetskeg sektora na okoliš.....	40
5.3 Gospodarske aktivnosti.....	40
5.3.1 Gospodarska struktura	40
5.3.2 Poslovne zone i industrijska proizvodnja.....	42
5.3.3 Pritisci gospodarstva na okoliš	43
5.4 Promet i infrastruktura	44
5.4.1 Cestovna mreža i prometno opterećenje.....	45
5.4.2 Broj registriranih vozila i struktura voznog parka.....	46
5.4.3 Javni prijevoz i alternativni oblici mobilnosti.....	47
5.4.4 Percepcija građana o prometu i infrastrukturi.....	48
5.4.5 Ocjena stanja u području prometa i prometne infrastrukture	48
5.5 Turizam.....	49
5.5.1 Park prirode Blidinje	49
5.5.2 Ostali prirodni i turistički lokaliteti	50
5.5.3 Vikend–naselja i privatni turistički smještaj	51
5.5.4 Ocjena stanja u području turizma.....	51
5.6 Prostorno uređenje i urbanizam	51
5.6.1 Planska osnova	51
5.6.2 Struktura korištenja prostora.....	52
5.6.3 Izgradnja i bespravna gradnja.....	53
5.6.4 Poslovne zone i eksploatacijska područja.....	53
5.6.5 Zelene i javne površine.....	54
5.6.6 Ocjena stanja u području prostornog razvoja.....	54
5.7 Upravljanje otpadom.....	55
5.7.1 Okvir za upravljanje otpadom.....	55
5.7.2 Komunalni otpad.....	55

5.7.3 Proizvodni otpad.....	61
5.7.4 Posebne kategorije otpada.....	61
5.7.5 Financiranje upravljanja otpadom	62
5.7.6 Percepcija građana o upravljanju otpadom	62
5.7.7 Ocjena stanja u području upravljanja otpadom	63
6 PROCJENA STANJA OKOLIŠA	65
6.1 Zrak.....	65
6.1.1 Kvaliteta zraka	65
6.1.2 Modelirana procjena kvalitete zraka	66
6.1.3 Ocjena stanja u području kvalitete zraka	70
6.2 Vodni resursi	71
6.2.1 Okvir za upravljanje.....	71
6.2.2 Hidrografija i hidrogeološke značajke	71
6.2.3 Izvorišta.....	72
6.2.4 Vodoopskrba	73
6.2.5 Odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda	74
6.2.6 Percepcija građana o upravljanju vodama.....	76
6.2.7 Zaštita od štetnog djelovanja voda	76
6.2.8 Ocjena stanja u području vodnih resursa.....	77
6.3 Upravljanje zemljištem.....	77
6.3.1 Karakteristike zemljišta	77
6.3.2 Struktura zemljišnog pokrova	78
6.3.3 Korištenje zemljišta	80
6.3.4 Degradacija i zagađenje tla	81
6.3.5 Zaštita zemljišta.....	82
6.3.6 Percepcija građana o zemljištu i njegovoj zaštiti	83
6.3.7 Ocjena stanja u području upravljanja zemljištem	83
6.4 Zaštita prirodnog i kulturno-povijesnog nasljeđa	84
6.4.1 Biološka raznolikost	84
6.4.2 Zaštićena prirodna područja i potencijalna prirodna područja za zaštitu.....	86
6.4.3 Kulturno-povijesno nasljeđe	89
6.4.4 Percepcija građana o stanju prirodnog i kulturno-povijesnog nasljeđa.....	90

6.4.5 Ocjena stanja u području zaštite prirodnog i kulturno-povijesnog nasljeđa	91
6.5 Upravljanje šumama i šumskim zemljištem	92
6.5.1 Površine i režim gospodarenja šumama i šumskim zemljištem.....	93
6.5.2 Šumska vegetacija i struktura šuma.....	93
6.5.3 Minirane površine	97
6.5.4 Šumski požari.....	97
6.5.5 Antropogeni utjecaji na šume i šumsko zemljište	100
6.5.6 Upravljanje lovnom divljači i ribljim fondom na području Općine	100
6.5.7 Percepcija građana o stanju šuma i šumskog zemljišta.....	101
6.5.8 Ocjena stanja u području zaštite šuma i šumskog zemljišta.....	102
6.6 Klimatske promjene	103
6.6.1 Klimatski rizici	103
6.6.2 Percepcija građana o klimatskim promjenama i rizicima.....	105
6.6.3 Postojeći okvir za prilagodbu klimatskim promjenama.....	106
6.6.4 Ocjena stanja u području klimatskih promjena.....	106
6.7 Buka	107
6.7.1 Percepcija građana o buci.....	108
6.7.2 Ocjena stanja u području zaštite od buke.....	109
7 OKOLIŠNI PROBLEMI I PRIORITETI.....	110
8 VIZIJA, STRATEŠKI OKVIR I OPERATIVNI CILJEVI LEAP-A	118
8.1 Vizija LEAP-a.....	118
8.2 Strateška usmjerenja djelovanja.....	118
8.3 Strateški ciljevi.....	118
8.4 Operativni ciljevi.....	119
9 AKCIJSKI PLAN.....	125
10 MONITORING, IZVJEŠĆIVANJE I EVALUACIJA LEAP-A	156
11 LITERATURA	159
12 PRILOZI.....	163
PRILOG A1. MATRICA ZA PRAĆENJE PROVEDBE AKCIJSKOG PLANA LEAP-a	163
PRILOG A2. POKAZATELJI ZA PRAĆENJE NAPRETKA PO OKOLIŠNIM OBLASTIMA	196

POPIS KRATICA

KRATICA	ZNAČENJE
AP	Akcijski plan
BiH	Bosna i Hercegovina
BPK	Biokemijska potrošnja kisika
BPK5	Biokemijska potrošnja kisika nakon pet dana
BHMAC	Centar za uklanjanje mina u Bosni i Hercegovini
CBD	Konvencija o biološkoj raznolikosti
CLC	Corine Land Cover – baza podataka o pokrovu zemljišta
CO	Ugljični monoksid
CORINE	Coordination of Information on the Environment – program Europske unije za koordinaciju informacija o okolišu
CZ	Civilna zaštita
DPSIR	Pokretači – pritisci – stanje – učinci – odgovor
EEA	European Environment Agency – Europska agencija za okoliš
EBRD	Europska banka za obnovu i razvoj
EIB	Europska investicijska banka
EU	Europska unija
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
FHMZ	Federalni hidrometeorološki zavod
FIA	Financijsko–informatička agencija
FMOIT	Federalno ministarstvo okoliša i turizma
FZO FBiH	Fond za zaštitu okoliša Federacije BiH
GIS	Geografski informacijski sustav
HNŽ	Hercegovačko–neretvanska županija
IPA	Instrument pretpristupne pomoći Europske unije
ISZP–FBiH	Informacijski sustav zaštite prirode Federacije Bosne i Hercegovine
IT	Informacijska tehnologija
IUCN	International Union for Conservation of Nature – Međunarodna unija za zaštitu prirode
JU	Javna ustanova
JP	Javno poduzeće
KPK	Kemijska potrošnja kisika
KM	Konvertibilna marka
LEAP	Lokalni ekološki akcijski plan
MHE	Mala hidroelektrana
MZ	Mjesna zajednica
MVTEO BiH	Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine
MW	Megavat
NAP	Nacionalni plan prilagodbe klimatskim promjenama

KRATICA	ZNAČENJE
NH ₃	Amonijak
NO	Dušikov monoksid
NO ₂	Dušikov dioksid
NP	Nacionalni park
NRW	Non–Revenue Water – neprihodovana voda
NVO	Nevladina organizacija
OIE	Obnovljivi izvori energije
OPG	Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo
PAH	Policiklički aromatski ugljikovodici
PDV	Porez na dodanu vrijednost
PGDP	Prosječni godišnji dnevni promet
PM	Lebdeće čestice
PM _{2.5}	Lebdeće čestice aerodinamičkog promjera do 2,5 mikrometara
PM ₁₀	Lebdeće čestice aerodinamičkog promjera do 10 mikrometara
PP	Park prirode
PPOV	Postrojenje za pročišćavanje otpadnih voda
PRTR	Pollutant Release and Transfer Register – Registar ispuštanja i prijenosa onečišćujućih tvari
PVC	Polivinil–klorid
RCP8.5	Scenarij klimatskih promjena s visokim emisijama stakleničkih plinova
SEO	Strateška procjena utjecaja na okoliš
SO ₂	Sumporov dioksid
SPA	Sustainability of Protected Areas – održivost zaštićenih područja
ŠGP	Šumskogospodarsko područje
TS	Transformatorska stanica
USAID	United States Agency for International Development – Američka agencija za međunarodni razvoj
UNDP	United Nations Development Programme – Program Ujedinjenih naroda za razvoj
VAT	Value Added Tax – porez na dodanu vrijednost
VE	Vjetroelektrana
VOC	Volatile Organic Compounds – hlapivi organski spojevi
WBIF	Western Balkans Investment Framework – Investicijski okvir za Zapadni Balkan
WHO	World Health Organization – Svjetska zdravstvena organizacija
WHO WSP	Metodologija Svjetske zdravstvene organizacije za plan sigurnosti vodoopskrbe
WWF	Worldwide Fund for Nature – Svjetska organizacija za zaštitu prirode
WSP	Water Safety Plan – plan sigurnosti vodoopskrbe
ZP	Zaštićeno područje
ŽZH	Županija Zapadnohercegovačka

POPIS TABLICA

Tablica 1: Ključni zakoni relevantni za izradu LEAP-a.....	23
Tablica 2: Pregled strateških dokumenata na razini BiH.....	25
Tablica 3: Pregled strateških dokumenata na razini FBiH	26
Tablica 4: Pregled strateških i planskih dokumenata na razini ŽZH.....	27
Tablica 5: Pregled strateških i planskih dokumenata na razini Općine Posušje	28
Tablica 6: Nadležnosti relevantnih institucija BiH u području zaštite okoliša	29
Tablica 7: Nadležnosti relevantnih institucija FBiH u oblasti okoliša	30
Tablica 8: Ključne institucije i njihove nadležnosti u oblasti zaštite okoliša na razini ŽZH.....	31
Tablica 9: Pregled najvažnijih službi i poduzeća sa razine Općine i njihove nadležnosti povezane sa zaštitom okoliša.....	32
Tablica 10: Pregled površina pod najzastupljenijim poljoprivrednim kulturama u razdoblju 2020.–2025. godine (ha)	36
Tablica 11: Pregled brojnog stanja stoke, peradi i pčelinjih zajednica	38
Tablica 12: Pregled ključnih obilježja energetskog sektora Općine Posušje	39
Tablica 13: Potencijali obnovljivih izvora energije na području Općine Posušje	40
Tablica 14: Struktura registriranih pravnih osoba prema području djelatnosti u Općini Posušje, 31.12.2025	41
Tablica 15: Prosječni godišnji dnevni promet na magistralnim cestama M6.1 i M15 na području Općine Posušje u 2025. godini	45
Tablica 16: Struktura registracijskih postupaka prema vrsti vozila, siječanj–lipanj 2026. godine....	46
Tablica 17: Pregled prostorno–planske dokumentacije Općine Posušje	52
Tablica 18: Struktura evidentiranih katastarskih površina Općine Posušje	52
Tablica 19: Poslovne zone evidentirane Strategijom razvoja Općine Posušje.....	53
Tablica 20: Tokovi otpada na području općine Posušje za razdoblje 2023.–2025. godine.....	57
Tablica 21: Identificirane deponije na području Općine Posušje.....	58
Tablica 22: Godišnje prosječne modelirane koncentracije u Posušju, 2020.–2024., u usporedbi s graničnim vrijednostima	67
Tablica 23: Usporedba modeliranih petogodišnjih prosjeka sa okolnim lokalnim jedinicama u široj regiji Posušja, 2020.–2024.....	69
Tablica 24: Pregled stanja vodoopskrbne mreže.....	73
Tablica 25: Pregled ukupnih gubitaka vode u vodovodnom sustavu općine Posušje za razdoblje 2010.–2019. godine.....	73
Tablica 26: Površine koje ostvaruju katastarski prihod (u hektarima) prema načinu korištenja i klasama u općini Posušje	80
Tablica 27: Osnovni pokazatelji strukture državnih šuma i šumskog zemljišta u GJ „Posušje“ prema režimu gospodarenja	95
Tablica 28: Promjene vremenskih i klimatskih uvjeta koje su primijetili anketirani građani	105
Tablica 29: Ljestvica za određivanje razine prioriteta okolišnih problema	110
Tablica 30: Procjena razine prioriteta identificiranih okolišnih problema	110

POPIS SLIKA

Slika 1: Konceptualni prikaz DPSIR metodologije primijenjene u izradi LEAP-a	12
Slika 2: Karta geografskog položaja općine Posušje unutar BiH	14
Slika 3: Reljefna karta općine Posušje sa istaknutim morfološkim cjelinama i naseljenim mjestima	15
Slika 4: Klimadijagram za Meteorološku stanicu Livno za razdoblje 2015.–2024. godine	17
Slika 5: Vitalna statistika (broj rođenih i umrlih) općine Posušje za razdoblje 2015.–2024. godine	19
Slika 6: Satelitski snimak urbanog jezgra općine Posušje i neposrednog okolnog područja	20
Slika 7: Povezanost strateškog okvira i LEAP-a Općine Posušje	25
Slika 8: Ključna područja Federalne strategije zaštite okoliša 2022.–2032. godine	27
Slika 9: Trend kretanja zasijanih površina najzastupljenijih poljoprivrednih kultura u razdoblju 2020.–2025.	37
Slika 10: Dobna struktura vozila obuhvaćenih registracijskim postupcima	47
Slika 11: Park prirode Blidinje i Blidinjsko jezero	49
Slika 12: Akumulacija Tribistovo	50
Slika 13: Količine prikupljenog komunalnog otpada na području općine Posušje za razdoblje od 2021.–2025. godine	56
Slika 14: Divlje odlagalište otpada „Posušje“ (šifra odlagališta 70010) – prisutnost miješanog komunalnog otpada i otpadnih automobilskih guma	60
Slika 15: Odabrani rezultati ankete o percepciji građana u području upravljanja otpadom	63
Slika 16: Usporedba godišnjih prosječnih modeliranih koncentracija onečišćujućih tvari s graničnim vrijednostima u Posušju, 2020.–2024. G1 – Koncentracija onečišćujućih tvari NO ₂ i SO ₂ s graničnim vrijednostima (GV) G2 – Koncentracija onečišćujućih tvari PM ₁₀ i PM _{2,5} s graničnim vrijednostima (GV) G3 – Koncentracija onečišćujućih tvari CO s graničnim vrijednostima (GV)	67
Slika 17: Sezonska dinamika modeliranih koncentracija PM _{2,5} , PM ₁₀ , NO ₂ i O ₃ u Posušju	68
Slika 18: Broj dana s modeliranim dnevnim koncentracijama PM ₁₀ iznad 50 µg/m ³ u Posušju, 2020.–2024.	69
Slika 19: Ocjena stanja kanalizacijske infrastrukture i upravljanja otpadnim vodama prema mišljenju građana općine Posušje	76
Slika 20: Karta pokrovnosti zemljišta općine Posušje	79
Slika 21: Ocjena kvalitete zemljišta prema mišljenju anketiranih građana općine Posušje	83
Slika 22: Prikaz vegetacije na području Masne Luke sa sastojinama munike	85
Slika 23: Blidinjsko jezero (Izvor: autor dokumenta)	86
Slika 24: Prostorni obuhvat PP Blidinje unutar granica Općine Posušje	87
Slika 25: Odabrani rezultati ankete o percepciji građana u području prirodnog i kulturno-povijesnog nasljeđa	91
Slika 26: Rasprostranjenost tipova realne šumske vegetacije na području općine Posušje	94
Slika 27: Odabrani rezultati ankete o percepciji građana u području zaštite šuma i šumskog zemljišta	101
Slika 28: Prosječne mjesečne temperature te prosječne minimalne i maksimalne temperature zraka na području Posušja	103
Slika 29: Percepcija građana o promjenama vremenskih i klimatskih uslova	105
Slika 30: Ocjena zaštite od suša, požara, poplava i drugih klimatskih rizika	106
Slika 31: Ocjena stanja utjecaja buke na okoliš i društvo u Općini Posušje	109

1 UVOD

Lokalni ekološki akcijski plan (LEAP) Općine Posušje za razdoblje 2027.–2037. predstavlja planski dokument kojim se utvrđuju stanje okoliša, ključni okolišni problemi, razvojni pritisci, prioriteti djelovanja i mjere za unapređenje zaštite okoliša na lokalnoj razini. Dokument je usmjeren na povezivanje zaštite okoliša sa prostornim razvojem, komunalnom infrastrukturom, gospodarstvom, poljoprivredom, energetikom, turizmom i prilagodbom klimatskim promjenama.

LEAP je izrađen s ciljem da Općina Posušje dobije usklađen i provediv okvir za donošenje odluka, pripremu projekata, privlačenje financijskih sredstava i praćenje napretka u zaštiti okoliša. Dokument ne zamjenjuje zakonske, prostorne, sektorske i planske akte viših razina vlasti, nego ih lokalno razrađuje i povezuje sa konkretnim potrebama Općine.

Obuhvat LEAP-a čini područje općine Posušje, a plansko razdoblje obuhvata razdoblje od 2027. do 2037. godine. Analiza je usmjerena na zrak, vode, zemljište, prirodu i bioraznolikost, šume, kulturno-povijesno nasljeđe, klimatske rizike, buku i upravljanje otpadom. Posebna pažnja posvećena je problemima koji imaju najveći utjecaj na zdravlje stanovništva, kvalitetu života, prirodne resurse i otpornost lokalne zajednice.

LEAP je pripremljen kroz kombinaciju analize dostupnih podataka, pregleda relevantnih planskih i pravnih dokumenata, procjene pritisaka na okoliš, konzultacija sa nadležnim institucijama i uključivanja zainteresirane javnosti. Na temelju tako utvrđenog stanja definirani su okolišni problemi i prioriteti, a zatim strateški i operativni ciljevi te akcijski plan sa nositeljima, rokovima, pokazateljima, procijenjenim troškovima i mogućim izvorima financiranja.

Uspješnost LEAP-a ovisit će od političke podrške, osiguranja financijskih sredstava, suradnje Općine sa javnim poduzećima i institucijama viših razina vlasti, pravovremene pripreme projektne dokumentacije i kontinuiranog uključivanja građana. Zbog toga je LEAP zamišljen kao dinamičan dokument koji se periodično prati, evaluira i po potrebi usklađuje sa novim podacima i okolnostima.

2 METODOLOGIJA

2.1 Metodološki pristup i participativni proces

Izrada LEAP-a temelji se na međunarodno priznatoj DPSIR metodologiji (Driver – Pressure – State – Impact – Response), koju Europska agencija za okoliš (European Environment Agency – EEA) primjenjuje pri izradi izvješća o stanju okoliša i procjeni učinkovitosti okolišnih politika.

DPSIR metodologija, prikazana na Slika 1, predstavlja integrirani analitički okvir koji omogućuje sustavno sagledavanje uzročno–posljedičnih veza između društveno–gospodarskog razvoja i stanja okoliša. Polazi od pretpostavke da različiti društveni i gospodarski pokretači (Drivers), poput demografskog razvoja, gospodarskih aktivnosti, poljoprivrede, energetike ili turizma, stvaraju određene pritiske na okoliš (Pressures), uključujući emisije onečišćujućih tvari, nastanak otpada, prekomjerno korištenje prirodnih resursa te promjene u korištenju zemljišta. Navedeni pritisci utječu na stanje pojedinih sastavnica okoliša (State), kao što su kvaliteta zraka, voda, tla, prirodnih staništa i bioraznolikosti, što može proizvesti različite učinke (Impacts) na zdravlje stanovništva, prirodne resurse, ekosustave i ukupnu kvalitetu života. Kao odgovor na utvrđene probleme definiraju se odgovarajuće politike, mjere i aktivnosti (Responses) kojima se nastoje ublažiti postojeći pritisci, unaprijediti stanje okoliša te povećati otpornost lokalne zajednice na buduće izazove.

Slika 1: Konceptualni prikaz DPSIR metodologije primijenjene u izradi LEAP-a

Primjena DPSIR metodologije omogućila je da se analiza stanja okoliša Općine Posušje ne temelji isključivo na opisu postojećeg stanja, nego i na razumijevanju uzroka okolišnih problema, njihovih posljedica te identifikaciji mjera koje će doprinijeti njihovu dugoročnom rješavanju. Na taj je način uspostavljena jasna povezanost između procjene postojećeg stanja, utvrđenih okolišnih prioriteta i predloženog Akcijskog plana.

Izrada LEAP-a provedena je kroz participativni proces u kojem je ključnu ulogu imala Radna skupina, sastavljena od predstavnika Općine Posušje, javnih poduzeća i nadležnih institucija, uz aktivno sudjelovanje zainteresirane javnosti.

Participativni pristup imao je za cilj osigurati da LEAP bude utemeljen na pouzdanim podacima, lokalnim razvojnim prioritetima i stvarnim potrebama zajednice, uz aktivno uključivanje ključnih dionika u sve faze njegove izrade. Tijekom procesa provedene su konzultacije s predstavnicima općinskih službi, javnih poduzeća i drugih relevantnih institucija, održani su sastanci Radne skupine,

provedena je anketa među stanovništvom, prikupljeni su komentari i prijedlozi zainteresiranih dionika, a prije konačne izrade nacrt dokumenta će razmatrati Radna skupina i biće provedena javna rasprava.

2.2 Proces izrade LEAP-a

Proces izrade LEAP-a Općine Posušje obuhvatio je sljedeće aktivnosti:

- donesena je **Odluka o pristupanju izradi LEAP-a (Lokalnog ekološkog akcijskog plana) Općine Posušje za razdoblje 2027.–2037. godine**, broj: 01-803/26 od 18.06.2026. godine;
- održan je početni (kick-off) sastanak s predstavnicima Općine Posušje na kojem su predstavljeni metodologija rada, plan aktivnosti i dinamika provedbe projekta;
- doneseno je **Rješenje o imenovanju Radne skupine za izradu LEAP-a**, broj: 01-803/26 od 18.06.2026. godine;
- pripremljen je anketni upitnik te je provedeno anketiranje stanovništva s ciljem sagledavanja percepcije građana o stanju okoliša i utvrđivanja prioritetnih okolišnih problema;
- ođaslani su zahtjevi za dostavu podataka i pregled potrebne dokumentacije te su prikupljeni relevantni podaci od općinskih službi, javnih poduzeća i drugih nadležnih institucija;
- održano je više sastanaka Radne skupine tijekom kojih su razmatrani rezultati analiza, utvrđeni ključni okolišni problemi te definirani razvojni prioriteti;
- izrađen je Akcijski plan (AP) s prioritetnim mjerama, nositeljima provedbe, rokovima, procjenom potrebnih financijskih sredstava i mogućim izvorima financiranja;
- pripremljen je prvi nacrt LEAP-a, i dostavljen Radnoj skupini na razmatranje.

3 OPĆI PODACI O OPĆINI POSUŠJE

3.1 Geografski podaci

3.1.1 Geografski položaj

Općina Posušje obuhvaća površinu od 448 km², što je iznad prosjeka za jedinice lokalne samouprave u Bosni i Hercegovini (BiH). Prema odrednicama apsolutnoga geografskog položaja, općina Posušje smještena je između 43° i 44° sjeverne geografske širine te 17° i 18° istočne geografske dužine. Međutim, veći geografski značaj ima njezin relativni položaj, na temelju kojega Posušje opisujemo kao pograničnu općinu smještenu na krajnjem zapadu Hercegovine. Urbani centar ove općine udaljen je svega oko tri kilometra od hrvatske granice, koja ima status vanjske granice Europske unije, kao i Schengenskoga prostora. Prekogranični promet u ovom sektoru odvija se preko graničnoga prijelaza Osoje, koji značajno pridonosi široj geoprometnoj povezanosti ove općine te pozitivno utječe na njezine razvojne mogućnosti. Najbliži grad Posušju s druge strane granice je Imotski, udaljen desetak kilometara. Teritorij općine Posušje graniči i s pet jedinica lokalne samouprave u BiH: Tomislavgradom i Jablanicom na sjeveru, Mostarom i Širokim Brijegom na istoku te Grudama na jugu. S njima je izravno povezana magistralnim cestama, uz iznimku grada Mostara, do kojega vodi neizravna prometna veza preko Širokoga Brijega. Cestovna udaljenost Posušja od Širokoga Brijega, kao županijskoga središta, iznosi manje od 30 kilometara, a od Mostara, kao najbližega makroregionalnog središta, oko 50 kilometara.

Slika 2: Karta geografskog položaja općine Posušje unutar BiH

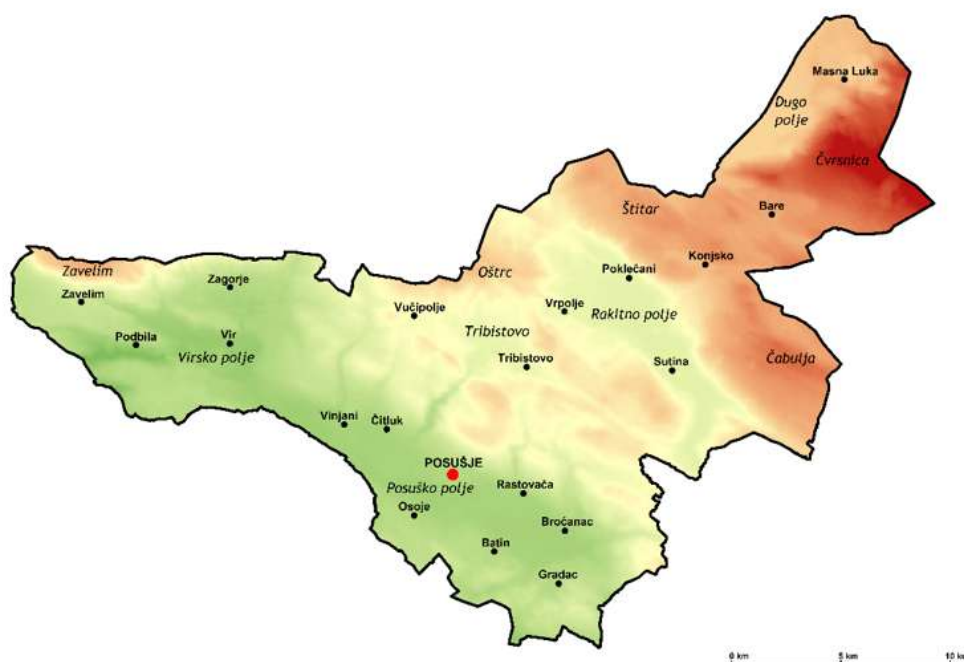
S geoekološkoga aspekta, geografski položaj općine Posušje uvjetovao je razvoj specifičnih prirodnih obilježja karakterističnih za područje visokoga krša Dinarida. Prijelazni položaj između mediteranskoga i kontinentalnoga klimatskog utjecaja pridonosi izraženoj raznolikosti biljnih i

životinjskih zajednica važnih za očuvanje ukupne bioraznolikosti ovoga područja. Krški reljef s razvijenim površinskim i podzemnim oblicima uvjetuje veliku osjetljivost okoliša, osobito u pogledu zaštite podzemnih voda koje predstavljaju važan prirodni resurs ovoga područja. S druge strane, relativno nizak stupanj urbanizacije i velika zastupljenost prirodnih predjela stvaraju povoljne pretpostavke za razvoj održivoga upravljanja prostorom. U kontekstu činjenice da ova općina dijeli granicu s državom članicom Europske unije, koja provodi jasno definirane okolišne politike, posebnu pozornost potrebno je posvetiti prekograničnoj suradnji u ovom području.

3.1.2 Geološke i reljefne odlike

Glavno geološko obilježje općine Posušje jest gotovo homogena zastupljenost krškoga reljefa. Ovo područje leži na karbonatnoj platformi vanjskih Dinarida, a u njegovoj geološkoj građi prevladavaju kredni vapnenci i dolomiti, preko kojih su u sinklinalama tijekom kenozoika istaloženi mlađi sedimenti, poput eocenskoga fliša. Pored vapnenačkih stijena, koje se mogu smatrati značajnim resursom za dobivanje građevinskoga materijala, u rudno-mineralno bogatstvo ovoga područja ubrajaju se i veća ležišta boksita.

S druge strane, sama morfologija terena je heterogena, budući da uključuje veći broj različitih reljefnih cjelina. Na ovom prostoru nalaze se čak četiri krška polja. Najmanje i najniže među njima jest Virsko polje na zapadu općine. Ono se nalazi na oko 550 metara nadmorske visine te se može shvatiti i kao nastavak većega Posuškoga polja, smještenoga na jugu općine. Ipak, Posuško polje nalazi se na nešto višoj nadmorskoj visini (oko 600 metara) te je morfološki jasnije definirano, unatoč činjenici da nije okruženo visokim planinama. Na istoku općinskoga teritorija pruža se trokutasto Rakitno polje, na nadmorskoj visini od oko 900 metara. Na krajnjem sjeveru smješteno je Dugo polje, koje Posušje dijeli sa susjednim općinama Tomislavgrad i Jablanica. Ono je specifično zbog smjera pružanja koji je okomit na uobičajeni dinarski pravac sjeverozapad–jugoistok. Osim toga, veći se dio polja nalazi u zoni iznad 1200 metara nadmorske visine, zbog čega pripada hipsometrijski najvišim krškim poljima u Dinaridima.

Slika 3: Reljefna karta općine Posušje sa istaknutim morfološkim cjelinama i naseljenim mjestima

Pored polja, na ovom se području nalazi i nekoliko planinskih uzvišenja, a osobito se izdvajaju ona na sjeveru općine. Najviša među njima jest Čvrstica, planina koja s jugoistočne strane omeđuje Dugo polje. Njezin najviši vrh, Pločno (2228 metara), koji se nalazi na općinskoj granici s Mostarom, jedan je od najviših planinskih vrhova u cijeloj BiH. Štitar (1426 metara) jest barijerna planina između Dugoga i Rakitnoga polja, pri čemu se na jugoistoku nastavlja na Čabulju, čiji vrh Bile stine doseže 1661 metar. Općinsku granicu prema sjeverozapadu čine planine Zavelim (1347 metara) i Oštrc (1304 metra). Kroz središnji dio općine proteže se visoravan Tribistovo, koja razdvaja Posuško od Rakitnoga polja. Južno od Posuškoga i Virskoga polja prostire se brdski reljef čija nadmorska visina ne prelazi 1000 metara, a preko kojega se pruža državna granica s Hrvatskom.

3.1.3 Klimatske i hidrografske odlike

Na širem području Posušja izravno se isprepliću sredozemni i kontinentalni klimatski utjecaji, pri čemu je osobito značajan čimbenik reljef, odnosno činjenica da je riječ o dijelu Zapadne Hercegovine s najvišom hipsometrijom. Kao rezultat navedenih čimbenika jasno se razlikuju klimatske prilike južnoga dijela općine, odnosno Posuškoga i Virskoga polja, u odnosu na planinski sjever, pri čemu područje Tribistova i Rakitnoga polja predstavlja prijelaznu zonu. Dvije najbliže meteorološke postaje Posušju nalaze se u Mostaru i Livnu, pri čemu, zbog znatno manje hipsometrijske razlike, klimatski podatci za Livno bolje odražavaju podneblje posuškoga područja. Na temelju njih uočava se raspon prosječnih mjesečnih temperatura od 1 °C u siječnju do 21 °C u srpnju. Prosječna godišnja temperatura iznosi oko 11°C. Južni dio općine odlikuje izmijenjena sredozemna klima (Csb¹), te se može očekivati da su prosječne temperaturne vrijednosti ondje za jedan do dva stupnja više u odnosu na prethodno navedene podatke. Na temelju interpoliranih temperaturnih pokazatelja može se konstatirati da Tribistovo i Rakitno polje imaju preplaninsku klimu (Cfc²), dok krajnji sjever općine karakterizira prava planinska klima (Dfc³).

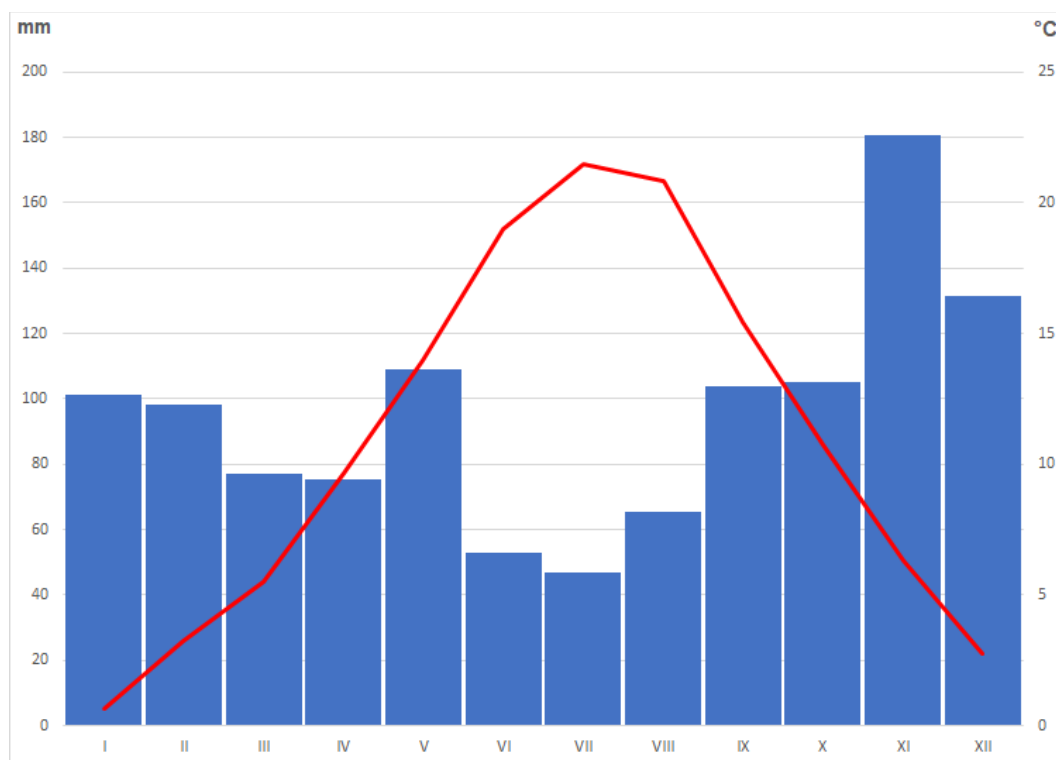
Godišnja količina padalina u Livnu iznosi oko 1500 milimetara, pri čemu se procjenjuje da je na području općine Posušje ona nešto veća, osobito na planinskom sjeveru. Raspodjela padalina tijekom godine vrlo je neujednačena te se znatno veće količine izlučuju tijekom hladnijega dijela godine u usporedbi s ljetnim razdobljem. Na širem području Hercegovine studeni se smatra najkišovitijim, a srpanj najsušnijim mjesecom. Također treba istaknuti da ova, osobito planinska, područja odlikuje i razmjerno velika vjetrovitost.

U kontekstu suvremenih klimatskih promjena područje općine Posušje suočava se s nekoliko izraženih trendova. Klimatski podaci u ovoj analizi su uzeti za desetogodišnje razdoblje od 2015. do 2024. godine, te u usporedbi sa podacima za 30-godišnji klimatski ciklus od 1961. do 1990. godine pokazuju da su prosječne temperature zraka porasle za skoro 2°C. U budućnosti se očekuje daljnji porast prosječnih temperatura zraka, osobito tijekom ljetnih mjeseci, uz povećanje učestalosti i trajanja toplinskih valova. Istodobno, iako se ne predviđa značajnije smanjenje ukupne godišnje količine padalina, očekuje se njihova izraženija sezonska i prostorna neujednačenost, odnosno češća pojava duljih sušnih razdoblja tijekom ljeta. Nestašica vode u ljetnom razdoblju, u kombinaciji s visokim temperaturama, povećava i rizik od veće učestalosti i razornijih učinaka šumskih požara na području cijele Hercegovine, uključujući i posuški kraj.

¹ Oznaka prema Köppenovoj klasifikaciji klimata: C – umjereni klimatski razred; s – sušna razdoblja tijekom ljeta; b – umjereno topla ljeta.

² Oznaka prema Köppenovoj klasifikaciji klimata: C – umjereni klimatski razred; f – odsustvo sušnog razdoblja; c – pro hladna ljeta.

³ Oznaka prema Köppenovoj klasifikaciji klimata: D – snježni klimatski razred; f – odsustvo sušnog razdoblja; c – pro hladna ljeta.

Slika 4: Klimadijagram za Meteorološku stanicu Livno za razdoblje 2015.–2024. godine⁴

Iako ne oskudijeva u količini padalina, kao što i sam toponim sugerira, Posušje je kraj s relativno siromašnom hidrografskom mrežom, što se može izravno povezati s krškim karakterom terena. Vodotoci su prilično rijetki, a među malobrojnim najviše se ističe Ričina, krška rijeka duga oko 25 kilometara, koja u toku sušnoga razdoblja godine ostaje bez vode. Ona izvire na visoravni Tribistovo, odakle se kanjonom Brine spušta u Posuško i Virsko polje, gdje djelomično teče i uz državnu granicu prema Hrvatskoj. U blizini općinskoga središta prima svoju najznačajniju pritoku, Topalu. U donjem toku teče hrvatskim teritorijem te završava u Imotskom polju, odakle je dalje povezana sa slivom Trebižata, odnosno Neretve. Posuško je polje putem manjih ponora hidrološki dodatno povezano s Imotskim poljem. Od ostalih rijeka vrijedi izdvojiti još samo Ugrovaču, koja izvire u Rakitskom polju, odakle teče prema Lištici u Širokom Brijegu. Na području općine nalazi se i nekoliko manjih izvora, ali s vrlo ograničenim mogućnostima njihova korištenja.

Na ovom području nalaze se i dva jezera. Blidinje je znatno poznatije, po njemu je nazvan i jedan od najvećih parkova prirode u BiH. Ovo plitko jezero, smješteno u južnom dijelu Dugoga polja, nastalo je krajem XIX. stoljeća, kada su lokalni stočari začepili ponore kako bi zadržali oborinsku vodu u ovom inače suhom krškom predjelu. Tribistovsko jezero na istoimenoj visoravni izgrađeno je izgradnjom brane stotinjak godina poslije, s ciljem vodoopskrbe stanovništva Posuškoga polja, ali i širega područja, pri čemu se voda, zahvaljujući razlici u nadmorskoj visini, distribuira u potpunosti slobodnim padom.

3.1.4 Pedološke i vegetacijske odlike

Na području općine Posušje pretežno su zastupljeni automorfni krški tipovi tala. U planinskim predjelima prevladavaju planinske crnice, odnosno kalkomelanosol. Tamna tla zastupljena su i na nešto nižim terenima, na područjima s rastresitim matičnim supstratom. Riječ je o rendzinama, koje su mjestimično pomiješane s nerazvijenim vrstama tala, kao što su litosol i regosol. Ipak, među

⁴ Izvor: Federalni hidrometeorološki zavod

najzastupljenijim tipovima tala izdvajaju se vapnenačko-dolomitna crnica (kalkomelanosol) i smeđe tlo na vapnencu i dolomitu (kalkokambisol), dok su crvenica i eutrični kambisol zastupljeni u manjim udjelima. Za obradu pogodna hidromorfna tla relativno su malo zastupljena te se uglavnom mogu pronaći na dnu krških polja (Posuškoga, Virskoga i Rakitnoga), gdje su lokalni vodotoci utjecali na pedogenezu.

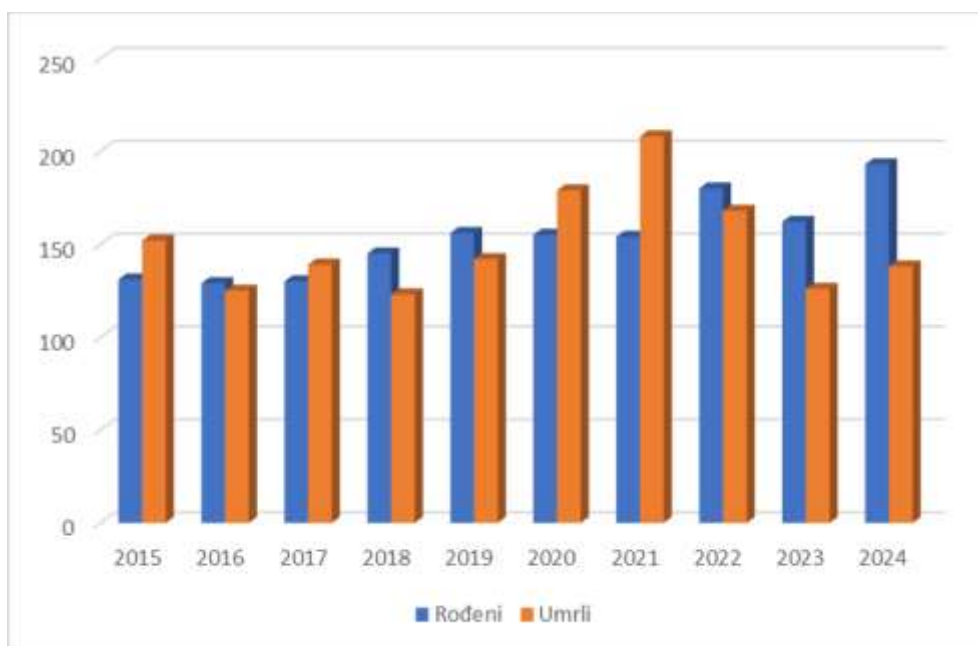
Šumske površine na području općine Posušje manje su zastupljene u odnosu na prosjek ostatka BiH, uz razmjerno veliku rasprostranjenost tipičnih krških predjela, u kojima se kameniti tereni izmjenjuju s livadama i pašnjacima. Guste šume pretežno su zastupljene na planinskom terenu sjeverno od Rakitnoga polja. Riječ je o bukovim šumama koje se dalje pojasno prema sjeveru i s porastom nadmorske visine postupno izmjenjuju s četinarskim šumama jele i bora, među kojima se može pronaći i munika. Na jugu općine, u vegetacijskom pogledu, dominiraju submediteranske šikare i prorijeđene šume hrasta medunca sa crnim i bijelim grabom.

Krajnji sjever općine obuhvaća Park prirode Blidinje, koji je status zaštićenoga područja stekao 1995. godine. Odlikuje ga velika bioraznolikost, koja uključuje više od 1500 biljnih vrsta, od kojih se gotovo 200 može smatrati endemskim, subendemskim ili reliktnim vrstama. Ipak, činjenica da je Park prirode Blidinje teritorijalno i administrativno podijeljen između pet jedinica lokalne samouprave (Posušje, Tomislavgrad, Prozor-Rama, Jablanica i Mostar), odnosno triju županija (Zapadnohercegovačke, Hercegovačko-neretvanske i Hercegbosanske), usložnjava mogućnost učinkovitoga upravljanja mjerama zaštite okoliša na tom području. Administrativna fragmentiranost često otežava koordinaciju između nadležnih institucija i usporava donošenje zajedničkih odluka o održivom upravljanju prostorom.

3.2 Demografske karakteristike

Posušje odlikuju relativno povoljni demografski pokazatelji, osobito u kontekstu usporedbe s drugim općinama i gradovima u BiH. Ovom zaključku u prilog osobito ide populacijski rast u posljednjem međupopisnom razdoblju od gotovo 20 %. Na području ove općine 1991. godine živjelo je 17.134 stanovnika, dok je 2013. godine njihov broj iznosio 20.447. Ovaj se rast može pripisati činjenici da je ovaj kraj bio pošteđen izravnih destruktivnih posljedica protekloga rata, ali i povoljnoj dobnoj strukturi stanovništva. Naime, prema posljednjem popisu stanovništva, djeca do 15 godina starosti čine oko 20 % ukupnoga stanovništva općine, dok udio staroga stanovništva iznosi 12 %. Vrijednosti ovih pokazatelja za Posušje znatno su povoljnije u odnosu na državni i entitetski prosjek. Prosječna dob stanovništva općine 2013. godine iznosila je 36 godina, dok je prosjek za cijelu BiH iznosio 40 godina.

Vitalna statistika, odnosno odnos broja rođenih i umrlih na području ove općine, također upućuje na relativno povoljnu demografsku sliku. Pozitivan prirodni prirast zabilježen je nakon pandemije bolesti COVID-19 već 2022. godine, uz rastući trend u narednim godinama. Relativno povoljni su i pokazatelji obrazovne strukture stanovništva posuške općine. Prema popisnim podatcima iz 2013. godine, više od 10 % stanovništva ima visoko obrazovanje, više od 30 % stanovništva računalno je pismeno, dok opća stopa nepismenosti iznosi samo 2 %. Prosječna gustoća naseljenosti prema popisu stanovništva iz 2013. godine iznosi 45,6 stanovnika/km², što je ispod državnoga prosjeka, ali ne odstupa značajno od prosjeka za regiju Hercegovine.

Slika 5: Vitalna statistika (broj rođenih i umrlih) općine Posušje za razdoblje 2015–2024. godine⁵

Kombinacija geoloških, hipsometrijskih i hidrografskih obilježja terena na ovom je području ograničila mogućnosti koncentracije većega broja stanovnika. Ipak, trend porasta lokalnoga stanovništva tijekom posljednjih desetljeća doveo je do povećanja antropogenoga pritiska na prirodni okoliš, što se osobito odnosi na južni dio općine, odnosno Posuško polje, gdje je koncentrirana glavina općinskoga stanovništva. Nasuprot tome, planinski dio općine, sjeverno od Rakitnoga polja, gotovo je nenaseljen, ali je izložen ljudskom djelovanju kroz turističke i druge gospodarske aktivnosti.

3.3 Administrativna pripadnost i organizacija vlasti

Općina Posušje jedna je od četiri jedinice lokalne samouprave koje teritorijalno čine Županiju Zapadnohercegovačku (ŽZH) u okviru Federacije Bosne i Hercegovine (FBiH). Smještena je u sjeverozapadnom dijelu ove županije te, kao što je već istaknuto, ima status pogranične općine. ŽZH inače predstavlja rijedak primjer decentralizirane uprave, pri čemu svaka jedinica lokalne samouprave ima sjedište dvaju županijskih ministarstava. U Posušju se tako nalaze sjedišta Ministarstva gospodarstva i Ministarstva prostornog uređenja, graditeljstva i zaštite okoliša.

Na lokalnoj razini općina Posušje posjeduje institucionalni i administrativni okvir karakterističan za jedinice lokalne samouprave u BiH. Lokalnu vlast čine općinski načelnik, koji se izravno bira na lokalnim izborima svake četiri godine, te Općinsko vijeće koje čini 25 vijećnika. U sastav općinske uprave ulaze i četiri službe: Služba za opću upravu i društvene djelatnosti, Služba za civilnu zaštitu i gospodarstvo, Služba za financije te Služba za imovinsko-pravne, geodetske poslove, katastar, prostorno uređenje i zaštitu okoliša. Lokalnu upravu čine još tajnik tijela državne službe te Općinsko pravobraniteljstvo.

Na lokalnoj razini nižeg stupnja općina Posušje podijeljena je na mjesne zajednice. Urbano središte općine podijeljeno je na tri mjesne zajednice: Posušje-zapad, Posušje-jug i Posušje-istok, dok se u

⁵ Izvor: Statistički godišnjaci/ljetopisi Federacije Bosne i Hercegovine iz 2020. i 2025. godine

ruralnim područjima nalazi još 14 mjesnih zajednica: Batin, Broćanac, Čitluk, Gradac, Osoje, Podbila, Poklečani, Rastovača, Sutina, Tribistovo, Vinjani, Vir, Zagorje i Zavelim.

3.4 Prostorni razvoj

Iako općina Posušje ima stupanj urbanizacije od tek 30 %, njezino urbano središte ubraja se među gradove koji su najviše narasli u posljednjem međupopisnom razdoblju u BiH. Naime, Posušje je 1991. godine bilo naseljeno mjesto s manje od 4000 stanovnika, dok je taj broj 2013. godine porastao na 6.267, što predstavlja rast od više od 50 % i svojevrsnu rijetkost u domaćim prilikama tijekom poslijeratnoga razdoblja. Ovo urbano naselje nalazi se na sjevernom rubu Posušškoga polja te se može smatrati naseljem novijega postanka. Iako je toponim Posušje prvi put dokumentiran još u srednjem vijeku, urbanizacija ovoga naselja započinje tek u 20. stoljeću, osobito tijekom njegovih posljednjih desetljeća. U arhitektonskom sklopu Posušja dominiraju pravilno raspoređene obiteljske kuće, uz vrlo mali broj višekatnica. Gradsku okosnicu predstavlja Ulica fra Grge Martića, uz koju je smještena većina javnih objekata od značaja za lokalnu zajednicu. Istaknutiji izuzeci su nova crkva Bezgrješnoga začeća Blažene Djevice Marije na sjevernom rubu grada te stadion Mokri Dolac u južnom dijelu grada.

Slika 6: Satelitski snimak urbanog jezgra općine Posušje i neposrednog okolnog područja⁶

Kada je riječ o ruralnim naseljima, odmah se može konstatirati da su najveća i najvitalnija naselja također smještena u Posuškom polju, u relativnoj blizini općinskoga središta. To se prvenstveno odnosi na Rastovaču, koja ima obilježja prigradskoga naselja. Ostala veća naselja iz ove skupine jesu Broćanac, Čitluk i Vinjani, kao i Osoje, koje ima status neposrednoga pograničnog naselja s međunarodnim graničnim prijelazom. Ova su sela pretežno grupirana uz rub navedenoga polja, ali imaju i izrazito razbijen karakter, s većim brojem zaselaka. Druga skupina sela gravitacijski je vezana uz nešto niže Virsko polje, na zapadu općinskoga teritorija. Naselje Vir služi kao sekundarno funkcionalno središte za okolna naselja Podbila, Zavelim i Zagorje. Većina stanovništva slabo

⁶ Izvor: Google Earth

naseljenoga sjevernoga dijela posuške općine koncentrirana je u Rakitskom polju, čije je najveće naselje Poklečani.

Na temelju dostupnih gospodarskih pokazatelja Posušje se može okarakterizirati kao srednje razvijena općina u bosanskohercegovačkom kontekstu. Iako u geografskom smislu ima periferni položaj, neposredna blizina granice s Hrvatskom, kao članicom Europske unije, smatra se i njegovom najvećom gospodarskom prednošću. Okosnicu lokalnoga gospodarstva danas čine poduzeća koja se bave različitim vrstama trgovine te prerađivačka industrija. Većina gospodarskih subjekata smještena je u prigradskoj zoni općinskoga središta, uz tek nekoliko značajnih izuzetaka. Poduzetnička zona Osrdak smještena je jugoistočno od općinskoga središta, uz magistralnu cestu M-6.1 prema Širokom Brijegu i Mostaru, dok se zona Vlake nalazi na području Vinjana, uz magistralnu cestu prema Tomislavgradu. U budućem razdoblju očekuje se daljnji razvoj obiju zona.

Kada je riječ o ostalim gospodarskim djelatnostima, vrijedi istaknuti da je poslovanje prehrambene industrije u velikoj mjeri povezano s lokalnom poljoprivredom, osobito stočarstvom. Park prirode Blidinje na sjeveru općine predstavlja najznačajniji potencijal za lokalni razvoj turizma, što, međutim, povećava i rizik od degradacije zaštićenoga okoliša. Zbog velikoga broja sunčanih sati i izražene vjetrovitosti područje općine Posušje posjeduje i značajan potencijal za razvoj solarne i vjetroenergetike te se u novije vrijeme razmatra izgradnja elektrana ove vrste. Ipak, realizacija ovih projekata zahtijeva pažljivo prostorno planiranje kako bi se izbjegli negativni učinci na okoliš, ali i uzele u obzir potrebe i stavovi lokalne zajednice.

4 PRAVNI, STRATEŠKI I INSTITUCIONALNI OKVIR

4.1 Uvod

Pri sagledavanju mogućnosti upravljanja okolišem na području Općine Posušje potrebno je uzeti u obzir složenu raspodjelu zakonodavnih, planskih i provedbenih nadležnosti između različitih razina vlasti. Međunarodne obveze BiH u području zaštite okoliša predstavljaju širi okvir za razvoj domaćeg zakonodavstva, dok su njihove relevantne odredbe i načela ugrađeni u domaći pravni i strateški okvir.

Veći dio propisa kojima se uređuju zaštita okoliša i prirode, gospodarenje otpadom, upravljanje vodama i šumama, zaštita zraka, energetika i druga pitanja od značaja za okoliš donosi se na razini FBiH i ŽZH, dok Općina navedene zahtjeve provodi u okviru vlastitih nadležnosti, osobito u području prostornog planiranja, komunalnih djelatnosti, lokalne infrastrukture, upravljanja javnim površinama, lokalnog razvoja te zaštite od prirodnih i drugih nesreća.

Mogućnosti djelovanja Općine u području zaštite okoliša stoga nisu određene samo lokalnim propisima i raspoloživim institucionalnim kapacitetima, već i usklađenošću lokalnih aktivnosti s propisima, strateškim i planskim dokumentima viših razina vlasti te kvalitetom međuinstitucionalne i vertikalne koordinacije. U tom smislu, za učinkovito upravljanje okolišem važno je jasno sagledati pravni i strateški okvir u kojem Općina djeluje, kao i uloge i odgovornosti relevantnih institucija na federalnoj, županijskoj i lokalnoj razini.

LEAP predstavlja instrument kojim se navedeni okvir povezuje s konkretnim okolišnim potrebama i prioritetima na području Općine Posušje. Njegova je uloga osigurati povezanost lokalno utvrđenih okolišnih problema i prioriteta sa strateškim usmjerenjima viših razina vlasti te ih prevesti u konkretne lokalne mjere i aktivnosti, u skladu s nadležnostima i mogućnostima Općine.

4.2 Pravni okvir

Temeljni federalni propis predstavlja Zakon o zaštiti okoliša („Službene novine Federacije BiH”, broj 15/21), kojim je uspostavljen okvir za procjenu utjecaja na okoliš, okolišne dozvole, registre okolišnih podataka i druge instrumente zaštite okoliša. U odnosu na razdoblje izrade prethodnog LEAP-a, ovaj je okvir dodatno razvijen donošenjem i izmjenama sektorskih propisa. Posebno je značajno donošenje novog Zakona o zaštiti zraka 2024. godine, kojim su detaljnije uređeni monitoring kvalitete zraka, registri izvora emisija, planiranje kvalitete zraka te povezanost zaštite zraka s prostornim planiranjem. Ove su odredbe izravno relevantne za Općinu Posušje zbog potrebe uspostave sustavnog lokalnog praćenja kvalitete zraka i upravljanja potencijalnim emisijama iz prometa, grijanja, proizvodnih djelatnosti i eksploatacije mineralnih sirovina.

Izmjenama Zakona o upravljanju otpadom iz 2024. godine dodatno je naglašena primjena načela cirkularne ekonomije, što je relevantno za daljnje unaprjeđenje lokalnog sustava gospodarenja komunalnim i drugim vrstama otpada te razvoj odvojenog prikupljanja i recikliranja. Izmjene Zakona o zaštiti prirode iz 2025. godine dodatno su ojačale okvir za proglašenje i upravljanje zaštićenim područjima, uključujući uzimanje u obzir klimatskih promjena u planovima upravljanja, jačanje nadzora i razvoj baza podataka o vrstama, staništima i ekosustavima. Ove su promjene posebno relevantne za Posušje zbog područja Parka prirode Blidinje i drugih vrijednih prirodnih i krajobraznih područja na području općine.

Donošenjem Zakona o korištenju obnovljivih izvora energije i učinkovite kogeneracije 2023. godine dodatno je razvijen regulatorni okvir za razvoj obnovljivih izvora energije. Za Posušje je ovaj okvir posebno značajan u kontekstu razvoja vjetroelektrana i solarnih projekata, pri čemu njihovo

planiranje zahtijeva usklađivanje energetskeg razvoja s prostornim planiranjem te zaštitom krajobraza, bioraznolikosti i drugih sastavnica okoliša.

Na razini ŽZH značajne promjene odnose se i na prostorno uređenje i građenje. Novi Zakon o prostornom uređenju i Zakon o građenju doneseni su 2024. godine, a izmijenjeni i dopunjeni 2025. godine. Izmjenama iz 2025. dodatno su uređena pojedina pitanja uočena tijekom prve godine primjene zakona, uključujući mogućnost korištenja plana parcelacije u određenim situacijama te prijelazno uređenje postupaka za zadržavanje i legalizaciju bespravno izgrađenih objekata. Ove su promjene posebno relevantne za Posušje s obzirom na intenziviranje razvoja obnovljivih izvora energije, poslovnih zona i drugih prostornih zahvata. Pregled najznačajnijih zakonskih akata relevantnih za izradu LEAP-a prikazan je u Tablica 1.

Tablica 1: Ključni zakoni relevantni za izradu LEAP-a

RAZINA	AKT	PODRUČJE	ZNAČAJ ZA LEAP
FBiH	Zakon o zaštiti okoliša ("Službene novine FBiH", br. 15/21)	Opća zaštita okoliša	Temeljni zakon kojim se uređuju načela, sustav zaštite okoliša, planiranje, strateška procjena utjecaja na okoliš, procjena utjecaja, okolišne dozvole i druga pitanja zaštite okoliša.
	Zakon o zaštiti zraka ("Službene novine FBiH", br. 72/24)	Kvaliteta zraka	Uređuje zaštitu zraka, monitoring i planiranje kvalitete zraka.
	Zakon o vodama FBiH ("Službene novine FBiH", br. 70/06)	Vode	Uređuje upravljanje zaštitom i korištenjem vodnih resursa.
	Zakon o zaštiti od buke („Službene novine FBiH“, broj 110/12)	Buka	Uređuje zaštitu od buke u okolišu, dopuštene razine buke, mjerenje i praćenje buke te mjere za sprječavanje i smanjenje njezinih štetnih utjecaja na zdravlje ljudi i okoliš.
	Zakon o upravljanju otpadom FBiH ("Službene novine FBiH", br. 33/03, 72/09, 92/17,72/24)	Otpad	Organizacija sustava gospodarenja otpadom, planiranje, dozvole i odgovornosti sudionika
	Zakon o zaštiti prirode FBiH ("Službene novine FBiH", br. 66/13, 10/25)	Priroda	Uređuje zaštitu prirodnih vrijednosti i zaštićenih područja.
	Zakon o Fondu za zaštitu okoliša FBiH ("Službene novine FBiH", br. 33/03)	Financiranje	Uspostavlja mehanizme financiranja projekata zaštite okoliša.
	Zakon o energijskoj učinkovitosti u FBiH ("Službene novine FBiH", br. 22/17)	Energija	Relevantan je za provedbu mjera energetske učinkovitosti i smanjenje emisija.
	Zakon o korištenju	Energija	Razvoj i korištenje obnovljivih izvora

RAZINA	AKT	PODRUČJE	ZNAČAJ ZA LEAP
	obnovljivih izvora energije i učinkovite kogeneracije („Službene novine FBiH“, br. 82/23)		energije
Županija Zapadno-hercegovačka	Zakon o zaštiti okoliša ŽZH („Narodne novine ŽZH“, br. 8/13)	Zaštita okoliša	Uređuje pitanja zaštite okoliša na području Županije.
	Zakon o komunalnom gospodarstvu („Narodne novine ŽZH“, br. 14/00, 7/03, 8/12; pročišćeni tekst 9/13)	Komunalne djelatnosti	Organizacija i obavljanje lokalnih komunalnih djelatnosti.
	Zakon o zaštiti od buke ŽZH („Narodne novine ŽZH“, br. 17/14)	Buka	Uređuje zaštitu od prekomjerne buke.
	Zakon o prostornom uređenju („Narodne novine ŽZH“, br. 7/24, 23/25)	Prostorno uređenje i planiranje	Osigurava prostorno-planski okvir za održivo korištenje prostora, zaštitu prirodnih vrijednosti i usklađivanje razvojnih projekata s ciljevima zaštite okoliša.
	Zakon o građenju („Narodne novine ŽZH“, br. 7/24, 23/25)	Građenje i graditeljstvo	Utvrđuje uvjete za provedbu građevinskih zahvata te doprinosi usklađivanju gradnje s ciljevima zaštite okoliša, energetske učinkovitosti i održivog razvoja.
Općina Posušje	Statut Općine Posušje	Lokalna samouprava	Definira nadležnosti Općine u području zaštite okoliša i komunalnih djelatnosti.
	Odluka o komunalnom redu (Službeni glasnik općine Posušje, broj 08/05)	Komunalni sustav	Uređuje održavanje javnih površina, komunalni red i pojedina pitanja zaštite okoliša.
	Odluka o odvodnji otpadnih voda na području općine Posušje br. 01/11	Vode	Uređuje upravljanje sustavima vodoopskrbe i odvodnje.
	Odluka o procjeni ugroženosti područja općine Posušje od prirodnih i drugih nesreća br. 01-469/24	Klimatski rizici, poplave, požari, druge prirodne nepogode	Usvaja procjenu prirodnih i drugih rizika na području Općine te predstavlja osnovu za planiranje mjera prevencije, zaštite i spašavanja i izradu planskih dokumenata civilne zaštite.

U kontekstu lokalnog upravljanja posebno je značajna činjenica da su neke od ključnih općinskih odluka donesene prije znatnih izmjena federalnog i županijskog zakonodavstva. Odluka o komunalnom redu potječe iz 2005. godine, dok je lokalni okvir za odvodnju otpadnih voda

uspostavljen 2011. godine. Sama starost navedenih akata ne podrazumijeva njihovu neusuglašenost s propisima više razine, ali promjene koje su u međuvremenu nastale u zakonodavstvu zaštite okoliša, gospodarenja otpadom, prostornog uređenja i komunalnog gospodarstva predstavljaju osnovu za njihovu reviziju i, prema potrebi, noveliranje. Ovo je osobito važno za pitanja koja su se u međuvremenu značajno promijenila, kao što su odvojeno prikupljanje otpada, nove kategorije otpada, upravljanje javnim površinama, razvoj OIE, zahtjevi zaštite voda i jačanje inspekcijskog nadzora.

Ukupno promatrano, pravni okvir viših razina vlasti pruža dovoljno široku regulatornu osnovu za provedbu mjera LEAP-a. S aspekta lokalne uprave, veći značaj od donošenja novih općih okolišnih propisa ima usuglašavanje postojećih općinskih odluka s aktualnim federalnim i županijskim zakonodavstvom te njihova dosljedna provedba.

4.3 Strateški i planski dokumenti

Strateški okvir LEAP-a Općine Posušje čine razvojni, okolišni i sektorski dokumenti svih razina vlasti, čija se usmjerenja kroz LEAP povezuju s lokalnim okolišnim potrebama i prioritetima. Takav pristup omogućuje povezivanje strateških usmjerenja viših razina vlasti s konkretnim razvojnim i okolišnim prioritetima Općine Posušje.

Slika 7: Povezanost strateškog okvira i LEAP-a Općine Posušje

4.3.1 Razina BiH

Na razini BiH ne postoji jedan jedinstveni strateški dokument koji obuhvaća sva područja zaštite okoliša, nego se strateški okvir relevantan za LEAP oblikuje kroz dokumente održivog razvoja, energetske politike i klimatskih promjena. Za Općinu Posušje posebno su značajni dokumenti predstavljeni u sljedećoj tablici:

Tablica 2: Pregled strateških dokumenata na razini BiH

STRATEŠKI DOKUMENT	RAZDOBLJE / STATUS	ZNAČAJ ZA LEAP OPĆINE POSUŠJE
Okvir za realizaciju Ciljeva održivog razvoja u BiH ⁷	do 2030.; usvojen 2021.	Pružna širi okvir za održivo korištenje resursa, zelenu ekonomiju, održivu infrastrukturu i otpornost lokalne zajednice
Okvirna energetska strategija BiH do 2035. godine ⁸	do 2035.; usvojena 2018.	Usmjerava lokalne aktivnosti prema učinkovitijem korištenju energije, primjeni OIE i smanjenju emisija povezanih s potrošnjom energije

⁷ Federalni zavod za programiranje razvoja / UNDP BiH, *Okvir za realizaciju Ciljeva održivog razvoja u Bosni i Hercegovini*, 2021.

⁸ Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine, *Okvirna energetska strategija Bosne i Hercegovine do 2035. godine*, 2018.

STRATEŠKI DOKUMENT	RAZDOBLJE / STATUS	ZNAČAJ ZA LEAP OPĆINE POSUŠJE
Strategija prilagodbe klimatskim promjenama i niskoemisijskog razvoja Bosne i Hercegovine za razdoblje 2020.–2030. godine⁹	2020.–2030.; usvojena 2023. godine	Relevantna za povećanje otpornosti Posušja na suše, toplinske valove, požare i druge klimatske rizike te za uključivanje klimatskih pitanja u poljoprivredu, vode, šumarstvo, bioraznolikost i turizam
Plan prilagodbe klimatskim promjenama BiH (NAP)¹⁰	službeno objavljen 2022.	Pružna osnovu za planiranje lokalnih mjera prilagodbe u sektorima voda, poljoprivrede, šuma, bioraznolikosti i turizma te za upravljanje rizicima od ekstremnih vremenskih događaja

4.3.2 Razina FBiH

Na razini FBiH za izradu LEAP-a posebno su relevantni razvojni, okolišni i prometni strateški dokumenti prikazani u nastavku.

Tablica 3: Pregled strateških dokumenata na razini FBiH

STRATEŠKI DOKUMENT	RAZDOBLJE / STATUS	ZNAČAJ ZA LEAP OPĆINE POSUŠJE
Federalna strategija zaštite okoliša 2022. – 2032.¹¹	2022.–2032.; usvojena 2023.	Predstavlja ključni federalni strateški okvir za zaštitu okoliša i upravljanje prirodnim resursima te obuhvaća područja koja se neposredno obrađuju LEAP-om. Strategija upravljanja vodama FBiH 2022.–2032. sastavni je dio Federalne strategije zaštite okoliša i definira ciljeve i pravce u oblasti zaštite voda, zaštite od štetnog djelovanja voda i održivog korištenja vodnih resursa.
Federalni plan upravljanja otpadom 2026.–2030.	2026.–2030.; usvojen 2026.	Predstavlja provedbeni dokument u oblasti upravljanja otpadom i utvrđuje pravce za unapređenje sustava upravljanja otpadom, razvoj infrastrukture, prevenciju nastanka otpada, ponovnu uporabu, reciklažu i prelazak prema cirkularnoj ekonomiji, što je neposredno relevantno za mjere LEAP-a na lokalnom razini.
Plan upravljanja vodama za vodno područje Jadranskog mora u FBiH 2022.–2027.	2022.–2027. / U pripremi je i izrada novog Plana za razdoblje 2028.–2033.	Utvrđuje stanje površinskih i podzemnih voda, značajne pritiske, ciljeve zaštite i program mjera za postizanje dobrog stanja vodnih tijela. Predstavlja osnovu za usklađivanje mjera LEAP-a u području zaštite izvorišta, smanjenja onečišćenja, odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda te praćenja stanja voda.
Strategija razvoja Federacije Bosne i Hercegovine 2021.–2027.¹²	2021.–2027.	Povezuje zaštitu okoliša s održivim korištenjem resursa, energetikom, infrastrukturom i razvojnim planiranjem
Strategija razvoja Federacije Bosne i Hercegovine do 2034. godine¹³	u izradi	Nakon usvajanja predstavljat će novi razvojni okvir FBiH s kojim će tijekom provedbe LEAP-a biti potrebno usklađivati lokalne razvojne i okolišne prioritete.

⁹ Vijeće ministara Bosne i Hercegovine, *Strategija prilagodbe klimatskim promjenama i niskoemisijskog razvoja Bosne i Hercegovine za razdoblje 2020. – 2030. godine*, 2023.

¹⁰ UNDP BiH, *Plan prilagodbe klimatskim promjenama Bosne i Hercegovine – NAP*, 2022.

¹¹ Federalno ministarstvo okoliša i turizma, *Federalna strategija zaštite okoliša 2022. – 2032.*, Sarajevo, 2022.

¹² Federacija Bosne i Hercegovine, *Strategija razvoja Federacije Bosne i Hercegovine 2021. – 2027.*, „Službene novine Federacije BiH“, br. 40/22.

¹³ Vlada Federacije Bosne i Hercegovine, *Odluka o izradi Strategije razvoja Federacije Bosne i Hercegovine do 2034. godine*, 2026.

STRATEŠKI DOKUMENT	RAZDOBLJE / STATUS	ZNAČAJ ZA LEAP OPĆINE POSUŠJE
Transportna strategija Federacije Bosne i Hercegovine 2016.–2030. ¹⁴	2016.–2030.	Relevantna je za razvoj prometne infrastrukture i smanjenje okolišnih pritisaka povezanih s prometom.

Federalni strateški okvir stoga usmjerava LEAP prema zaštiti i održivom korištenju prirodnih resursa, unaprjeđenju upravljanja vodama i sustava gospodarenja otpadom, očuvanju bioraznolikosti, povećanju energetske učinkovitosti i klimatske otpornosti te održivom razvoju prometne i druge infrastrukture. Posebno mjesto u federalnom strateškom okviru ima Federalna strategija zaštite okoliša 2022.–2032., koja objedinjuje ključna područja relevantna za lokalno okolišno planiranje.

Slika 8: Ključna područja Federalne strategije zaštite okoliša 2022.–2032. godine

4.3.3 Razina ŽZH

Za izradu LEAP-a posebno je važan strateški okvir ŽZH, jer se županijskim strateškim i planskim dokumentima razvojni i okolišni prioriteti viših razina vlasti prilagođavaju specifičnim razvojnim, okolišnim i prostornim obilježjima područja kojem pripada općina Posušje. Najvažniji dokumenti i njihova povezanost s LEAP-om prikazani su u sljedećoj tablici.

Tablica 4: Pregled strateških i planskih dokumenata na razini ŽZH

STRATEŠKI DOKUMENT	RAZDOBLJE / STATUS	ZNAČAJ ZA LEAP OPĆINE POSUŠJE
Strategija razvoja ŽZH 2021.–2027. ¹⁵	2021.–2027.; usvojena 2021.	Izravno usmjerava lokalne aktivnosti u području okoliša, vodoopskrbe, otpadnih voda, energetike, prometa i druge javne infrastrukture
Plan upravljanja otpadom ŽZH 2021.–2031. ¹⁶	2021.–2031.; usvojen 2021.	Predstavlja neposredni nadređeni planski okvir za razvoj lokalnog sustava gospodarenja otpadom, povećanje odvojenog prikupljanja i sanaciju problema neadekvatnog odlaganja
Strategija ruralnog razvitka ŽZH 2020.–2030. ¹⁷	2020.–2030.; usvojena 2019.	Relevantna za održivo korištenje poljoprivrednog zemljišta, voda i šuma te prilagodbu ruralnih područja klimatskim promjenama

¹⁴ Federalno ministarstvo prometa i komunikacija, *Transportna strategija Federacije Bosne i Hercegovine 2016. – 2030.*, Mostar, 2016.

¹⁵ Županija Zapadnohercegovačka, *Strategija razvoja Županije Zapadnohercegovačke za razdoblje 2021. – 2027. godine*, „Narodne novine Županije Zapadnohercegovačke“, br. 6/21.

¹⁶ Županija Zapadnohercegovačka, *Plan upravljanja otpadom Županije Zapadnohercegovačke 2021. – 2031.*, „Narodne novine Županije Zapadnohercegovačke“, br. 6/21.

¹⁷ Županija Zapadnohercegovačka, *Strategija ruralnog razvitka Županije Zapadnohercegovačke za razdoblje 2020. – 2030. godine*, „Narodne novine Županije Zapadnohercegovačke“, br. 29/19.

STRATEŠKI DOKUMENT	RAZDOBLJE / STATUS	ZNAČAJ ZA LEAP OPĆINE POSUŠJE
Strategija razvitka turizma ŽZH 2020.–2027.¹⁸	2020.–2027.; usvojena 2020.	Relevantna za razvoj održivog, ruralnog i aktivnog turizma te upravljanje okolišnim pritiscima u turistički vrijednim područjima, posebno području Blidinja i Rakitna
Prostorni plan Županije Zapadnohercegovačke za razdoblje 2012.–2032.¹⁹	2012.–2032.; usvojen 2013.	Predstavlja ključni županijski planski okvir za prostorni razvoj, korištenje i namjenu zemljišta, razvoj infrastrukture te zaštitu prirodnih i vodnih resursa.

Navedeni strateški i planski dokumenti usmjeravaju lokalne prioritete prema učinkovitijem upravljanju okolišem, razvoju održive infrastrukture, unapređenju sustava gospodarenja otpadom, održivom korištenju prirodnih resursa te razvoju ruralnog i održivog turizma. Za Općinu Posušje ova su usmjerenja posebno značajna s obzirom na izražen ruralni karakter prostora, značaj poljoprivrede i prirodnih resursa te okolišnu i turističku vrijednost područja Rakitna, Tribistova i Parka prirode Blidinje.

4.3.4 Razina općine Posušje

Na lokalnoj razini ključni strateški i planski okvir čine dokumenti kojima su definirani razvojni, infrastrukturni, ruralni i prostorni prioriteti Općine Posušje, a koje LEAP nadopunjuje okolišnim ciljevima i mjerama za razdoblje 2027.–2037. godine. Najvažniji dokumenti i njihov značaj za LEAP prikazani su u sljedećoj tablici.

Tablica 5: Pregled strateških i planskih dokumenata na razini Općine Posušje

LOKALNI DOKUMENT	RAZDOBLJE / STATUS	ZNAČAJ ZA LEAP OPĆINE POSUŠJE
Strategija razvoja Općine Posušje 2021–2027.²⁰	2021.–2027.; usvojena	Predstavlja osnovni lokalni razvojni okvir za komunalnu infrastrukturu, gospodarenje otpadom, vode, prometnu infrastrukturu i zaštitu od požara
Strategija ruralnog razvoja Općine Posušje 2023.–2027.²¹	2023.–2027.; usvojena 2024.	Povezuje poljoprivredu i ruralni razvoj s klimatskom prilagodbom, zaštitom voda, tla, zraka, bioraznolikosti i korištenjem održive energije
Prostorno-planski dokumenti relevantni za područje Općine Posušje	prema razdoblju važenja pojedinačnih planova	Usmjeravaju korištenje prostora i zemljišta, razvoj naselja i infrastrukture te omogućuju usklađivanje razvojnih zahvata sa zahtjevima zaštite okoliša.
Program razvoja zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Općini Posušje za razdoblje od 2024. do 2028. godine.²²	2024.–2028.; usvojen 2024.	Važan za procjenu i smanjenje okolišnih i klimatskih rizika te povećanje otpornosti lokalne zajednice

¹⁸ Županija Zapadnohercegovačka, *Strategija razvitka turizma Županije Zapadnohercegovačke za razdoblje 2020. – 2027. godine*, „Narodne novine Županije Zapadnohercegovačke“, br. 3/20.

¹⁹ Županija Zapadnohercegovačka, *Prostorni plan Županije Zapadnohercegovačke*, razdoblje 2012. – 2032.; Odluka o provođenju Prostornog plana, „Narodne novine Županije Zapadnohercegovačke“, br. 20/13.

²⁰ Općina Posušje, *Strategija razvoja općine Posušje 2021. – 2027. godine*, „Službeni glasnik općine Posušje“, br. 5/21.

²¹ Općina Posušje, *Strategija ruralnog razvoja općine Posušje 2023. – 2027. godine*, „Službeni glasnik općine Posušje“, br. 1/24.

²² Općina Posušje, *Program razvoja zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Općini Posušje za razdoblje od 2024. do 2028. godine*, „Službeni glasnik općine Posušje“, br. 5/24.

LOKALNI DOKUMENT	RAZDOBLJE / STATUS	ZNAČAJ ZA LEAP OPĆINE POSUŠJE
LEAP Općine Posušje 2016.–2026. ²³	2016.–2026.; prethodni planski ciklus	Predstavlja polaznu osnovu za ocjenu prethodnog ciklusa, identificiranje neriješenih okolišnih problema i definiranje prioriteta LEAP-a 2027.–2037.

Navedeni dokumenti potvrđuju da su zaštita okoliša, razvoj komunalne infrastrukture, održivo korištenje prostora i prirodnih resursa te povećanje otpornosti na klimatske rizike već prepoznati kao važni lokalni razvojni prioriteti. LEAP Općine Posušje 2027.–2037. nadovezuje se na postojeći lokalni strateški i planski okvir te navedena usmjerenja dalje konkretizira kroz okolišne prioritete, ciljeve i mjere Akcijskog plana.

4.4 Institucionalni okvir

4.4.1 Razina BiH

Na državnoj razini ključnu koordinacijsku ulogu ima Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH (MVTEO BiH), koje je nadležno za koordinaciju politika zaštite okoliša između različitih razina vlasti, usklađivanje s međunarodnim obvezama BiH te koordinaciju procesa usklađivanja domaćeg zakonodavstva s pravnom stečevinom Europske unije (EU).

Uz MVTEO BiH, značajnu ulogu imaju i druge državne institucije koje, u okviru svojih nadležnosti, doprinose zaštiti okoliša, a prikazane su u Tablica 6.

Tablica 6: Nadležnosti relevantnih institucija BiH u području zaštite okoliša

INSTITUCIJA	KLJUČNA ULOGA U PODRUČJU ZAŠTITE OKOLIŠA
Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH (MVTEO BiH)	Koordinacija politika zaštite okoliša između različitih razina vlasti, koordinacija međunarodnih obveza, procesa europskih integracija i provedbe međunarodnih sporazuma u području zaštite okoliša.
Direkcija za evropske integracije BiH	Usklađivanje zakonodavstva s pravnom stečevinom EU u području zaštite okoliša.
Agencija za statistiku BiH	Prikupljanje, obrada i objava statističkih podataka iz područja okoliša (otpad, vode, energija, zaštićena područja i dr.).
Ured za veterinarstvo BiH	Koordinacija veterinarskog sustava, upravljanje rizicima povezanim sa zdravljem životinja te nusproizvodima životinjskog podrijetla.
Uprava BiH za zaštitu zdravlja bilja	Provedba poslova fitosanitarne zaštite, nadzor štetnih organizama te provedba međunarodnih fitosanitarnih standarda.

Uloga državne razine osobito je značajna u koordinaciji međunarodnih okolišnih sporazuma, pripremi strateških dokumenata od državnog značenja te osiguravanju usklađenosti okolišne politike BiH s evropskim standardima.

²³ Općina Posušje, *Lokalni ekološki akcijski plan (LEAP) Općine Posušje za period 2016. – 2026.*, Sarajevo, listopad 2016.; objavljen u „Službenom glasniku općine Posušje“, br. 4/17.

4.4.2 Razina FBiH

U skladu s Ustavom FBiH, nadležnosti u području zaštite okoliša podijeljene su između federalne i županijske razine vlasti. Federalna razina ima ključnu ulogu u utvrđivanju strateških smjerova razvoja, donošenju sustavnih propisa i usklađivanju okolišne politike s međunarodnim obvezama BiH, dok se značajan dio upravnih i regulatornih poslova ostvaruje na razini županija. Ovakva raspodjela nadležnosti izravno određuje i mogućnosti djelovanja jedinica lokalne samouprave, koje svoje aktivnosti u području zaštite okoliša provode u okviru vlastitih nadležnosti, ali i u skladu s propisima i odlukama viših razina vlasti.

Ključnu ulogu u oblikovanju i provedbi okolišne politike na federalnoj razini ima Federalno ministarstvo okoliša i turizma (FMOIT). Njegova se nadležnost, između ostaloga, odnosi na izradu strateških i planskih dokumenata, pripremu propisa iz područja zaštite okoliša i prirode, izdavanje okolišnih dozvola za postrojenja iz federalne nadležnosti, provođenje postupaka procjene utjecaja na okoliš, vođenje relevantnih registara te koordinaciju aktivnosti u području zaštite zraka, prirode i upravljanja otpadom.

U ostvarivanju ciljeva zaštite okoliša značajnu ulogu imaju i druga federalna ministarstva i institucije, osobito u područjima upravljanja vodama, šumarstva, poljoprivrede, prostornog uređenja, energetike, javnog zdravstva i inspekcijskog nadzora. Složenost okolišnih pitanja, koja često obuhvaćaju više sektora istodobno, zahtijeva međuinstitucionalnu koordinaciju i usklađeno djelovanje različitih tijela javne uprave. Posebno značenje za provedbu okolišnih projekata ima Fond za zaštitu okoliša FBiH, čija je uloga osiguravanje financijske potpore projektima iz područja zaštite okoliša, energetske učinkovitosti i korištenja obnovljivih izvora energije. Najvažnije institucije na razini FBiH za izradu i provedbu LEAP-a prikazane su u Tablica 7.

Tablica 7: Nadležnosti relevantnih institucija FBiH u oblasti okoliša

INSTITUCIJA	KLJUČNA ULOGA U OBLASTI OKOLIŠA
Federalno ministarstvo okoliša i turizma	Kreiranje okolišne politike, izrada propisa i strategija, okolišne dozvole, procjena utjecaja na okoliš, koordinacija zaštite okoliša
Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva	Upravljanje vodama, šumarstvo, poljoprivredno zemljište, zaštita bilja i održivo korištenje prirodnih resursa
Federalno ministarstvo prostornog uređenja	Prostorno planiranje, korištenje zemljišta i izdavanje dozvola za objekte od značaja za FBiH
Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije	Energetska politika, obnovljivi izvori energije, energetska učinkovitost i korištenje mineralnih resursa
Federalno ministarstvo zdravstva i Zavod za javno zdravstvo FBiH	Praćenje utjecaja okolišnih faktora na zdravlje stanovništva i provođenje mjera javnog zdravstva
Fond za zaštitu okoliša FBiH	Financiranje projekata zaštite okoliša, klimatskih promjena, energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije
Federalna uprava za inspekcijske poslove	Inspekcijski nadzor nad primjenom propisa iz oblasti zaštite okoliša, voda, otpada, prirode i prostornog uređenja
Federalni hidrometeorološki zavod	Monitoring kvaliteta zraka, klimatska i meteorološka mjerenja te izrada stručnih podloga za klimatske analize
Agencija za vodno područje Jadranskog mora	Upravljanje vodnim resursima na vodnom području kojem pripada Općina Posušje, izrada planskih dokumenata i

INSTITUCIJA	KLJUČNA ULOGA U OBLASTI OKOLIŠA
	monitoring voda

S gledišta provedbe LEAP-a posebno je važna uloga Fonda za zaštitu okoliša FBiH kao potencijalnog izvora financiranja te Agencije za vodno područje Jadranskog mora u pitanjima zaštite i korištenja vodnih resursa. Zbog prostornog razvoja vjetroelektrana i solarnih elektrana sve je značajnija i koordinacija s institucijama nadležnim za energiju, okoliš i prostorno uređenje.

4.4.3 Razina ŽZH

Na razini ŽZH ključnu ulogu u provođenju politika zaštite okoliša imaju županijska ministarstva nadležna za prostorno uređenje, zaštitu okoliša, poljoprivredu, vodno gospodarstvo, šumarstvo, energetiku i razvoj. Njihove nadležnosti uređene su Zakonom o organizaciji organa uprave u ŽZH i Zakonom o županijskim ministarstvima, kao i posebnim sektorskim propisima.

Najznačajniju ulogu u oblasti zaštite okoliša ima Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i zaštite okoliša ŽZH, koje je nadležno za:

- provođenje županijske politike zaštite okoliša,
- prostorno planiranje i praćenje korištenja prostora,
- izdavanje okolišnih dozvola i provođenje postupaka procjene utjecaja na okoliš u okviru svojih nadležnosti,
- praćenje stanja okoliša i pripremu planskih dokumenata,
- koordinaciju aktivnosti zaštite zraka, prirode i upravljanja otpadom,
- suradnju s jedinicama lokalne samouprave u provođenju okolišnih politika.

Pored Ministarstva prostornog uređenja, graditeljstva i zaštite okoliša, u implementaciji politika zaštite okoliša i održivog upravljanja prirodnim resursima značajnu ulogu imaju i druge županijske institucije čije su nadležnosti povezane sa upravljanjem vodama, zemljištem, šumama, poljoprivredom, prostornim razvojem i inspekcijskim nadzorom. Pregled najznačajnijih institucija i njihovih nadležnosti prikazan je u Tablica 8.

Tablica 8: Ključne institucije i njihove nadležnosti u oblasti zaštite okoliša na razini ŽZH

INSTITUCIJA	KLJUČNA ULOGA U PODRUČJU OKOLIŠA
Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i zaštite okoliša ŽZH	Nadležno za provođenje politike zaštite okoliša na županijskoj razini, prostorno planiranje, zaštitu prirode, upravljanje otpadom, zaštitu zraka, izdavanje okolišnih dozvola, provođenje postupaka procjene utjecaja na okoliš, izradu planskih dokumenata te koordinaciju aktivnosti sa jedinicama lokalne samouprave
Ministarstvo gospodarstva ŽZH	Nadležno za poslove iz područja vodnog gospodarstva, poljoprivrede, šumarstva, energetike, mineralnih sirovina, razvoja gospodarstva i održivog korištenja prirodnih resursa. Sudjeluje u provođenju politika upravljanja vodama, zaštite poljoprivrednog zemljišta i šuma te izdaje upravne akte iz svoje nadležnosti
Županijska uprava za inspekcijske poslove ŽZH	Provodi inspekcijski nadzor nad primjenom propisa iz oblasti zaštite okoliša, voda, šumarstva, građevinarstva, komunalnih djelatnosti i upravljanja otpadom te poduzima mjere u slučaju utvrđenih nepravilnosti
Zavod za poljoprivredu ŽZH	Pružna stručnu podršku u području održivog upravljanja poljoprivrednim

INSTITUCIJA	KLJUČNA ULOGA U PODRUČJU OKOLIŠA
	zemljištem i ruralnog razvoja kroz laboratorijske analize tla i vode, zaštitu zdravlja bilja, savjetodavne usluge poljoprivrednim proizvođačima te aktivnosti usmjerene na očuvanje prirodnih resursa i unapređenje održive poljoprivredne proizvodnje.
Uprava civilne zaštite ŽZH	Sudjeluje u upravljanju rizicima od prirodnih i drugih nesreća, koordinira aktivnosti zaštite i spašavanja te doprinosi jačanju otpornosti na klimatske promjene i druge okolišne rizike

4.4.4 Razina općine Posušje

U skladu sa Zakonom o principima lokalne samouprave u FBiH, Statutom Općine Posušje i drugim važećim propisima, Općina Posušje ima značajnu ulogu u planiranju i provođenju lokalnih politika zaštite okoliša, održivom upravljanju prirodnim resursima te razvoju i održavanju komunalne infrastrukture. Kao jedinica lokalne samouprave, Općina je nadležna za izradu i provođenje razvojnih i planskih dokumenata, prostorno planiranje, upravljanje komunalnim djelatnostima te stvaranje uvjeta za održivi razvoj lokalne zajednice. Ove nadležnosti predstavljaju temelj za neposredno djelovanje Općine u području zaštite okoliša i stvaraju okvir za povezivanje okolišnih pitanja s prostornim, infrastrukturnim i razvojnim potrebama lokalne zajednice.

U području zaštite okoliša posebno su značajne nadležnosti povezane s planiranjem i korištenjem prostora, razvojem i održavanjem komunalne infrastrukture, gospodarenjem otpadom, vodoopskrbom i odvodnjom otpadnih voda te zaštitom prirodnih resursa. Istodobno, lokalna razina ima važnu ulogu u stvaranju uvjeta za povećanje energetske učinkovitosti, prilagodbu klimatskim promjenama i smanjenje okolišnih pritisaka povezanih s razvojem naselja i gospodarskih aktivnosti. Ostvarivanje navedenih funkcija zahtijeva suradnju Općine s višim razinama vlasti, javnim poduzećima i ustanovama, gospodarskim subjektima, stručnim institucijama i lokalnim stanovništvom.

Za provedbu aktivnosti iz područja zaštite okoliša odgovorne su općinske službe te javna poduzeća i ustanove u okviru svojih nadležnosti. Općinsko vijeće i Općinski načelnik, svatko u okviru svojih zakonom i Statutom utvrđenih ovlasti, imaju ključnu ulogu u donošenju planskih i razvojnih dokumenata, utvrđivanju lokalnih politika te donošenju odluka potrebnih za njihovu provedbu. Na taj se način kroz djelovanje lokalnih institucija osigurava institucionalni okvir za provedbu mjera zaštite okoliša i ostvarivanje ciljeva definiranih LEAP-om.

Pregled najznačajnijih institucija i organizacijskih jedinica uključenih u upravljanje okolišem na području općine Posušje prikazan je u Tablica 9.

Tablica 9: Pregled najvažnijih službi i poduzeća sa razine Općine i njihove nadležnosti povezane sa zaštitom okoliša

INSTITUCIJA/ORGANIZACIJSKA JEDINICA	KLJUČNA ULOGA U PODRUČJU OKOLIŠA
Općinsko vijeće Posušje	Donosi LEAP, prostorne i urbanističke planove, proračun i druge odluke značajne za zaštitu okoliša i održivi razvoj.
Općinski načelnik	Koordinira provođenje politika zaštite okoliša, upravlja radom općinske uprave i osigurava realizaciju razvojnih i infrastrukturnih projekata.
Odsjek za prostorno uređenje i zaštitu okoliša	Prati stanje u oblasti prostornog uređenja i zaštite okoliša, provodi propise iz oblasti prostornog uređenja, zaštite okoliša i građenja, priprema općinske propise, sudjeluje u izradi i provođenju prostornih i urbanističkih planova, vodi postupke izdavanja urbanističkih suglasnosti,

INSTITUCIJA/ORGANIZACIJSKA JEDINICA	KLJUČNA ULOGA U PODRUČJU OKOLIŠA
	građevinskih i uporabnih dozvola te koordinira izradu planske dokumentacije Općine.
Odsjek za gospodarstvo i razvoj	Koordinira pripremu i provedbu razvojnih politika Općine, sudjeluje u izradi razvojne strategije i sektorskih planskih dokumenata, uključujući LEAP, te priprema i kandidira razvojne projekte prema domaćim i međunarodnim izvorima financiranja. Prema dostavljenim podacima Općine, projektne prijave ne priprema Odsjek za prostorno uređenje i zaštitu okoliša, nego razvojni tim u okviru ovog Odsjeka.
Odsjek za civilnu zaštitu, vatrogastvo, motrenje i uzbunjivanje	Planira i provodi mjere zaštite i spašavanja, upravlja rizicima od prirodnih i drugih nesreća, izrađuje planove zaštite od požara, koordinira aktivnosti u slučaju izvanrednih situacija, sudjeluje u zaštiti javnih površina i infrastrukture te doprinosi jačanju otpornosti lokalne zajednice na klimatske i druge prirodne rizike.
Služba za javne nabavke	Obavlja stručne i operativne poslove javne nabave te pruža podršku provedbi mjera LEAP-a kroz nabavu potrebnih radova, roba i usluga, u suradnji s nadležnim općinskim službama.
JP „Vodovod“ d.o.o. Posušje	Obavlja poslove javne vodoopskrbe, upravljanja vodovodnom infrastrukturom i prikupljanja i odlaganja komunalnog otpada te predstavlja jednog od ključnih lokalnih partnera u području vodne infrastrukture i upravljanja otpadnim vodama.
JU „URBIKOM“ Posušje	Obavlja poslove održavanja javnih površina, javne čistoće, sustava odvodnje atmosferskih voda, nerazvrstanih cesta i javne rasvjete te sudjeluje u uređenju građevinskog zemljišta i komunalne infrastrukture. Kroz obavljanje ovih djelatnosti ima značajnu ulogu u očuvanju kvalitete urbanog okoliša i unapređenju komunalnog standarda na području Općine Posušje.
Mjesne zajednice	Predstavljaju vezu između građana i Općine, sudjeluju u identifikaciji lokalnih okolišnih problema, predlaganju razvojnih prioriteta i provođenju aktivnosti od interesa za lokalnu zajednicu.

Prema dostavljenim podacima Općine, neposredni poslovi zaštite okoliša i prostornog uređenja organizirani su u okviru Službe za imovinsko-pravne, geodetske poslove, katastar, prostorno uređenje i zaštitu okoliša, unutar koje djeluje Odsjek za prostorno uređenje i zaštitu okoliša. U ovom Odsjeku trenutačno su zaposlena tri stalna djelatnika i jedan pripravnik, a stručni profili zaposlenih uključuju stručne savjetnike sa završenim građevinskim i pravnim fakultetom.

Općina ima značajno iskustvo u pripremi i provedbi projekata, uključujući projekte Fonda za zaštitu okoliša FBiH, suradnju s UNDP-om, provedbu Interreg IPA CBC projekta s Republikom Hrvatskom i Crnom Gorom te veći broj drugih projekata. Dodatnu mogućnost za jačanje razvojnih i provedbenih kapaciteta predstavlja sudjelovanje Općine Posušje u programu „Napredovanje ka Agendi 2030 kroz upravljanje i održivi rast – SDG2030BiH“, za koji je Općina odabrana 2026. godine u okviru paketa podrške namijenjenog jedinicama lokalne samouprave sa snažnim razvojnim potencijalom (LOT 2).

Kapaciteti za pripremu projektnih prijava trenutačno su ograničeni raspoloživim brojem zaposlenih. Prema dostavljenim informacijama, razvojni tim iz Odsjeka za gospodarstvo i razvoj uključuje dvije osobe koje pripremaju projekte iz različitih područja i jednu osobu specijaliziranu za projekte iz područja turizma. Zbog trenutačne odsutnosti jedne zaposlenice, u trenutku izrade LEAP-a

pripremom projektnih prijava neposredno se bavi jedna osoba. Osobe iz Odsjeka za prostorno uređenje i zaštitu okoliša nisu uključene u pripremu projektnih prijava. Navedeno iskustvo predstavlja važan postojeći institucionalni kapacitet, ali trenutna raspoloživost malog broja osoba za pripremu projekata može predstavljati ograničenje za istodobnu pripremu i provedbu većeg broja projekata predviđenih LEAP-om.

Prema dostavljenim informacijama Općine, vodovodna mreža nije u cijelosti dovršena, pri čemu je kao razlog navedena velika površina općinskog područja. Pročistač pitke vode, kolektor i reciklažno dvorište također su navedeni među projektima koji nisu realizirani. Ovi primjeri ukazuju na potrebu osiguravanja dostatnih financijskih sredstava i provedbenih kapaciteta za realizaciju infrastrukturno i prostorno zahtjevnijih projekata.

Prema procjeni Općine, suradnja s relevantnim institucijama i javnim poduzećima, uključujući ŽZH, Fond za zaštitu okoliša FBiH, JP „Vodovod“ i JU „URBIKOM“, trenutno ne predstavlja značajno ograničenje. Općina navodi da uredno surađuje s relevantnim institucijama i javnim poduzećima te da nema izraženih problema u koordinaciji, podjeli nadležnosti ili razmjeni podataka.

4.5 Ocjena lokalnog pravnog, strateškog i institucionalnog kapaciteta za upravljanje okolišem

Na temelju analize pravnog, strateškog i institucionalnog okvira može se zaključiti da Općina Posušje raspolaže osnovnim instrumentima potrebnim za uključivanje okolišnih pitanja u lokalno upravljanje i razvojno planiranje. Istodobno, analiza pokazuje da se pojedini elementi ovog sustava razlikuju prema stupnju ažurnosti, razvijenosti i međusobne povezanosti, što predstavlja važan čimbenik za učinkovitu provedbu okolišnih politika na lokalnoj razini.

S pravnog gledišta, najveći dio materijalnih zahtjeva u području zaštite okoliša uređuje se propisima FBiH i ŽZH, dok lokalni propisi prvenstveno uređuju pitanja komunalnog reda, lokalne infrastrukture i drugih poslova iz nadležnosti Općine. Federalni i županijski regulatorni okvir u posljednjih je nekoliko godina značajno obnovljen, dok su pojedini ključni lokalni akti znatno stariji. U tom smislu, revizija Odluke o komunalnom redu i drugih povezanih lokalnih akata predstavlja opravdan pravac djelovanja u sljedećem planskom razdoblju, prije svega radi njihova usklađivanja s novijim propisima i aktualnim načinom organizacije i obavljanja komunalnih djelatnosti.

Strateško-planski okvir na lokalnoj razini relativno je razvijen. Općina ima integriranu Strategiju razvoja, Strategiju ruralnog razvoja te aktualne dokumente u području zaštite i spašavanja, dok prethodni LEAP osigurava kontinuitet lokalnog okolišnog planiranja. Dodatnu osnovu za kontinuitet planiranja predstavlja praćenje provedbe Strategije razvoja kroz provedbene planove i izvješća. Istodobno, dvije ključne lokalne razvojne strategije završavaju s 2027. godinom, odnosno na početku razdoblja provedbe ovog LEAP-a. U tom smislu, LEAP može imati važnu ulogu u očuvanju kontinuiteta okolišnih prioriteta i njihovu uključivanju u sljedeću generaciju lokalnih razvojnih i planskih dokumenata.

Posebno područje za daljnje unaprjeđenje predstavlja prostorno-planski okvir. Osnovni Prostorni plan i Urbanistički plan potječu iz 1986. godine, pri čemu je Odluka o provođenju Urbanističkog plana naknadno mijenjana, dok je novi Prostorni plan u izradi. U uvjetima povećanog interesa za projekte obnovljivih izvora energije, razvoj poslovnih zona i turističkih sadržaja, eksploataciju mineralnih sirovina te nastavak stambene izgradnje, dugoročno upravljanje okolišnim pritiscima u velikoj mjeri ovisi o ažurnosti i kvaliteti prostorno-planske osnove. U tom smislu, donošenje novog Prostornog plana ima širi značaj od samog uređivanja načina korištenja prostora, jer predstavlja važnu osnovu za usmjeravanje budućeg razvoja i preventivno upravljanje mogućim utjecajima na vode, tlo, krajobraz, bioraznolikost i kvalitetu života stanovništva.

Institucionalna struktura Općine formalno obuhvaća glavna područja relevantna za provedbu LEAP-a. Poslovi povezani sa zaštitom okoliša povezani su s područjem prostornog uređenja, razvojni i projektni poslovi smješteni su u Odsjek za gospodarstvo i razvoj, poslovi upravljanja rizicima u okviru su civilne zaštite, dok ključne komunalne funkcije obavljaju JP Vodovod i JU URBKOM. Takva organizacijska postavljenost pruža osnovu za provedbu okolišnih mjera kroz postojeću institucionalnu strukturu. Učinkovitost takvog sustava ovisi o raspoloživim ljudskim i stručnim kapacitetima, jasno definiranim odgovornostima te funkcionalnoj koordinaciji između općinskih službi, javnih poduzeća i ustanova.

Istodobno, unatoč postojećoj organizacijskoj osnovi, ograničena raspoloživost osoblja za projektne poslove može otežati pripremu i provedbu okolišnih projekata. Jačanje provedbenih kapaciteta stoga treba biti jedan od prioriteta Općine u narednom razdoblju, uz procjenu potrebnog broja izvršitelja i stručnih kompetencija za koordinaciju LEAP-a, praćenje i izvješćivanje, nadzor iz općinske nadležnosti te upravljanje GIS podacima.

Prema procjeni Općine, tri ključne potrebe za jačanje sposobnosti provedbe LEAP-a su dodatni kadar, osiguravanje vanjskih, osobito europskih, financijskih sredstava za financijski zahtjevne projekte te razvoj i unapređenje baza podataka.

Istodobno, činjenica da Općina prema vlastitoj procjeni nema značajnijih problema u suradnji s višim razinama vlasti, javnim poduzećima i drugim relevantnim institucijama predstavlja važnu osnovu za provedbu LEAP-a. Stoga se u narednom planskom razdoblju naglasak može usmjeriti prvenstveno na jačanje vlastitih kadrova i podatkovne baze te osiguravanje financijskih izvora za provedbu prioriternih mjera.

5 DRUŠTVENO-EKONOMSKI POKRETAČI I PRITISCI

5.1 Poljoprivreda

5.1.1 Struktura i obilježja poljoprivrednih gospodarstava

Poljoprivreda predstavlja jednu od tradicionalnih gospodarskih djelatnosti na području općine, prvenstveno zahvaljujući raspoloživim poljoprivrednim površinama, povoljnim agroklimatskim uvjetima i dugoj tradiciji obiteljske proizvodnje. Prema Popisu stanovništva iz 2013. godine, oko 35 % kućanstava bavilo se poljoprivrednom djelatnošću, što potvrđuje njezin značaj za razvoj ruralnog prostora i očuvanje naseljenosti. Međutim, poljoprivredna proizvodnja uglavnom je manjeg obujma i tradicionalno je usmjerena na zadovoljavanje vlastitih potreba ili se odvija kao dopunska gospodarska djelatnost, dok je samo manji dio proizvođača tržišno orijentiran.

Prema podacima Registra poljoprivrednih gospodarstava, navedenim u Strategiji ruralnog razvoja Općine Posušje 2023.–2027., u 2022. godini bilo je registrirano 678 poljoprivrednih gospodarstava, od čega 591 obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo i 87 pravnih subjekata. Strategija zasebno navodi da je tijekom prethodnih pet godina približno 200 gospodarstava godišnje prijavljivalo proizvodnju i ostvarivalo federalne i županijske poticaje, bez preciziranja početne i završne godine tog razdoblja. Kao čimbenici koji otežavaju poljoprivrednu proizvodnju u Strategiji se navode starenje stanovništva, iseljavanje mlađe populacije, teškoće u prodaji proizvoda i smanjena zainteresiranost za poljoprivrednu djelatnost.

5.1.2 Biljna proizvodnja

Biljna proizvodnja temelji se prvenstveno na uzgoju žitarica, krmnog bilja i povrtlarskih kultura. Najzastupljenije kulture prema površinama su pšenica, ječam, krumpir, kupus, djetelina i lucerna, dok su ostale kulture zastupljene na znatno manjim površinama. Pregled najzastupljenijih poljoprivrednih kultura i površina pod njihovim uzgojem u razdoblju 2020.–2025. godine prikazan je u Tablica 10.

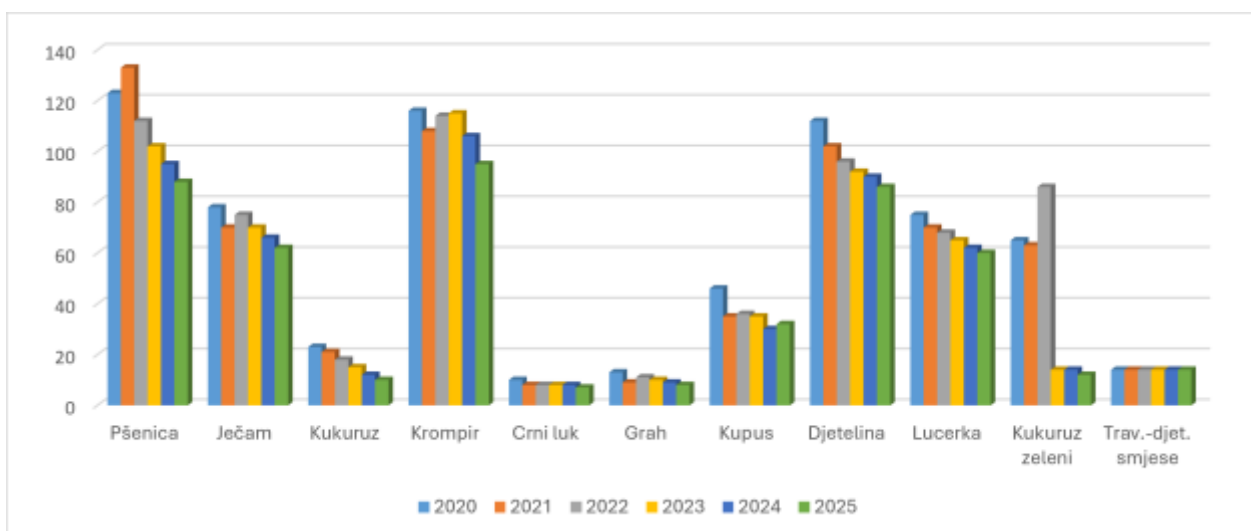
Tablica 10: Pregled površina pod najzastupljenijim poljoprivrednim kulturama u razdoblju 2020.–2025. godine (ha)²⁴

KULTURA	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
Pšenica	123	133	112	102	95	88
Ječam	78	70	75	70	66	62
Kukuruz	23	21	18	15	12	10
Krompir	116	108	114	115	106	95
Crni luk	10	8	8	8	8	7
Grah	13	9	11	10	9	8
Kupus	46	35	36	35	30	32
Djetelina	112	102	96	92	90	86
Lucerka	75	70	68	65	62	60
Kukuruz zeleni	65	63	86	14	14	12

²⁴ Izvor: Federalni zavod za statistiku: <https://fzs.ba/index.php/publikacije/godisnji-bilteni/poljoprivreda-i-ribarstvo/>

KULTURA	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.
Travnato-djetelinske smjese	14	14	14	14	14	14

Analiza podataka za razdoblje 2020.–2025. godine pokazuje da je kod većine kultura prisutan trend smanjenja zasijanih površina. Površine pod pšenicom smanjene su sa 123 ha na 88 ha (28 %), pod ječmom sa 78 ha na 62 ha (21 %), dok su površine pod kukuruzom smanjene sa 23 ha na 10 ha. Sličan trend vidljiv je i kod povrtlarskih kultura, pa su površine pod krumpirom smanjene sa 116 ha na 95 ha, kupusom sa 46 ha na 32 ha, grahom sa 13 ha na 8 ha, a crnim lukom sa 10 ha na 7 ha. Istodobno je zabilježeno i kontinuirano smanjenje površina pod krmnim biljem, uključujući djetelinu i lucernu, što je djelomično povezano sa stagnacijom stočarske proizvodnje. Opisani trendovi smanjenja zasijanih površina najzastupljenijih poljoprivrednih kultura prikazani su na Slika 9.

Slika 9: Trend kretanja zasijanih površina najzastupljenijih poljoprivrednih kultura u razdoblju 2020.–2025.

Voćarsku proizvodnju obilježava uzgoj šljive, jabuke, trešnje i oraha, dok je vinogradarstvo, zbog klimatskih ograničenja i čestih kasnih proljetnih mrazova, zastupljeno u znatno manjoj mjeri. Tijekom proteklog desetljeća na području općine zabilježen je razvoj uzgoja aromatičnog i ljekovitog bilja, posebice smilja, no nakon početnog intenzivnog razvoja došlo je do značajnog pada proizvodnje uslijed nepovoljnih tržišnih kretanja i smanjene potražnje. Opisana kretanja ukazuju na postupno smanjenje obujma biljne proizvodnje i aktivnosti dijela registriranih poljoprivrednih gospodarstava, što predstavlja jedan od čimbenika koji utječu na korištenje poljoprivrednog zemljišta i razvoj ruralnog prostora na području općine Posušje.

5.1.3 Životinjska proizvodnja

Stočarstvo predstavlja jednu od tradicionalnih poljoprivrednih djelatnosti na području općine te se prvenstveno temelji na iskorištavanju prirodnih pašnjaka i travnjaka, osobito na području Rakitna, Tribistova i sjevernih dijelova općine. Prirodni uvjeti, obilje pašnjaka te dugogodišnja tradicija uzgoja stoke pružaju dobre pretpostavke za razvoj ekstenzivnog stočarstva, koje ima važnu ulogu u očuvanju ruralnog prostora i krajobrazu.

Prema podacima Strategije ruralnog razvoja Općine Posušje, u razdoblju 2018.–2022. godine kod većine grana stočarske proizvodnje zabilježen je trend stagnacije ili blagog smanjenja broja grla. Značajan pad je evidentiran u govedarstvu i svinjogojstvu, dok je ovčarstvo tijekom promatranog razdoblja uglavnom stagniralo, uz manje oscilacije. Blagi pad zabilježen je u peradarstvu, dok je u oblasti

uzgoja koza vidljiv značajniji rast grla. Pčelarstvo, koje je na području općine zastupljeno većinom kao dopunska ili hobi djelatnost, tijekom promatranog razdoblja pokazuje određene godišnje oscilacije. Pregled brojnog stanja najznačajnijih vrsta stoke, peradi i pčelinjih zajednica na području općine u razdoblju 2018.–2022. godine prikazan je u Tablica 11.

Tablica 11: Pregled brojnog stanja stoke, peradi i pčelinjih zajednica

STOKA, PERAD I PČELINJE ZAJEDNICE	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
Goveda	2.600	2.350	2.200	1.900	1.640
Ovce	2.500	2.600	2.680	2.600	2.500
Koze	240	250	250	300	300
Svinje	500	450	400	400	320
Perad	21.000	20.500	19.000	20.000	20.000
Košnice pčela	2.200	3.080	3.000	2.800	2.400

Poseban značaj za okoliš ima pčelarstvo koje ima važnu ulogu u očuvanju biološke raznolikosti i oprašivanju biljnih vrsta. Na području općine djeluje oko 60 aktivnih pčelara s približno 2.500 košnica, dok se tijekom ljetnih mjeseci na području Rakitna nalaze i seleći pčelinjaci iz drugih dijelova Hercegovine. Time ovo područje predstavlja značajno stanište za razvoj pčelarstva te doprinosi očuvanju flore i ekološke stabilnosti, osobito u rubnim dijelovima Parka prirode Blidinje.

5.1.4 Pritisци poljoprivrede

Poljoprivreda i stočarstvo predstavljaju važan dio gospodarskih aktivnosti na području općine, ali istodobno mogu imati i određene utjecaje na okoliš. S obzirom na prevladavajući ekstenzivni način proizvodnje te relativno male poljoprivredne površine, intenzitet tih pritisaka znatno je manji u odnosu na razvijena poljoprivredna područja BiH. Najznačajniji okolišni izazovi povezani su s lokalnim onečišćenjem tla i voda uslijed neadekvatnog skladištenja i primjene stajskog gnojiva, nekontroliranim korištenjem mineralnih gnojiva i sredstava za zaštitu bilja te mogućim nepravilnim odlaganjem ambalaže od pesticida.

Istodobno, dugogodišnji trend smanjenja poljoprivredne proizvodnje i napuštanja obradivih površina predstavlja poseban izazov za očuvanje ruralnog prostora. Zarastanje nekadašnjih oranica i pašnjaka dovodi do promjena krajobraza, smanjenja otvorenih travnjačkih staništa te povećava rizik od pojave invazivnih biljnih vrsta i šumskih požara. S druge strane, ekstenzivna ispaša i tradicionalni način korištenja travnjaka imaju važnu ulogu u očuvanju biološke raznolikosti, osobito na području Rakitna, Tribistova i rubnih dijelova Parka prirode Blidinje.

S aspekta zaštite okoliša, posebnu pažnju u narednom razdoblju potrebno je usmjeriti na promicanje održive poljoprivredne proizvodnje, racionalno korištenje agrokemikalija, pravilno gospodarenje stajskim gnojivom, očuvanje trajnih travnjaka i pašnjaka te razvoj ekološke i integralne proizvodnje. Takav pristup može istodobno doprinijeti očuvanju prirodnih resursa, povećanju otpornosti poljoprivrede na klimatske promjene i dugoročnom razvoju ruralnog prostora.

5.2 Energetika

5.2.1 Stanje energetskeg sektora

Energetski sektor na području općine karakterizira stabilna opskrba električnom energijom, provedba mjera energetske učinkovitosti u javnom sektoru te značajan potencijal za razvoj obnovljivih izvora energije. Zahvaljujući prirodnim obilježjima područja, osobito velikom broju sunčanih sati i povoljnim vjetrovnim prilikama, Posušje ima izražen potencijal za korištenje sunčeve energije i energije vjetra. Hidroenergetski potencijal je ograničen i već se koristi na akumulaciji Tribistovo, dok eventualni dodatni zahvati zahtijevaju procjenu raspoloživosti vode, uz očuvanje sigurnosti vodoopskrbe i zaštitu vodnih tijela.

Opskrba električnom energijom osigurava se putem transformatorske stanice TS 110/35/10 kV Posušje, iz koje se preko 10 kV distribucijske mreže napaja ukupno 159 transformatorskih stanica 10/0,4 kV, uključujući šest trafostanica na području općine Tomislavgrad. Dugoročna pouzdanost elektroenergetskog sustava dodatno je unaprijeđena izgradnjom ove transformatorske stanice te planiranim razvojem prijenosne mreže na području zapadne Hercegovine. Pregled osnovnih obilježja energetskog sektora na području općine Posušje prikazan je u Tablica 12.

Tablica 12: Pregled ključnih obilježja energetskog sektora Općine Posušje

OBLAST	TREKUTNO STANJE
Opskrba električnom energijom	TS 110/35/10 kV Posušje, 159 TS 10/0,4 kV
Energetska učinkovitost	Završena energetska obnova svih javnih objekata u nadležnosti Općine
Solarna energija	Planirane zone Batin, Ćesića Draga, Lipovice, Osoje i Zavelim
Energija vjetra	Planirana VE Poklečani (132 MW)
Hidroenergija	Izgradnja dviju MHE na akumulaciji Tribistovo

U proteklom razdoblju Općina je provela značajne aktivnosti na povećanju energetske učinkovitosti javnih objekata. Mjere su uključivale toplinsku izolaciju vanjskih ovojnica, zamjenu stolarije te modernizaciju sustava grijanja, uključujući primjenu obnovljivih izvora energije. Prema podacima Općine, mjere energetske obnove danas su provedene na svim javnim objektima u njenoj nadležnosti, čime je značajno smanjena potrošnja energije i troškovi održavanja te unaprijeđena kvaliteta javne infrastrukture.

Posebnu razvojnu priliku predstavlja korištenje obnovljivih izvora energije. Prema Planu zaštite okoliša ŽZH, na području Posušja identificirano je više lokacija pogodnih za razvoj sunčanih elektrana, vjetroelektrana i malih hidroelektrana. Za razvoj sunčanih elektrana prostorno su predviđene zone na lokalitetima Batin, Ćesića Draga i Lipovice, kao i unutar gospodarskih zona Osoje i Zavelim, ukupne površine veće od 130 hektara. Odabir konkretnih lokacija planiran je uz uvažavanje postojeće elektroenergetske infrastrukture i mogućnosti priključenja na mrežu. Na području Poklečana i Oštrca provedena su višegodišnja mjerenja potencijala vjetra, temeljem kojih je planirana izgradnja vjetroelektrane Poklečani instalirane snage oko 132 MW. Projekt uključuje izgradnju nove transformatorske stanice 220/110/x kV Posušje 2, koja će imati važnu ulogu u prihvatu električne energije proizvedene iz obnovljivih izvora na području ŽZH.

Uz potencijal sunčeve energije i energije vjetra, na području akumulacije Tribistovo već je iskorišten i raspoloživi hidroenergetski potencijal. Izgrađene su dvije male hidroelektrane (MHE), pri čemu jedna koristi raspoložive količine vode iz akumulacije, dok druga koristi višak vode nakon zadovoljenja potreba vodoopskrbe stanovništva. Najvažniji potencijali za razvoj obnovljivih izvora energije na području općine Posušje prikazani su u Tablica 13.

Tablica 13: Potencijali obnovljivih izvora energije na području Općine Posušje

OBNOLJIVI IZVOR	POTENCIJAL	STATUS
Sunčeva energija	Vrlo visok	Prostorno planirane lokacije
Energija vjetra	Visok	Planirana VE Poklečani
Hidroenergija	Ograničen, ali raspoloživ	Izgrađene dvije MHE na akumulaciji Tribistovo
Biomasa	Umjeren	Potencijal iz šumarstva i poljoprivrede

5.2.2 Pritisci energetskeg sektora na okoliš

Energetski sektor na području općine Posušje trenutačno ne predstavlja značajan izvor industrijskih emisija u okoliš, budući da na području općine ne postoje velika termoelektrična postrojenja niti drugi objekti za proizvodnju energije iz fosilnih goriva. Ipak, određeni pritisci na okoliš proizlaze iz potrošnje energije u sektoru zgradarstva, prometa, gospodarstva i kućanstava, koji se i dalje u velikoj mjeri oslanjaju na električnu energiju iz elektroenergetskog sustava te na fosilna goriva za grijanje i promet.

Najznačajniji razvojni trend u energetskeg sektoru predstavlja planirano povećanje korištenja sunčeve energije i energije vjetra, uz postojeće hidroenergetsko korištenje akumulacije Tribistovo. Razvoj obnovljivih izvora energije predstavlja jednu od važnijih razvojnih prilika Općine Posušje, osobito u kontekstu smanjenja emisija stakleničkih plinova, povećanja udjela domaćih izvora energije i jačanja energetske neovisnosti. Međutim, njihovo korištenje istodobno zahtijeva pažljivo prostorno planiranje i usklađivanje energetskeg razvoja s ciljevima zaštite okoliša.

Izgradnja postrojenja za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora može, ovisno o lokaciji i načinu izvedbe, uzrokovati određene pritiske na okoliš, uključujući zauzimanje prostora, promjene krajobraza, fragmentaciju staništa te moguće utjecaje na bioraznolikost. Stoga posebnu pozornost potrebno je posvetiti odabiru lokacija i provedbi odgovarajućih postupaka procjene utjecaja na okoliš, kako bi se mogući negativni utjecaji izbjegli ili sveli na najmanju moguću mjeru. To je osobito važno na području u blizini Parka prirode Blidinje i drugih vrijednih i ekološki osjetljivih lokaliteta, gdje je razvoj energetskeg projekata potrebno uskladiti s očuvanjem krajobraznih i prirodnih vrijednosti te sprječavanjem kumulativnih utjecaja na prostor.

Pozitivan doprinos smanjenju pritiska na okoliš predstavljaju provedene mjere energetske učinkovitosti na javnim objektima, kojima je smanjena potrošnja energije, a time i emisije stakleničkih plinova povezane s njihovim korištenjem. U narednom razdoblju daljnje smanjenje okolišnih pritiska moguće je ostvariti nastavkom energetske obnove stambenog fonda, povećanjem korištenja obnovljivih izvora energije na postojećim objektima te razvojem održivijih sustava grijanja i hlađenja.

5.3 Gospodarske aktivnosti

5.3.1 Gospodarska struktura

Gospodarsku strukturu općine Posušje obilježava raznovrsnost gospodarskih djelatnosti, uz izraženu zastupljenost trgovine, prerađivačke industrije, građevinarstva, prometa i skladištenja te različitih uslužnih djelatnosti. Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, na području općine je na dan 31.12.2025. bila registrirana 881 pravna osoba. Najveći broj djeluje u području trgovine na

veliko i malo te popravka motornih vozila i motocikala, s 271 subjekt, odnosno 30,8% ukupnog broja. Slijede ostale uslužne djelatnosti sa 154 subjekta (17,5%) te prerađivačka industrija s 93 subjekta (10,6%). U Tablica 14 je dat detaljan pregled svih registriranih pravnih osoba prema području djelatnosti u općini Posušje.

Tablica 14: Struktura registriranih pravnih osoba prema području djelatnosti u Općini Posušje, 31.12.2025²⁵

OZNAKA	PODRUČJE DJELATNOSTI	BROJ PRAVNIH OSOBA	UDIO (%)
A	Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	42	4,8
B	Vađenje ruda i kamena	10	1,1
C	Prerađivačka industrija	93	10,6
D	Proizvodnja i opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	15	1,7
E	Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša	3	0,3
F	Građevinarstvo	68	7,7
G	Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala	271	30,8
H	Prijevoz i skladištenje	41	4,7
I	Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane	14	1,6
J	Informacije i komunikacije	12	1,4
K	Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	3	0,3
L	Poslovanje nekretninama	2	0,2
M	Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	27	3,1
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	13	1,5
O	Javna uprava i odbrana; obavezno socijalno osiguranje	25	2,8
P	Obrazovanje	17	1,9
Q	Djelatnosti zdravstvene i socijalne zaštite	14	1,6
R	Umjetnost, zabava i rekreacija	57	6,5
S	Ostale uslužne djelatnosti	154	17,5
Ukupno		881	100,0

²⁵ Federalni zavod za statistiku, Mjesečni statistički pregled FBiH po županijama, poslovni subjekti i njihovi dijelovi prema području KD BiH 2010, stanje prosinac 2025. godine. https://fzs.ba/wp-content/uploads/2026/02/Mjesečni-statistički-pregled-po-kantonima-2-1.pdf?utm_source=chatgpt.com

Značajnu zastupljenost imaju i građevinarstvo s 68 subjekata (7,7%), umjetnost, zabava i rekreacija s 57 subjekata (6,5%), poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo s 42 subjekta (4,8%) te prijevoz i skladištenje s 41 subjektom (4,7%).

Prerađivačka industrija predstavlja posebno važnu komponentu lokalnog gospodarstva, iako prema broju registriranih pravnih osoba zaostaje za trgovinom i uslužnim djelatnostima. Na području općine zastupljene su različite proizvodne djelatnosti, uključujući metaloprerađivačku i kabelsku industriju, preradu plastike i proizvodnju ambalaže, prehrambenu industriju te druge proizvodne aktivnosti. Uz proizvodnju su razvijeni građevinarstvo, trgovina, promet i logistika te različite uslužne i obrtničke djelatnosti.

Na području općine prisutne su i djelatnosti koje su izravno povezane s korištenjem prirodnih resursa i komunalnom infrastrukturu. U 2025. godini registrirano je 10 pravnih osoba u području vađenja ruda i kamena, 15 u području proizvodnje i opskrbe električnom energijom, plinom, parom i klimatizacije te 3 pravne osobe u području opskrbe vodom, uklanjanja otpadnih voda, upravljanja otpadom i sanacije okoliša.

Uz pravne osobe, značajan dio lokalne gospodarske aktivnosti odvija se kroz fizičke osobe, uključujući obrte i druge samostalne poslovne djelatnosti. Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, među njima je najviše djelatnosti u području trgovine, ostalih uslužnih djelatnosti, umjetnosti, zabave i rekreacije te građevinarstva.

5.3.2 Poslovne zone i industrijska proizvodnja

Industrijska proizvodnja na području općine Posušje koncentrirana je u poduzetničkim zonama Osrdak i Vlaka, koje predstavljaju glavna središta proizvodnih i logističkih aktivnosti. U njima posluju poduzeća iz metaloprerađivačke industrije, prerade plastike, građevinarstva, prerade kamena i drugih proizvodnih djelatnosti.

Vodeće industrijske kompanije prema vrsti djelatnosti:

Metalna i kabelska industrija – LAGER d.o.o. i MIVIKO d.o.o. su prema podacima FIA vodeća izvozna poduzeća u općini, s prihodima od izvoza od 70,6 mil. KM, odnosno 71,8 mil. KM te ukupnim prihodima od 118,9 mil. KM, odnosno 84,0 mil. KM. Radi se primarno o preradi metala i proizvodnji elektroničkih komponenti/kabela. Električni kabeli i vodiči spadaju među najznačajnije izvozne proizvode Posušja.

Prerada plastike i ambalažna industrija – WELTPLAST d.o.o. (prihodi 35,7 mil. KM, izvoz 19,1 mil. KM, 112 zaposlenih) i FEMIS d.o.o. (prihodi 28,3 mil. KM, izvoz 15,9 mil. KM, 35 zaposlenih) dva su vodeća proizvođača plastične ambalaže i polimernih proizvoda.

Prehrambena industrija – Meggle d.o.o. (prihodi 93,3 mil. KM, izvoz 9,4 mil. KM, 83 zaposlena) logističko-distributivni centar i jedan je od najvećih prehrambenih subjekata u ŽZH. Mesna industrija Rakitno d.o.o. (prihodi 26,0 mil. KM, 88 zaposlenih) djeluje u sektoru klanja i prerade mesa. Pored toga, na području Posušja registrirana je i Mesna industrija Dušić (M.I. Dušići d.o.o.), koja prema dostupnim podacima FIA-e u posljednjem u razdoblju izvješćivanja nije prijavila prihod.

Građevinski sektor i veletrgovina građevinskim materijalom – DARA d.o.o. (prihodi 49,2 mil. KM, 194 zaposlena), BINVEST d.o.o. (prihodi 48,4 mil. KM, 132 zaposlena) i PENAVA d.o.o. (prihodi 15,4 mil. KM, 54 zaposlena) značajni su subjekti u građevinskom i građevinsko-materijalnom sektoru.

Eksploatacija mineralnih sirovina – Rudnici boksita d.o.o. Posušje (imovina 12,4 mil. KM, 58 zaposlenih) bave se eksploatacijom boksita na području općine. Eksploatacija boksita odvija se na prostoru krških polja i predstavlja specifičan pritisak na tlo, vegetaciju i hidrološki sustav.

Tehnološki park Posušje, specijaliziran za razvoj metaloprerađivačkog i CNC sektora, doprinosi jačanju konkurentnosti lokalnog gospodarstva i primjeni suvremenih proizvodnih tehnologija, a potencijalno i uvođenju čistih tehnologija i manjih specifičnih emisija po jedinici outputa.

5.3.3 Pritisци gospodarstva na okoliš

Gospodarske aktivnosti na području Općine Posušje predstavljaju jedan od važnijih pokretača okolišnih pritisaka. Na temelju analize strukture i veličine industrijskog sektora, identificirani su sljedeći pritisci:

Otpadne vode i upravljanje procesnim vodama – Prerađivačka industrija, prehrambena industrija i posebno klaonice generiraju tehnološke otpadne vode s povećanim opterećenjem organskim tvarima (Kemijska Potrošnja Kisika – KPK, Biokemijska Potrošnja Kisika u 5 dana – BPK₅)²⁶, mastima i nusproizvodima životinjskog podrijetla. U uvjetima nepostojanja centralnog uređaja za pročišćavanje otpadnih voda, upravljanje tehnološkim otpadnim vodama oslanja se na individualne sustave pojedinih gospodarskih subjekata. U propusnom krškom terenu Posušja takav način upravljanja predstavlja potencijalni rizik za kvalitetu podzemnih voda ako nije osigurano odgovarajuće pročišćavanje, redovito održavanje sustava i kontrola ispusta. Nadzorom koji su federalni vodni inspektori proveli od ožujka do lipnja 2026. godine utvrđeno je da 23 od 69 kontroliranih gospodarskih subjekata u FBiH nisu ispunila ni minimalne obveze iz dinamičkih planova ulaganja u upravljanje tehnološkim otpadnim vodama. Ovi nalazi upućuju na važnost provjere stvarne provedbe propisanih mjera, ali ne omogućuju zaključak o usklađenosti pojedinih subjekata na području općine Posušje. Postojanje vodne dozvole samo po sebi ne potvrđuje ispunjavanje svih propisanih uvjeta, dok raspoloživi podaci ne omogućuju pouzdanu procjenu učinkovitosti individualnih sustava, stvarnih ispusta i provedbe uvjeta vodnih dozvola kod pojedinih subjekata na području općine.

Komunalni i industrijski otpad – Gospodarske djelatnosti na području općine generiraju komunalni otpad te različite vrste neopasnog i opasnog proizvodnog otpada. Količina prikupljenog miješanog komunalnog otpada porasla je s približno 3.800 t u 2021. na 4.238,71 t u 2025. godini, ali raspoloživi podaci ne omogućuju izdvajanje doprinosa gospodarskih subjekata tom porastu. Za proizvodni otpad, uključujući otpadna ulja, maziva i ambalažu onečišćenu kemikalijama, nedostaju objedinjeni lokalni podaci o vrstama, količinama i načinima postupanja, što ograničava procjenu njegova opterećenja okoliša.

Emisije u zrak – Metalna i plastična industrija, kao i eksploatacija mineralnih sirovina (Rudnici boksita), potencijalni su izvori emisija čestica prašine, hlapljivih organskih spojeva (VOC) i metalnih oksida u zrak. U nedostatku lokalnih mjernih postaja za kvalitetu zraka, nije moguće pouzdano utvrditi aktualni doprinos industrijskih izvora ukupnom opterećenju zraka na području Posušja.

Zauzimanje prostora i vizualni utjecaj – Daljnje širenje poslovnih zona Osrdak i Vlake podrazumijeva trajno oduzimanje produktivnog tla i povećanje nepropusnih površina, što pojačava površinski utjecaj i smanjuje prirodnu retenciju vode u krškom terenu.

²⁶ **KPK** – Kemijska potrošnja kisika (eng. *Chemical Oxygen Demand, COD*)

Mjeri koliko je kisika potrebno da se kemijskim putem razgrade sve organske tvari u uzorku otpadne vode. Što je viša vrijednost KPK-a, to je voda zagađenija organskim tvarima. Izražava se u mg O₂/L

BPK – Biokemijska potrošnja kisika u 5 dana (eng. *Biochemical Oxygen Demand, BOD₅*)

Mjeri koliko kisika mikroorganizmi (bakterije) potroše razgrađujući organske tvari u uzorku vode kroz pet dana pri temperaturi od 20°C. Standardnih pet dana je dogovoreno jer je to razdoblje u kojem bakterije razgrade najveći dio biorazgradivog organskog materijala. Izražava se u mg O₂/L.

Cestovni teretni promet – Visoka izvozna orijentiranost industrije (LAGER i MIVIKO zajedno ostvaruju više od 140 mil. KM izvoznih prihoda) podrazumijeva intenzivan teretni promet prema graničnom prijelazu Osoje i dalje prema europskim tržištima. Ovaj promet doprinosi emisijama onečišćujućih tvari (NO_x, PM) u urbanoj zoni i na magistralnoj cesti M6.1.

Potencijal za smanjenje pritiska – S druge strane, modernizacija proizvodnih procesa (CNC tehnologije u Tehnološkom parku), potencijalna primjena mjera energetske učinkovitosti i projekt vjetroelektrane Poklečani koji će osigurati čistu energiju za lokalnu i regionalnu mrežu, te uvođenje načela kružnog gospodarstva (recikliranje ambalažnog otpada, ostatnih materijala iz metaloprerađivačke industrije) predstavljaju vidljiv potencijal za smanjenje ukupnog okolišnog opterećenja. Realizacija navedenih potencijala ovisi o učinkovitoj provedbi postojećeg regulatornog okvira, osobito kroz kontinuirani inspekcijski nadzor i provedbu propisanih mjera zaštite okoliša, dostupnosti financijskih instrumenata te o razini unutarnje motivacije subjekata da prihvate načela ekološke modernizacije.

Na temelju prethodne analize može se zaključiti da gospodarske djelatnosti na području općine Posušje stvaraju različite pritiske na okoliš, ali raspoloživi podaci ne omogućuju pouzdanu kvantifikaciju njihova intenziteta i doprinosa ukupnom opterećenju:

- Tehnološke otpadne vode iz prehrambenih i drugih prerađivačkih djelatnosti predstavljaju potencijalni pritisak na osjetljivi krški vodonosnik. Međutim, raspoloživi podaci ne omogućuju pouzdanu procjenu stvarnih ispusta, učinkovitosti pročišćavanja ni usklađenosti pojedinih subjekata s uvjetima vodnih dozvola.
- Gospodarske djelatnosti generiraju komunalni i proizvodni otpad, ali njihov doprinos evidentiranom rastu prikupljenog miješanog komunalnog otpada nije utvrđen. Nedostatak objedinjenih podataka o proizvodnom otpadu ograničava procjenu količina i načina postupanja s pojedinim tokovima..
- Eksploatacija mineralnih sirovina, proizvodni procesi i cestovni teretni promet predstavljaju potencijalne izvore emisija prašine i drugih onečišćujućih tvari u zrak. Bez lokalnih mjerenja i objedinjenih podataka o emisijama nije moguće pouzdano ocijeniti njihov pojedinačni doprinos kvaliteti zraka.

Za pouzdaniju procjenu i upravljanje gospodarskim pritiscima potrebno je osigurati redovitu razmjenu podataka s nadležnim institucijama i gospodarskim subjektima te objedinjavati dostupne podatke o emisijama, otpadnim vodama i proizvodnom otpadu u lokalni pregled. Pritom treba koristiti postojeće registre i evidencije viših razina vlasti, uz definiranje odgovornih općinskih službi i dinamike ažuriranja. Podaci o uvjetima dozvola i nalazima nadležnih inspekcija trebaju služiti kao podloga za lokalno prostorno i okolišno planiranje.

5.4 Promet i infrastruktura

Zbog svojeg geografskog položaja uz granicu s Republikom Hrvatskom i položaja na više značajnih cestovnih pravaca, Posušje ima važnu ulogu u cestovnom povezivanju zapadne Hercegovine. Općina se nalazi na prometnim pravcima koji povezuju Mostar, Široki Brijeg, Imotski i Split, kao i Tomislavgrad i Livno, te na pravcima prema Grudama, Ljubuškom, Rami i središnjoj Bosni. Cestovna infrastruktura stoga ima posebnu važnost za svakodnevnu mobilnost stanovništva, poslovanje lokalnih gospodarskih subjekata, prekogranično kretanje ljudi i robe te razvoj turizma.

5.4.1 Cestovna mreža i prometno opterećenje

Cestovnu mrežu na području općine čine dvije magistralne, dvije regionalne i 20 lokalnih cesta. Glavne magistralne prometnice su:

- **magistralna cesta M6.1**, koja preko Posušja povezuje Tomislavgrad, Široki Brijeg i Mostar te omogućuje daljnje povezivanje s istočnom Hercegovinom;
- **magistralna cesta M15**, koja povezuje Posušje s Tomislavgradom i graničnim područjem prema Imotskom.

Regionalnu cestovnu mrežu čine:

- **regionalna cesta R419** Posušje – Rakitno – Blidinje – Doljani – Jablanica i
- **regionalna cesta R420** Privalj – Grude – Gradac – Posušje – Čitluk – Vir – Zavelim – granica s Republikom Hrvatskom.

Prema podacima dostupnim u lokalnim strateškim dokumentima, na području općine evidentirano je 20 lokalnih cestovnih pravaca. Pored navedenih kategoriziranih cesta, cestovnu mrežu čine i gradske ulice, nerazvrstane, seoske, pristupne i šumske ceste. Ukupna dužina lokalnih cesta iznosi približno 191 km, od čega je oko 50 km neasfaltirano²⁷.

Podaci o prosječnom godišnjem dnevnom prometu na glavnim magistralnim cestama na području općine prikazani su u sljedećoj tablici.

Tablica 15: Prosječni godišnji dnevni promet na magistralnim cestama M6.1 i M15 na području Općine Posušje u 2025. godini²⁸

MAGISTRALNA CESTA	DIONICA	BROJAČKO MJESTO	PGDP 2025. GODINE, VOZILA/DAN
M6.1	Kolo–Posušje 6	Posušje zapad	4.691
M6.1	Posušje 6–Široki Brijeg	Privalj	6.442
M15	Posušje 5–Kutleše, granica Republike Hrvatske	Osoje	2.918
M15	Posušje–Kutleše, obilaznica	Kutleše	3.016

Podaci pokazuju da je najveće prometno opterećenje evidentirano na dionici M6.1 Posušje 6–Široki Brijeg, na brojačkom mjestu Privalj, s PGDP–om od 6.442 vozila dnevno. Više prometno opterećenje magistralne ceste M6.1 u odnosu na M15 ukazuje na njezin veći značaj za regionalno povezivanje i svakodnevne prometne tokove na području općine.

Uz održavanje i rekonstrukciju cestovne mreže, aktivnosti Općine usmjerene su i na unaprjeđenje prateće prometne infrastrukture, uključujući javnu rasvjetu. U razdoblju 2025.–2026. godine na području općine nastavljene su aktivnosti na rekonstrukciji, proširenju i modernizaciji javne rasvjete, kako u gradskim tako i u ruralnim područjima. Radovi su obuhvaćali zamjenu dotrajalih rasvjetnih tijela, obnovu elektroenergetskih kabela te postavljanje novih stupova i svjetiljki uz prometnice. Unaprjeđenje javne rasvjete doprinosi boljoj preglednosti cesta i raskrižja, sigurnijem kretanju vozila i pješaka tijekom noći i u uvjetima smanjene vidljivosti te smanjenju rizika od prometnih nesreća.

²⁷ Strategija ruralnog razvoja općine Posušje 2023. – 2027.

²⁸ JP Ceste Federacije BiH, Intenzitet prometa na mreži magistralnih cesta Federacije Bosne i Hercegovine u 2025. godini

Općina svake godine provodi aktivnosti usmjerene na unaprijeđenje prometne infrastrukture. Granični prijelaz Osoje ima značajan utjecaj na prometne tokove na području općine, posebno na kretanje putničkih i teretnih vozila prema Republici Hrvatskoj. Prema informacijama Općine, postojeći uvjeti na graničnom prijelazu Osoje predstavljali su značajan prometni problem. Završetak izgradnje novog suvremenog graničnog prijelaza očekuje se do kraja 2026. godine, čime se očekuje poboljšanje uvjeta odvijanja prekograničnog prometa.

5.4.2 Broj registriranih vozila i struktura voznog parka

Prema podacima Portala otvorenih podataka Agencije za identifikacijske dokumente, evidenciju i razmjenu podataka BiH, na području općine Posušje, prema stanju ažuriranom u srpnju 2026. godine, evidentirano je ukupno 9.140 aktivnih registracija vozila²⁹. Broj aktivnih registracija ukazuje na izražene zahtjeve u pogledu cestovne infrastrukture, parkirališnih prostora i organizacije prometa, kao i na moguće povećanje pritisaka na kvalitetu zraka i razinu ambijentalne buke.

Detaljniji podaci iz biltena registriranih vozila za razdoblje od siječnja do lipnja 2026. godine obuhvaćaju ukupno 5.389 registracijskih postupaka, od kojih se 719 odnosilo na odjavu vozila. Među preostalih 4.670 postupaka najveći se dio odnosio na osobne automobile, ukupno 3.474 ili 74,4 %. Teretna motorna vozila bila su zastupljena s ukupno 792 postupka ili 17,0 %, od čega se 462 odnose na laka teretna vozila kategorija N1 i N1G, 119 na srednja teretna vozila kategorije N2, a 211 na teška teretna vozila kategorija N3 i N3G. U istom je razdoblju evidentirano i deset registracijskih postupaka za autobuse te 217 postupaka za priključna vozila.

Podaci o registracijskim postupcima odnose se na postupke provedene u promatranom razdoblju te ne predstavljaju strukturu cjelokupnog aktivnog voznog parka u općini.

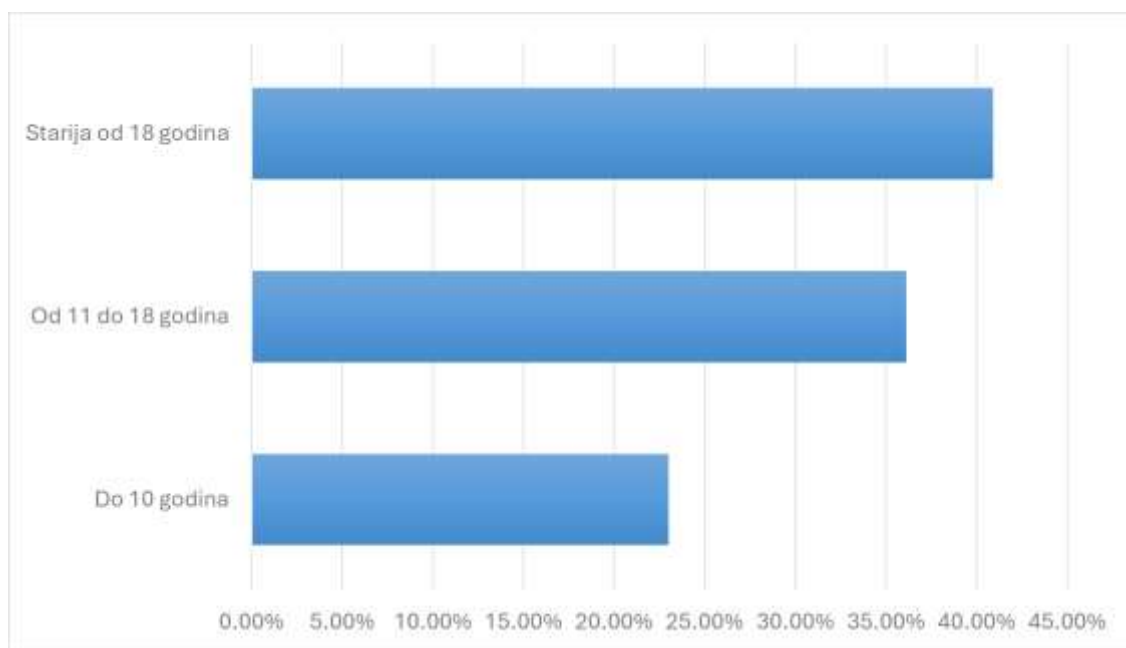
Tablica 16: Struktura registracijskih postupaka prema vrsti vozila, siječanj–lipanj 2026. godine

VRSTA VOZILA	BROJ POSTUPAKA	UDIO
Putnički automobili M1 i M1G	3.474	74,4%
Laka teretna vozila N1 i N1G	462	9,9%
Srednja teretna vozila N2	119	2,5%
Teška teretna vozila N3 i N3G	211	4,5%
Autobusi M2 i M3	10	0,2%
Priključna vozila O1–O4	217	4,6%
Ostale kategorije vozila	177	3,8%
Ukupno	4.670	100%

Dobna struktura vozila obuhvaćenih registracijskim postupcima bila je nepovoljna. Na temelju godine proizvodnje, koja je bila dostupna za 4.642 zapisa, vozila starija od deset godina činila su približno 77 %, dok je oko 40,9 % vozila bilo starije od 18 godina. Vozila stara između 11 i 18 godina

²⁹ Agencija za identifikacione dokumente, evidenciju i razmjenu podataka Bosne i Hercegovine. 2026. Portal otvorenih podataka: Broj aktivnih registracija i Bilteni registrovanih vozila. Podaci za Općinu Posušje, siječanj–lipanj 2026. godine.

činila su dodatnih 36,1 %, dok su vozila stara do deset godina činila približno 23 % analiziranih zapisa³⁰.

Slika 10: Dobna struktura vozila obuhvaćenih registracijskim postupcima

U pogledu ekoloških značajki, najzastupljenija su bila vozila emisijskog standarda Euro 5, s 1.291 postupkom, i Euro 6, s 1.006 postupaka. Ove dvije kategorije zajedno su činile 49,2 % analiziranih registracijskih postupaka. Istodobno su konvencionalna vozila i vozila emisijskih standarda Euro 1, Euro 2 i Euro 3 činila približno 31,3 %, što ukazuje na još uvijek značajnu zastupljenost vozila s nepovoljnijim emisijskim značajkama³¹.

U strukturi pogonskih goriva dominirala su vozila na dizelski pogon. Tijekom promatranog razdoblja evidentirani su registracijski postupci za pet potpuno električnih osobnih automobila i sedam električnih mopeda, kao i za 32 hibridna osobna vozila. Iako ovi podaci pokazuju postupnu pojavu vozila na alternativne pogone, njihova je zastupljenost u analiziranom skupu još uvijek vrlo ograničena³².

5.4.3 Javni prijevoz i alternativni oblici mobilnosti

Organizirani javni prijevoz na području općine postoji samo u vrijeme odvijanja školske nastave. Na temelju raspoloživih informacija može se zaključiti da sustav javnog prijevoza nije razvijen kao cjelogodišnja usluga dostupna svim kategorijama stanovništva. Ograničena dostupnost javnog prijevoza posebno može utjecati na stanovnike ruralnih i udaljenijih naselja, osobe koje ne posjeduju osobno vozilo, starije osobe, učenike i druge stanovnike koji ovise o organiziranim oblicima prijevoza. Istodobno, nedostatak redovitog javnog prijevoza doprinosi većoj ovisnosti stanovništva o osobnim automobilima.

³⁰ Ibid

³¹ Agencija za identifikacione dokumente, evidenciju i razmjenu podataka Bosne i Hercegovine. 2026. Portal otvorenih podataka: Broj aktivnih registracija i Bilteni registrovanih vozila. Podaci za Općinu Posušje, siječanj–lipanj 2026. godine.

³² Ibid

Općina ne raspolaže posebnim studijama ili elaboratima o stanju pješačke i biciklističke infrastrukture, zbog čega njezinu razvijenost i prostornu dostupnost nije moguće pouzdano ocijeniti.

U području infrastrukture za elektromobilnost u izgradnji su dvije punionice za električna vozila, na lokacijama Nove tržnice i JU Dom zdravlja Posušje. U kontekstu postupne pojave električnih i hibridnih vozila u lokalnim registracijskim postupcima, uspostava prvih javno dostupnih punionica predstavlja početni korak prema stvaranju uvjeta za širu primjenu vozila s nižim ili nultim izravnim emisijama.

5.4.4 Percepcija građana o prometu i infrastrukturi

U anketi provedenoj među 84 građana, onečišćenje zraka iz individualnih ložišta, prometa i drugih izvora među najvećim okolišnim problemima označila su dva ispitanika (2,4 %). Budući da su različiti izvori objedinjeni u jednoj kategoriji, ovaj rezultat ne omogućuje zasebnu ocjenu percepcije građana o okolišnim utjecajima prometa. Stoga se procjena okolišnih pritisaka prometa u većoj mjeri temelji na objektivnim pokazateljima intenziteta prometa, strukture voznog parka i dostupnosti javnog prijevoza nego na izraženoj percepciji građana.

5.4.5 Ocjena stanja u području prometa i prometne infrastrukture

Cestovna povezanost općine Posušje predstavlja značajnu razvojnu prednost, osobito s obzirom na položaj uz granicu s Republikom Hrvatskom i povezanost s važnim regionalnim prometnim pravcima. Najveće prometno opterećenje na raspoloživim brojačkim mjestima evidentirano je na magistralnoj cesti M6.1, dok za detaljniju strukturu prometnih tokova, uključujući zasebne podatke o teretnom prometu, Općina ne raspolaže dodatnim analizama.

Struktura registracijskih postupaka pokazuje značajnu zastupljenost starijih vozila i vozila nižih emisijskih standarda te dominantnu uporabu dizelskog pogona. Međutim, na području općine ne provode se mjerenja kvalitete zraka uz glavne prometnice, a značajniji problemi povezani s onečišćenjem zraka iz prometa nisu evidentirani. Stoga strukturu voznog parka treba promatrati kao potencijalni okolišni pritisak, a ne kao potvrđen lokalni problem kvalitete zraka.

Najizraženiji nedostatak u području mobilnosti predstavlja ograničena dostupnost javnog prijevoza, koji je organiziran samo tijekom školske nastave i nije uspostavljen kao cjelogodišnja usluga dostupna svim kategorijama stanovništva. Takvo stanje povećava ovisnost stanovništva o osobnim automobilima, posebno u ruralnim i udaljenijim naseljima. Istodobno, ne postoje posebne studije o stanju pješačke i biciklističke infrastrukture, zbog čega njezinu razvijenost nije moguće pouzdano ocijeniti.

Pozitivan pomak predstavlja izgradnja dvije punionice za električna vozila na lokacijama Nove tržnice i JU Dom zdravlja Posušje. Također, završetak izgradnje novog graničnog prijelaza Osoje trebao bi otkloniti ranije identificirane probleme u odvijanju prekograničnog prometa, iako posebne analize njegovog utjecaja na ukupno prometno opterećenje nisu dostupne.

Ukupno promatrano, u okviru nadležnosti i mogućnosti djelovanja Općine, ključni identificirani nedostatak predstavlja nepostojanje cjelogodišnjeg javnog prijevoza, zbog čega bi buduće aktivnosti trebalo usmjeriti prvenstveno na procjenu potreba i mogućnosti unaprjeđenja dostupnosti javnog prijevoza.

5.5 Turizam

Turizam predstavlja značajan razvojni potencijal Općine Posušje, prvenstveno zahvaljujući očuvanim prirodnim vrijednostima, planinskom reljefu, povoljnom geografskom položaju i blizini značajnih turističkih destinacija, uključujući Dalmaciju i Međugorje. Najznačajniji turistički resurs općine je Park prirode Blidinje, dok dodatni potencijal predstavljaju akumulacija Tribistovo, kanjon Ričine, izvori, špilje, planinarske i biciklističke staze, kulturno-povijesna baština i tradicionalni lokalni proizvodi.

Značajan institucionalni iskorak predstavlja osnivanje Turističke zajednice Općine Posušje u prosincu 2024. godine. Turistička zajednica osnovana je radi razvoja, unaprjeđenja i promidžbe turizma te povezivanja pravnih i fizičkih osoba koje pružaju turističke, ugostiteljske i druge povezane usluge. Njezino uspostavljanje predstavlja osnovu za sustavnije prikupljanje turističkih podataka, koordinaciju turističkih subjekata i oblikovanje cjelovitije turističke ponude općine³³.

5.5.1 Park prirode Blidinje

Park prirode Blidinje najznačajnije je područje planinskog i prirodnog turizma općine Posušje. Park obuhvaća površinu od 358 km² i prostire se na području ŽZH, Hercegovačko-neretvanske županije (HNŽ) i Hercegbosanske županije. Općini Posušje pripada približno 90 km² ukupne površine Parka. Budući da se Park prostire na području više jedinica lokalne samouprave, njegovo upravljanje i razvoj turističke ponude zahtijevaju suradnju različitih razina vlasti i nadležnih institucija³⁴.

Slika 11: Park prirode Blidinje i Blidinjsko jezero³⁵

Najznačajnije prirodne cjeline Parka čine planinski masivi Čvrsnice i Vrana, Dugo polje, Blidinjsko jezero i područje Masne Luke. Blidinjsko jezero nalazi se između Vrana i Čvrsnice, na nadmorskoj visini od 1.184 m, i jedna je od glavnih prirodnih i turističkih vrijednosti Parka. Masna Luka poznata je po planinskim izvorima, šumama bora i jele te značajnim staništima endemskog bora munike, zbog čega ima turističku, rekreacijsku i prirodozaštitnu vrijednost.

Turistička ponuda Blidinje temelji se prvenstveno na zimskom, planinskom, izletničkom, sportsko-rekreacijskom, ruralnom i kulturnom turizmu. Dostupni su sadržaji za planinarenje, biciklizam,

³³ <https://www.opcina-posusje.ba/aktualnosti/s-ii-sjednice-ov-a-posusje-osnovana-turisticka-zajednica-opcine-posusje/>

³⁴ <https://parkpriodeblidinje.ba/o-parku/zemljopisni-polozaj/>

³⁵ Turistička zajednica Općine Posušje, Visit Posušje; izvor: <https://www.visitposusje.com/hr/park-prirode-blidinje>

skijanje, jahanje, pješačenje i druge aktivnosti u prirodi. Na području Parka nalazi se više od 200 km planinarskih staza, 19 planinskih vrhova viših od 2.000 m, ski centar Blidinje/Risovac sa oko 6 km skijaških staza i razvijena mreža biciklističkih ruta. Strategija razvoja Općine Posušje³⁶ također prepoznaje Blidinje kao jedan od ključnih turističkih resursa i navodi razvoj planinarskih, biciklističkih i drugih sadržaja aktivnog turizma.

Nacrtom Plana upravljanja Parkom prirode Blidinje³⁷ održivi turizam i promidžba su utvrđeni kao jedno od sedam glavnih područja upravljanja. Razvoj turizma povezan je sa zaštitom prirodne i kulturne baštine, prostornim uređenjem, zaštitom okoliša, edukacijom posjetitelja i potporom lokalnim zajednicama. U prethodnom razdoblju provedene su aktivnosti na unapređenju posjetiteljske infrastrukture i evidentiranju posjeta. U Masnoj Luci djeluje Visitor Centar, te planinarski dom Masna Luka, koji raspolaže sa smještajem za 62 osobe, dok su na širem području Parka dostupni hoteli, moteli, planinarski domovi, apartmani, kolibe i privatni smještaj (najmanje 18 objekata).

5.5.2 Ostali prirodni i turistički lokaliteti

Osim Blidinje, turistički potencijal imaju akumulacija Tribistovo, kanjon Ričine, odnosno Brina, izvor Žukovice u Zagorju, područje Podbile i Šimića pećina. Ovi lokaliteti pogodni su za razvoj izletničkog, rekreacijskog, ruralnog i ekoturizma te za uređenje pješačkih, biciklističkih i edukativnih ruta³⁸. Akumulacija Tribistovo prvenstveno služi za vodoopskrbu stanovništva, pa njen eventualni rekreacijski i turistički razvoj mora biti usklađen s režimima sanitarne zaštite i ne smije ugroziti kvalitet vode. Razvoj drugih lokaliteta potrebno je pratiti uređenjem pristupa, turističke signalizacije te provedbom mjera zaštite posjetitelja i prirode.

Slika 12: Akumulacija Tribistovo

Turistička ponuda može se dodatno razvijati povezivanjem prirodnih vrijednosti s lokalnom poljoprivredom, gastronomijom, tradicijskim proizvodima i kulturnim manifestacijama. Na taj način koristi od turizma mogu se proširiti na ruralna kućanstva i lokalne proizvođače, uz očuvanje lokalnog identiteta i tradicionalnog načina života. Primjeri povezivanja turističke ponude s lokalnom gastronomijom i proizvodnjom uključuju manifestacije poput Blidinje Gastro Festivala³⁹.

³⁶ Strategija razvoja Općine Posušje, 2021.–2027.

³⁷ Plan upravljanja Parkom prirode Blidinje 2020. – 2030.

³⁸ Strategija ruralnog razvoja općine Posušje 2023. – 2027.

³⁹ <https://visit-blidinje.com/en/blidinje-gastro-festival/>

5.5.3 Vikend-naselja i privatni turistički smještaj

Na širem području Blidinja razvijeni su objekti povremenog stanovanja i privatnog turističkog smještaja, uključujući vikend-kuće, apartmane, planinske kuće i druge manje smještajne objekte. Javno dostupna turistička ponuda potvrđuje da privatni smještaj predstavlja važan dio ukupnih smještajnih kapaciteta Parka. Međutim, nisu dostupni objedinjeni i prostorno razvrstani podaci o ukupnom broju ovih objekata, broju raspoloživih ležajeva, njihovom pravnom statusu i infrastrukturnoj opremljenosti.

5.5.4 Ocjena stanja u području turizma

Općina Posušje raspolaže značajnim potencijalima za razvoj prirodnog, planinskog, ruralnog i aktivnog turizma, pri čemu Park prirode Blidinje predstavlja najznačajniji turistički resurs. Dodatnu osnovu za daljnji razvoj predstavlja osnivanje Turističke zajednice Općine Posušje, koja može doprinijeti boljoj koordinaciji turističkih subjekata, promociji destinacije i sustavnijem prikupljanju podataka o turističkoj ponudi.

S druge strane, razvoj turizma, posebno na području Blidinja, povećava zahtjeve za korištenjem prostora i infrastrukturom. Razvoj vikend-naselja i privatnog turističkog smještaja povezan je s povećanim potrebama za vodoopskrbom, odvodnjom otpadnih voda, organiziranim prikupljanjem otpada, pristupnim cestama i parkirališnim kapacitetima. **Nedostatak objedinjene i prostorno razvrstane evidencije turističkih i objekata povremenog stanovanja otežava procjenu ukupnog opterećenja prostora i planiranje potrebne infrastrukture.** Posebno je značajno osigurati da se daljnji razvoj turističkih i vikend-zona odvija u skladu s prostorno-planskim dokumentima i režimima zaštite prirode, s obzirom na prirodnu osjetljivost područja Blidinja.

Navedeni izazovi imaju međusektorski karakter. Pitanja planskog uređenja turističkih i vikend-zona detaljnije se razmatraju u poglavlju 5.6, pitanja vodoopskrbe i odvodnje u poglavlju 6.2, upravljanje otpadom u poglavlju 5.7, dok se očuvanje prirodnih vrijednosti razmatra u okviru zaštite prirode i biološke raznolikosti.

Ukupno promatrano, ključni izazov u području turizma predstavlja usklađivanje daljnjeg razvoja turističke ponude s prostornim kapacitetima, razvojem potrebne infrastrukture i očuvanjem prirodnih vrijednosti, posebno na području Parka prirode Blidinje.

5.6 Prostorno uređenje i urbanizam

Prostorno uređenje ima važnu ulogu u usmjeravanju razvoja općine Posušje i usklađivanju potreba naselja, gospodarstva, infrastrukture i zaštite okoliša. Posebno je značajno zbog velike površine općine, raspršene strukture naselja, razvoja poslovnih zona, korištenja mineralnih sirovina te povećanog interesa za izgradnju turističkih objekata i objekata povremenog stanovanja na području Blidinja.

5.6.1 Planska osnova

Prema informacijama Odsjeka za prostorno uređenje i zaštitu okoliša, prostorni razvoj općine još uvijek se temelji na Prostornom planu Općine Posušje iz 1986. godine. U tijeku je izrada novog prostornog plana, dok je odluka o pristupanju njegovoj izradi izmijenjena i dopunjena. Urbanistički plan Posušja također potječe iz 1986. godine, uz naknadne izmjene i dopune.

Tablica 17: Pregled prostorno-planske dokumentacije Općine Posušje

PLANSKI DOKUMENT	GODINA I STATUS	NAPOMENA
Prostorni plan Općine Posušje	1986. godina	U tijeku je izrada novog Prostornog plana. Odluka o izmjeni i dopuni Odluke o pristupanju izradi plana objavljena je u „Službenom glasniku Općine Posušje“, broj 1/25 ⁴⁰
Urbanistički plan Posušja	1986. godina	Izmjene i dopune objavljene su u „Službenom glasniku Općine Posušje“, br. 2/90, 5/19 i 1/26
Regulacijski planovi	Usvojeni za pojedina područja; za pojedina područja postupci izrade ili izmjene su u tijeku	Usvojen je veći broj regulacijskih planova i njihovih izmjena i dopuna, uključujući plansku dokumentaciju za poslovno-industrijske zone Osrdak i Paljevine–Vlake. Prema informacijama nadležne općinske službe, u vrijeme izrade LEAP-a veći broj regulacijskih planova bio je u postupku izrade.

Strategija razvoja Općine Posušje⁴¹ kao poseban prioritet prepoznaje podizanje kvaliteta prostornog uređenja i javnih sadržaja. U okviru tog prioriteta predviđena je izrada regulacijskih planova i dovršetak uspostavljanja zemljišnih knjiga. Zastarjelost osnovnih planskih dokumenata otežava upravljanje promjenama koje su u međuvremenu nastale u izgradnji, razvoju gospodarstva, infrastrukture i korištenju prirodnih resursa. Završetak i usvajanje novog Prostornog plana stoga predstavlja jedan od osnovnih preduvjeta za pouzdanije upravljanje prostorom općine.

5.6.2 Struktura korištenja prostora

Prema Pregledu površina i katastarskog prihoda iz srpnja 2026. godine, katastarska evidencija obuhvaća ukupno 448.378.557 m², odnosno približno 44.837,86 ha zemljišta raspoređenog u 27 katastarskih općina⁴².

Tablica 18: Struktura evidentiranih katastarskih površina Općine Posušje

KATEGORIJA KORIŠTENJA	POVRŠINA (ha)	UDIO U EVIDENTIRANOJ POVRŠINI
Šume, sve evidentirane klase	22.379,16	49,9%
Pašnjaci, sve evidentirane klase	13.624,06	30,39%
Oranice i njive, sve evidentirane klase	5.137,26	11,46%
Ostale kategorije zemljišta	3.697,39	8,25%
Ukupno	44.837,86	100%

Šume i pašnjaci zajedno zauzimaju 80,3% evidentirane površine, dok oranice i njive čine dodatnih 11,46%. Struktura potvrđuje veliku zastupljenost prirodnih, šumskih i poljoprivrednih površina, zbog čega su kontrola prenamjene zemljišta i usmjeravanje nove izgradnje važna pitanja prostornog

⁴⁰ Izrada novog Prostornog plana Općine Posušje pokrenuta je Odlukom o pristupanju izradi iz 2009. godine. U okviru postupka izrađen je Nacrt Prostornog plana za period 2012.–2032. godine, koji je 2016. godine upućen na javni uvid, ali nije usvojen kao konačan planski dokument. Odlukom o izmjeni i dopuni Odluke o pristupanju izradi Prostornog plana iz 2025. godine postupak je ponovno aktualiziran, a plansko razdoblje utvrđeno je za 2025.–2045. godinu.

⁴¹ Strategija razvoja Općine Posušje, 2021.–2027.

⁴² Općina Posušje, Pregled površina i katastarskog prihoda, stanje na dan 2. 7. 2026. godine

razvoja općine. Katastarski podaci predstavljaju evidenciju načina korištenja parcela, ali sami po sebi ne pružaju potpune informacije o trenutnoj izgrađenosti, stvarnoj namjeni objekata ni promjenama koje su nastale posljednjih godina.

5.6.3 Izgradnja i bespravna gradnja

Općina ne raspolaže potpunom evidencijom broja bespravno izgrađenih objekata. Prema informacijama Odsjeka za prostorno uređenje i zaštitu okoliša, većina objekata u urbanom području ima lokacijske i građevinske dozvole, dok veći problem predstavljaju neodobrene dogradnje i nadogradnje postojećih objekata. U izvanurbanom području stanje je nepovoljnije, jer veliki broj objekata ne posjeduje potrebnu dokumentaciju⁴³.

Nedostatak objedinjene evidencije otežava utvrđivanje broja i prostornog rasporeda takvih objekata, planiranje komunalne infrastrukture i provođenje inspekcijskog nadzora. Za potrebe budućeg unaprjeđenja evidencije bespravne i druge prostorno relevantne izgradnje mogu se razlikovati sljedeće kategorije:

- objekti bez lokacijske i građevinske dozvole;
- neodobrene dogradnje i nadogradnje;
- objekti u zaštitnim zonama izvorišta;
- objekti na poljoprivrednom i šumskom zemljištu;
- vikend-objekti i privatni turistički smještaj na području Blidinja.

Ovo nabranje nije opis trenutnog broja objekata, nego prijedlog kategorija koje bi buduća evidencija trebala sadržavati.

5.6.4 Poslovne zone i eksploatacijska područja

Prema Strategiji razvoja Općine Posušje 2021.–2027, na području općine uspostavljene su poslovne zone Osrdak i Vlake⁴⁴.

Tablica 19: Poslovne zone evidentirane Strategijom razvoja Općine Posušje

POSLOVNA ZONA	LOKACIJA	POVRŠINA	OSNOVNA NAMJENA
Osrdak	Uz magistralnu cestu Posušje–Mostar, oko 2 km od centra	13,74 ha	Proizvodne djelatnosti
Vlake	Uz magistralnu cestu Posušje–Tomislavgrad, oko 6 km od urbanog područja	198,38 ha	Industrija plastike, obrada kamena, građevinarstvo i druge srodne djelatnosti

Za ove poslovne zone uspostavljena je prostorno-planska osnova. Poslovna zona Osrdak uređena je odgovarajućom detaljnom planskom dokumentacijom i infrastrukturno je opremljena, dok je za područje Paljevine–Vlake također usvojen regulacijski plan s naknadnim izmjenama i dopunama.

⁴³ Općina Posušje, Odsjek za prostorno uređenje i zaštitu okoliša, odgovor o evidenciji bespravne gradnje, dostavljen za potrebe izrade LEAP-a, 2026.

⁴⁴ Strategija razvoja Općine Posušje 2021–2027

Daljnje unaprjeđenje infrastrukture poslovnih zona prepoznato je i Strategijom razvoja Općine Posušje 2021.–2027.

Na području općine zastupljena je i eksploatacija mineralnih sirovina. Katastarska evidencija uključuje površine kamenoloma, rudnika i drugih eksploatacijskih područja. U okviru budućeg prostornog planiranja potrebno je jasno razgraničiti eksploatacijska polja, zaštitne pojaseve i površine predviđene za sanaciju i rekultivaciju. Posebnu pozornost treba posvetiti mogućim utjecajima kamenoloma i drugih eksploatacijskih aktivnosti na kvalitet zraka, buku, stabilnost tla, površinske i podzemne vode, promet i izgled krajolika.

5.6.5 Zelene i javne površine

Kvaliteta urbanog prostora ne ovisi samo o izgrađenim objektima i infrastrukturi, nego i o dostupnosti parkova, drvoreda, igrališta, sportskih i drugih javnih površina. Katastarski pregled evidentira približno 93,41 ha površina pod kategorijom „park“, kao i sportska igrališta i druge javne sadržaje. Međutim, katastarska kategorija ne potvrđuje da su sve evidentirane površine uređene i javno dostupne, pa je za izračun površine funkcionalnog javnog zelenila po stanovniku potrebna njihova prostorna i terenska verifikacija. Održavanje javnih i zelenih površina u nadležnosti je JU „Urbikom“ Posušje. U posljednjem razdoblju provedena su ulaganja u uređenje javnih zelenih površina, među kojima se izdvajaju park Carski gaj i park Borići u naselju Meljakuša III. Carski gaj uređen je 2025. godine na površini od 3.323 m², dok su u parku Borići uređeni sportski, rekreacijski i dječji sadržaji. Ipak, na pojedinim lokacijama evidentirani su problemi devastacije urbane opreme i javnih površina, što ukazuje na potrebu kontinuiranog održavanja i zaštite uređenih prostora.

5.6.6 Ocjena stanja u području prostornog razvoja

Stanje u području prostornog razvoja općine Posušje može se ocijeniti kao djelomično zadovoljavajuće, uz izazove koji se prvenstveno odnose na zastarjelost osnovne prostorno-planske dokumentacije i nepotpunost prostornih evidencija.

Prostorni razvoj općine još uvijek se temelji na Prostornom planu iz 1986. godine, dok je izrada novog plana u tijeku. Urbanistički plan Posušja također potječe iz 1986. godine, uz naknadne izmjene i dopune. Zastarjelost planskih dokumenata otežava upravljanje promjenama u izgradnji, razvoju gospodarstva, infrastrukture i korištenju prirodnih resursa.

Za pojedina područja usvojeni su regulacijski i detaljni planovi, uključujući poslovne zone Osrdak i Vlake. Međutim, za određena područja planska dokumentacija još nije dovršena. Na području Blidinja, koje obuhvaća prostor više jedinica lokalne samouprave, to se odnosi na lokalitet Rudo polje na području općine Posušje, za koji postupak izrade regulacijskog plana nije okončan njegovim usvajanjem.

Dodatni izazov predstavlja nedostatak potpune evidencije bespravno izgrađenih objekata, posebno u izvanurbanom području, što otežava praćenje izgradnje, planiranje infrastrukture i provođenje nadzora.

Prioritet u narednom razdoblju predstavlja završetak i usvajanje novog Prostornog plana Općine Posušje, daljnje unaprjeđenje prostorno-planske dokumentacije za područja s izraženijim razvojnim pritiscima te unaprjeđenje prostornih evidencija i sustavnijeg praćenja izgradnje i promjena u prostoru.

5.7 Upravljanje otpadom

5.7.1 Okvir za upravljanje otpadom

Upravljanje otpadom na području općine Posušje obuhvaća organizirano prikupljanje komunalnog otpada, odlaganje miješanog komunalnog otpada, odvojeno prikupljanje pojedinih reciklabilnih frakcija i posebnih kategorija otpada te postupanje s proizvodnim i drugim vrstama otpada koje nastaju u gospodarskim i uslužnim djelatnostima. Sustav se razvija u okviru Zakona o upravljanju otpadom FBiH i Zakona o komunalnom gospodarstvu ŽZH, dok ključni planski okvir čine Federalna strategija zaštite okoliša 2022.–2032., Federalni plan upravljanja otpadom 2026.–2030. i Plan upravljanja otpadom ŽZH 2021.–2031.

Federalni plan upravljanja otpadom 2026.–2030. predstavlja provedbeni dokument Federalne strategije upravljanja otpadom, koja je sastavni dio Federalne strategije zaštite okoliša 2022.–2032. Plan je usmjeren na prijelaz s modela zasnovanog pretežno na prikupljanju i odlaganju otpada prema sustavu koji daje prednost sprječavanju nastanka otpada, ponovnoj uporabi, odvojenom prikupljanju, recikliranju i valorizaciji otpada kao resursa. Za općinu Posušje navedena su usmjerenja posebno značajna jer je osnovna usluga organiziranog prikupljanja dobro razvijena, dok daljnji napredak ovisi prvenstveno o smanjenju količine otpada koji se odlaže, povećanju izdvajanja iskoristivih komponenti, rješavanju dugoročnog odlaganja ostatnog otpada te učinkovitijem postupanju s kabastim, građevinskim i drugim posebnim tokovima otpada.

5.7.2 Komunalni otpad

Prikupljanje otpada

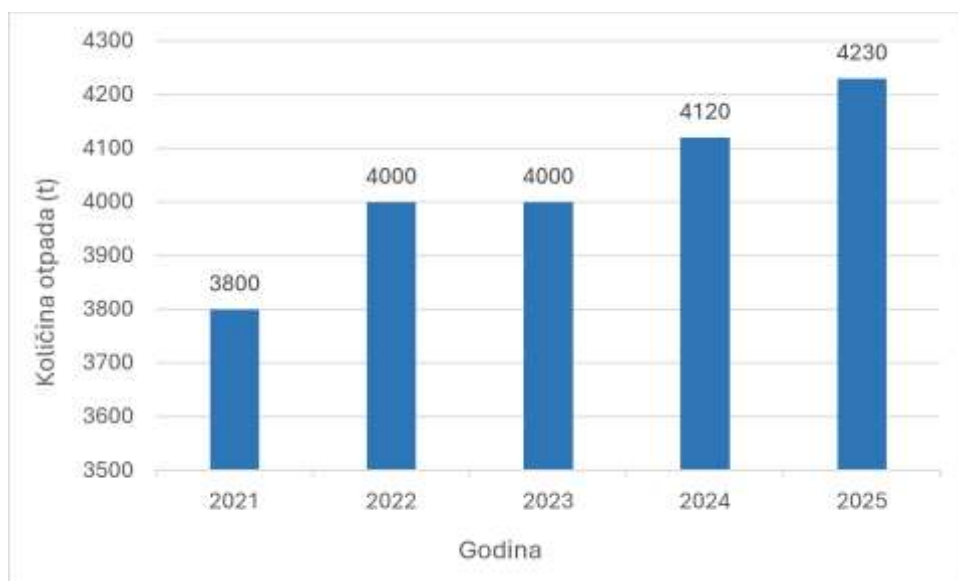
Prikupljanje, prijevoz i odlaganje najvećeg dijela komunalnog otpada na području općine Posušje obavlja JP „Vodovod“ d.o.o. Posušje, dok u dijelu aktivnosti prikupljanja i izdvajanja otpada sudjeluje i poduzeće „Ladanušić Čistoća“ d.o.o. Nadležna općinska služba, u suradnji s JU „URBIKOM“, prema utvrđenom programu organizira i prikupljanje kabastog i drugog otpada⁴⁵.

Organiziranim prikupljanjem komunalnog otpada obuhvaćeno je približno 99 % stanovništva, što predstavlja povoljno obilježje postojećeg sustava. JP „Vodovod“ raspolaže s četiri vozila za prikupljanje otpada obujma 14–16 m³, dok se redovno prikupljanje obavlja uz angažman dva vozila i šest radnika na terenu. Visoka pokrivenost uslugom pokazuje da glavni razvojni izazov više nije prvenstveno širenje osnovne usluge, nego kvalitativno unapređenje sustava, osobito u dijelu odvojenog prikupljanja, pouzdanosti prikupljanja i smanjenja količine otpada koji se konačno odlaže.

Količina prikupljenog miješanog komunalnog otpada u razdoblju 2021.–2025. postupno je rasla, s približno 3.800 t u 2021. na oko 4.240 t u 2025. godini. U odnosu na procijenjeni broj od 20.318 stanovnika sredinom 2025. godine⁴⁶, to odgovara 208,6 kg prikupljenog miješanog komunalnog otpada po stanovniku godišnje, odnosno oko 0,57 kg/st/dan. Pregled količina prikupljenog komunalnog otpada na području općine Posušje za razdoblje 2021.–2025. godine prikazan je na Slika 13.

⁴⁵ Strategija ruralnog razvoja Općine Posušje 2023–2027.

⁴⁶ Procjena ukupnog broja stanovnika Federacije BiH po županijama i općinama, stanje sredina godine, 2025.

Slika 13: Količine prikupljenog komunalnog otpada na području općine Posušje za razdoblje od 2021.–2025. godine

Porast prikupljenih količina ne može se jednoznačno pripisati rastu gospodarske aktivnosti ili povećanju nastanka otpada, budući da na ukupne količine istodobno utječu obuhvat usluge, broj korisnika, način evidencije te promjene u komercijalnim i drugim djelatnostima. S obzirom na već dostignutu pokrivenost stanovništva od približno 99%, buduće praćenje uspješnosti sustava prikladnije je temeljiti na količini miješanog otpada po stanovniku, količinama odvojeno prikupljenih frakcija i udjelu otpada preusmjerenog s odlaganja, a ne samo na ukupnoj količini prikupljenog otpada.

Odlaganje otpada

Miješani komunalni otpad prikupljen na području Posušja odlaže se na općinskom odlagalištu Konjovac, smještenom na području MZ Tribistovo, iznad naselja Sobač. Raspoloživa planska dokumentacija ŽZH Konjovac razmatra kao lokalno odlagalište koje je potrebno sanirati i postupno prilagoditi prijelaznom razdoblju do uspostave dugoročnog regionalnog rješenja. U ranijoj dokumentaciji za lokaciju razmatrana je i mogućnost uspostave reciklažnog dvorišta⁴⁷.

Federalni plan upravljanja otpadom 2026.–2030. definira regionalni koncept upravljanja komunalnim otpadom prema kojem je općina Posušje uključena u regiju HNŽ i ŽZH s planiranim Centrom za upravljanje otpadom Mostar (CUO Mostar). U isti regionalni sustav uključeni su Mostar, Čitluk, Konjic, Jablanica, Posušje, Grude, Ljubuški, Široki Brijeg i Prozor–Rama.

U okviru CUO Mostar planirana je infrastruktura za obradu otpada koja uključuje kompostanu kapaciteta 8.300 t/god., sortirnicu suhe frakcije kapaciteta 28.000 t/god. i sortirnicu mokre frakcije kapaciteta 42.000 t/god. Prema planiranim tokovima otpada, reciklabilni otpad iz Posušja usmjeravao bi se prema CUO Mostar, ali i miješani komunalni otpad iz svih jedinica lokalne samouprave obuhvaćenih regijom također bi se dopremao u ovaj centar. Nakon sortiranja i obrade, goriva frakcija predviđena je za energetska iskorištavanje u Mostaru, dok je za ostalni otpad predviđen daljnji transport prema CUO Čapljina.

⁴⁷ Županija Zapadnohercegovačka, Plan upravljanja otpadom Županije Zapadnohercegovačke 2021.–2031., „Narodne novine ŽZH“, br. 6/21.

Uspostava regionalnog sustava podrazumijeva postupno napuštanje postojećih nesanitarnih odlagališta i prijelaz na regionalno zbrinjavanje ostatnog otpada. U planskim dokumentima prijelazno razdoblje za postojeća odlagališta okvirno se razmatra u trajanju od pet do najviše deset godina, uz njihovo prethodno odgovarajuće prilagođavanje. Međutim, navedeni vremenski okvir predstavlja planski horizont uspostave regionalnog sustava i ne predstavlja rok do kojeg se podrazumijeva dopušten nastavak rada pojedinačnog odlagališta. Mogućnost daljnjeg korištenja odlagališta Konjovac ovisi o njegovom tehničkom stanju, raspoloživom kapacitetu, statusu relevantnih dozvola i drugim uvjetima utvrđenim važećim propisima, kao i o provedbi potrebnih mjera sanacije i prilagodbe.

Za potrebe daljnjeg planiranja potrebno je stoga ažurirati podatke i dokumentaciju o odlagalištu Konjovac, utvrditi njegov preostali kapacitet i vijek, status relevantnih dozvola te uvjete i mjere koje je potrebno ispuniti za eventualno daljnje korištenje tijekom prijelaznog razdoblja. Navedene aktivnosti predviđene su mjerom B.3.1, kroz koju će se istodobno definirati daljnji postupak sanacije i prijelaz prema regionalnom sustavu upravljanja ostatnim otpadom.

Za razdoblje ovog LEAP-a zato su međusobno povezana dva pitanja: unapređenje upravljanja lokacijom Konjovac tijekom prijelaznog razdoblja i priprema njezine sanacije/zatvaranja u skladu s budućim regionalnim konceptom.

Odvojeno prikupljanje otpada

Na području općine Posušje uspostavljeni su pojedini elementi odvojenog prikupljanja otpada. Prema raspoloživim podacima, odvojeno prikupljanje organizirano je putem šest zelenih otoka sa spremnicima za papir, plastiku i staklo i jednog namjenskog spremnika za prikupljanje elektroničkog i električnog otpada, dok se prikupljanje reciklabilnih materijala provodi i na više lokacija u gospodarskom sektoru i kod pojedinih javnih institucija. U prikupljanju pojedinih frakcija sudjeluju komunalni i privatni operateri te operateri sustava posebnih kategorija otpada. Pregled evidentiranih količina prikazan je u tablici u nastavku.

Tablica 20: Tokovi otpada na području općine Posušje za razdoblje 2023.-2025. godine

ŠIFRA OTPADA	VRSTA OTPADA	KOLIČINA OTPADA (KG)		
		2023	2024	2025
160213*	Odbačena oprema koja sadrži opasne komponente, a koja nije navedena pod 16 02 09 do 16 02 12	–	339	223
200102	Staklo (otpad nastao nakon obrade)	13.790	4.760	6.510
200136	Odbačena električna i elektronička oprema, a koja nije navedena pod 20 01 21, 20 01 23 i 20 01 35	–	466	400
200139	Plastika (otpad nastao nakon obrade)	3.190	1.110	2.200
200301	Miješani komunalni	4.056.100	4.120.000	4.230.000

ŠIFRA OTPADA	VRSTA OTPADA	KOLIČINA OTPADA (KG)		
		2023	2024	2025
	otpad – odloženo			
	Miješani komunalni otpad – predano na obradu	16.980	5.870	8.710

Napomena: Količina miješanog komunalnog otpada predana na obradu predstavlja dio ukupno prikupljenog miješanog komunalnog otpada, dok je preostali dio odložen. Količine stakla i plastike predstavljaju otpad nastao nakon obrade miješanog komunalnog otpada i ne pribrajaju se ponovno količinama miješanog komunalnog otpada. Za 2023., 2024. i 2025. godinu ukupna količina prikupljenog miješanog komunalnog otpada odgovara zbroju odložene količine i količine predane na obradu.

Podaci pokazuju izrazitu dominaciju miješanog komunalnog otpada. Udio dijela miješanog komunalnog otpada predanog na obradu u odnosu na ukupno prikupljene količine iznosio je manje od 1 % u promatranom razdoblju, dok su iz njega nastale količine stakla i plastike prikazane kao izlazni tokovi obrade. Zasebno prikupljene količine električnog i elektroničkog otpada također su relativno male.

Ovo predstavlja jedan od ključnih razvojnih jazova u odnosu na Federalnu strategiju zaštite okoliša i Federalni plan upravljanja otpadom 2026.–2030., koji izgradnju infrastrukture za odvojeno prikupljanje, oporabu i smanjenje količine otpada koji se odlaže određuju kao jedan od glavnih pravaca unapređenja sustava komunalnog otpada.

Divlja odlagališta

Unatoč vrlo visokom obuhvatu organiziranim prikupljanjem, nepropisno odlaganje otpada i dalje je izraženo. Prema evidenciji Ministarstva prostornog uređenja, graditeljstva i zaštite okoliša ŽZH korištenoj pri izradi LEAP-a, na području općine evidentirano je 47 aktivnih lokacija divljih odlagališta, uz 12 lokacija na kojima je prethodno provedena sanacija⁴⁸. Evidentirane lokacije zauzimaju različite površine, pri čemu se prosječna površina pojedinačnog divljeg odlagališta kreće oko 90 m². Pregled evidentiranih lokacija divljih odlagališta otpada na području općine prikazan je u tablici u nastavku.

Tablica 21: Identificirane deponije na području Općine Posušje

R.BR.	ŠIFRA DEPONIJE	NAZIV DEPONIJE	KVADRATURA (m ²)	TIP OTPADA
1	70001	Posušje, grad	20	Građevinski, stare reklame, gume plastika, građevinski otpad
2	70002	Posušje, grad	50	Građevinski otpad, plasticne boce, limenke
3	70003	Posušje, grad	60	Građevinski otpad, keramika, daske, stiropor
4	70004	Posušje, grad	15	Gume, boce, limenke
5	70005	Posušje, grad	20	Gume, boce, kućno smeće
6	70006	Posušje, grad	42	Građevinski otpad, plastika, željezo

⁴⁸ Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i zaštite okoliša Županije Zapadnohercegovačke, Divlja odlagališta otpada na području ŽZH, dostupno na: <https://mpugzo-zzh.com/hr/divlja-odlagalista-otpada-na-podrucju-zzh>

R.BR.	ŠIFRA DEPONIJE	NAZIV DEPONIJE	KVADRATURA (m ²)	TIP OTPADA
7	70007	Vinjani	40	Plastične vreće, kućni otpad, staklo, gume
8	70008	Vinjani	60	PVC vrećice, dijelovi automobila, komunalni otpad
9	70009	Vinjani	30	PVC vreće, boce, kućni otpad
10	70010	Posušje, grad	150	Građevinski šut, gume, miješani komunalni otpad, metal
11	70011	Posušje, grad	50	Komunalni otpad (karton, plastika, boce)
12	70012	Posušje, grad	150	Kućni otpad, plastika, odjeća
13	70013	Vinjani	100	Životinje, stari namještaj, plastika
14	70014	Vinjani	50	Betonski blokovi, cigla, drveni elementi, crijevi
15	70015	Vinjani	20	Građevinski šut, drveni materijal, azbestne ploče, plastika
16	70016	Posušje	200	Plastika, građevinski otpad, iskopni materijal
17	70017	Posušje	80	Građevinski otpad, plastika, iskopni materijal, namještaj
18	70018	Rastovača	20	Gume, plastika, građevinski otpad
19	70019	Rastovača	150	PVC otpad, komunalni otpad, gume, namještaj
20	70020	Posušje	40	Plastične boce, građevinski otpad, namještaj
21	70021	Posušje	60	PVC otpad, gume, stari namještaj
22	70022	Posušje	200	Životinje, kućni otpad, građevinski otpad
23	70023	Posušje	500	Stare gume, dijelovi auta
24	70024	Posušje	500	Plastika, komunalni otpad, gume, namještaj
25	70025	Sutina	40	PVC otpad, gume, kućni otpad
26	70026	Sutina	200	Plastika, komunalni otpad, namještaj, građevinski otpad
27	70027	Sutina	60	PVC otpad, gume, daske, krupni otpad
28	70028	Rakitno	150	Komunalni otpad, namještaj, građevinski otpad
29	70029	Rakitno	40	Kućni otpad, PVC materijal
30	70030	Rakitno	50	Komunalni otpad
31	70031	Posušje	15	Plastika, kućni otpad, namještaj
32	70032	Rakitno	10	Boce, staklo, dijelovi automobila
33	70033	Posušje	15	Kućni otpad, cijevi, plastika
34	70034	Posušje	20	Kućni otpad, PVC, građevinski materijal

R.BR.	ŠIFRA DEPONIJE	NAZIV DEPONIJE	KVADRATURA (m ²)	TIP OTPADA
35	70035	Posušje	50	Namještaj, PVC vreće, boce, kućni otpad
36	70036	Posušje	30	Građevinski otpad, plastika, prozori
37	70037	Posušje	200	PVC otpad, životinjski otpad, namještaj
38	70038	Posušje	30	Plastične boce, vreće, madraci
39	70039	Posušje	10	Građevinski otpad, stiropor, plastika
40	70040	Posušje	15	Građevinski otpad, željezo, sanitarni otpad
41	70041	Posušje	30	Plastični otpad, limenke, boce
42	70042	Posušje	40	Plastika, gume, komunalni otpad
43	70043	Posušje	50	Stari namještaj, PVC otpad, komunalni otpad
44	70044	Posušje	60	Komunalni otpad, stari namještaj, plastika
45	70045	Posušje	500	Komunalni otpad, PVC vreće
46	70046	Posušje	30	Plastika, životinje, sanitarni otpad
47	70047	Posušje	50	Plastika, komunalni otpad

Na Sliku 14 prikazana je jedna od evidentiranih lokacija divljih odlagališta otpada na području općine. Prikazana lokacija karakterizira se nepropisnim odlaganjem miješanog komunalnog otpada i otpadnih automobilskih guma.

Slika 14: Divlje odlagalište otpada „Posušje“ (šifra odlagališta 70010) – prisutnost miješanog komunalnog otpada i otpadnih automobilskih guma⁴⁹

Sastav otpada na evidentiranim lokacijama pokazuje da se uz miješani komunalni otpad vrlo često pojavljuju građevinski otpad, stari namještaj i drugi kabasti otpad, otpadne gume, plastika i dijelovi vozila, a na pojedinim lokacijama evidentiran je i otpad koji zahtijeva poseban način postupanja, uključujući azbestne ploče. Takav sastav upućuje na to da problem divljih odlagališta nije prvenstveno posljedica nedostupnosti redovne usluge prikupljanja komunalnog otpada, budući da

⁴⁹ Ibid.

je njome obuhvaćeno oko 99 % stanovništva. Veći značaj imaju nedovoljno razvijeni ili nedovoljno dostupni kanali za legalnu predaju građevinskog, kabastog, otpadnih guma i drugih posebnih tokova, uz nepropisno ponašanje dijela korisnika.

Iz tog razloga sanacija postojećih lokacija mora biti povezana s dostupnim načinima predaje problematičnih vrsta otpada i mjerama kojima se sprječava ponovno nastajanje odlagališta. Samo uklanjanje otpada, bez rješavanja uzroka nastanka pojedinih lokacija, ima ograničen dugoročni učinak.

5.7.3 Proizvodni otpad

Razvijen prerađivački, građevinski, trgovački i uslužni sektor na području Posušja podrazumijeva nastanak različitih vrsta neopasnog i opasnog proizvodnog otpada. Međutim, za područje općine ne postoji objedinjena lokalna evidencija koja bi omogućila pouzdanu kvantifikaciju proizvodnog otpada prema gospodarskim djelatnostima i vrstama otpada. Ovaj nedostatak podataka otežava procjenu ukupnog opterećenja i praćenje načina postupanja s pojedinim tokovima otpada.

Za pogone i postrojenja koji podliježu okolišnom dozvoljavanju upravljanje otpadom uređuje se uvjetima okolišnih dozvola i planovima upravljanja otpadom, dok je proizvođač otpada odgovoran za njegovo razvrstavanje, privremeno skladištenje i predaju ovlaštenom operateru. Raspoložive informacije ukazuju da pojedini gospodarski subjekti odvajaju reciklabilne materijale, otpadna ulja i druge tokove te ih predaju specijaliziranim operaterima, ali zbog fragmentiranih podataka nije moguće procijeniti ukupnu količinu proizvodnog otpada niti udio koji se materijalno iskorištava, zbrinjava preko ovlaštenih operatera ili potencijalno završava u miješanom komunalnom otpadu.

S obzirom na gospodarsku strukturu općine, značajniji rizik ne proizlazi samo iz ukupne količine proizvodnog otpada, nego iz mogućnosti da se pojedini tokovi koji zahtijevaju poseban način postupanja uključe u miješani komunalni otpad ili završe na neuređenim lokacijama. Za praćenje ovog segmenta racionalnije je koristiti i povezivati postojeće sustave okolišnih dozvola, Informacijski sustav upravljanja otpadom FBiH i izvješćivanje proizvođača otpada, umjesto uspostavljanja paralelne lokalne baze podataka.

5.7.4 Posebne kategorije otpada

Na području Posušja odvojeno se prikupljaju pojedine posebne kategorije otpada, prvenstveno ambalažni materijali i električna i elektronička oprema. Općina je u prethodnom razdoblju ostvarivala suradnju s operaterima sustava i ovlaštenim sakupljačima, uključujući poduzeće Ladanušić Čistoća iz Rakitna (papir, karton i drugi reciklažni materijali), Eko život d.o.o. Tuzla (plastika i staklo), Kim Tec Eco d.o.o. Vitez (električni i elektronički otpad) i Vuprom d.o.o. Čitluk. Za aktualnu ocjenu značajniji su raspoloživi podaci za 2023.–2025., prema kojima je odvojeno evidentirano staklo, plastika te dvije kategorije električne i elektroničke opreme.

Stanje nije jednako poznato za sve posebne kategorije otpada. Na lokalnoj razini nema cjelovitih količinskih podataka o otpadnim gumama, otpadnim uljima, baterijama i akumulatorima, otpadnim vozilima, medicinskom i farmaceutskom otpadu, građevinskom otpadu i otpadu životinjskog podrijetla. To ne znači da se navedeni tokovi ne zbrinjavaju, nego da raspoloživi lokalni podaci ne omogućuju procjenu stupnja obuhvata sustavom niti praćenje trendova.

Posebno se izdvaja građevinski otpad. Njegova česta prisutnost na divljim odlagalištima potvrđuje da postojeći načini predaje i zbrinjavanja nisu dovoljno funkcionalni ili dostupni svim korisnicima. Isto vrijedi i za kabasti otpad i otpadne gume, koji su česti na evidentiranim lokacijama nepropisnog odlaganja. Razvoj reciklažnog dvorišta, organiziranog prikupljanja kabastog otpada te ugovorno

povezivanje s ovlaštenim operaterima zato imaju neposrednu ulogu u smanjenju pritiska na divlja odlagališta.

Federalni plan upravljanja otpadom 2026.–2030. dodatno naglašava razvoj sustava za posebne kategorije otpada i logističku ulogu jedinica lokalne samouprave i komunalnih poduzeća u odvojenom prikupljanju, uz oslanjanje na ovlaštene operatere i postojeće mehanizme produžene odgovornosti proizvođača.

Važno je napomenuti da Federalni plan upravljanja otpadom 2026.–2030. za sustav upravljanja životinjskim otpadom predviđa mrežu lokalnih stanica za privremeni prihvata, pri čemu su na području ŽZH kao predložene lokacije identificirani Posušje i Grude. Ova je smjernica posebno relevantna za Posušje s obzirom na razvijenu poljoprivrednu i prehrambeno–prerađivačku djelatnost te postojeći nedostatak sustavno uređenog lokalnog rješenja za ovaj tok otpada. S obzirom na navedeno, za područje Općine Posušje potrebno je procijeniti potrebu i izvedivost uspostave lokalne stanice za privremeni prihvata otpada životinjskog podrijetla te, u suradnji s nadležnim tijelima i ovlaštenim operaterima, definirati odgovarajući model njegova prikupljanja, prihvata i daljnjeg postupanja.

5.7.5 Financiranje upravljanja otpadom

Redovna usluga prikupljanja, prijevoza i odlaganja komunalnog otpada financira se prvenstveno iz naknada korisnika. Za kućanstva se naknada određuje prema broju članova, dok obračun za pravne osobe ovisi o načinu korištenja usluge, vrsti i zapremnini spremnika te učestalosti odvoza.

Od 1. kolovoza 2025. primjenjuje se novi cjenik usluge odvoza otpada. Mjesečna naknada bez PDV-a iznosi 5,80 KM za jednočlano kućanstvo, 10,80 KM za kućanstvo s dva člana te 15,80 KM za kućanstva s tri ili više članova. Za pravne osobe koje koriste spremnik zapremnine 1.100 l utvrđena je mjesečna naknada od 35,80 KM po spremniku. Prethodna promjena cijena usluge provedena je 2011. godine⁵⁰.

Promjena cijene nakon dugog razdoblja bez korekcije upućuje na potrebu usklađivanja prihoda s rastućim operativnim troškovima prikupljanja i prijevoza. Međutim, iz trenutačno raspoloživih podataka nije moguće pouzdano ocijeniti stupanj pokrića stvarnih troškova sustava naknadama korisnika, stopu naplate niti raspoloživi investicijski kapacitet za obnovu vozila, spremnika i razvoj nove infrastrukture. Zbog toga financijska održivost u ovoj fazi nije izdvojena kao zaseban okolišni problem, već kao horizontalni uvjet provedbe investicijskih mjera.

Veće investicije, poput sanacije Konjovca, razvoja reciklažnog dvorišta, infrastrukture za odvojeno prikupljanje i rješavanja građevinskog otpada, nadilaze redovne operativne troškove komunalne usluge i zahtijevaju kombiniranje lokalnih, županijskih, federalnih i međunarodnih izvora. Federalni plan upravljanja otpadom 2026.–2030. predviđa značajnu ulogu jedinica lokalne samouprave i javnih komunalnih poduzeća u pripremi i provedbi infrastrukturnih ulaganja, uz korištenje proračunskih sredstava, Fonda za zaštitu okoliša FBiH, kreditnih i grant sredstava.

5.7.6 Percepcija građana o upravljanju otpadom

Rezultati ankete provedene među 84 građana općine Posušje podupiru nalaze analize stanja u području upravljanja otpadom.

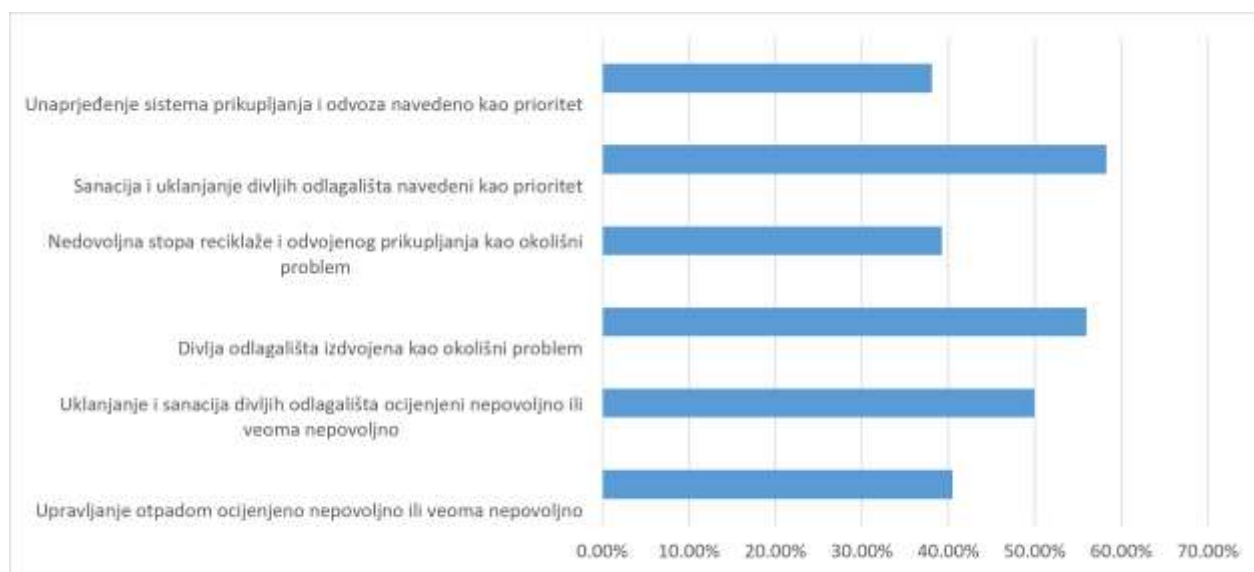
⁵⁰ <https://www.opcina-posusje.ba/aktualnosti/odrzana-7-sjednica-opcinskog-vijeca-opcine-posusje/>

Ukupno 34 ispitanika (40,5 %) ocijenila su upravljanje otpadom kao nepovoljno ili veoma nepovoljno, 29 ispitanika (34,5 %) kao djelomično zadovoljavajuće, a 20 ispitanika (23,8 %) kao zadovoljavajuće ili veoma zadovoljavajuće. Jedan ispitanik (1,2 %) nije mogao procijeniti stanje.

Još izraženije nezadovoljstvo odnosi se na uklanjanje i sanaciju divljih odlagališta, koje je 50,0 % ispitanika ocijenilo nepovoljno ili veoma nepovoljno.

U pitanju u kojem je bilo moguće označiti više okolišnih problema, 47 ispitanika (56,0 %) izdvojilo je divlja odlagališta, a 33 ispitanika (39,3 %) nedovoljnu stopu reciklaže i odvojenog prikupljanja otpada među najvećim okolišnim problemima Općine.

Percepcija prioriteta za buduće djelovanje u skladu je s ovim nalazima: 49 ispitanika (58,3 %) navelo je sanaciju i uklanjanje divljih odlagališta, dok su 32 ispitanika (38,1 %) kao prioritet izdvojila unaprjeđenje sustava prikupljanja i odvoza otpada.

Slika 15: Odabrani rezultati ankete o percepciji građana u području upravljanja otpadom

Rezultati ankete tako ukazuju da građani, uz postojeću visoku pokrivenost organiziranim prikupljanjem otpada, kao ključne nedostatke sustava prepoznaju nepropisno odlaganje otpada i nedovoljno razvijeno odvojeno prikupljanje.

5.7.7 Ocjena stanja u području upravljanja otpadom

Sustav prikupljanja komunalnog otpada na području Općine Posušje karakterizira vrlo visoka pokrivenost stanovništva organiziranom uslugom, od približno 99 %. Međutim, sustav je i dalje dominantno usmjeren na prikupljanje i odlaganje miješanog komunalnog otpada, dok su odvojeno prikupljanje i infrastruktura za prihvata i privremeno skladištenje pojedinih frakcija otpada nedovoljno razvijeni. Količine odvojeno prikupljenog stakla, plastike i električnog i elektroničkog otpada još su male u odnosu na ukupnu količinu miješanog komunalnog otpada.

Miješani komunalni otpad odlaže se na odlagalištu Konjovac, koje nije uređeno kao sanitarno odlagalište, dok dugoročno rješenje zbrinjavanja ostatnog otpada u okviru regionalnog sustava još nije uspostavljeno. Federalnim planom upravljanja otpadom 2026.–2030. Posušje je uključeno u regionalni sustav CUO Mostar, čijom se uspostavom predviđa postupno napuštanje odlaganja na postojećim nesanitarnim odlagalištima, zbog čega sanaciju Konjovca i razvoj lokalne infrastrukture za odvojeno prikupljanje treba planirati u funkciji prijelaza na ovaj regionalni koncept.

Dodatni problem predstavljaju divlja odlagališta: evidentirano je 47 aktivnih lokacija, na kojima su, osim komunalnog otpada, prisutni građevinski i kabasti otpad, otpadne gume, plastika i druge posebne kategorije otpada. Iako je raspoloživa evidencija značajno unaprijeđena, potrebno je njezino redovito ažuriranje i terenska verifikacija. Nedostatak objedinjenih podataka izražen je i kod proizvodnog otpada, dok je Radna skupina kao ograničenje sustava dodatno identificirala kapacitete i stanje voznog parka.

Rezultati ankete građana podupiru navedene nalaze: 56,0 % ispitanika među značajnije okolišne probleme svrstava divlja odlagališta, a 39,3 % nedovoljnu stopu reciklaže i odvojenog prikupljanja. Ukupno promatrano, ključni izazovi odnose se na smanjenje količine miješanog otpada koji se odlaže, razvoj odvojenog prikupljanja i potrebne infrastrukture, rješavanje odlagališta Konjovac i divljih odlagališta, unaprjeđenje postupanja s posebnim tokovima otpada te poboljšanje podataka i operativnih kapaciteta sustava.

6 PROCJENA STANJA OKOLIŠA

6.1 Zrak

6.1.1 Kvaliteta zraka

Kvaliteta zraka na području općine Posušje određena je kombinacijom lokalnih izvora emisija, prirodno–geografskih i meteoroloških uvjeta te utjecaja izvora iz šireg područja. Među najvažnijim lokalnim izvorima onečišćenja izdvajaju se promet, grijanje stambenih i poslovnih objekata te gospodarske aktivnosti, osobito proizvodne, prerađivačke i eksploatacijske djelatnosti. Na raspodjelu i zadržavanje onečišćujućih tvari dodatno utječu reljef, nadmorska visina, strujanje zraka i drugi meteorološki uvjeti. Zbog toga se kvaliteta zraka ne može promatrati isključivo unutar administrativnih granica općine, već je za njezinu procjenu potrebno sagledati šire područje ŽZH.

Sustavno praćenje kvalitete zraka na području županije predstavlja važan preduvjet za procjenu stvarnog stanja i utvrđivanje dominantnih izvora onečišćenja. Prema Strategiji razvoja ŽZH za razdoblje 2021.–2027. godine, na području županije tada nije bio uspostavljen institucionalizirani monitoring kvalitete zraka, a kao značajni izvori emisija prepoznati su promet, stambeni i industrijski sektor. U aktualnoj federalnoj mreži automatskih mjernih stanica kojom upravlja Federalni hidrometeorološki zavod nema mjerne stanice na području ŽZH, uključujući Posušje, dok su u susjednim područjima dostupne stanice, primjerice u Livnu i Mostaru. Zbog toga za područje općine Posušje trenutno ne postoji kontinuirani niz podataka na temelju kojeg bi se mogla pouzdano ocijeniti razina i prostorna raspodjela onečišćenja zraka.

Novi Zakon o zaštiti zraka FBiH („Službene novine FBiH“, br. 72/24) jasno razgraničava nadležnosti pojedinih razina vlasti. Federalna razina osigurava jedinstveni sustav upravljanja kvalitetom zraka i širi okvir praćenja, dok županijska ministarstva imaju ključnu ulogu u uspostavljanju monitoringa, vođenju registra stacionarnih izvora emisija i registra emisija u zrak, izradi i provedbi županijskih planova kvalitete zraka te donošenju interventnih planova u slučajevima prekoračenja propisanih pragova. Jedinice lokalne samouprave mogu, uz suglasnost županije, uspostaviti vlastiti monitoring, a kroz prostorno planiranje i izdavanje dozvola iz svoje nadležnosti mogu djelovati na sprječavanje i reguliranje emisija.

Za Općinu Posušje stoga je od posebnog značaja uspostava sustava praćenja kvalitete zraka na razini ŽZH, uz mogućnost uključivanja lokalne mjerne stanice ili mjernog mjesta na području općine. Takav sustav omogućio bi prikupljanje podataka o koncentracijama onečišćujućih tvari, njihovu usporedbu s propisanim vrijednostima te utvrđivanje povezanosti izmjerenih koncentracija s prometom, grijanjem, industrijskim i drugim izvorima emisija. Lokalni monitoring potrebno je planirati u koordinaciji s nadležnim županijskim tijelom i Federalnim hidrometeorološkim zavodom kako bi podaci bili usporedivi i uključivi u širi sustav praćenja kvalitete zraka.

Na lokalnoj razini mogućnosti djelovanja općine Posušje prvenstveno se odnose na prostorno planiranje, odgovarajući smještaj novih izvora emisija, energetske učinkovitost javnih i drugih objekata, unaprjeđenje lokalnog prometnog sustava te poticanje čistijih oblika grijanja i korištenja obnovljivih izvora energije. Pri planiranju novih gospodarskih i drugih zahvata potrebno je uzimati u obzir njihov kumulativni utjecaj na kvalitetu zraka i odnos prema naseljenim područjima. Federalni zakon o zaštiti zraka pritom izričito propisuje da se pri izradi prostornih i urbanističkih planova mora voditi računa o zaštiti kvalitete zraka te da se pri određivanju lokacija novih točkastih izvora emisija posebna pažnja posvećuje kvaliteti zraka naseljenih područja i ventilacijskim koridorima.

6.1.2 Modelirana procjena kvalitete zraka

Zbog nepostojanja kontinuiranih mjerenja kvalitete zraka na području općine Posušje, za potrebe dodatne procjene stanja korišteni su modelirani podaci europske reanalize kvalitete zraka Copernicus Atmosphere Monitoring Service (CAMS)⁵¹ za razdoblje 2020.–2024 preuzeti putem servisa Open-Meteo Air Quality API⁵². Riječ je o već izrađenim modelskim procjenama koncentracija onečišćujućih tvari, koje CAMS dobiva kombiniranjem rezultata atmosferskih modela s raspoloživim mjerenjima. Ansambl je za 2020. godinu obuhvaćao 10 modela, a za razdoblje 2021.–2024. 11 modela, pri čemu se zajednička procjena dobiva medijanom njihovih rezultata. Za potrebe LEAP-a preuzeti su podaci za Posušje i sedam usporednih lokacija te su obrađeni radi izračuna godišnjih, mjesečnih i sezonskih prosjeka i prikaza promjena koncentracija tijekom promatranog razdoblja. Prostorna rezolucija podataka iznosi $0,1^\circ \times 0,1^\circ$, približno 10 km, pa rezultati pružaju indikativnu procjenu šireg područja i omogućuju usporedbu lokacija i vremenskih razdoblja, ali ne zamjenjuju lokalna mjerenja niti pouzdano opisuju pojedinačna žarišta onečišćenja uz prometnice, industrijska postrojenja ili kamenolome.

Za potrebe analize izdvojena je reprezentativna CAMS mrežna ćelija za Posušje, a radi sagledavanja šireg prostornog konteksta uključene su i reprezentativne lokacije Grude, Široki Brijeg, Ljubuški, Tomislavgrad, Livno, Mostar i Imotski. Analizirani su modelirani podaci za tvari **PM_{2,5}**, **PM₁₀**, **dušikov dioksid (NO₂)**, **sumporov dioksid (SO₂)**, **ozon (O₃)** i **ugljikov monoksid (CO)**. Za svaku lokaciju obrađeni su satni podaci za svih pet godina, što za ukupno osam lokacija predstavlja 350.784 satna zapisa.

Za područje Posušja provedena je detaljnija obrada podataka s ciljem sagledavanja godišnje, sezone i dnevne dinamike koncentracija onečišćujućih tvari te pojave pojedinačnih epizoda povišenih vrijednosti. Izračunati su godišnji, mjesečni i sezonski prosjeci te dnevni prosjeci za PM₁₀. Za indikativnu usporedbu korištene su vrijednosti propisane Pravilnikom o načinu vršenja monitoringa kvaliteta zraka i definiranju vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvaliteta zraka („Službene novine Federacije BiH“, br. 1/12, 50/19 i 3/21). Godišnji prosjeci uspoređeni su s godišnjim graničnim vrijednostima za PM_{2,5} (25 µg/m³), PM₁₀ (40 µg/m³), NO₂ (40 µg/m³), SO₂ (50 µg/m³) i CO (3.000 µg/m³). Za PM₁₀ dodatno su analizirani dnevni prosjeci u odnosu na graničnu vrijednost od 50 µg/m³ i dopuštenih 35 dana s prekoračenjem tijekom godine.

Za O₃ prikazani su godišnji i sezonski prosjeci radi sagledavanja promjenjivosti koncentracija, bez ocjene usklađenosti s propisanom ciljnom vrijednošću od 120 µg/m³, koja se odnosi na najveći dnevni osmosatni prosjek. Godišnji prosjeci ostalih tvari također ne omogućuju zaključivanje o ispunjavanju njihovih zasebnih dnevnih, satnih ili osmosatnih kriterija. Rezultati predstavljaju indikativnu modeliranu procjenu i ne zamjenjuju službena mjerenja ni cjelovitu ocjenu kvalitete zraka prema svim propisanim kriterijima.

Godišnje koncentracije

Modelirani godišnji prosjeci za Posušje u razdoblju 2020.–2024. iznosili su 8,42–11,94 µg/m³ za PM_{2,5}, 11,52–19,59 µg/m³ za PM₁₀, 1,84–4,06 µg/m³ za NO₂ i 0,77–4,49 µg/m³ za SO₂. Prosječne godišnje koncentracije CO kretale su se od 143,09 do 203,78 µg/m³, dok su prosječne vrijednosti O₃ iznosile između 63,87 i 70,15 µg/m³. Vrijednosti primijenjene za godišnju usporedbu prikazane su zajedno s modeliranim koncentracijama u Tablica 22.

⁵¹ <https://ads.atmosphere.copernicus.eu/datasets/cams-europe-air-quality-reanalyses?tab=download>

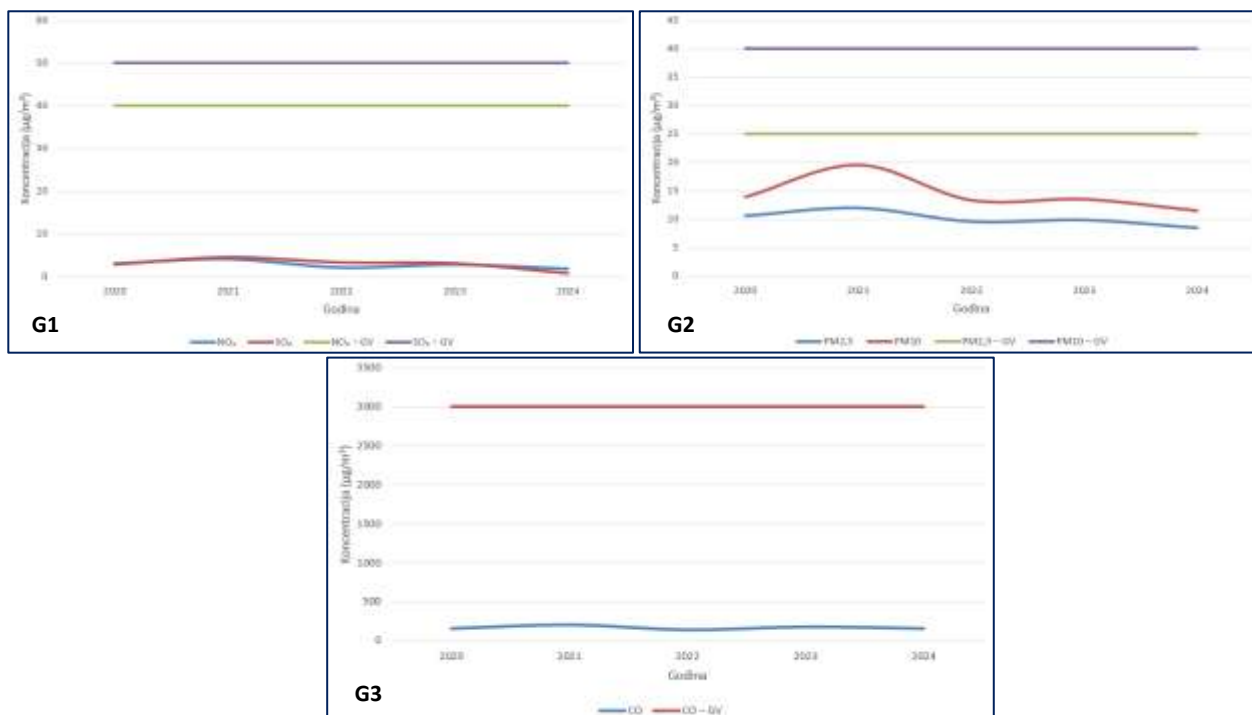
⁵² Open-Meteo, Air Quality API: <https://open-meteo.com/en/docs/air-quality-api>

Tablica 22: Godišnje prosječne modelirane koncentracije u Posušju, 2020.–2024., u usporedbi s graničnim vrijednostima

GODINA	PM _{2,5}	PM ₁₀	NO ₂	SO ₂	O ₃	CO
2020	10,53	13,92	3,02	2,81	64,56	158,38
2021	11,94	19,59	4,06	4,49	63,87	203,78
2022	9,54	13,37	2,12	3,27	67,25	143,09
2023	9,82	13,55	2,81	3,06	69,47	179,70
2024	8,42	11,52	1,84	0,77	70,15	158,50
Granična vrijednost	25	40	40	50	–	3.000

Napomena: Vrijednosti su iskazane u $\mu\text{g}/\text{m}^3$. Granične vrijednosti odnose se na godišnji prosjek. Za O₃ nije primjenjiva godišnja granična vrijednost; ocjena se provodi na temelju maksimalnog dnevnog 8-satnog prosjeka.

Kao što je vidljivo iz Tablica 22, modelirane godišnje prosječne koncentracije svih onečišćujućih tvari za koje je propisana godišnja granična vrijednost ostale su ispod odgovarajućih graničnih vrijednosti u svim promatranim godinama. Najviša godišnja koncentracija PM₁₀ zabilježena je 2021. godine i iznosila je 19,59 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, što predstavlja približno polovinu propisane godišnje granične vrijednosti od 40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$. Kod PM_{2,5} najviša godišnja vrijednost iznosila je 11,94 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, dok su NO₂ i SO₂ dosegili najviše vrijednosti od 4,06 odnosno 4,49 $\mu\text{g}/\text{m}^3$. Modelirane godišnje vrijednosti CO ostale su višestruko ispod odgovarajuće granične vrijednosti, što je i slikovito prikazano na Slika 16.

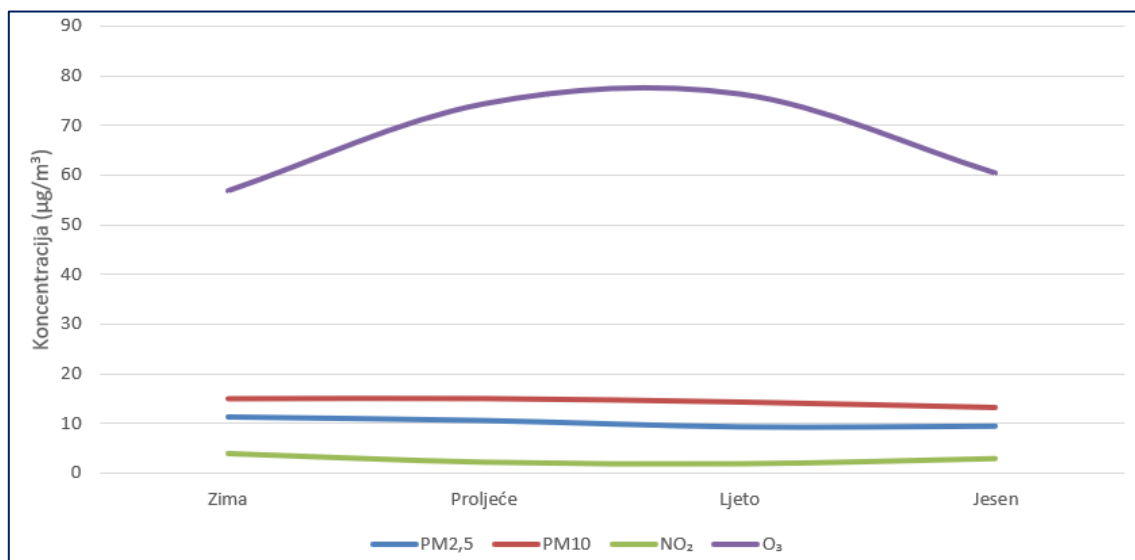
Slika 16: Usporedba godišnjih prosječnih modeliranih koncentracija onečišćujućih tvari s graničnim vrijednostima u Posušju, 2020.–2024.

- G1 – Koncentracija onečišćujućih tvari NO₂ i SO₂ s graničnim vrijednostima (GV)
- G2 – Koncentracija onečišćujućih tvari PM₁₀ i PM_{2,5} s graničnim vrijednostima (GV)
- G3 – Koncentracija onečišćujućih tvari CO s graničnim vrijednostima (GV)

Sezonska varijabilnost

U petogodišnjem razdoblju uočava se izražena sezonska varijabilnost koncentracija. U Posušju su prosječne vrijednosti PM_{2,5}, PM₁₀, NO₂ i CO bile najviše tijekom zime, dok su tijekom proljeća i ljeta zabilježene više prosječne koncentracije O₃. Prosječna koncentracija PM_{2,5} iznosila je 11,19 µg/m³ zimi i 9,20 µg/m³ ljeti, dok je za NO₂ razlika iznosila 4,03 µg/m³ zimi u odnosu na 1,88 µg/m³ ljeti. O₃ je, s druge strane, dosegao prosječnih 76,39 µg/m³ ljeti, odnosno 56,80 µg/m³ zimi.

Navedeni obrazac ukazuje na izraženiju zimsku pojavnost čestica i pojedinih produkata izgaranja te na veće koncentracije ozona tijekom toplijeg dijela godine. Međutim, iz samih modeliranih koncentracija nije moguće pouzdano utvrditi doprinos pojedinih lokalnih izvora emisija.

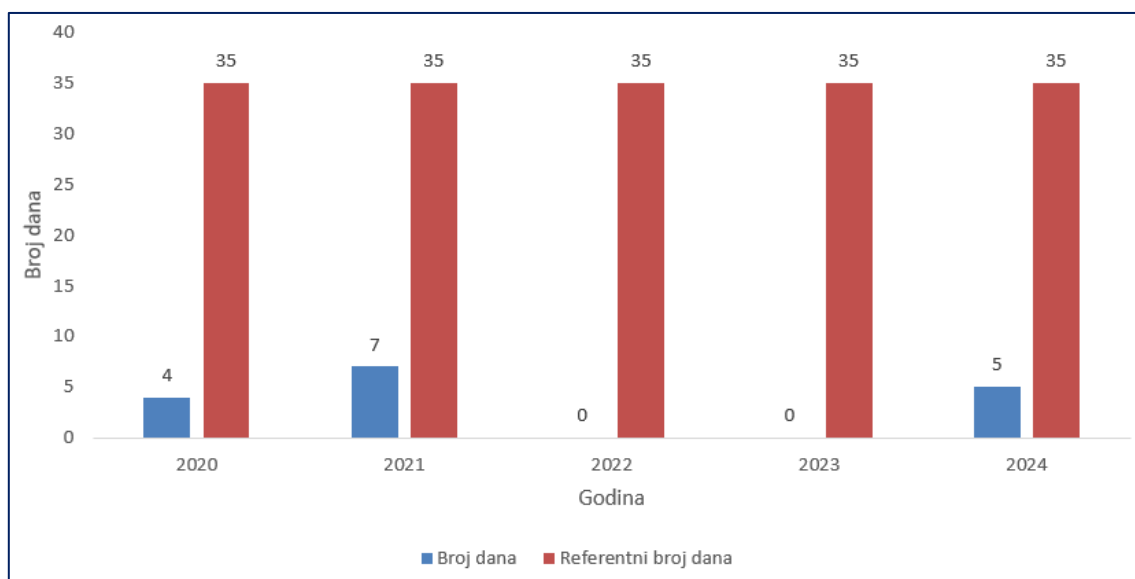

Slika 17: Sezonska dinamika modeliranih koncentracija PM_{2,5}, PM₁₀, NO₂ i O₃ u Posušju

Dnevne koncentracije PM₁₀

Za procjenu kratkoročnih varijacija koncentracija lebdećih čestica PM₁₀ analizirane su dnevne modelirane vrijednosti za područje općine u razdoblju 2020.–2024. Za razliku od godišnjeg prosjeka, dnevna analiza omogućava uočavanje pojedinačnih epizoda povišenih koncentracija koje mogu biti povezane s nepovoljnim meteorološkim uvjetima, povećanim emisijama iz grijanja i prometa te drugim lokalnim i regionalnim izvorima.

U promatranom razdoblju modelirane dnevne koncentracije PM₁₀ u većini dana ostajale su ispod dnevne granične vrijednosti od 50 µg/m³. Prekoračenja su zabilježena u 2020., 2021. i 2024. godini, dok u 2022. i 2023. godini nisu zabilježena prekoračenja navedene vrijednosti. Broj dana s modeliranom dnevnom koncentracijom PM₁₀ iznad 50 µg/m³ prikazan je na Slika 18.

Slika 18: Broj dana s modeliranim dnevnim koncentracijama PM_{10} iznad $50 \mu g/m^3$ u Posušju, 2020.–2024

Ukupno je tijekom petogodišnjeg razdoblja zabilježeno 16 dana s modeliranom dnevnom koncentracijom PM_{10} iznad $50 \mu g/m^3$. Najveći broj takvih dana zabilježen je 2021. godine, 7 dana. Iako se radi o relativno malom broju dana u odnosu na ukupno promatrano razdoblje, pojava povišenih dnevnih koncentracija potvrđuje da se u uvjetima pogodnim za nakupljanje onečišćujućih tvari mogu javiti kratkotrajne epizode povećanog opterećenja zraka ovim česticama.

Usporedba modelirane kvalitete zraka u Posušju i široj regiji

Usporedba modeliranih koncentracija u Posušju s odabranim lokacijama u široj regiji pokazuje da se kvaliteta zraka na promatranom području razlikuje ovisno o onečišćujućoj tvari, pri čemu nijedna od analiziranih lokacija ne pokazuje istodobno najviše ili najniže vrijednosti za sve promatrane parametre. Detaljan prikaz vrijednosti za Posušje i odabrane lokacije u široj regiji dat je u Tablica 23.

Tablica 23: Usporedba modeliranih petogodišnjih prosjeka sa okolnim lokalnim jedinicama u široj regiji Posušja, 2020.–2024.

LOKACIJA	PM _{2,5}	PM ₁₀	NO ₂	SO ₂	O ₃	CO
Grude	11,44	16,02	2,96	3,24	65,76	181,82
Imotski	10,75	15,07	3,01	2,68	65,68	173,80
Livno	8,89	12,79	2,03	2,59	67,01	156,57
Ljubuški	13,90	18,85	5,12	4,07	62,03	200,91
Mostar	13,48	18,33	3,58	5,03	64,25	186,63
Posušje	10,05	14,39	2,77	2,88	67,06	168,69
Tomislavgrad	9,49	13,60	2,68	3,80	66,36	159,22
Široki Brijeg	11,84	16,50	2,97	3,72	65,63	182,85

Prosječne koncentracije u razdoblju 2020.–2024. pokazuju da su najviše vrijednosti PM_{2,5} i PM₁₀ modelirane u Ljubuškom i Mostaru, dok su najniže vrijednosti ovih onečišćujućih tvari zabilježene u Livnu i Tomislavgradu. Sličan prostorni obrazac vidljiv je i kod NO₂, pri čemu Ljubuški ima najvišu, a Livno najnižu prosječnu modeliranu koncentraciju. Kod SO₂ razlike između lokacija su manje izražene, ali se najviša vrijednost bilježi u Mostaru, dok je najniža u Livnu. O₃ pokazuje drugačiji obrazac, s relativno ujednačenim vrijednostima među lokacijama, pri čemu je najviša prosječna koncentracija modelirana u Posušju, a najniža u Ljubuškom. Kod CO najviše vrijednosti također su modelirane u Ljubuškom, dok su najniže zabilježene u Livnu.

U takvom regionalnom kontekstu Posušje se za većinu promatranih onečišćujućih tvari nalazi u srednjem dijelu raspona modeliranih vrijednosti. Prosječne koncentracije u Posušju iznosile su 10,05 µg/m³ za PM_{2,5}, 14,39 µg/m³ za PM₁₀, 2,77 µg/m³ za NO₂, 2,88 µg/m³ za SO₂, 67,06 µg/m³ za O₃ i 168,69 µg/m³ za CO. Posušje tako ima niže prosječne vrijednosti PM_{2,5}, PM₁₀ i NO₂ od Ljubuškog i Mostara, ali više od Livna i Tomislavgrada. Za SO₂ se nalazi u donjem dijelu promatranog raspona, dok je za O₃ modelirana vrijednost u Posušju najviša među analiziranim lokacijama. Kod CO je vrijednost u Posušju viša od one modelirane za Livno i Tomislavgrad, ali niža od vrijednosti u Ljubuškom i Mostaru.

6.1.3 Ocjena stanja u području kvalitete zraka

Na temelju raspoloživih podataka može se zaključiti da na području općine nema pokazatelja o izraženom opterećenju zraka na razini godišnjih prosječnih koncentracija, ali zbog nepostojanja kontinuiranih lokalnih mjerenja nije moguće dati konačnu i potpuno pouzdanu ocjenu stvarnog stanja kvalitete zraka. Modelirani podaci CAMS-a za razdoblje 2020.–2024. pokazuju da su prosječne godišnje koncentracije PM_{2,5}, PM₁₀, NO₂, SO₂ i CO u Posušju u svim promatranim godinama ostale ispod relevantnih graničnih vrijednosti. Istodobno, modelirani podaci ukazuju na izraženu sezonsku varijabilnost, pri čemu su više koncentracije PM_{2,5}, PM₁₀ i NO₂ karakteristične za zimsko razdoblje.

Usporedba s odabranim lokacijama u široj regiji pokazuje da se koncentracije razlikuju ovisno o lokaciji i promatranoj onečišćujućoj tvari. Posušje se za većinu analiziranih tvari nalazi u srednjem dijelu regionalnog raspona. U Ljubuškom i Mostaru modelirane su više prosječne koncentracije PM_{2,5}, PM₁₀ i NO₂, dok su Livno i Tomislavgrad za većinu tih parametara imali niže vrijednosti. Razlike mogu odražavati zajednički utjecaj rasporeda emisijskih izvora, reljefa i meteoroloških prilika, ali se na temelju CAMS podataka prostorne rezolucije približno 10 km ne mogu pouzdano pripisati pojedinačnim lokalnim izvorima.

Raspoloživi modelirani podaci stoga ne upućuju na prekoračenje analiziranih godišnjih graničnih vrijednosti u Posušju, ali ne omogućuju cjelovitu ocjenu kratkotrajnih opterećenja ni lokalnih žarišta onečišćenja. Izražena sezonska varijabilnost opravdava posebnu pozornost zimskim razdobljima s povišenim koncentracijama čestica. Prioritet za daljnje upravljanje kvalitetom zraka predstavlja uspostava sustavnog monitoringa na području ŽZH, uz razmatranje odgovarajuće mjerne lokacije na području općine. Modelirani rezultati mogu pomoći pri odabiru lokacija i razdoblja mjerenja, dok će za pouzdaniju ocjenu stanja i određivanje ciljanih mjera biti potrebno povezati lokalna mjerenja s podacima o izvorima emisija.

6.2 Vodni resursi

6.2.1 Okvir za upravljanje

Vodni resursi predstavljaju jedno od strateški najosjetljivijih područja okoliša općine Posušje. Krška geološka građa uvjetuje slabo razvijenu mrežu stalnih površinskih vodotoka, brzo poniranje vode i snažnu povezanost površinskih i podzemnih voda. Takve značajke istodobno ograničavaju raspoloživost vode u sušnim razdobljima i povećavaju osjetljivost podzemnih voda na onečišćenje. Za upravljanje vodama na lokalnoj razini stoga su posebno važni sigurnost vodoopskrbe, zaštita akumulacije Tribistovo i podzemnih voda, razvoj sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda te upravljanje rizicima od suša i poplava.

Važeća Strategija upravljanja vodama FBiH 2022.–2032. dio je Federalne strategije zaštite okoliša 2022.–2032.⁵³. Za Posušje su posebno relevantni prioriteti koji se odnose na sprječavanje pogoršanja i unapređenje statusa vodnih tijela, održivo korištenje vodnih resursa, osiguranje dovoljnih količina vode za piće i smanjenje rizika od ekstremnih hidroloških pojava i klimatskih promjena.

Operativni planski okvir čini Plan upravljanja vodama za vodno područje Jadranskog mora u FBiH 2022.–2027. Agencija za vodno područje Jadranskog mora već je pokrenula pripremu sljedećeg planskog ciklusa 2028.–2033. te će zbog toga mjere LEAP-a koje se provode nakon 2027. trebati usklađivati i s novim Planom nakon njegova donošenja.

6.2.2 Hidrografija i hidrogeološke značajke

Površinska hidrografska mreža na području Posušja relativno je siromašna i dominantno uvjetovana krškim karakteristikama terena. Prisutna su brojna vrela i povremeni vodotoci (Žukovica, Zečica, Vrelo Jastreba i Jelica u Rakitnu, Jelinak u Tribistovu, vrelo Šipak u Vučipolju⁵⁴), dok je broj stalnih površinskih tokova ograničen.

Najznačajniji lokalni sustav povezan je s Ričinom i akumulacijom Tribistovo.

Rijeka Ričina izvire na 900 m n.m. na području Tribistova. Vodotok rijeke Ričine se spušta kroz uske tjesnace Posuškog polja (580 m n.m.), gdje prima nekoliko manjih i povremenih tokova (Topala, Studeni potok). Iz Posuškog polja se rijeka Ričina pod nazivom Suvaja ulijeva u retenciju Prološko Blato u Imotskom polju, a odatle ide sve do ušća u Neretvu kao Trebižat. Ukupna dužina toga vodotoka od Imotskog do Neretve je preko 70 km⁵⁵.

Akumulacija Tribistovo predstavlja ključni površinski vodni resurs za javnu vodoopskrbu Posušja. Površina njegovog vodnog ogledala iznosi približno 700.000 m², dok ukupni obujam akumulacije doseže oko 5 milijuna m³ vode. Od toga je oko 4,5 milijuna m³ raspoloživo kao iskoristivi obujam vode namijenjene javnoj vodoopskrbi, pri čemu je taj kapacitet proračunat na temelju sezonskog izravnavanja količina vode uz predviđena dva punjenja tijekom godine. U Planu upravljanja vodama evidentirana je kao površinski vodozahvat za javnu vodoopskrbu, projektiranog kapaciteta približno 300 l/s.

⁵³ Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Strategija upravljanja vodama Federacije Bosne i Hercegovine 2022.–2032. (Poglavlje 4 Federalne strategije zaštite okoliša 2022.–2032.). <https://fmpvs.gov.ba/wp-content/uploads/2024/02/07-federalna-strategija-upravljanja-vodama-2022-2032.pdf>

⁵⁴ U razvojnom i gospodarskom smislu ovi izvori su ograničenih mogućnosti. U Strategiji razvoja Općine Posušje procijenjeno je da vrelo Jelica u Rakitnu ima minimalnu izdašnost u najsušnijem razdoblju od 7–8 l/s, vrelo Jastrebnik 4–5 l/s (pod koncesijom), vrelo Slobodnik oko 0,5 l/s, dok se izdašnost vrela Točak kreće u rasponu od 0,5 do 1 l/s. 54.

⁵⁵ Ibid.

Prema Planu upravljanja vodama 2022.–2027.⁵⁶, dio područja Posušja pripada podzemnom vodnom tijelu Posušje–Imotski, prekograničnom krškom vodonosniku koji se prostire u FBiH i Republici Hrvatskoj. Za ovo podzemno vodno tijelo utvrđena je visoka ranjivost, što je posljedica razvijene pukotinske i kavernozone propusnosti karbonatnih stijena i mogućnosti brzog prijenosa onečišćenja kroz podzemlje.^[3]

6.2.3 Izvorišta

Akumulacija Tribistovo ključni je izvor javne vodoopskrbe Posušja. Za akumulaciju postoji režim sanitarne zaštite temeljen na ranijoj stručnoj dokumentaciji i odluci iz 1989. godine. U okviru upravljanja zaštićenim područjem redovno se provode aktivnosti nadzora, pri čemu se poštivanje ograničenja propisanih unutar zaštitnih zona osigurava putem čuvarske službe. Strateška studija procjene utjecaja na okoliš koja je izrađena uz Plan upravljanja vodama 2022.–2027. navodi potrebu noveliranja elaborata za Tribistovo u skladu s važećim Pravilnikom o načinu utvrđivanja uvjeta za određivanje zona sanitarne zaštite i zaštitnih mjera za izvorišta voda za javnu vodoopskrbu stanovništva⁵⁷.

Agencija za vodno područje Jadranskog mora provodi monitoring površinskih i podzemnih voda i objavljuje godišnja izvješća o stanju kvalitete. Monitoring lokacija Tribistovo uključena je u praćenje podzemnog vodnog tijela Posušje–Imotski, a u dostupnim godišnjim izvješćima stanje na ovoj lokaciji ocjenjuje se kao dobro⁵⁸.

Dodatni podaci o kvaliteti vode u akumulaciji Tribistovo dostupni su u studiji *Divlja odlagališta i utjecaj na vodotoke Županije Zapadnohercegovačke*⁵⁹. Rezultati analiza pokazali su općenito visoku kvalitetu vode, pri čemu je većina analiziranih fizikalno–kemijskih pokazatelja bila u skladu s propisanim graničnim vrijednostima. Odstupanja su zabilježena kod biokemijske potrošnje kisika (BPK₅) i ukupnog fosfora, što upućuje na blago organsko opterećenje vode, vjerojatno povezano s utjecajem okolnih izvora onečišćenja. Analizama nisu utvrđene značajne koncentracije teških metala, policikličkih aromatskih ugljikovodika (PAH) niti pesticida, što pokazuje da navedene tvari na lokaciji uzorkovanja nisu predstavljale značajniji rizik za kvalitetu vode. Prema rezultatima navedenim u studiji, voda je svrstana u **I–II razred kvalitete površinskih voda**^{2,60} uz napomenu da se za ocjenu zdravstvene ispravnosti vode za piće provode i dodatne odgovarajuće mikrobiološke analize.

Potrebno je spomenuti da se na teritoriji općine Posušje dijelom nalazi i sljevno područje izvorišta Vrioštica koje je zaštićeno od strane vlade ŽZH Odlukom o zaštiti izvorišta⁶¹ u 2011. godini. Izvorište se koristi za vodosnabdjevanje općine Ljubuški.

⁵⁶ Agencija za vodno područje Jadranskog mora, Plan upravljanja vodama za vodno područje Jadranskog mora u FBiH 2022.–2027. i prateći dokumenti. <https://avpjm.jadran.ba/plan-upravljanja-vodama>

⁵⁷ Agencija za vodno područje Jadranskog mora, Strateška studija o utjecaju Plana upravljanja vodama 2022.–2027. na okoliš; navod o potrebi noveliranja elaborata sanitarne zaštite Tribistova. https://avpjm.jadran.ba/uploads/Finalni_Nacrt_SS_PUVVPJM_26082021_zasticen.pdf

⁵⁸ Agencija za vodno područje Jadranskog mora, godišnja izvješća o stanju kvalitete površinskih i podzemnih voda, uključujući monitoring lokaciju Tribistovo. <https://avpjm.jadran.ba/kvaliteta-voda-pregled>

⁵⁹ Divlja odlagališta i utjecaj na vodotoke Županije Zapadnohercegovačke, Udruga za razvoj, okoliš i kulturu EKO ZH, NVO Naša akcija, rujan 2020.

⁶⁰ I–II razred kvalitete površinskih voda označava vodu vrlo dobre do dobre kvalitete, odnosno prijelaz između I. i II. razreda prema primijenjenom sustavu klasifikacije. Takva ocjena odnosi se na analizirane pokazatelje kvalitete površinske vode i ne predstavlja ocjenu zdravstvene ispravnosti vode za piće.

⁶¹ <https://mg-zzh.com/wpmigration/wp-content/uploads/2021/10/Odluka-o-zastiti-lzvorista-vode-za-pice-Vrioštica.pdf>

6.2.4 Vodoopskrba

Prema Strategiji ruralnog razvoja Općine Posušje za period 2023.–2027., sustavom vodoopskrbe obuhvaćeno je približno 90% stanovništva Općine Posušje.

Prema podacima JP „Vodovod“ d.o.o. Posušje dostavljenim tijekom izrade LEAP-a, sustav javne vodoopskrbe obuhvaća približno 16.929 korisnika kroz 4.837 priključaka, s približno 230 km izgrađene mreže. Godišnje se zahvati približno 1.656.000 m³ vode, dok evidentirana distribuirana odnosno obračunata količina iznosi približno 793.000 m³.

Tablica 24: Pregled stanja vodoopskrbne mreže

POKAZATELJ	RASPOLOŽIVI PODATAK
Broj korisnika	16.929
Broj priključaka	4.837
Dužina mreže	oko 230 km
Godišnje zahvaćena voda	oko 1.656.000 m ³
Evidentirana distribuirana/obračunata voda	oko 793.000 m ³
Razlika zahvaćeno – evidentirano	oko 863.000 m ³ , odnosno približno 52 %

Razlika od približno 52 % zahvaćene vode upućuje na vrlo visoku razinu neprihodovane vode, ali se bez potvrđene vodne bilance ne može automatski cijela razlika tumačiti kao fizički gubitak. Neovisni nalaz Ureda za reviziju institucija u FBiH iz 2025. potvrđuje da su gubici u mreži i dalje visoki. Revizija navodi da je Vodovod rekonstruirao dvije ulice u središtu grada i zamijenio vodovodnu mrežu, ali da još nije uspostavljen sustavan nadzor i kontrola bespravnih priključaka⁶².

Tablica 25: Pregled ukupnih gubitaka vode u vodovodnom sustavu općine Posušje za razdoblje 2010.–2019. godine

GODINA	GUBICI		
	FIZIČKI GUBICI	PRIVIDNI GUBICI (NEKONTROLIRANA I NEOVLAŠTENA KORIŠTENJA VODE)	UKUPNO (%)
2010	60	16	76
2011	60	14	74
2012	58	15	73
2013	57	19	76
2014	57	19	76
2015	55	22	77

⁶² Ured za reviziju institucija u FBiH, Praćenje postupanja po preporukama iz Izvješća o financijskoj reviziji JP „Vodovod“ d.o.o. Posušje, 2025. https://www.vrifbih.ba/wp-content/uploads/2025/09/MFR-PPP-5._Konacan-izvjestaj-pracenje-preporuka_JP-Vodovod-Posusje_28082025.pdf

GODINA	GUBICI		
	FIZIČKI GUBICI	PRIVIDNI GUBICI (NEKONTROLIRANA I NEOVLAŠTENA KORIŠTENJA VODE)	UKUPNO (%)
2016	54	19	73
2017	54	18	72
2018	50	17	67
2019	50	14	64

Učinkovitost sustava stoga treba povećavati kombinacijom izrade verificirane vodne bilance, digitalnog katastra mreže, sektorizacije i mjerenja protoka, aktivnog otkrivanja curenja, planske zamjene problematičnih dionica i sustavne kontrole priključaka. Istodobno je potrebno dovršavati vodoopskrbne podsustave i ulaganja u pročišćavanje pitke vode tamo gdje su potrebe potvrđene projektima i planovima.⁶³⁶⁴ Procjenjuje se da je za završetak cjelokupnog sustava potrebno izgraditi dodatnih približno 15 km vodovodne mreže, čime bi se omogućilo priključenje novih korisnika i ostvarila gotovo potpuna pokrivenost stanovništva uslugama javne vodoopskrbe.

Tijekom 2026. pokrenut je značajan projekt sanacije akumulacije Tribistovo. U srpnju 2026. potpisan je ugovor za injektiranje pregradnog nasipa, uz osigurano financiranje od 2 milijuna EUR iz sredstava Vlade Republike Hrvatske, dok Općina financira PDV. Projekt uključuje radove na injekcijskoj zavjesi, ispitivanja i sanaciju piezometara, a završetak je planiran do kraja 2027⁶⁵.

Općina i JP Vodovod također planiraju ulaganja u pročištač pitke vode, zaštitnu ogradu i protupožarni put oko akumulacije te novu vodospremu za grad. Ove investicije treba promatrati zajedno sa sanacijom brane, ažuriranjem sanitarne zaštite i planom sigurnosti vodoopskrbe, kao jedinstven sustav zaštite izvorišta i povećanja otpornosti vodoopskrbe⁶⁶.

Daljnji razvoj sustava predviđa završetak podsustava Posuško polje, Virsko polje, Rakitno i Tribistovo, kao i dovršetak vodoopskrbnih sustava Rakitno te Vir–Zagorje. Poseban značaj ima završetak postrojenja za preradu pitke vode Senjakovina, koje će dodatno unaprijediti sigurnost i kvalitetu vodoopskrbe na području općine. Planirani razvoj vodovodne infrastrukture usmjeren je na povećanje pouzdanosti sustava, smanjenje rizika od nestašica vode tijekom sušnih razdoblja te osiguranje dugoročno održive opskrbe stanovništva i gospodarstva pitkom vodom.

6.2.5 Odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda

⁶³ Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Strategija upravljanja vodama Federacije Bosne i Hercegovine 2022.–2032. (Poglavlje 4 Federalne strategije zaštite okoliša 2022.–2032.). <https://fmpvs.gov.ba/wp-content/uploads/2024/02/07-federalna-strategija-upravljanja-vodama-2022-2032.pdf>

⁶⁴ Ured za reviziju institucija u FBiH, Praćenje postupanja po preporukama iz Izvješća o financijskoj reviziji JP „Vodovod” d.o.o. Posušje, 2025. https://www.vrifbih.ba/wp-content/uploads/2025/09/MFR-PPP-5_Konacan-izvjestaj_pracenje-preporuka_JP-Vodovod-Posusje_28082025.pdf

⁶⁵ Općina Posušje, „Povijesni dan za Posušje: Potpisan ugovor za sanaciju akumulacije Tribistovo”, 30.7.2026. <https://www.opcina-posusje.ba/naslovnica-hr/povijesni-dan-za-posusje-potpisan-ugovor-za-sanaciju-akumulacije-tribistovo/>

⁶⁶ Općina Posušje, „11. sjednica OV–a Posušje: Usvojen Proračun za 2026...”, informacije o planiranim investicijama JP Vodovod u pročištač pitke vode, zaštitnu ogradu/protupožarni put i novu vodospremu. <https://www.opcina-posusje.ba/aktualnosti/11-sjednica-ov-a-posusje-usvojen-proracun-za-2026-u-iznosu-od-17-955-100-km/>

Sustav javne odvodnje predstavlja jedan od najvećih infrastrukturnih nedostataka općine Posušje.

U skladu s Urbanističkim i Prostornim planom Općine Posušje, kanalizacijski sustav urbanog područja projektiran je za okvirni broj od približno 10.000 stanovnika, kao planski horizont razvoja do približno 2030. godine. Sustav je koncipiran kao dva podsustava, zapadni i istočni, koji se spajaju u zoni planiranog uređaja za pročišćavanje otpadnih voda. Zapadni podsustav obuhvaća oko 75% otpadnih voda urbanog područja i veći dio centra grada. Glavni kolektor (K1) vodi od sjevernog dijela grada prema jugu, prateći prirodni pad terena i prolazi kroz centralne gradske zone do planirane lokacije uređaja za pročišćavanje otpadnih voda. Istočni podsustav (K2) prikuplja otpadne vode istočnog i jugoistočnog dijela grada, te se nakon prikupljanja povezuje sa zapadnim sustavom u zoni budućeg uređaja za pročišćavanje.

Prema podacima prikupljenim tijekom izrade LEAP-a, planska duljina kanalizacijskog sustava urbanog područja iznosi približno 22,1 km, pri čemu glavni kolektor K1 iznosi oko 2,0 km, a K2 oko 4,0 km. Do sada je izgrađeno oko 3 km mreže. Sustav je razvijan fazno, ali još nije funkcionalno zaokružen jer središnje postrojenje za pročišćavanje otpadnih voda nije izgrađeno.

Do sada je u izgradnju kanalizacione infrastrukture uloženo ukupno 2.422.256,30 KM. Razvoj kanalizacijske infrastrukture nastavljen je i tijekom 2026. godine. U travnju 2026. ugovorena je četvrta etapa kanalizacijskog sustava Zagrebačke ulice, s 375 m fekalnog i 377 m oborinskog voda, a Općina je navela da je u sklopu projekta od kružnog toka na Ričini prema središtu Posušja do tada bilo izgrađeno oko 1.300 m kanalizacijskog sustava⁶⁷.

Daljnji razvoj kanalizacijskog sustava u najvećoj mjeri ovisi od osiguravanja donatorskih i drugih eksternih financijskih sredstava, budući da Općina Posušje trenutno nije u mogućnosti samostalno financirati realizaciju cjelokupnog projekta. Prema informacijama dobivenim od Općine, nije izrađena ažurirana procjena ukupne vrijednosti završetka kanalizacijskog sustava i uređaja za pročišćavanje otpadnih voda, te se i dalje koristi ranija procjena iz planskih dokumenata, prema kojoj ukupna vrijednost projekta iznosi 30.769.011,00 KM. Indikativna procjena od 7,0 milijuna KM iz Programa mjera Plana upravljanja vodama 2022.–2027. odnosi se na plansko razdoblje 2022.–2027. te predstavlja zasebnu referentnu procjenu, koja se ne zbraja s ranije navedenom ukupnom procjenom vrijednosti projekta.

Plan upravljanja vodama za vodno područje Jadranskog mora 2022.–2027. za Posušje izričito predviđa izgradnju postrojenja za pročišćavanje otpadnih voda (PPOV-a) kapaciteta 5.000 ekvivalent stanovnika (ES), II. stupnja pročišćavanja, uz povećanje stupnja priključenosti stanovništva na kanalizacijski sustav i PPOV. U istom Programu mjera za Posušje su za plansko razdoblje 2022.–2027. indikativno procijenjene investicije od 7,0 milijuna KM u odvodnju i PPOV te 8,5 milijuna KM u vodoopskrbu. Iako se radi o procjenama za planski ciklus 2022.–2027. koje je potrebno ažurirati, one potvrđuju da su upravo odvodnja, pročišćavanje i vodoopskrba prepoznati kao prioritetna ulaganja za Posušje na razini vodnog područja.

Na područjima bez funkcionalne javne odvodnje otpadne vode se pretežno zbrinjavaju putem individualnih septičkih jama. Sve septičke jame moraju biti izgrađene kao vodonepropusne, a njihovo pražnjenje obavlja JP Vodovod d.o.o. Posušje na zahtjev korisnika.

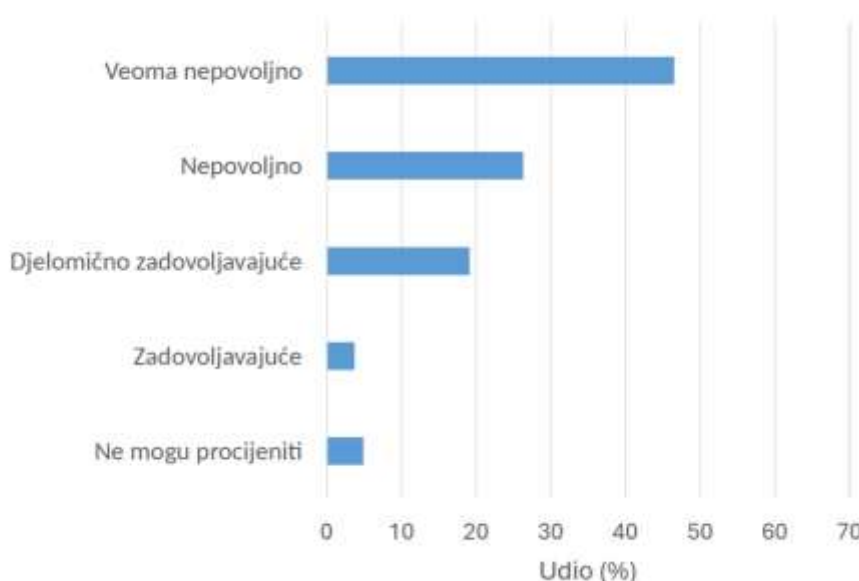
Poseban problem predstavlja sadržaj septičkih jama. Prema informacijama prikupljenim za LEAP, pražnjenje se obavlja na zahtjev korisnika, ali nije uspostavljen okolišno odgovarajući konačni sustav prihvata i obrade sadržaja. Pražnjenje sadržaja septičkih jama trenutno se vrši na postojeću deponiju. Evidentirani su pojedinačni problemi kroz prijave građana i inspekcijske nadzore koji se odnose na izlivanje septičkih jama i njihovo nepropisno pražnjenje. U uvjetima propusnog krškog

⁶⁷ Općina Posušje, „Nastavljaju se radovi na izgradnji kanalizacijskog sustava Zagrebačke ulice“, 8.4.2026. <https://www.opcina-posusje.ba/aktualnosti/nastavljaju-se-radovi-na-izgradnji-kanalizacijskog-sustava-zagrebacke-ulice/>

terena nevodonepropusne jame, nekontrolirano pražnjenje i neadekvatno zbrinjavanje predstavljaju izravan rizik za podzemne vode.

6.2.6 Percepcija građana o upravljanju vodama

Rezultati ankete među 84 građana podupiru stručnu ocjenu važnosti problema odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda: 46,4 % ispitanika stanje kanalizacijske infrastrukture i upravljanja otpadnim vodama ocijenilo je kao veoma nepovoljno, 64 ispitanika izdvojila su nedovoljno razvijenu kanalizacijsku infrastrukturu kao značajan okolišni problem, a 42 ispitanika ispuštanje otpadnih voda bez odgovarajućeg tretmana.

Slika 19: Ocjena stanja kanalizacijske infrastrukture i upravljanja otpadnim vodama prema mišljenju građana općine Posušje

6.2.7 Zaštita od štetnog djelovanja voda

Zaštita od štetnog djelovanja voda obuhvaća zaštitu ljudi, imovine, infrastrukture i okoliša od poplava, bujičnih voda, erozije i drugih ekstremnih hidroloških pojava. Plan upravljanja rizikom od poplava za vodno područje Jadranskog mora u FBiH 2024.–2029. prepoznaje Posušje među područjima u kojima su zabilježene umjereno značajne poplave, posebno na lokalitetima Vir i Poklečani⁶⁸.

Općinski Plan zaštite i spašavanja dodatno prepoznaje Vir i Virsko polje, Posuško polje, dijelove Rastovače, Broćanca i Sutine te područja uz Ričinu kao lokalitete osjetljive na poplave i bujične vode. Krška polja mogu biti kratkotrajno plavljena tijekom intenzivnih oborina zbog ograničenog kapaciteta ponora i odvodnih kanala, dok urbanizacija povećava važnost funkcionalne oborinske odvodnje⁶⁹.

⁶⁸ Agencija za vodno područje Jadranskog mora, Plan upravljanja rizikom od poplava za vodno područje Jadranskog mora u FBiH 2024.–2029. <https://avpjm.jadran.ba/zastita-od-voda/11>

⁶⁹ Općina Posušje, Plan zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća Općine Posušje, 2024. <https://www.opcina-posusje.ba/wp-content/uploads/2024/05/PLAN-ZASTITE-I-SPASAVANJA-2024-.pdf>

U ovom području relevantna je i sigurnost akumulacije Tribistovo. Projekt injektiranja pregradnog nasipa, redovito tehničko osmatranje i provođenje preporuka stručnih pregleda imaju istodobno značaj za sigurnost vodoopskrbe i za upravljanje rizikom povezanom s vodnim objektom⁷⁰.

6.2.8 Ocjena stanja u području vodnih resursa

Stanje vodnih resursa općine Posušje karakterizira kombinacija dobrog zabilježenog kemijskog stanja na monitoring lokaciji Tribistovo i izraženih infrastrukturnih i hidrogeoloških rizika. Visoka ranjivost krškog vodonosnika Posušje–Imotski zahtijeva snažnu preventivnu zaštitu, osobito zbog nedovoljno razvijene odvodnje, oslanjanja na septičke jame i mogućih pritisaka gospodarskih i poljoprivrednih aktivnosti. Najveći strukturni problem predstavlja nedovršen kanalizacijski sustav i nepostojanje PPOV-a, pri čemu Plan upravljanja vodama 2022.–2027. za Posušje izričito predviđa PPOV kapaciteta 5.000 ES i povećanje priključenosti na sustav.

U području vodoopskrbe ostvaren je značajan infrastrukturni razvoj, ali visoka razina neprihodovane vode i revizorski potvrđeni gubici pokazuju da učinkovitost mreže ostaje ključan izazov. Dodatnu važnost imaju zaštita i sigurnost akumulacije Tribistovo, noveliranje sanitarne zaštite te dovršetak planiranih ulaganja u pročišćavanje pitke vode i vodospremu.

Zaštita od štetnog djelovanja voda posebno je relevantna za Vir, Poklečane, krška polja i područja uz Ričinu. Ukupno promatrano, lokalni odgovor treba usmjeriti na dovršetak odvodnje i pročišćavanja, kontrolirano upravljanje septičkim jamama, smanjenje gubitaka vode, zaštitu izvorišta i korištenje službenih podataka monitoringa te povećanje otpornosti vodoopskrbe i infrastrukture na suše i poplavne događaje.

6.3 Upravljanje zemljištem

6.3.1 Karakteristike zemljišta

Pri cjelovitom sagledavanju karakteristika zemljišta potrebno je poći od analize njegove pedološke strukture. Pedološke karakteristike zemljišta na području općine Posušje rezultat su međusobnog djelovanja geološke podloge, reljefa, klimatskih uvjeta, hidroloških prilika, vegetacijskog pokrova, a sekundarno i mjestimično još i utjecaja čovjeka. Poseban značaj ima geološka građa područja, koju u značajnoj mjeri obilježavaju karbonatne stijene, prvenstveno vapnenci i dolomiti. Raznolikost nagiba terena i nadmorske visine, kao i prisutnosti vode, odnosno vlažnosti dodatno uvjetuje prostornu heterogenost pedološkog pokrova. Prema Studiji višenamjenskog vrednovanja tla općine Posušje (2018), na ovom prostoru zastupljen je veći broj tipova tala, različitih fizičkih i hemijskih svojstava. Takve karakteristike neposredno utiču na proizvodnu sposobnost, ali i ekološki značaj.

Prema navedenoj studiji, najzastupljenija vrsta tla na području općine Posušje je kalkomelanosol (vapnenačko–dolomitna crnica), koji zahvata 39% općinske teritorije. Riječ je o tipu tla čija je geneza usko povezana s karbonatnom geološkom podlogom. Odlikuje se izraženom skeletnošću, relativno malom dubinom profila i dobrom dreniranošću, pri čemu se dubina i fizička svojstva tla značajno mijenjaju u ovisnosti od reljefa i lokalnih uvjeta. Njihov površinski horizont najčešće ima praškasto–ilovastu teksturu. Zbog ograničene dubine, kamenitosti i često izraženih nagiba terena, njihova pogodnost za intenzivnu poljoprivrednu proizvodnju je ograničena. Istodobno, ova tla imaju značajnu ulogu u održavanju prirodne vegetacije i predstavljaju važan element karakterističnog

⁷⁰ Općina Posušje, „Povijesni dan za Posušje: Potpisan ugovor za sanaciju akumulacije Tribistovo“, 30.7.2026. <https://www.opcina-posusje.ba/naslovnica-hr/povijesni-dan-za-posusje-potpisan-ugovor-za-sanaciju-akumulacije-tribistovo/>

krškog pejzaža Posušja. Posebno su zastupljena na karbonatnim terenima i krškim zaravnima, gdje zajedno s drugim tipovima zemljišta formiraju složen i prostorno heterogen pedološki pokrov.

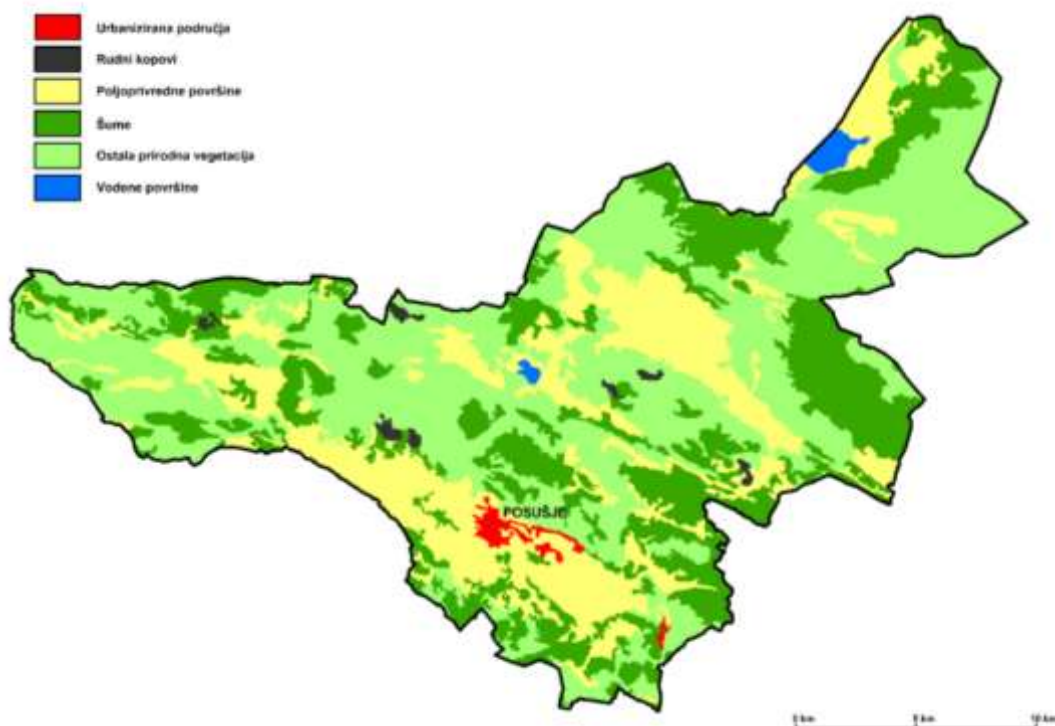
Kalkokambisol (smeđe tlo na vapnencima) zauzima oko 27% teritorije općine Posušje, te zajedno s kalkomelanosolom čini gotovo dvije trećine njene ukupne površine. Ovo tlo se razvija uglavnom na tvrdim i čistim vapnencima i dolomitima, te predstavlja najtipičnije zemljište dinarskog krša. Odlikuje se kambičnim horizontom smeđe boje. To su uglavnom slabo kisela do neutralna i vodopropusna tla, ali su vrlo promjenjiva po dubini i sadržaju skeleta. Pogodnost kalkokambisola za poljoprivrednu proizvodnju je umjerena do ograničena, a najviše ovisi od dubine tla, nagiba terena i stjenovitosti. Zbog toga se kalkokambisol na području Posušja može smatrati važnim tlom prvenstveno za šumske i pašnjačke površine, dok su njegovi dublji i manje skeletni oblici na terenima manjeg nagiba lokalno značajniji za poljoprivredno korištenje. U odnosu na kalkomelanosol, smeđe tlo predstavlja razvijeniji stadij razvoja tla, dok je crnica uglavnom vrlo plitka i humusna, kalkokambisol ima razvijen kambični horizont i u pravilu može imati veći proizvodni potencijal.

Treća najzastupljenija vrsta tla na području posuške općine je koluvij, te zahvata 12% ukupne površine općine. Koluvijalna tla nastaju akumulacijom zemljišnog materijala koji se pod utjecajem gravitacije premještaju s viših dijelova planinskih padina prema njihovom podnožju. Zbog takvog načina nastanka, koluvijalna tla su vrlo heterogena, a njihov sastav ovisi od erodiranog materijala. Pogodnost koluvijalnih tala za poljoprivredno korištenje prilično je promjenjiva, s tim da dublji oblici s većim udjelom sitnijeg materijala mogu biti vrlo pogodni za obradu. Sa druge strane, na terenima većeg nagiba posebno je izražena opasnost od erozije, odnosno ponovnog pokretanja koluvijalnog materijala, naročito ako je tlo ostalo bez vegetacijskog pokrova.

U Studiji višenamjenskog vrednovanja tla općine Posušje je evidentirano još šest vrsta zemljišta sa manjom zastupljenošću u ukupnoj površini. Rendzina je plitko do srednje duboko humusno-karbonatno tlo koje se razvija na rastresitim karbonatnim supstratima. Zbog relativno dobre plodnosti može imati poljoprivrednu vrijednost, ali su plitkost, kamenitost i nagib njeni ograničavajući faktori, pa se najčešće na njoj javljaju pašnjaci i livade. Eutrični kambisol spada među kvalitetnija tla ovog područja. Razvija se na bazama bogatim supstratima, kao što je lapor. Zbog svojih svojstava spada među pogodnija tla za poljoprivredu i može se koristiti za oranice, livade, pašnjake, voćnjake i druge poljoprivredne namjene. Crvenica je karakteristično krško tlo crvenkaste boje, nastalo uglavnom na vapnencima i dolomitima. Na području Posušja je ona pretežno stjenovita, zbog čega je njen ovdašnji poljoprivredni potencijal manji u odnosu na druge dijelove Hercegovine. Hipoglej je hidromorfno, odnosno vlažno tlo čiji je razvoj povezan s dugotrajnim ili povremenim zasićenjem vodom i nedostatkom kisika u dubljim slojevima. Pojavljuje se na nižim i vlažnijim dijelovima terena, gdje se voda duže zadržava. Za poljoprivredu je njegova pogodnost ograničena upravo zbog viška vode. Regosol (sirozem) predstavlja slabo razvijeno tlo, koje nastaje na materijalu koji je nastao trošenjem matične stijene, a prostorno je vrlo malo zastupljen. Znatno više je zastupljen litosol (kamenjar), kao izrazito plitko, nerazvijeno i neplodno tlo, naročito zastupljeno u višim i strmijim zonama krških planina.

6.3.2 Struktura zemljišnog pokrova

Zemljište je moguće kategorizirati na više različitih načina, a u kontekstu ovog dokumenta svrsishodno je posebno razmotriti aspekt zemljišnog pokrova. CORINE Land Cover (CLC) predstavlja standardizirani europski sustav za kartiranje i klasifikaciju zemljišnog pokrova, zasnovan prvenstveno na interpretaciji satelitskih snimaka. Zahvaljujući standardiziranoj metodologiji i relativno visokoj razini detaljnosti, CLC podaci pogodni su i za analize na lokalnoj razini.

Slika 20: Karta pokrovnosti zemljišta općine Posušje

Ovaj sustav koristi hijerarhijsku klasifikaciju na tri razine, pri čemu je na najvišoj razini izdiferencirano pet kategorija pokrova, od kojih su četiri zastupljene na području općine Posušje: šume i poluprirodna područja, poljoprivredne površine, umjetne površine i vodene površine. Najnoviji dostupni CLC statusni sloj odnosi se na 2018. godinu, zbog čega je korišten i za pregled strukture zemljišnog pokrova na području općine Posušje.

Najveći dio teritorija općine Posušje, odnosno 72,5 % ukupne površine, kao što je slučaj i s većinom drugih područja u BiH, obuhvaćen je kategorijom šuma i poluprirodnih područja. U okviru ove kategorije najzastupljenije su grmolike i zeljaste zajednice, koje zauzimaju 43,8 % ukupne površine. Među njima se posebno ističe prijelazna šumsko-grmolika zona na jugozapadu općine, dok su prirodni travnjaci karakteristični za planinski sjeveroistočni dio. S porastom nadmorske visine na području Čvrstice na njih se nadovezuju planinske vrištine, dok otvoreni prostori s vrlo malo ili gotovo nimalo vegetacije čine posebnu potkategoriju zemljišnog pokrova i zauzimaju 1,4 % ukupne površine. Na krajnjem jugoistoku općine u ovoj je kategoriji zastupljena i sklerofilna vegetacija, odnosno makija.

Šumske površine⁷¹ zauzimaju 27,3 % ukupne površine općine Posušje, pri čemu je uglavnom riječ o listopadnoj vegetaciji. U višim predjelima prevladava bukva, dok su u nižim zonama zastupljeni hrast medunac te crni i bijeli grab. Najgušće bukove šume nalaze se u planinskim područjima Čabulje i Štitara. Četinarske i mješovite šume znatno su manje zastupljene na području općine Posušje, a uglavnom se pojavljuju na području Blidinje, osobito na lokalitetu Masne Luke.

Poljoprivredne površine zauzimaju približno jednu četvrtinu, odnosno 25,5 % ukupne površine općine Posušje, te su uglavnom vezane uz kraška polja. Zbog relativno guste naseljenosti i izgrađenosti, heterogene poljoprivredne površine, koje zauzimaju 17,3 % ukupnog teritorija,

⁷¹ Napomena: Pod šumskim površinama prema CLC klasifikaciji podrazumijevaju se listopadne, četinarske i mješovite šume. U ovu kategoriju nisu uključene prijelazne šumsko-grmolike površine, šikare, prirodni travnjaci i druge poluprirodne površine, koje se u CLC klasifikaciji evidentiraju zasebno.

prevladavaju na području Posuškog i Virskog polja te se često odlikuju složenim obrascima poljoprivrednog korištenja. Pašnjaci zauzimaju 7,6 % ukupne površine općine i prvenstveno se odnose na područja Rakitna i Dugog polja. U potkategoriju neprekinutih obradivih površina svrstano je tek manje područje Posuškog polja, koje zauzima 0,6 % ukupne površine općine.

Ne računajući vodene površine, odnosno Blidinje i Tribistovo jezero, najmanji udio teritorija općine Posušje, svega 1,3 %, pripada tzv. umjetnim površinama. Zanimljivo je da CLC metodologijom na području općine nisu registrirane kontinuirane urbane zone, dok su grad Posušje te dijelovi naselja Rastovača i Broćanac kategorizirani kao diskontinuirana urbana područja, koja karakterizira relativno gusta izgrađenost, ali ne i visoka razina urbanizacije. Posebnu potkategoriju umjetnih površina čine industrijske i komercijalne zone, među kojima se izdvajaju Osrdak i Vlaka. Ipak, gotovo polovica umjetnih, odnosno izrazito antropogeniziranih površina na području općine svrstana je u kategoriju rudokopa. Uglavnom je riječ o lokacijama eksploatacije boksita, koje su prisutne na različitim dijelovima općinskog teritorija.

6.3.3 Korištenje zemljišta

Najprecizniji pregled zemljišta prema načinu korištenja moguće je izvršiti na temelju katastarskih podataka. Pri tome je važno napomenuti da se metodologija katastarske kategorizacije i klasiranja znatno razlikuje od prethodno predstavljene CLC klasifikacije. U Pregledu površina i katastarskih prihoda za općinu Posušje iz srpnja 2026. godine evidentirane su 102 kategorije korištenja zemljišta, uključujući različite klase, od kojih se značajan broj odnosi na građevinske i infrastrukturne namjene. Njihova ukupna površina razmjerno je mala u odnosu na ukupni teritorij općine, pa je veća pozornost u analitičkom postupku posvećena kategorijama za koje je procijenjen određeni katastarski prihod. Katastarski prihod predstavlja procijenjeni novčani iznos koji zemljište može ostvariti od poljoprivredne proizvodnje pod uobičajenim uvjetima korištenja, a utvrđuje se na temelju njegove namjene i kvalitete, odnosno boniteta zemljišta. Katastarski prihod vezan je uz sljedeće kategorije zemljišta: livade, oranice, pašnjake, šume, vinograde i voćnjake.

Gotovo polovica općinskog teritorija (49,9 %), odnosno 22.380 ha, otpada na šume, koje su definirane prilično široko te uključuju i različite oblike šikara. Među njima su najzastupljenije šumske površine 5. i 6. klase, koje odlikuju relativno slabiji proizvodni uvjeti, dok se najveći ukupni katastarski prihod na području općine Posušje ostvaruje od šuma 4. klase.

Relativno veliku zastupljenost u ukupnoj površini općine imaju i pašnjaci (30,4 %), koji zauzimaju 13.624 ha. Kada je riječ o kvaliteti pašnjaka, evidentna je velika raznolikost, budući da su zastupljene svih osam klasa.

I ovdje prevladavaju 5. i 6. klasa, pri čemu 5. klasa ostvaruje daleko najveći ukupni katastarski prihod. Vrijednost pašnjaka s aspekta katastarskog prihoda razmjerno je mala te oni sudjeluju s tek 10,7 % u ukupnom katastarskom prihodu općine Posušje.

Tablica 26: Površine koje ostvaruju katastarski prihod (u hektarima) prema načinu korištenja i klasama u općini Posušje

NAČIN KORIŠTENJA	KLASE								UKUPNO
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
Livade	24,7	100,7	225,8	450,2	574,1	521,7	1,6	42,2	1.941,0
Oranice	21,9	97,4	590,0	1.269,3	1.536,6	1.038,0	426,0	158,5	5.137,7
Pašnjaci	11,5	138,1	1.615,2	2.821,0	5.651,1	3.285,3	0,3	101,5	13.624,06

NAČIN KORIŠTENJA	KLASE								UKUPNO
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
Šume	67,9	2.038,9	2.322,3	5.327,7	5.665,1	6.945,7		11,5	22.379,16
Vinogradi	0,2	12,3							12,5
Voćnjaci	6,6	9,0	0,1		0,2	0,3	0,2		16,4

Površina pod oranicama u općini Posušje iznosi 5.137,7 ha, a njihov udio od 11,5 % manji je u odnosu na prosjek BiH. Prevladavaju 4. i 5. klasa oranica, koje se odlikuju osrednjom produktivnošću, a uz njih se veže i najveći ukupni katastarski prihod unutar ove kategorije. Iako zauzimaju manju površinu od pašnjaka, udio oranica u ukupnom katastarskom prihodu na razini općine znatno je veći te iznosi 29,6 %. Ukupno 1.941 ha, odnosno 4,3 % općinskog teritorija, kategorizirano je kao livada. Znatno su zastupljenije livade sa slabijim proizvodnim uvjetima, dok su prema ukupnom katastarskom prihodu najznačajnije livade 5. i 6. klase.

Naposljetku, voćnjaci zauzimaju tek 16,4 ha, a vinogradi 12,5 ha, te zajedno obuhvaćaju manje od 0,1 % općinskog teritorija. Riječ je o vrlo malim površinama, ali se na temelju strukture njihovih klasa i katastarskog prihoda može zaključiti da imaju općenito povoljne proizvodne uvjete. U oba slučaja najveći ukupni katastarski prihod ostvaruje 2. klasa.

Značajan uvid u prostornu distribuciju vrijednosti i kvalitete zemljišta može se steći na temelju podataka o potencijalnim prihodima po katastarskim općinama. Općina Posušje podijeljena je na 27 katastarskih općina, čija prosječna površina iznosi 1.661 ha, ali uz značajna odstupanja od te vrijednosti. Katastarske općine na sjeveru općine (Konjsko Bare, Gornja Sutina, Vrpoltje, Tribistovo, Poklečani, Vučipolje i Donja Sutina) imaju površinu veću od 2.000 ha te su znatno veće od katastarskih općina na jugu. Daleko najveća je k. o. Konjsko Bare na krajnjem sjeveru, čija površina iznosi 7.599 ha i koja velikim dijelom ulazi u područje Parka prirode Blidinje.

Međutim, kada se analizira prosječna vrijednost katastarskog prihoda po hektaru, prednjače katastarske općine na području Posušskog polja, što je posljedica veće zastupljenosti oranica viših klasa. To se osobito odnosi na područje istočno od općinskog središta, odnosno k. o. Landeke i Bešlići, gdje prosječni katastarski prihod prelazi 15 KM/ha. S druge strane, prosječni katastarski prihod u k. o. Gornja Sutina na istoku i k. o. Podbila na zapadu općine iznosi manje od 1 KM/ha.

6.3.4 Degradacija i zagađenje tla

Kako na području općine Posušje prevladava krški teren, zemljište se smatra relativno oskudnim resursom na ovom području. Prema Strategiji ruralnog razvoja općine Posušje 2023.–2027. godine, više od 60 % zemljišta na ovom području ima značajna prirodna ograničenja za poljoprivrednu proizvodnju u vidu izražene kamenitosti tla, dok udio plitkog zemljišta, dubine do 30 cm, iznosi čak 78 %. Ova ograničenja utjecala su i na prethodno prikazanu strukturu zemljišta, odnosno na činjenicu da su niskoproduktivne klase zemljišta znatno zastupljenije u odnosu na one višeg ranga. Iako u postojećim strateškim dokumentima Općine Posušje degradacija i onečišćenje zemljišta nisu prepoznati kao značajan problem, neophodno je obratiti pozornost na postojeće i potencijalne pritiske na ovaj resurs, s obzirom na njegovu ograničenost i prirodnu osjetljivost krških područja.

Kada je riječ o poljoprivrednom zemljištu, gotovo tri četvrtine njegove površine na području općine Posušje koristi se u svrhu stočarstva (Strategija ruralnog razvoja općine Posušje 2023.–2027.). U slučaju prekomjerne i nekontrolirane ispaše, stočarstvo može predstavljati značajan pritisak na zemljišne resurse. Intenzivna ispaša smanjuje vegetacijski pokrov i time povećava izloženost tla

eroziji. Dugotrajna prekomjerna ispaša također može dovesti do smanjenja sadržaja organske tvari i plodnosti tla te postupnog gubitka proizvodnog potencijala zemljišta. Međutim, kako uzgoj stoke, prvenstveno u okviru pašnjačkog stočarstva, već dulje vrijeme pokazuje stagnirajuće trendove, opasnost od pretjerane intenzifikacije ove djelatnosti u budućnosti relativno je mala.

S druge strane, zemljoradnja je uglavnom koncentrirana u krškim poljima, odnosno na područjima koja su općenito i gušće naseljena te intenzivnije izgrađena. Takva prostorna koncentracija poljoprivredne proizvodnje može predstavljati značajan pritisak na zemljišne resurse, osobito uslijed intenzivne obrade tla i uklanjanja prirodnog vegetacijskog pokrova. Ipak, s obzirom na relativno ograničene površine pogodne za intenzivniju zemljoradnju, veću degradaciju zemljišta u budućnosti prije svega može uzrokovati njegova prenamjena u građevinsko zemljište i gubitak poljoprivrednih površina uslijed širenja naselja i društvene infrastrukture.

Prema informacijama iz Strategije razvoja općine Posušje 2021.–2027. godine, ispitivanja zemljišta u pogledu onečišćenja teškim metalima na području ove općine nisu provedena. Međutim, ovaj se problem potencijalno može pojaviti u širem okruženju rudarskih kopova. Za ovo je područje karakteristična eksploatacija boksita, koja može dovesti do potencijalnog unosa i preraspodjele pojedinih metala i drugih elemenata u okolnom zemljištu. Intenzitet ovih utjecaja ovisi o načinu eksploatacije, geokemijskom sastavu rude i jalovine te načinu upravljanja rudarskim otpadom. Zbog toga bi na područjima u neposrednoj blizini aktivnih ili napuštenih kopova bilo opravdano provoditi periodično praćenje kvalitete tla, osobito u pogledu sadržaja potencijalno štetnih elemenata, kao što su teški metali.

Posebnu vrstu kontaminacije zemljišta predstavlja miniranost terena. Na području općine Posušje evidentirano je ukupno 373,08 ha miniranih šuma i šumskog zemljišta, uglavnom u teško pristupačnim rubnim dijelovima općine prema Jablanici i Mostaru, na području PP Blidinje. Više informacija o trenutnom stanju miniranih površina prikazano je u sekciji 6.5.3 *Minirane površine* u okviru poglavlja Upravljanje šumama i šumskim zemljištem.

6.3.5 Zaštita zemljišta

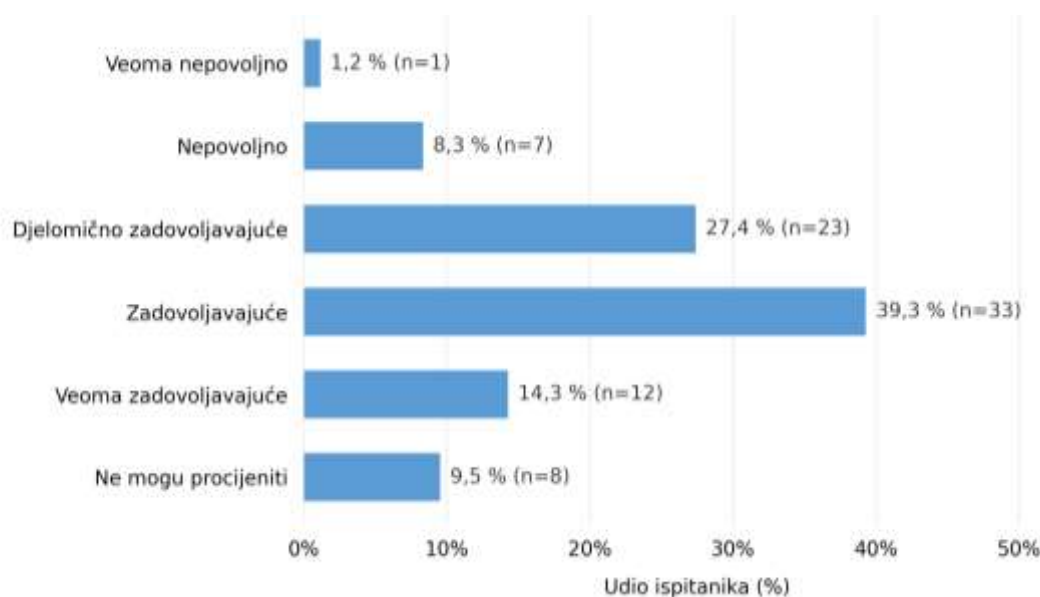
Imajući u vidu relativnu oskudnost zemljišnih resursa, što uključuje izraženu kamenitost i plitkoću tla, zaštita zemljišta na području općine Posušje ima poseban značaj. S obzirom na ograničenu zastupljenost zemljišta pogodnog za intenzivniju poljoprivrednu proizvodnju, zaštita postojećih kvalitetnijih zemljišnih resursa treba predstavljati jedan od važnijih elemenata održivog upravljanja prostorom. Pri tome zaštiti zemljišta nije moguće promatrati izolirano, već u vezi sa zaštitom vegetacijskog pokrova i drugih prirodnih resursa. Zasad ne postoji poseban lokalni program koji bi sustavno obuhvatio zaštitu zemljišta kao zasebnog prirodnog resursa. Pojedine mjere koje neposredno ili posredno doprinose njegovoj zaštiti provode se kroz prostorno-plansku regulativu, a odnose se na zaštitu od erozije i bujičnih procesa, upravljanje šumama, zaštitu poljoprivrednog zemljišta te sanaciju degradiranih površina. Prostorno planiranje u tom kontekstu ima važnu ulogu u kontroli širenja izgrađenih područja i ograničavanju neodgovarajuće prenamjene poljoprivrednog i drugog prirodnog zemljišta. U tom smislu, zaštitu zemljišta potrebno je integrirati u proces planiranja budućeg razvoja naselja i društvene infrastrukture.

Zaštita od erozije posebno je važna na krškim i nagnutim terenima, gdje uklanjanje vegetacijskog pokrova može ubrzati odnošenje ionako plitkog zemljišnog sloja. Očuvanje šuma i travnate vegetacije, uz pošumljavanje degradiranih terena, može značajno pridonijeti smanjenju erozijskih procesa. Na poljoprivrednim površinama potrebno je poticati načine obrade koji smanjuju degradaciju strukture tla. Važan segment zaštite predstavlja i praćenje kvalitete zemljišta. Kao što je već navedeno, na području općine do sada nisu provedena sustavna ispitivanja zemljišta u pogledu kontaminacije teškim metalima, iako takva potreba postoji, osobito u okolini rudarskih kopova. Uspostavljanje periodičnog monitoringa kvalitete tla na potencijalno opterećenim

lokacijama omogućilo bi pravodobno utvrđivanje eventualnog onečišćenja i poduzimanje odgovarajućih mjera.

6.3.6 Percepcija građana o zemljištu i njegovoj zaštiti

U anketi među 84 ispitanika kvalitetu zemljišta zadovoljavajućom ili veoma zadovoljavajućom ocijenilo je 45 ispitanika (53,6 %), djelomično zadovoljavajućom 23 (27,4 %), a nepovoljnom ili veoma nepovoljnom osam ispitanika (9,5 %). Preostalih osam ispitanika nije moglo procijeniti stanje. Istodobno, 40 ispitanika (47,6 %) izdvojilo je zemljište među najugroženijim prirodnim resursima općine. Povoljna ocjena trenutne kvalitete stoga ne isključuje zabrinutost za njegovu ugroženost.

Slika 21: Ocjena kvalitete zemljišta prema mišljenju anketiranih građana općine Posušje

Među najvećim okolišnim problemima onečišćenje tla označilo je deset ispitanika (11,9 %), a degradaciju zemljišta i eroziju dva ispitanika (2,4 %). Bespravnu gradnju i neplansku urbanizaciju izdvojio je 31 ispitanik (36,9 %), što je relevantno i za upravljanje zemljištem, iako ne predstavlja izravnu ocjenu gubitka poljoprivrednih površina. U pojedinačnim otvorenim odgovorima predloženi su bolje prostorno planiranje i očuvanje poljoprivrednog zemljišta. Rezultati prikazuju percepciju anketiranih građana, dok utvrđivanje stvarne kvalitete tla i opsega degradacije zahtijeva stručna ispitivanja i prostorno praćenje.

6.3.7 Ocjena stanja u području upravljanja zemljištem

Zemljišne resurse općine Posušje obilježavaju izražena kamenitost, plitkoća tla i prostorna neujednačenost proizvodnih uvjeta. Kvalitetnije površine pogodne za biljnu proizvodnju uglavnom su vezane uz krška polja, zbog čega je njihovo očuvanje posebno važno. Pedološka studija, podaci CLC-a i katastarske evidencije pružaju osnovu za pregled svojstava i korištenja zemljišta, ali prikazuju različite kategorije i vremenske presjeke te se njihovi udjeli ne mogu izravno izjednačavati.

Glavno ograničenje procjene stanja predstavlja nedostatak objedinjenih i redovito ažuriranih podataka o kvaliteti tla, promjenama korištenja zemljišta i degradiranim površinama. Raspoloživi nalazi ne omogućuju pouzdanu ocjenu opsega onečišćenja teškim metalima niti kvantifikaciju gubitka poljoprivrednog zemljišta prenamjenom. Nedostatak tih podataka ne

potvrđuje ni dobro stanje svih površina ni njihovo onečišćenje. Širenje izgradnje, eksploatacijski zahvati i narušavanje vegetacijskog pokrova predstavljaju pritiske koji zahtijevaju prostornu provjeru i praćenje, uz razlikovanje degradiranih od potencijalno degradiranih lokacija.

Ukupno promatrano, prioriteti upravljanja zemljištem odnose se na objedinjavanje postojećih stručnih i prostornih podloga, ciljana ispitivanja kvalitete tla te praćenje prenamjene i širenja izgradnje. Zaštitu vrijednijih poljoprivrednih površina potrebno je temeljiti na provjerenim podacima o bonitetu i uključiti u prostorno planiranje. Degradirane površine, osobito eksploatacijske lokalitete, potrebno je evidentirati, utvrditi prioritete i odgovornosti za sanaciju te pratiti stanje nakon obnove. Takva ocjena upućuje na povezane potrebe za boljim podacima, racionalnim korištenjem zemljišta i sanacijom, bez neutemeljene procjene intenziteta onečišćenja

6.4 Zaštita prirodnog i kulturno-povijesnog nasljeđa

6.4.1 Biološka raznolikost

Općina Posušje nalazi se u zapadnom dijelu Hercegovine, na području krškog i planinskog reljefa, koje obilježavaju različite prirodne vrijednosti. Među najpoznatije prirodne ljepote općine ubrajaju se planina Čvrsnica s vrhom Pločno, područje Parka prirode Blidinje (PP Blidinje) sa Blidinjskim jezerom, šumski predio Masna Luka, krški predio Rakitnog, akumulacija Tribistovo, kanjon Ričine, Šimića pećina, vodopad Žukovica, te brojni drugi prirodno vrijedni predjeli. Različiti oblici reljefa, šume, planinski travnjaci, stijene, izvori i vodotoci čine prirodu Posušja posebnom i predstavljaju važnu osnovu njegove biološke raznolikosti.

Na području općine Posušje zastupljena su različita šumska, travnjačka i krška staništa. Među najznačajnijima su šume munike, bukove i bukovo-jelove šume, subalpske bukove šume, šume medunca i graba te šume crnog bora. Na višim predjelima nalaze se planinski i visokoplaninski travnjaci, dok su na krškim područjima prisutni suhi travnjaci i šikare, kamenjari, krške goleti, vapnenačke stijene i pukotine, sipari, vrtače i škarpe. Zastupljene su i livade, pašnjaci, vodena staništa i manja vlažna staništa.⁷²

Na temelju dostupnih podataka može se zaključiti da je flora na području Općine Posušje raznolika, osobito u planinskim i višim predjelima. Među značajnijim drvenastim vrstama izdvajaju se munika (*Pinus heldreichii*), reliktni balkansko-apeninski endem, hrast medunac (*Quercus pubescens*), cer (*Quercus cerris*), crni jasen (*Fraxinus ornus*), crni grab (*Ostrya carpinifolia*), bijeli grab (*Carpinus orientalis*), javor gluhac (*Acer obtusatum*) i mezijska bukva (*Fagus sylvatica* subsp. *moesiaca*). Posebnu vrijednost imaju sastojine munike na području Masne Luke–Borićevca, gdje se nalazi poseban šumski rezervat s velikim kompleksom ove vrste.^{73,74}

Zeljastu floru čine brojne vrste travnjaka, kamenjara, stijena, sipara i drugih visokoplaninskih staništa. Na području Čvrsnice posebno se izdvajaju rijetke i endemične vrste, među kojima su Frajnov karanfil (*Dianthus freynii*), dinarska kandilka (*Aquilegia dinarica*), prenska kamenika (*Saxifraga prenja*) i puzavo zvonice (*Edraianthus serpyllifolius*). Visokoplaninska staništa Čvrsnice općenito se odlikuju značajnim prisutnošću endemičnih, reliktnih i rijetkih biljnih svojti.^{75,76} Nadalje, na području općine zastupljeno je i ljekovito i aromatično bilje, među kojim se navode vrijesak (*Calluna vulgaris*), majčina dušica (*Thymus serpyllum*), macina trava (*Marrubium vulgare*), pelin (*Artemisia absinthium*), komorač (*Foeniculum vulgare*), gospina trava (*Hypericum perforatum*) i

⁷² Dostupno na: <https://e-prirodafbih.ba/en/habitats/mapa/>

⁷³ Tehnozaštita d.o.o. Mostar, Studija utjecaja na okoliš za izgradnju dalekovoda 2 × 220 kV za VE Široka Draga, 2024.

⁷⁴ JP „Park prirode Blidinje“, REC BiH i CEKOOR, 2019. Nacrt Plana upravljanja za Park prirode Blidinje 2020.–2030.

⁷⁵ Tehnozaštita d.o.o. Mostar, Studija utjecaja na okoliš za izgradnju dalekovoda 2 × 220 kV za VE Široka Draga, 2024.

⁷⁶ JP „Park prirode Blidinje“, REC BiH i CEKOOR, 2019. Nacrt Plana upravljanja za Park prirode Blidinje 2020.–2030.

šmilje (*Helichrysum italicum*).⁷⁷ Posebnu prirodnu cjelinu predstavlja Blidinjsko jezero, koje karakterizira slabo razvijena vodena vegetacija, pri čemu u jezeru nisu zabilježeni makrofiti.⁷⁸

Slika 22: Prikaz vegetacije na području Masne Luke sa sastojinama munike⁷⁹

Šumski, planinski, krški i vodeni predjeli Općine Posušje pružaju stanište različitim skupinama životinja. Među značajnijim sisavcima koji se navode u dostupnim izvorima za šire područje Posušja i PP Blidinje izdvajaju se mrki medvjed (*Ursus arctos*), vuk (*Canis lupus*), divokoza (*Rupicapra rupicapra*), divlja mačka (*Felis silvestris*), srna (*Capreolus capreolus*), divlja svinja (*Sus scrofa*), lisica (*Vulpes vulpes*) i jazavac (*Meles meles*). Posebno su značajna vodena i vlažna staništa na području Masne Luke, gdje je zabilježen planinski vodenjak (*Ichthyosaura alpestris*), kao i beskralješnjaci iz roda *Polycelis* te rakušci iz roda *Gammarus*. Za područje Čvrsnice zabilježen je i planinski daždevnjak (*Salamandra atra*), dok lokve, izvori i manji vodeni tokovi predstavljaju važna staništa vodozemaca.⁸⁰

Blidinjsko jezero predstavlja značajno stanište riba i ptica. U jezeru su identificirani klen (*Squalius cephalus*) i bijeli klen (*Leuciscus cavedanus*), kao i endemske vrste oštrulja (*Aulopyge hügelii*) i bjelica (*Leucaspis delineatus*), koje su prema dostupnim podacima ugrožene. Kalifornijska pastrva (*Oncorhynchus mykiss*) alohtona je vrsta unesena zbog ribničarstva, a njezina prisutnost može predstavljati pritisak na autohtone vrste i prirodnu ravnotežu jezerskog ekosustava. Područje Blidinjskog jezera i PP Blidinje značajno je i za ornitofaunu, među kojom se izdvajaju rijetke i ugrožene vrste poput surog orla (*Aquila chrysaetos*), bjeloglavog supa (*Gyps fulvus*), zmijara (*Circaetus gallicus*) i tetrijeba gluhana (*Tetrao urogallus*). Od gmazova, na području PP Blidinje literaturno je potvrđena prisutnost planinskog žutokruga (*Vipera ursinii*), dok se na temelju dostupnih podataka i obilježja staništa očekuje prisutnost poskoka (*Vipera ammodytes*), bosanske riđovke (*Vipera berus bosniensis*) i drugih vrsta vezanih uz krška, travnjačka i vlažna staništa.⁸¹

⁷⁷ Ibid.

⁷⁸ Ibid.

⁷⁹ Preuzeto sa: <https://visit-blidinje.com/flora-i-fauna/>

⁸⁰ Ibid.

⁸¹ Ibid.

Slika 23: Blidinjsko jezero (Izvor: autor dokumenta)

S aspekta invazivnih vrsta, na području općine Posušje do sada nisu provedena ciljana istraživanja niti je uspostavljen njihov inventar, a u dostupnoj literaturi nisu identificirani sistematizirani podaci o njihovoj prisutnosti i rasprostranjenosti.

6.4.2 Zaštićena prirodna područja i potencijalna prirodna područja za zaštitu

Najveće formalno zaštićeno prirodno područje koje dijelom ulazi u teritorij općine Posušje je PP Blidinje. Park je uspostavljen 1995. godine na temelju Zakona o proglašenju Parka prirode „Blidinje“⁸². Navedenim Zakonom područje Blidinje proglašeno je parkom prirode radi očuvanja njegovih izraženih krajobraznih vrijednosti, raznovrsnih planinskih i krških ekosustava, rijetkih, ugroženih i endemičnih vrsta te bogatog kulturno-povijesnog nasljeđa.

Donošenjem Zakona o zaštiti prirode FBiH⁸³ kategorija parka prirode nije bila obuhvaćena tadašnjom kategorizacijom zaštićenih područja (ZP). PP Blidinje time nije izgubio zaštitu uspostavljenu Zakonom iz 1995. godine, ali njegova postojeća kategorija nije bila odgovarajuće usklađena s federalnim zakonodavstvom, što je stvaralo nejasnoće u pogledu njegova pravnog i upravljačkog statusa. Ova neusklađenost otklonjena je donošenjem Zakona o zaštiti prirode FBiH⁸⁴, kojim je park prirode ponovno izričito uveden kao kategorija ZP. U skladu s članom 134. navedenog Zakona, parkovi prirode razvrstani su u kategoriju IIIa. PP Blidinje se stoga danas službeno vodi kao Zaštićeno područje kategorije IIIa, park prirode⁸⁵.

Prema raspodjeli nadležnosti utvrđenoj Zakonom o zaštiti prirode FBiH, upravljanje ZP kategorije IIIa u nadležnosti je županijskih vlasti. Budući da se PP Blidinje prostire na području triju županija, njegovo upravljanje zahtijeva međужupanijsku suradnju i usklađeno djelovanje nadležnih županijskih

⁸² Narodni list Hrvatske Republike Herceg-Bosne, br. 13/95

⁸³ Službene novine FBiH, broj 33/03

⁸⁴ Službene novine FBiH, broj 66/13

⁸⁵ Park prirode predstavlja prostrano prirodno ili dijelom kultivirano područje kopna i/ili vode velike biološke i geološke raznolikosti, s vrijednim ekološkim, krajobraznim i kulturno-povijesnim obilježjima. U parku prirode dopuštene su gospodarske i druge djelatnosti i zahvati kojima se ne ugrožavaju njegova bitna obilježja i svrha zaštite.

i federalnih institucija. Nadzor nad stručnim radom i zakonitošću rada upravljača obavlja FMOIT u okviru nadležnosti utvrđenih federalnim propisima.

PP Blidinje zauzima ukupnu površinu od **35.800 ha**, odnosno **358 km²**, i prostire se na području HNŽ, ŽZH i Hercegbosanske županije. Obuhvaća dijelove područja općina Posušje, Tomislavgrad, Jablanica i Prozor-Rama te Grada Mostara. Na području općine Posušje nalazi se približno **90 km²** Parka, što predstavlja oko četvrtine njegove ukupne površine. Na narednoj slici prikazan je dio PP Blidinje koji se nalazi unutar granica općine Posušje.

Slika 24: Prostorni obuhvat PP Blidinje unutar granica Općine Posušje⁸⁶

Unutar granica PP Blidinje nalaze se dva područja koja su zaštićena prije proglašenja Parka kao rezervati prirode regionalne vrijednosti. Riječ je o **Blidinjskom jezeru**, površine 92,4 ha, za koje je utvrđen I stupanj zaštite, te šumskom predjelu **Masna Luka**, površine 100 ha, s I–II stupnjem zaštite. Šumski predio Masna Luka zaštićen je zbog karakterističnih šumskih zajednica Čvrsnice te prisutnosti rijetke i endemične flore i faune. Oba područja danas se nalaze unutar granica PP Blidinje. Važeći *Zakon o zaštiti prirode*⁸⁷ FBiH propisuje da ranije zaštićene prirodne vrijednosti ostaju pod zaštitom do provođenja njihove revizije i utvrđivanja odgovarajuće kategorije zaštite. Blidinjsko jezero i Masna Luka stoga de iure zadržavaju ranije stečeni status zaštite, iako se njima u praksi ne upravlja kao zasebnim zaštićenim područjima, već su obuhvaćeni zaštitom PP Blidinje.

Za područje Parka izrađen je **Nacrt Plana upravljanja PP Blidinje za razdoblje 2020.–2030. godine**, koji predstavlja reviziju i nadogradnju ranijeg Nacrta Plana upravljanja izrađenog 2011. godine. Prema navodima iz novijeg dokumenta, Nacrt iz 2011. godine nije usvojen kao konačan dokument. Dostupna verzija Plana za razdoblje 2020.–2030. godine također je označena kao Nacrt i nije usvojena.

Parkom upravlja **JP „Park prirode Blidinje“ d.o.o.**, osnovano nakon proglašenja Parka 1995. godine. Osnovne aktivnosti JP obuhvaćaju zaštitu, održavanje i promicanje prirodne i kulturne baštine,

⁸⁶ Izrada autora

⁸⁷ Službene novine FBiH, br. 66/13; 10/25

očuvanje prirodnih procesa i izvornih obilježja prostora, održivo korištenje prirodnih dobara, nadzor nad provođenjem uvjeta i mjera zaštite prirode te sudjelovanje u prikupljanju podataka i praćenju stanja očuvanosti prirode.

Nacrtom Plana upravljanja PP Blidinje dugoročno upravljanje Parkom zasniva se na tri međusobno povezana cilja. Prvi se odnosi na očuvanje i unapređenje prirodne raznolikosti i zaštitu kulturne baštine, drugi na razvoj obrazovnih i rekreativnih sadržaja koji omogućavaju upoznavanje i odgovorno korištenje prirodnih vrijednosti Parka, dok je treći usmjeren na jačanje uloge lokalne zajednice kroz održivo korištenje prirodnih dobara, poticanje lokalnog i regionalnog gospodarskog razvoja, stvaranje prihoda i novih mogućnosti zapošljavanja.

U skladu s navedenim ciljevima Nacrtom je definirana i vizija PP Blidinje:

„Park prirode ‘Blidinje’ ostat će očuvano planinsko područje iznimnih prirodnih vrijednosti u kojem se s visoko usklađenim zaštitnim i razvojnim ciljevima štiti i unaprjeđuje prirodno i kulturno nasljeđe, a korištenje zaštićenog područja vodi po principima održivog razvitka i usmjerava prema interesima i potrebama lokalnog stanovništva. Šira zajednica će uvažiti važnost i posebnost područja kroz trajnu podršku ostvarenju ciljeva Parka.“

U Nacrtu Plana upravljanja kao ključni problemi na području PP Blidinje izdvajaju se nedovoljno učinkovito upravljanje i financiranje Parka, nejasna podjela nadležnosti između županija te nedostatak odgovarajuće prostorno-planske i regulatorne kontrole. Poseban pritisak predstavljaju nekontrolirani razvoj turizma i bespravna gradnja, neadekvatno upravljanje otpadom i otpadnim vodama, neprimjereno trasiranje i stanje prometnica, kao i krivolov, neselektivna sječa i drugi oblici nekontroliranog korištenja prirodnih resursa. Istaknuta je i potreba za boljom organizacijom turističkih posjeta, jačim nadzorom te stabilnijim financiranjem i koordinacijom nadležnih institucija.

Na federalnoj razini, *Prijedlogom Prostornog plana FBiH za period 2008.–2028. godine*⁸⁸ predviđena je zaštita šireg planinskog kompleksa Prenj – Čabulja – Čvrstica. Studijom izvodljivosti za zaštićeno područje Čvrstica – Čabulja – Vran – Prenj sa PP Blidinje dodatno je predloženo uspostavljanje NP Prenj i NP Čvrstica – Čabulja te parkova prirode Vran – Dugopolje, Konjic – Jablanica i Bogodol – Raška Gora – Rujište. Od navedenih područja, NP Čvrstica – Čabulja i PP Vran – Dugopolje zahvaćali bi i dio teritorija Općine Posušje. Navedena područja do danas nisu proglašena zaštićenim područjima.

Prostornim planom ŽZH za period 2012.–2032. godine na području općine Posušje identificirana su tri lokaliteta odnosno prostorne cjeline predložene za zaštitu prirode: dio Parka prirode „Blidinje“ koji pripada Županiji, uključujući šumski predio Masna Luka i Blidinjsko jezero, Šimićeva pećina u Vučipolju te područje Podbile. Za ova područja predviđena je valorizacija prema IUCN kategorizaciji kao stručna osnova za daljnji postupak zaštite, koju treba provesti Zavod za zaštitu kulturno-povijesne i prirodne baštine ŽZH. Istodobno je za dio PP Blidinje koji pripada ŽZH predviđeno proglašenje područja posebne namjene „Blidinje“ i izrada posebnog prostornog plana. Navedene aktivnosti do danas nisu realizirane.

Na lokalnoj razini trenutno ne postoji usvojen novi Prostorni plan kojim bi bila definirana područja i elementi prirode predviđeni za zaštitu. Prema *Nacrtu Prostornog plana Općine Posušje za period 2012.–2032. godine*, koji nije usvojen, zaštita ili poseban način korištenja bili su predviđeni za područje Blidinjskog jezera i pripadajućih glacijalnih oblika na Čvrstici, slivno područje umjetne akumulacije Tribistovo sa Šimićevom pećinom, područje retencije Rastovača te područje planirane akumulacije Ričica na teritoriju Općine. Do danas navedene planske odrednice nisu realizirane. Budući da je novi Prostorni plan Općine Posušje u izradi, novije informacije o planiranim

⁸⁸ Napomena: Navedeni plan nije konačno usvojen. Prostorna osnova usvojena je 2011. godine, a Prijedlog plana 2014. godine, ali postupak usvajanja ni do danas nije završen.

aktivnostima za zaštitu prirodnih vrijednosti na lokalnoj razini sadržane su u planskim i programskim dokumentima ŽZH. *Programom rada Vlade ŽZH za 2026. godinu*, u skladu s *Prostornim planom ŽZH*, predviđeno je sljedeće:

- rješavanje statusa PP Blidinje;⁸⁹
- izrada projektne dokumentacije za uređenje infrastrukture u PP Blidinje te sufinanciranje uređenja zaštićenog područja;
- izrada stručnih podloga za proglašenje novih zaštićenih područja na području općine Posušje, i to za Šimićevu pećinu, vodopad Žukovicu, područje Podbile i kanjon Ričine.

Rješavanje statusa PP Blidinje i izrada projektne dokumentacije za PP Blidinje planirani su do kraja 2026. godine, što prema dostupnim podacima još uvijek nije realizirano. U istom roku kao konkretan očekivani rezultat predviđena je i izrada stručne podloge i detaljnog plana uređenja vodopada Žukovice, s ciljem uspostave novog zaštićenog područja, što također do danas nije realizirano. Za Šimićevu pećinu, područje Podbile i kanjon Ričine nije posebno utvrđen rok za izradu stručnih podloga. U okviru aktivnosti na uspostavljanju ekološke mreže Natura 2000 u BiH identificirano je i potencijalno Natura 2000 područje Prenj–Čvrstica–Čabulja, oznake BA8300064, koje obuhvaća širi prostor povezan s PP Blidinje. Radi se o potencijalnom području ekološke mreže, a ne o formalno proglašenom Natura 2000 području.

6.4.3 Kulturno–povijesno nasljeđe

Na području općine Posušje registrirano je ukupno 440 arheoloških lokaliteta i spomenika iz različitih povijesnih razdoblja. Prema ažuriranim službenim podacima *Povjerenstva za očuvanje nacionalnih spomenika BiH*, na području općine Posušje prema *Popisu nacionalnih spomenika BiH*⁹⁰ evidentirana su dva dobra s područja općine za koja su donesene pojedinačne odluke⁹¹ o proglašenju nacionalnim spomenikom BiH:

- Povijesno područje – Nekropola sa stećcima Donje Bare i
- Arheološko područje – stećci kraj potoka Ričine.

Nekropola sa stećcima Donje Bare proglašena je nacionalnim spomenikom BiH 2005. godine, dok su stećci kraj potoka Ričine, koji su do 2019. godine bili navedeni na *Listi peticija*, proglašeni nacionalnim spomenikom 2019. godine. Nakon 2019. godine nisu evidentirana dodatna proglašenja nacionalnih spomenika na području Općine Posušje.

Na *Privremenoj listi nacionalnih spomenika BiH*⁹² evidentirana su četiri dobra s područja Općine Posušje:

- Crkva Bezgrešnog začeća Blažene Djevice Marije u Posušju;
- Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije u Gracu;
- Crkva sv. Ivana Nepomuka u Rakitnu i
- Crkva sv. Jure u Viru.

⁸⁹ *Program rada Vlade ŽZH* pod rješavanjem statusa PP Blidinje podrazumijeva proglašenje dijela Parka koji pripada ŽZH područjem posebne namjene, izradu odgovarajuće prostorno-planske dokumentacije uz valorizaciju prostora te sudjelovanje u imenovanju, opremanju i osposobljavanju upravitelja područja i provedbi mjera zaštite i upravljanja.

⁹⁰ Dostupno na: <https://kons.gov.ba/Publication/Read/nacionalni-spomenici-tabela>

⁹¹ Dostupno na: <http://aplikacija.kons.gov.ba/kons/public/nacionalnispomenici?search=idgrad:undefined:771>

⁹² Dostupno na: https://kons.gov.ba/data/Novi%20dokumenti/Peticije/Privremena_lista_sa_donesenim_odlukama-11.11.2022.pdf

Za dobra uvrštena na *Privremenu listu* primjenjuje se status utvrđen *Odlukom o Privremenoj listi nacionalnih spomenika BiH*⁹³ iz 2002. godine, prema kojoj se ona smatraju nacionalnim spomenicima i uživaju propisanu zaštitu do donošenja pojedinačne odluke Povjerenstva.

Na *Listi peticija za proglašenje dobara nacionalnim spomenicima BiH prema gradovima i općinama* evidentirana je peticija za proglašenje Kasnoantičke dvojne bazilike i ranosrednjovjekovne nekropole na lokalitetu Brižak u Gracu kod Posušja. Peticija je podnesena 2016. godine. Budući da ovo dobro nije pronađeno ni u *Popisu nacionalnih spomenika BiH* ni u *Popisu odluka o odbijanju prijedloga za proglašenje dobara nacionalnim spomenicima BiH*⁹⁴, može se zaključiti da postupak još nije okončan te da je i dalje u tijeku. Nadalje, također je bitno napomenuti, da na službenoj *Listi ugroženih nacionalnih spomenika BiH*⁹⁵ nije evidentiran nijedan nacionalni spomenik s područja općine Posušje.

Na županijskoj razini zaštićeno je pet spomenika i kulturnih dobara II. kategorije zaštite.⁹⁶

- Šimića pećina u zaštićenoj zoni akumulacije Tribistovo;
- Gradac kod Posušja;
- utvrda–burg Gradac;
- Stari most u Ričini i
- Spomenik braniteljima u Posušju.

Posebnu kulturnu i krajobraznu vrijednost imaju suhozidi, koji predstavljaju važan element tradicijskog načina gradnje i oblikovanja prostora. Tijekom proteklog planskog razdoblja nije došlo do promjene njihova statusa, a njihovo evidentiranje, očuvanje i obnova u skladu s tradicionalnim tehnikama gradnje ostaju važni za zaštitu kulturno–povijesne baštine i krajobraznih vrijednosti Općine.

6.4.4 Percepcija građana o stanju prirodnog i kulturno–povijesnog naslijeđa

U okviru procjene značajnosti identificiranih problema u području zaštite prirodnog i kulturno–povijesnog naslijeđa, svi razmatrani problemi od strane Radne skupine ocijenjeni su srednjom razinom značajnosti. Oni se najvećim dijelom odnose na stanje biološke raznolikosti, uključujući nedostatak inventara i sustavnog praćenja, nedovoljnu istraženost ugroženih vrsta i vrijednih staništa, nedostatak podataka o invazivnim vrstama, nedovoljnu formalnu i plansku zaštitu vrijednih prirodnih područja te pritisak turizma i izgradnje na prirodna staništa PP Blidinje. U odnosu na kulturno–povijesno naslijeđe nisu identificirani posebni problemi.

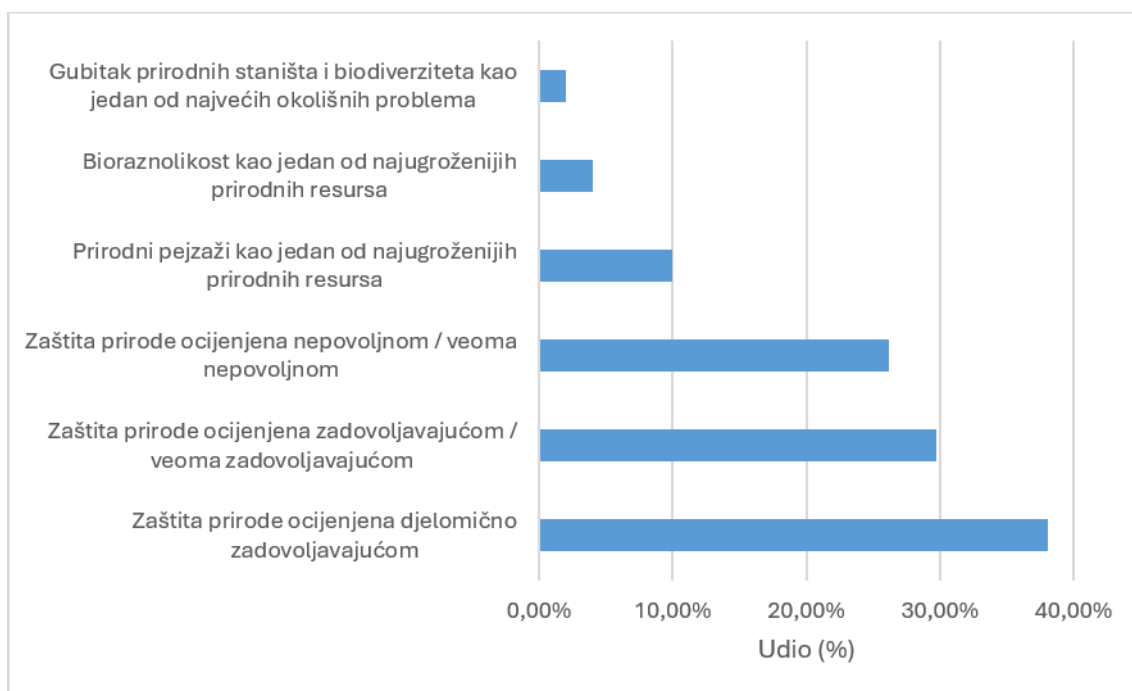
Rezultati ankete građana pokazuju da biološka raznolikost i prirodni pejzaži nisu među najčešće prepoznatim ugroženim prirodnim resursima. Od ukupno 84 ispitanika, 7 je bioraznolikost izdvojilo kao jedan od najugroženijih prirodnih resursa, dok je prirodne pejzaže izdvojilo 17 ispitanika. Za usporedbu, vodne resurse kao ugrožene izdvojila su 63 ispitanika, zemljište 40, a šume 26 ispitanika. Također, na pitanje o najvećim okolišnim problemima u Općini Posušje, 7 ispitanika navelo je gubitak prirodnih staništa i bioraznolikosti. Kada je riječ o ocjeni stanja zaštite prirode, 29,7 % ispitanika ocijenilo ga je kao zadovoljavajuće ili veoma zadovoljavajuće, 38,1 % kao djelomično zadovoljavajuće, dok ga je 26,2 % ocijenilo kao nepovoljno ili veoma nepovoljno. Navedeni rezultati ukazuju da građani prepoznaju određene pritiske na prirodne vrijednosti, ali ih u manjoj mjeri izdvajaju kao prioritet u odnosu na vodne resurse, zemljište i šume.

⁹³ Službeni glasnik BiH, br. 33/02

⁹⁴ Dostupno na: <https://kons.gov.ba/Content/Read/odluke-o-odbijanju>

⁹⁵ Dostupno na: <https://kons.gov.ba/Content/Read/ugrozeni-spomenici>

⁹⁶ Procjena ugroženosti područja Općine Posušje od prirodnih i drugih nesreća, 2024.

Slika 25: Odabrani rezultati ankete o percepciji građana u području prirodnog i kulturno-povijesnog nasljeđa

6.4.5 Ocjena stanja u području zaštite prirodnog i kulturno-povijesnog nasljeđa

Najveće ograničenje za procjenu stanja bioraznolikosti općine Posušje predstavlja nedostatak cjelovitog inventara vrsta i staništa te sustavnog praćenja njihovog stanja. Dostupni podaci najvećim se dijelom odnose na PP Blidinje, Čvrsnicu, Masnu Luku i Blidinjsko jezero, dok su ostali dijelovi općine znatno slabije istraženi. Posljedično, nedovoljno su poznati rasprostranjenost i stanje ugroženih vrsta i vrijednih staništa izvan već istraženih područja. Ograničeni su i podaci o invazivnim vrstama. Na području općine do sada nisu provedena ciljana istraživanja niti je uspostavljen inventar invazivnih vrsta, a dostupna literatura ne pruža sistematizirane podatke o njihovoj prisutnosti i rasprostranjenosti.

U pogledu formalne i planske zaštite, PP Blidinje predstavlja najveće zaštićeno područje koje zahvata teritorij općine Posušje, a unutar njegovih granica nalaze se i ranije zaštićena područja Blidinjsko jezero i Masna Luka, koja de *iure* zadržavaju ranije stečeni status zaštite. Iako PP Blidinje ima formalni status zaštićenog područja, planski i upravljački okvir za dio Parka na području ŽZH još nije u potpunosti uspostavljen. Nadalje, ranije planirano proglašenje dodatnih zaštićenih područja nije realizirano, dok su novijim planskim dokumentima ponovno predviđene aktivnosti na zaštiti Šimićeve pećine, područja Podbile, kanjona Ričine i vodopada Žukovice.

Turizam i izgradnja predstavljaju dodatni pritisak na prirodna staništa PP Blidinje, posebno kroz bespravnu gradnju, razvoj prometne infrastrukture te upravljanje otpadom i otpadnim vodama. Međutim, prema informacijama prikupljenim tijekom izrade LEAP-a, ovi su pritisci na dijelu Parka unutar općine Posušje manjeg obuhvata i intenziteta nego u pojedinim drugim dijelovima PP Blidinje, ali su i dalje prisutni i zahtijevaju kontinuirano praćenje i odgovarajuće upravljanje.

Za razliku od bioraznolikosti, kulturno-povijesno nasljeđe raspolaže razvijenijom evidencijom, uključujući 440 registriranih arheoloških lokaliteta i spomenika te dobra zaštićena na državnoj i županijskoj razini. Dodatno, na službenoj *Listi ugroženih nacionalnih spomenika BiH* trenutno se ne

nalazi nijedno dobro s područja općine Posušje, te u skladu sa navedenim u ovom području nisu identificirani posebni prioritetni problemi.

6.5 Upravljanje šumama i šumskim zemljištem

Gospodarenje šumama na području ŽZH uređeno je *Zakonom o šumama ŽZH*⁹⁷, kojim je, radi osiguranja racionalnog i trajnog gospodarenja šumama i šumskim tlima, predviđeno formiranje jednog šumskogospodarskog područja (ŠGP) na administrativnom području Županije, koje obuhvaća i površine privatnih šuma. Na području ŽZH formirano je jedno šumskogospodarsko područje pod nazivom ŠGP „Posuško“. Granice ŠGP „Posuško“ odgovaraju administrativnim granicama općina **Posušje** i **Grude** te gradova **Široki Brijeg** i **Ljubuški**⁹⁸. U skladu sa navedenim, ŠGP „Posuško“ podijeljeno je na četiri gospodarske jedinice (GJ):

- GJ „Posušje“;
- GJ „Grude“;
- GJ „Široki Brijeg“ i
- GJ „Ljubuški“.

Bitno je napomenuti da su prostorne granice navedenih GJ identične administrativnim granicama pripadajućih općina i gradova, zbog čega GJ „Posušje“ odgovara području Općine Posušje u cjelosti.⁹⁹

Za ŠGP „Posuško“ donesena je važeća ŠGO za državne šume za razdoblje 2023.–2032. godine.¹⁰⁰ ŠGO predstavlja temeljni planski dokument za gospodarenje državnim šumama i šumskim zemljištima te utvrđuje stanje i strukturu šumskog fonda, način korištenja i obnove šuma, potrebne uzgojne i zaštitne mjere, kao i druge aktivnosti usmjerene na dugoročno očuvanje proizvodnih, ekoloških i općekorisnih funkcija šuma.

Državnim šumama i šumskim zemljištem na području Općine Posušje gospodari **Šumsko-gospodarsko društvo ŽZH d.o.o. Posušje**, kao korisnik državnih šuma, čija je zadaća gospodarenje šumama i šumskim zemljištem na području ŽZH uz njihovo održivo korištenje i očuvanje općekorisnih funkcija. Županijska uprava za šumarstvo djeluje u sastavu Ministarstva gospodarstva ŽZH, sa sjedištem u Posušju. Neposredno čuvanje šuma organizirano je kroz čuvarsku službu Županijske uprave za šumarstvo, dok se čuvari šuma financiraju iz županijskog proračuna, iz sredstava namijenjenih za općekorisne funkcije šuma (OKŠ)¹⁰¹.

Šumski resursi imaju poseban značaj za Općinu Posušje zbog svojih zaštitnih, ekoloških i drugih općekorisnih funkcija, uključujući očuvanje staništa i biološke raznolikosti, zaštitu tla od erozije, reguliranje vodnog režima te doprinos krajobraznoj, rekreacijskoj i turističkoj vrijednosti prostora. S obzirom na to da se cjelokupno područje općine Posušje nalazi na krškom području, ove funkcije šuma imaju znatno veći značaj od njihove neposredne vrijednosti izražene kroz drvnu masu. Održivo gospodarenje i očuvanje šumskih ekosustava stoga imaju značajnu ulogu i u širem društvenom i gospodarskom razvoju područja, zbog čega je potrebno osigurati kontinuiranu institucionalnu i društvenu brigu o zaštiti i održivom korištenju šumskih resursa.

⁹⁷ Narodne novine ŽZH, br. 08/13,11/17

⁹⁸ Strategija ruralnog razvoja Općine Posušje 2023–2027.

⁹⁹ Šuma plan d.o.o. (2023). Šumsko-gospodarska osnova za državne šume, Šumsko-gospodarsko područje „Posuško“ (2023–2032).

¹⁰⁰ Odluka o donošenju ŠGO za državne šume ŠGP „Posuško“ Narodne novine ŽZH, br. 27/23

¹⁰¹ Strategija ruralnog razvoja Općine Posušje 2023–2027.

6.5.1 Površine i režim gospodarenja šumama i šumskim zemljištem

ŠGO za razdoblje 2023.–2032. godine evidentira ukupno **24.684,84 ha** državnih šuma i šumskog zemljišta na području GJ „Posušje“. Od toga se na **17.999,01 ha** gospodari bez posebnih ograničenja, dok je dodatnih **387,23 ha** evidentirano kao površine nepodesne za gospodarenje. Preostali dio državnih šuma i šumskog zemljišta, ukupne površine **6.298,61 ha**, nalazi se unutar PP Blidinje i ima status **šuma i šumskog zemljišta posebne namjene**. Unutar PP Blidinje razlikuju se **I zona zaštite**, s većim ograničenjima u gospodarenju, koja obuhvaća **1.091,15 ha**, i **II zona zaštite**, u kojoj je dopušteno kontrolirano gospodarenje šumama, koja obuhvaća **4.586,70 ha**. ŠGO unutar PP Blidinje zasebno evidentira i **373,08 ha miniranih** te **247,68 ha opožarenih površina**. Na državnim šumama i šumskom zemljištu GJ „Posušje“ izvan PP Blidinje ŠGO ne evidentira minirane niti opožarene površine.¹⁰²

Za šume i šumsko zemljište u privatnom vlasništvu ne postoji cjelovita i ažurirana evidencija o njihovoj površini, stanju i vlasničkim odnosima¹⁰³. Slijedom navedenog, ukupnu površinu šuma i šumskog zemljišta na području općine Posušje, uključujući državne i privatne šume, nije moguće precizno utvrditi na temelju trenutno raspoloživih podataka. Dodatno, važeća ŠGO ukazuje na složeno razgraničenje državnih i privatnih šumskih posjeda. Na pojedinim područjima privatne parcele nalaze se unutar većih kompleksa državnih šuma ili su s njima prostorno isprepletene, zbog čega granice između državnog i privatnog posjeda nisu svugdje jasno uspostavljene na terenu.¹⁰⁴

6.5.2 Šumska vegetacija i struktura šuma

Raznolikost šumske vegetacije na području Općine povezana je s izraženom visinskom i ekološko-vegetacijskom zoniranošću. Prema ŠGO, zapadni i južni dio GJ „Posušje“ pripadaju submediteranskom području, središnji dio submediteransko-montanom, dok sjeverni i sjeveroistočni dio pripadaju submediteransko-planinskom području. Rakitno, Tribistovo i Blidinje pripadaju makroregiji Visoke, odnosno Planinske Hercegovine.¹⁰⁵

Na području općine Posušje evidentirano je osam tipova realne šumske vegetacije, ukupne površine 11.409,31 ha. Evidentirani tipovi svrstani su u četiri skupine: termofilne šume hrastova, šume bukve i šume bukve i jele, šume munike, te klekovina bora. Najveću skupinu čine termofilne šume hrasta, unutar kojih su zastupljene šume medunca i crnog graba ili šume crnog graba (*Quercus-Ostryetum carpinifoliae*, *Orno-Ostryetum*) na površini od 2.421,29 ha te šume medunca i bijelog graba ili šume bijelog graba (*Quercus pubescentis-Carpinetum orientalis*, *Carpinetum orientalis*) na površini od 4.091,52 ha. U skupini šuma bukve i šuma bukve i jele evidentirane su šume bukve (*Fagetum montanum*) na površini od 3.602,59 ha, termofilne šume bukve (*Seslerio-Fagetum*, *Ostryo-Fagetum*, *Aceri obtusati-Fagetum*) na 101,13 ha, subalpinske šume bukve (*Fagetum subalpinum*) na 99,77 ha te šume bukve i jele (*Abieti-Fagetum*) na 408,28 ha. Posebno su izdvojene šume munike (*Pinetum heldreichii*), koje zauzimaju 373,37 ha, te šume klekovine bora (*Pinetum mugii*), zastupljene na površini od 311,36 ha¹⁰⁶.

U nastavku je prikazana geografska rasprostranjenost navedenih tipova realne šumske vegetacije na području općine Posušje. Kao što je vidljivo na kartografskom prikazu, u višim i hladnijim predjelima zastupljene su šume bukve, šume bukve i jele, šume munike te klekovina bora, dok su

¹⁰² Šuma plan d.o.o. (2023). Šumsko-gospodarska osnova za državne šume, Šumsko-gospodarsko područje „Posuško“ (2023–2032).

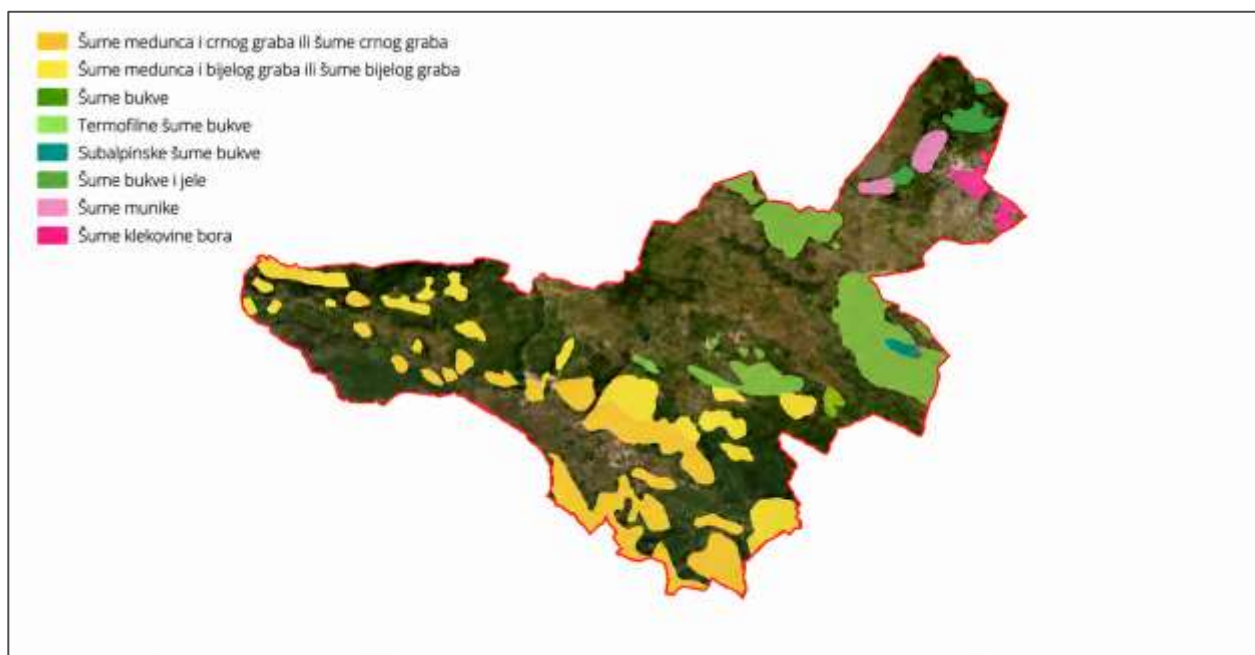
¹⁰³ Strategija ruralnog razvoja Općine Posušje 2023–2027.

¹⁰⁴ Ibid.

¹⁰⁵ Šuma plan d.o.o. (2023). Šumsko-gospodarska osnova za državne šume, Šumsko-gospodarsko područje „Posuško“ (2023–2032).

¹⁰⁶ Dostupno na: <https://e-prirodafbih.ba/en/habitats/mapa/>

na toplijim ekspozicijama i u nižim predjelima zastupljene šume medunca i crnog graba te šume medunca i bijelog graba.

Slika 26: Rasprostranjenost tipova realne šumske vegetacije na području općine Posušje¹⁰⁷

Važeća ŠGO omogućava detaljniji uvid u strukturu državnih šuma i šumskog zemljišta. Od ukupno **24.684,84 ha** u GJ „Posušje“, visoke šume s prirodnom obnovom zauzimaju **2.795,83 ha**, šumski zasadi odnosno kulture **666,92 ha**, izdanačke šume **9.795,63 ha**, šibljiaci **3.683,76 ha**, goleti i druga neobrasla produktivna šumska zemljišta **5.069,46 ha**, dok neproduktivne površine obuhvaćaju **2.673,25 ha**. U okviru navedenih površina pojedinih kategorija obuhvaćene su i minirane i opožarene površine evidentirane unutar PP Blidinje. Ovakva struktura ukazuje na veliku zastupljenost izdanačkih šuma, šibljiaka i neobraslih šumskih zemljišta te relativno mali udio visokih šuma s prirodnom obnovom, što upućuje na potrebu za kontinuiranim mjerama obnove, njege i unapređenja strukture šumskih sastojina¹⁰⁸.

U narednoj tablici prikazana je detaljnija struktura navedenih kategorija prema režimu gospodarenja i statusu površina, uz raspoložive podatke o dominantnom sastavu, prosječnom stupnju sklopa¹⁰⁹ i drvnoj zalihi. Za kategorije za koje ŠGO ne daje navedene taksacijske pokazatelje, prikazana je njihova površina.

¹⁰⁷ Preuzeto sa: <https://e-prirodafbih.ba/en/habitats/mapa/>

¹⁰⁸ Šuma plan d.o.o. (2023). Šumsko-gospodarska osnova za državne šume, Šumsko-gospodarsko područje „Posuško“ (2023–2032).

¹⁰⁹ Stupanj sklopa predstavlja postotni udio površine tla prekrivene krošnjama stabala.

Tablica 27: Osnovni pokazatelji strukture državnih šuma i šumskog zemljišta u GJ „Posušje“ prema režimu gospodarenja¹¹⁰

REŽIM GOSPODARENJA / PODRUČJE ¹¹¹	STATUS POVRŠINE	KATEGORIJA ŠUMA / ŠUMSKOG ZEMLJIŠTA	POVRŠINA	DOMINANTNI SASTAV (%)	STUPANJ SKLOPA (%)	PROSJEČNA DRVNA ZALIHA (M ³ /HA)
Bez posebnih ograničenja	–	Visoke šume s prirodnom obnovom	1.405,92 ha	Bukva: 99,31	72 %	245,29
Bez posebnih ograničenja	–	Šumski zasadi (kulture)	666,92 ha	Crni bor: 82,67 Bijeli bor: 16,80	66 %	136,87
Bez posebnih ograničenja	–	Izdanačke šume	9.410,42 ha	Bukva 55,83 Ostale lišćarske šume 27,96 Hrastovi 16,21	48	22,79
Bez posebnih ograničenja	–	Šibljiaci	3.117,39 ha	–	–	–
Bez posebnih ograničenja	–	Goleti i druga neobrasla produktivna šumska zemljišta	3.398,36 ha	–	–	–
Bez posebnih ograničenja	–	Neproductivne površine	387,23 ha	–	–	–
PP Blidinje – I zona zaštite	–	Visoke šume s prirodnom obnovom	523,23 ha	Munika: 75,29 Bukva: 11,19 Crni bor: 6,93 Bijeli bor: 6,59	75	203,03
PP Blidinje – I zona zaštite	Opožarene površine	Visoke šume s prirodnom obnovom	66,47 ha	Bijeli bor: 8,46 Crni bor: 11,64 Munika: 79,90	76	243,55
PP Blidinje – I zona zaštite	–	Neproductivne površine	567,91 ha	–	–	–
PP Blidinje – II zona zaštite	–	Visoke šume s prirodnom obnovom	695,28 ha	Bukva: 73,86 Crni bor: 16,22 Munika: 7,30 Smreka: 1,52 Jela: 0,89 Bijeli bor: 0,13 Hrastovi: 0,07 Plemenite listače: 0,01	74	234,74
PP Blidinje – II zona zaštite	Minirane površine	Visoke šume s prirodnom obnovom	104,93 ha	Crni bor: 4,95 Munika: 95,05	54	184,97
PP Blidinje – II		Izdanačke šume	385,21 ha	Bukva: 100 %	73	124,88

¹¹⁰ Šuma plan d.o.o. (2023). Šumsko-gospodarska osnova za državne šume, Šumsko-gospodarsko područje „Posuško“ (2023–2032).

¹¹¹ Napomena: Ovu kolonu je potrebno čitati paralelno sa prethodnim poglavljem 6.5.1 Površine i režim gospodarenja šumama i šumskim zemljištem, radi lakšeg razumijevanja prikazanih režima gospodarenja.

REŽIM GOSPODARENJA / PODRUČJE ¹¹¹	STATUS POVRŠINE	KATEGORIJA ŠUMA / ŠUMSKOG ZEMLJIŠTA	POVRŠINA	DOMINANTNI SASTAV (%)	STUPANJ SKLOPA (%)	PROSJEČNA DRVNA ZALIHA (M ³ /HA)
zona zaštite						
PP Blidinje – II zona zaštite	–	Šibljaci	487,00 ha	–	–	–
PP Blidinje – II zona zaštite	Opožarene površine	Šibljaci	79,37 ha	–	–	–
PP Blidinje – II zona zaštite	–	Goleti i druga neobrasla produktivna šumska zemljišta	1.600,43 ha	–	–	–
PP Blidinje – II zona zaštite	Minirane površine	Goleti i druga neobrasla produktivna šumska zemljišta	70,67 ha	–	–	–
PP Blidinje – II zona zaštite		Neproductivne površine	1.418,77 ha	Munika: 66,02 Bukva: 30,65 Crni bor: 3,33	74	94,66
PP Blidinje – II zona zaštite	Opožarene površine	Neproductivne površine	101,84 ha	Munika: 71,65 Bukva: 28,35	60	106,35
PP Blidinje – II zona zaštite	Minirane površine	Neproductivne površine	197,48 ha	–	–	–

Prema prikazanim podacima na površinama kojima se gospodari bez posebnih ograničenja visoke šume s prirodnom obnovom gotovo su u cijelosti bukove te imaju relativno visok stupanj sklopa i drvenu zalihi, dok izdanačke šume imaju znatno niži stupanj sklopa i višestruko manju drvenu zalihi. Šumski zasadi gotovo su u cijelosti četinjački, uz izrazitu dominaciju crnog bora. Unutar PP Blidinje razlikuje se i sastav visokih šuma između I zone zaštite, u kojoj dominira munika, i II zone zaštite, u kojoj prevladava bukva. Munika izrazito dominira i u miniranim visokim šumama II zone te na opožarenim visokim šumama I zone. Istodobno, značajan dio šumskog zemljišta čine šibljaci, goleti i neproductivne površine, od kojih su pojedine površine unutar PP Blidinje dodatno evidentirane kao minirane ili opožarene. Prosječni bonitet¹¹² dominantnih vrsta uglavnom se kreću između 4,0 i 5,0, dok crni bor u šumskim zasadima ima nešto povoljniji prosječni bonitet od 3,8.¹¹³ Ovi pokazatelji, zajedno sa znatno većom zastupljenošću izdanačkih šuma u odnosu na visoke šume, ukazuju na izražene razlike u strukturi i proizvodnom potencijalu pojedinih kategorija šuma na području Općine.

U kontekstu prikazane strukture šuma, značajan je i nalaz analize prethodnog uređajnog razdoblja. Prethodnom ŠGO bili su planirani različiti šumsko-uzgojni radovi, uključujući pošumljavanje, njegu šumskih zasada i popunjavanje novopodignutih kultura. Međutim, prema dokumentaciji o izvršenju planova, provedeni šumsko-uzgojni radovi nisu evidentirani, a kao mogući razlog njihova neizvršenja

¹¹² Bonitet označava proizvodnu sposobnost staništa za određenu vrstu drveća, pri čemu niži bonitetni razred označava povoljnije, a viši manje povoljne proizvodne uvjete.

¹¹³ Šuma plan d.o.o. (2023). Šumsko-gospodarska osnova za državne šume, Šumsko-gospodarsko područje „Posuško“ (2023–2032).

u ŠGO se navodi nedostatak financijskih sredstava. Izvođenje šumsko-uzgojnih radova korisnik državnih šuma putem tenderskih ugovora povjerava drugim pravnim ili fizičkim osobama.¹¹⁴

Važećom ŠGO za razdoblje 2023.–2032. ponovno su planirani radovi na obnovi i njezi šuma. Na razini cijelog ŠGP „Posuško“ planirano je pošumljavanje **201,79 ha**, od čega **195,45 ha** goleti, popunjavanje prirodnog podmlatka na **39,48 ha** te njega prirodnog podmlatka na **54,65 ha**. Budući da su ovi podaci prikazani zbirno za cijelo ŠGP, nije moguće utvrditi koliki se dio planiranih radova odnosi konkretno na GJ „Posušje“.¹¹⁵

Za razliku od šumsko-uzgojnih radova, plan sječa u ŠGO prikazan je zasebno za GJ „Posušje“. U šumama bez posebnih ograničenja gospodarenja za razdoblje 2023.–2032. planiran je ukupni etat¹¹⁶ od **66.829 m³**, odnosno prosječno **6.683 m³** godišnje, na ukupno **2.447,66 ha** visokih šuma, šumskih zasada i izdanačkih šuma obuhvaćenih planom sječa. Za šume posebne namjene u II zoni zaštite PP Blidinje zasebno je planiran etat od **10.750 m³**, odnosno prosječno **1.075 m³** godišnje, na **1.080,49 ha** visokih i izdanačkih šuma.¹¹⁷

Prema informacijama dostavljenim od Općine Posušje, tijekom 2023. godine provedeno je pošumljavanje na površini od **12 ha**, pri čemu je posađeno ukupno **18.000 sadnica**. Podaci o lokaciji pošumljavanja, kriterijima za odabir površine te nositelju i izvođaču radova nisu bili dostupni.

Navedeni podaci odnose se na državne šume i šumsko zemljište. Za šume i šumska zemljišta u privatnom vlasništvu nisu dostupni detaljni podaci o njihovoj strukturi, kvaliteti i stupnju degradiranosti niti o površinama pogodnim za pošumljavanje i obnovu šumskih sastojina. Zbog nedostatka odgovarajućih podataka njihovo se stanje ne može pouzdano ocijeniti niti usporediti sa stanjem šuma i šumskog zemljišta u državnom vlasništvu.¹¹⁸

6.5.3 Minirane površine

Na području općine Posušje evidentirane su minirane površine koje se uglavnom nalaze na šumama i šumskom zemljištu u rubnim, teško pristupačnim dijelovima općine prema Jablanici i Mostaru, na području PP Blidinje. Njihova prisutnost predstavlja ograničenje za sigurno i učinkovito gospodarenje šumama i korištenje šumskih resursa. Prema novijim podacima temeljenim na kartama Centra za uklanjanje mina u BiH (BH MAC), minirane površine obuhvaćaju ukupno **373,08 ha šume**¹¹⁹. Iako je u prethodnom LEAP-u, za razdoblje 2016.–2026., deminiranje ovog područja bilo predviđeno, prema informacijama iz Strategije razvoja općine Posušje za razdoblje 2021.–2027. godine do 2021. nije bilo pokrenuto. Strategija također navodi da se, zbog udaljenosti od naseljenih područja i otežane pristupačnosti terena, ne očekuje da će ove površine predstavljati prioritet za deminiranje u njezinom planskom razdoblju.

6.5.4 Šumski požari

Šumski požari predstavljaju jedan od najznačajnijih rizika za šume i šumska zemljišta na području općine Posušje. Prema ŠGO, u okviru državnih šuma i šumskog zemljišta šumski zasadi (kulture) svrstani su u I stupanj ugroženosti od požara, odnosno područja vrlo velike opasnosti, dok sve ostale šume i šumska zemljišta pripadaju II stupnju, odnosno područjima velike opasnosti. U GJ „Posušje“ šumski zasadi na površinama kojima se gospodari bez posebnih ograničenja zauzimaju

¹¹⁴ Ibid.

¹¹⁵ Ibid.

¹¹⁶ Etat predstavlja planirani obujam drvne mase predviđen za sječu tijekom određenog razdoblja, iskazan u m³

¹¹⁷ Šuma plan d.o.o. (2023). Šumsko-gospodarska osnova za državne šume, Šumsko-gospodarsko područje „Posuško“ (2023–2032).

¹¹⁸ Strategija ruralnog razvoja Općine Posušje 2023–2027.

¹¹⁹ Ibid.

666,92 ha. Zaključno s 2022. godinom, na tim površinama nisu utvrđene opožarene površine, dok je unutar šuma posebne namjene PP Blidinje zabilježeno ukupno **247,68 ha** opožarenih šuma i šumskog zemljišta, koje pripadaju II stupnju ugroženosti od požara.¹²⁰

Uz podatke o opožarenim površinama, službeni podaci o intervencijama dodatno ukazuju na kontinuiranu prisutnost šumskih požara i potrebu za angažiranjem nadležnih službi. Prema izvješćima o radu Općinskog načelnika Općine Posušje, Odsjek za civilnu zaštitu zabilježio je 36 intervencija na gašenju šumskih požara u 2021. godini, 11 intervencija u 2023. godini te 16 intervencija u 2025. godini.^{121,122,123} Navedeni podaci predstavljaju broj intervencija, a ne nužno broj zasebnih požarnih događaja.

Pregled raspoloživih podataka o pojedinačnim požarima u razdoblju 2021.–2026. godine pokazuje da su šumski požari evidentirani na velikom broju lokaliteta, pri čemu su najčešće bilježeni na području Vinjana, Vira, Rastovače, Tribistova/Oštrca, Zagorja i Batina, dok su u više navrata evidentirani i na području Osoja, Baga, Rakitna i Lipovica.¹²⁴ Ovakva prostorna raspodjela ukazuje da je požarna ugroženost prisutna na širem području Općine, uz nekoliko lokaliteta na kojima je zabilježena veća učestalost šumskih požara.

Među značajnijim događajima izdvaja se požar na području Zagorja–Livakovica 2021. godine, koji je više dana ostao aktivan na nepristupačnom terenu, zahvatio veću površinu hrastove šume i ugrožavao obližnje objekte. Posebno se izdvaja veliki požar na Čvršnjici, na području Čužića Kuka, 2022. godine, koji je bio aktivan od 17. do 27. srpnja. Požar se širio kroz gustu borovu šumu i nisko raslinje prema Masnoj Luci i Blidinjskom jezeru, a zbog nepristupačnog terena, visokih temperatura i vjetra u gašenju su, uz lokalne vatrogasne postrojbe, sudjelovale brojne vatrogasne i spasilačke službe te zračne snage.¹²⁵ U 2024. godini jedan od najvećih zabilježenih požara izbio je na Oštrcu iznad Rakitna, gdje je uslijed udara groma došlo do zapaljenja suhe trave i širenja požara na borovu šumu. U trenutku izvješćivanja bilo je opožareno oko 300 ha borove šume, a požar je i dalje bio aktivan.¹²⁶ Među većim požarima u kasnijem razdoblju izdvajaju se i požari u Vučipolju 2025. godine, gdje je zahvaćeno oko 5 ha borovine i ugrožene su vikendice, te u Vraniću 2026. godine, gdje je opožareno oko 15 ha hrastove šume, trave i niskog raslinja.¹²⁷

Analiza vrste zahvaćene šumske vegetacije pokazuje da je u pojedinačnim zapisima najčešće evidentirano izgaranje hrastove šume, često zajedno s travom i niskim raslinjem. Slijedi borova šuma, dok se grabova i bukova šuma pojavljuju znatno rjeđe. Iako je hrastova šuma češće zahvaćena pojedinačnim požarima, najveći i operativno najzahtjevniji požari u promatranom razdoblju često su zahvaćali upravo borove sastojine, posebno na području Tribistova/Oštrca i Blidinje.¹²⁸

Za većinu pojedinačnih požara u dostupnim izvješćima uzrok nije naveden. Međutim, ljudski faktor i dalje predstavlja jedan od najvažnijih uzroka nastanka požara, osobito tijekom proljetnog razdoblja kada su požari povezani s radovima na poljoprivrednim površinama i paljenjem vegetacije. Ljetni požari, iako nisu nužno učestaliji, zbog visokih temperatura, dugotrajnih sušnih razdoblja, isušene

¹²⁰ Šuma plan d.o.o. (2023). Šumsko–gospodarska osnova za državne šume, Šumsko–gospodarsko područje „Posuško“ (2023–2032).

¹²¹ Izvješće o radu Općinskog načelnika Općine Posušje za 2021. godinu, Službeni glasnik Općine Posušje, br. 02/22.

¹²² Izvješće o radu Općinskog načelnika Općine Posušje za 2023. godinu, Službeni glasnik Općine Posušje, br. 03/24.

¹²³ Izvješće o radu Općinskog načelnika Općine Posušje za 2025. godinu, Službeni glasnik Općine Posušje, br. 02/26.

¹²⁴ Federalna uprava civilne zaštite, Sažeci redovnih izvješća o stanju prirodnih i drugih nesreća na području FBiH, zapisi za područje Općine Posušje, 2021.–2026. (dostupno na: <https://fuc.gov.ba/category/izvjestaji/>)

¹²⁵ Ibid.

¹²⁶ Ibid.

¹²⁷ Ibid.

¹²⁸ Ibid.

vegetacije i vjetra mogu imati znatno veće posljedice. Istodobno, pojedini požari prirodnog su podrijetla, što potvrđuje požar na Oštrcu 2024. godine, za koji je kao uzrok evidentiran udar groma.

Za razliku od ranijeg razdoblja, kada nije postojalo redovito i sustavno praćenje šumskih požara, danas se na području općine vodi evidencija o požarima. Evidenciju vodi **Profesionalna vatrogasna postrojba (PVP) Posušje**, koja djeluje na općinskoj razini, u okviru Službe za civilnu zaštitu i gospodarstvo Općine Posušje. Podaci o intervencijama i požarima evidentiraju se na općinskoj razini, a informacije se dostavljaju Upravi civilne zaštite ŽZH, odnosno Županijskom operativnom centru, koji ih obrađuje i objedinjuje kroz redovita izvješća. PVP Posušje djeluje u stalnoj koordinaciji sa Službom civilne zaštite, nadležnim šumarskim službama i drugim raspoloživim snagama.

Sustav zaštite i odgovora na šumske požare organiziran je kroz suradnju PVP Posušje, Službe civilne zaštite, nadležnih šumarskih službi i dobrovoljnih vatrogasnih društava (DVD) Rakitno i Posušje. U razdobljima povećane opasnosti od požara uspostavlja se motrilačko-dojavna služba na području Oštrc–Tribistovo, gdje je zbog velike zastupljenosti borovih kultura povećan rizik od nastanka i širenja požara. U slučaju razvoja požara većih razmjera aktiviraju se dodatni djelatnici šumarije i druga raspoloživa sredstva, uz koordinaciju s nadležnim općinskim službama¹²⁹.

Važeća ŠGO dodatno precizira da se motrilačko-dojavna služba na području Oštrc–Tribistovo uspostavlja u odjelu 117 GJ „Posušje“, na nadmorskoj visini od 1.142 m, upravo zbog velike površine borovih kultura. Motrilačka služba raspolaže osnovnom opremom za dojavu i početno djelovanje, dok je u slučaju razvoja požara većih razmjera predviđeno aktiviranje dodatnih djelatnika šumarije i interventne skupine u koordinaciji s nadležnim službama¹³⁰.

PVP Posušje raspolaže suvremenom opremom za nadzor i odgovor na požare, uključujući videozid i dronove za praćenje terena, dok se oprema i vozila kontinuirano obnavljaju. Ulaganja u opremanje PVP-a provodi Općina Posušje, uključujući nabavu vozila i druge opreme, dok su videozid, dronovi i dio specijalizirane opreme nabavljeni i kroz projekte koje provodi Općina. Međutim, ograničenje predstavlja broj raspoloživih vatrogasaca, s obzirom na to da PVP Posušje trenutno ima 10 vatrogasaca, što može predstavljati problem u slučaju većih ili istovremenih požara na više lokacija, posebno imajući u vidu veliku površinu općine i zahtjevan šumski teren. U intervencijama značajnu podršku pružaju dobrovoljna vatrogasna društva i druge raspoložive službe.

Dostupnost šumskih područja za potrebe gospodarenja i protupožarne zaštite postupno je poboljšavana. Prema ŠGO, na području GJ „Posušje“ evidentirano je ukupno 356,3 km cesta koje otvaraju šumske površine, od čega 77,5 km asfaltnih i 278,7 km makadamskih cesta. Za potrebe utvrđivanja otvorenosti šuma iz ukupne cestovne mreže izdvojeno je 222,7 km putova koji otvaraju produktivne šume i šumsko zemljište, koje u ovom slučaju obuhvaćaju sve prethodno identificirane kategorije osim neproduktivnih površina. Na temelju navedenog, ukupna otvorenost šuma i šumskog zemljišta povećana je s 7,7 m/ha u prethodnom uređajnom razdoblju na 10,1 m/ha u 2022. godini. Unatoč tome, pristupačnost pojedinih udaljenih i reljefno zahtjevnih područja i dalje predstavlja ograničenje, posebno kod intervencija na šumskim požarima. Za dodatno unaprjeđenje protupožarne zaštite važećom ŠGO planirana je izgradnja ukupno **6,99 km protupožarnih putova** na području GJ „Posušje“. Ovi putovi imaju značajnu preventivnu i operativnu funkciju jer omogućavaju lakši pristup ugroženim područjima, brže reagiranje vatrogasnih i šumarskih službi te učinkovitije provođenje aktivnosti zaštite i gašenja požara¹³¹.

¹²⁹ Strategija ruralnog razvoja Općine Posušje 2023–2027.

¹³⁰ Šuma plan d.o.o. (2023). Šumsko-gospodarska osnova za državne šume, Šumsko-gospodarsko područje „Posuško“ (2023–2032).

¹³¹ Šuma plan d.o.o. (2023). Šumsko-gospodarska osnova za državne šume, Šumsko-gospodarsko područje „Posuško“ (2023–2032).

6.5.5 Antropogeni utjecaji na šume i šumsko zemljište

Pored šumskih požara, koji su prema dostupnim podacima često povezani s ljudskim faktorom, na području općine Posušje identificirani su i drugi antropogeni pritisci na šume i šumsko zemljište, uključujući eksploataciju boksitne rude, izvođenje šumskih radova, bespravne sječe i uzurpaciju šumskog zemljišta. Eksploatacija boksitne rude može dovesti do ubrzane erozije i degradacije šumskog tla, čime se narušavaju uvjeti za razvoj i obnovu šumske vegetacije. Oštećenja stabala i pomlatka javljaju se i tijekom sječe, privlačenja drveta te izgradnje šumskih vlaka¹³².

Problem bespravne sječe također je prisutan na području općine Posušje, iako je, prema informacijama Radne skupine, ovaj trend tijekom posljednjih deset godina smanjen. Budući da se provodi izvan planiranog sustava gospodarenja, bespravna sječa može dovesti do prekomjernih zahvata na pojedinim dijelovima šume, smanjenja drvne zalihe i degradacije šumskog fonda. Posljedice takvih zahvata mogu se očitovati kroz narušavanje strukture i prirodne obnove šumskih sastojina. Navedene pritiske potvrđuje i važeća ŠGO, koja kao dodatni problem, koji ranije nije bio posebno izdvojen, navodi bespravnu izgradnju lokalnih putova i vikend-objekata u šumi i na šumskom zemljištu, koja je ocijenjena kao izražena pojava.¹³³

Praćenje bespravnih sječa i drugih oblika nezakonitog korištenja šuma dodatno otežava, kako je ranije navedeno, složeno razgraničenje državnih i privatnih šumskih posjeda na terenu. Takvo stanje dodatno otežava utvrđivanje i nadzor nad slučajevima uzurpacije šumskog zemljišta, odnosno njegovog neovlaštenog zauzimanja i korištenja.

Opisani antropogeni pritisci mogu dovesti do degradacije šumskog tla, oštećenja vegetacije, narušavanja strukture i obnove šumskih sastojina te, posljedično, narušavanja stanja i općekorisnih funkcija šuma i šumskog zemljišta.

6.5.6 Upravljanje lovnom divljači i ribljim fondom na području Općine

Na području Općine Posušje nalaze se tri lovišta: „Oštrc“, „Zečijak“ i „Kobilić“. Lovište „Oštrc“ je brdsko-planinsko lovište površine oko 11.100 ha, kojim upravlja **Lovačko društvo „Radovanj“ Posušje**. Lovište „Zečijak“ obuhvaća područje Rakitna i njime upravlja **Lovačko društvo „Jarebinjak“ Rakitno**, dok lovište „Kobilić“ obuhvaća područja Vira, Zagorja, Zavelima i Podbile, a njime upravlja **Lovačka udruga „Milan Mikulić–Bikan“ Vir**. Navedena lovačka društva, kao korisnici lovišta, provode aktivnosti vezane za zaštitu i očuvanje divljači te su dužna osigurati lovočuvarsku službu u lovištima kojima upravljaju.

Kroz sastanke s Općinom, predstavnici lovačkih društava istaknuli su krivolov kao jedan od značajnijih problema, posebno na području PP Blidinje. Kao dodatni izazov izdvojena su financijska ograničenja u radu lovočuvarske službe. Za učinkovitije suzbijanje krivolova potrebno je ojačati koordinaciju lovačkih društava s nadležnim lokalnim i županijskim tijelima. Iako Općina nije nadležna za rad lovačkih društava, izrazila je spremnost pružiti financijsku i logističku potporu u skladu sa svojim mogućnostima.¹³⁴

Pored aktivnosti nadzora i zaštite lovišta, pojedina lovačka društva provode i mjere usmjerene na očuvanje i obnovu populacija divljači. Tako je Lovačka udruga „Milan Mikulić–Bikan“ Vir tijekom više godina provodila unošenje poljske jarebice u lovište, pri čemu je, prema navodima Udruge,

¹³² Šumska vlaka – trasa koja služi za izvlačenje posječenog drveta iz šume.

¹³³ Napomena: Problem bespravne gradnje već je razmotren u sekciji **Error! Reference source not found. Error! Reference source not found.**, gdje će LEAP-om biti definirana odgovarajuća mjera. Budući da je ista mjera primjenjiva i na šume i šumsko zemljište, ovaj se problem u ovom poglavlju neće zasebno razmatrati.

¹³⁴ Dostupno na: <https://www.posusje.info/odrzan-sastanak-s-predstavnicima-lovackih-drustava-s-podrucja-opcine-posusje/?utm>

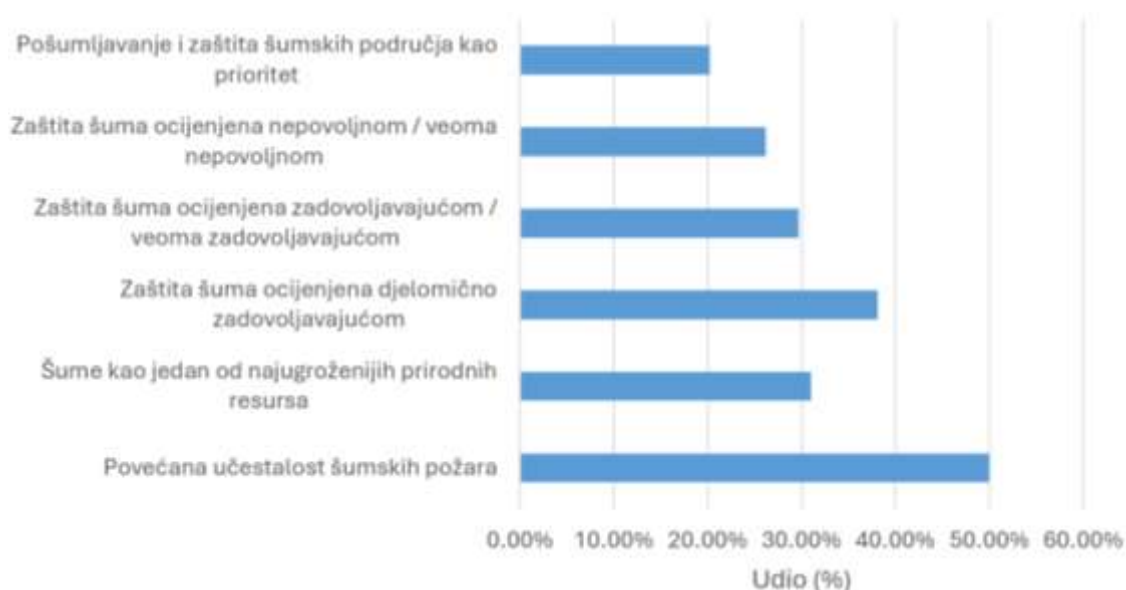
zabilježen oporavak njezine brojnosti. U istom lovištu provođeno je i unošenje zečeva radi osvježavanja postojeće populacije.¹³⁵

Na području Općine djeluje i **Športsko ribolovno društvo „Braco Vidić“ Posušje**, čije su aktivnosti posebno vezane uz akumulaciju Tribistovo. U okviru svojih aktivnosti Društvo sudjeluje u zaštiti i očuvanju ribljeg fonda i ribolovnih voda, nadzoru ribolovnih aktivnosti te očuvanju okoliša vodnih staništa.

U 2025. godini Društvo je organiziralo ekološku akciju čišćenja i pregleda korita akumulacije Tribistovo u suradnji s ronionicima Ronilačkog kluba Mostar. Tijekom provedene akcije ronionci, prema objavljenim informacijama, nisu zatekli otpad u jezeru.¹³⁶ Društvo sudjeluje i u drugim aktivnostima usmjerenim na očuvanje okoliša akumulacije, uključujući akcije čišćenja povodom Svjetskog dana voda održane 2026. godine i aktivnosti podizanja svijesti o značaju zaštite voda.¹³⁷

6.5.7 Percepcija građana o stanju šuma i šumskog zemljišta

Prema ocjeni Radne skupine, stanje u području šuma i šumskih resursa uglavnom karakteriziraju problemi srednje razine značajnosti, pri čemu se kao izraženiji problem izdvajaju šumski požari. Rezultati ankete među građanima pokazuju sličnu sliku, s obzirom na to da građani prepoznaju ugroženost šuma i potrebu za njihovom zaštitom, posebno u odnosu na šumske požare, pošumljavanje i zaštitu šumskih područja.

Slika 27: Odabrani rezultati ankete o percepciji građana u području zaštite šuma i šumskog zemljišta

Ukupno 26 od 84 ispitanika izdvojilo je šume kao jedan od najugroženijih prirodnih resursa, dok su 42 ispitanika navela povećanu učestalost šumskih požara kao jednu od uočenih posljedica promjena vremenskih i klimatskih uvjeta tijekom posljednjih 5–10 godina. Stanje zaštite šuma i šumskog zemljišta 29,7 % ispitanika ocijenilo je kao zadovoljavajuće ili veoma zadovoljavajuće, 38,1 % kao djelomično zadovoljavajuće, dok ga je 26,2 % ocijenilo kao nepovoljno ili veoma nepovoljno.

¹³⁵ Lovački savez Herceg Bosne, Hoop!, br. 144, lipanj–kolovoz 2024.

¹³⁶ Dostupno na: <https://posusje.net/prva-ekoloska-akcija-na-jezeru-tribistovo/?utm>

¹³⁷ Dostupno na: <https://posusje.net/planinari-i-ribolovci-usponom-na-ruzicki-potok-i-ciscenjem-oko-tribistova-obiljezili-svjetski-dan-voda/?utm>

Nadalje, 17 ispitanika pošumljavanje i zaštitu šumskih područja izdvojilo je među prioritetnim mjerama za unapređenje stanja okoliša u narednom razdoblju.

6.5.8 Ocjena stanja u području zaštite šuma i šumskog zemljišta

Sa aspekta ocjene stanja u području zaštite šuma i šumskog zemljišta može se zaključiti da ga karakterizira nekoliko međusobno povezanih izazova.

Za šume i šumsko zemljište u privatnom vlasništvu ne postoji cjelovita i ažurirana evidencija o njihovoj površini i vlasničkim odnosima, niti su dostupni detaljni podaci o njihovoj strukturi, kvaliteti, stupnju degradiranosti te površinama pogodnim za pošumljavanje i obnovu šumskih sastojina. Prostorna isprepletenost državnih i privatnih šumskih posjeda dodatno otežava njihovo razgraničenje, zbog čega granice između njih nisu svugdje jasno uspostavljene na terenu.

Pored navedenih ograničenja, šume i šumsko zemljište također su izloženi antropogenim pritiscima povezanim s eksploatacijom boksita, izvođenjem šumskih radova, bespravnim sječama, nekontroliranim kretanjem mehanizacije i uzurpacijom šumskog zemljišta. Ovi pritisci mogu dovesti do degradacije šumskog tla, smanjenja drvene zalihe, narušavanja strukture i obnove šumskih sastojina te općekorisnih funkcija šuma. Praćenje bespravnih sječa i drugih oblika nezakonitog korištenja šuma dodatno otežava i složeno razgraničenje državnih i privatnih šumskih posjeda na terenu.

Jedan od izraženijih izazova predstavljaju i šumski požari. Prema raspoloživim podacima, šume i šumska zemljišta na području općine izloženi su velikoj i vrlo velikoj opasnosti od požara. Nadalje, noviji službeni podaci potvrđuju i učestalu pojavu požara. Iako su u odnosu na prethodno plansko razdoblje unaprijeđeni evidencija požara, koordinacija nadležnih službi i raspoloživa oprema, ograničenje i dalje predstavljaju nedovoljan broj raspoloživih vatrogasaca, velika površina općine i otežana pristupačnost pojedinih šumskih područja. Ocjena Radne skupine, kao i rezultati ankete građana, dodatno ukazuju na potrebu za jačanjem kapaciteta za odgovor na šumske požare.

Dodatno ograničenje za gospodarenje šumama predstavljaju minski sumnjive površine, koje obuhvaćaju 373,08 ha šuma i šumskog zemljišta i uglavnom se nalaze u rubnim, teško pristupačnim dijelovima općine prema Jablanici i Mostaru. Njihova prisutnost ograničava siguran pristup šumskim površinama, provođenje mjera gospodarenja, zaštite i nadzora te korištenje dijela šumskih resursa. Iako zbog udaljenosti od naseljenih područja ove površine ranije nisu bile prepoznate kao prioritet za deminiranje, njihovo postupno uključivanje u prioritete deminiranja potrebno je radi stvaranja sigurnih uvjeta za održivo gospodarenje šumama i vraćanja ovih površina u sigurnu uporabu.

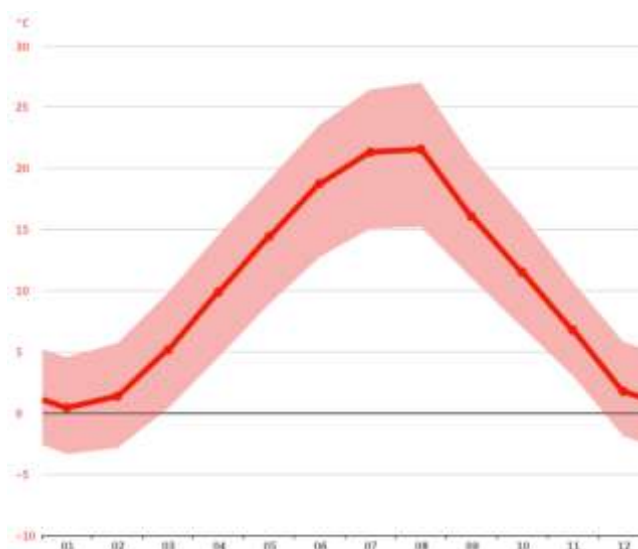
Konačno, kao poseban pritisak na lovnu divljač identificiran je i krivolov, koji su predstavnici lovačkih društava prepoznali kao jedan od značajnijih problema, posebno na području PP Blidinje. Njegovo suzbijanje dodatno otežavaju financijska ograničenja lovačkih društava povezana s radom lovočuvarske službe te potreba za koordiniranim djelovanjem lovačkih društava i nadležnih institucija.

6.6 Klimatske promjene

6.6.1 Klimatski rizici

Klimatske promjene predstavljaju sve značajniji izazov za općinu Posušje zbog osjetljivosti vodnih resursa, poljoprivrede, šuma i prirodnih ekosustava na suše, visoke temperature, požare, obilne oborine i olujne vjetrove. Zbog toga je potrebno sagledati klimatske rizike kojima je područje općine izloženo, kao i postojeće kapacitete i potrebe za prilagođavanje njihovim sadašnjim i budućim posljedicama. Procjena ugroženosti općine kao relevantne opasnosti već prepoznaje suše, veće ljetne požare, poplave uzrokovane obilnim oborinama i olujne vjetrove¹³⁸.

Klimatski profil Posušja pokazuje izražene sezonske razlike, s najnižim temperaturama tijekom zimskih mjeseci i najvišim temperaturama u srpnju i kolovozu. Oborine su prisutne tijekom cijele godine, ali su manje tijekom ljetnih mjeseci, kada su istodobno temperature i potrebe za vodom najveće. Takav raspored temperature i oborina pogoduje pojavi ljetnih suša, smanjenju raspoložive vlage u zemljištu i povećanju opasnosti od požara otvorenog prostora¹³⁹.

Slika 28: Prosječne mjesečne temperature te prosječne minimalne i maksimalne temperature zraka na području Posušja

Kod oborina nije utvrđeno jednako izraženo smanjenje ukupnih godišnjih količina. Dugoročne analize pokazuju stagnaciju ili blagi porast godišnjih suma, ali uz sve izraženije promjene njihove sezonske raspodjele¹⁴⁰.

Prema Planu prilagodbe klimatskim promjenama BiH¹⁴¹, u razdoblju 1961.–2018. godine srednja godišnja temperatura pokazivala je kontinuiran rast na cijeloj teritoriji države. Porast srednje godišnje temperature kretao se između 0,4 i 1,2 °C, dok je tijekom vegetacijskog razdoblja, od travnja do rujna, dosegao do 1,4 °C. Istodobno je povećan broj toplih dana, dok je broj hladnih dana smanjen.

U pogledu oborina, promjene nisu jednake tijekom cijele godine. Nacionalne klimatske projekcije ukazuju na mogućnost izraženijeg smanjenja oborina tijekom ljeta, posebno na jugu BiH. Prema

¹³⁸ Procjena ugroženosti područja Općine Posušje od prirodnih i drugih nesreća, 2024.

¹³⁹ <https://hr.climate-data.org/europa/bosna-i-hercegovina/posusje/posusje-59667/>

¹⁴⁰ Plan prilagodbe klimatskim promjenama Bosne i Hercegovine, 2021

¹⁴¹ Ibid.

scenariju visokih emisija RCP8.5, prosječna temperatura u BiH mogla bi do 2035. godine porasti za 0,5 do 1,5 °C u odnosu na razdoblje 1986.–2005., dok bi u razdoblju 2036.–2065. povećanje moglo iznositi između 1,5 i 3 °C. Prema istom scenariju, do kraja stoljeća na jugu zemlje moguće je smanjenje ljetnih oborina za više od 30%. Ove projekcije ne predstavljaju preciznu prognozu za Posušje, ali ukazuju na mogući budući smjer promjena na širem području Hercegovine.

Suše i nedostatak vode

Suša predstavlja jedan od najznačajnijih klimatskih rizika za područje općine Posušje. Procjena ugroženosti¹⁴² navodi da suša pogađa područje općine i nanosi štete ratarskim i voćarskim kulturama. Osjetljivost na sušu dodatno povećavaju krške karakteristike prostora, nepostojanje stalnih površinskih tokova i ovisnost sustava javne vodoopskrbe od akumulacije Tribistovo.

Dugotrajna razdoblja bez oborina, praćena visokim temperaturama i povećanim isparavanjem, mogu dovesti do smanjenja vlažnosti zemljišta, povećanja potreba za navodnjavanjem i većeg pritiska na sustav vodoopskrbe. Posebno mogu biti pogođeni ratarske i voćarske kulture, travnjaci, stočarska proizvodnja, šumska vegetacija te naselja i turistički objekti koji nemaju pouzdano riješenu opskrbu vodom.

Šumski požari

Požari otvorenog prostora predstavljaju izražen rizik za šumska, travnata i druga prirodna područja općine¹⁴³. Visoke temperature, dulja sušna razdoblja i smanjena vlažnost vegetacije povećavaju mogućnost nastanka i širenja požara. Dodatnu opasnost predstavljaju jaki vjetrovi, koji mogu ubrzati isušivanje vegetacije, utjecati na smjer i brzinu širenja požara te otežati vatrogasne intervencije. Požari mogu ugroziti šume i bioraznolikost, poljoprivredno zemljište, naselja, infrastrukturu te prirodne i turističke vrijednosti područja. Više informacija o šumskim požarima prikazano je u sekciji 6.5.4 *Šumski požari*.

Intenzivne oborine i bujične poplave

Pored suša, rizik predstavljaju kratkotrajne i intenzivne oborine. Procjena ugroženosti navodi da nagle i obilne kiše povremeno izazivaju poplave na području općine. Kao osjetljivija područja izdvajaju se Donja Rastovača i Broćanac te naselja i površine uz korita Topale, Ričine, Ričine u Viru i Sutine. Zbog kraškog reljefa i ograničenih kapaciteta pojedinih prirodnih i izgrađenih sustava odvodnje, velike količine oborina u kratkom razdoblju mogu izazvati naglo površinsko oticanje, lokalna plavljenja i eroziju zemljišta. Posljedice se mogu odraziti na stambene i gospodarske objekte, poljoprivredno zemljište, lokalne ceste, propuste i sustave odvodnje oborinskih voda. Rizik se može dodatno povećati na lokacijama na kojima su prirodni pravci oticanja suženi ili prekinuti izgradnjom objekata, cesta i nasipa ili na kojima postojeći propusti nisu odgovarajuće održavani ili dimenzionirani.

Olujni vjetrovi, nevrijeme i grad

Olujni vjetrovi, nevrijeme i pojava grada također su prepoznati u lokalnim dokumentima kao opasnosti za područje općine Posušje. Ovi događaji mogu prouzrokovati štete na poljoprivrednim kulturama, objektima, elektroenergetskoj i telekomunikacijskoj infrastrukturi, drveću, cestovnoj signalizaciji i vozilima. Posebno su osjetljivi voćnjaci i druge poljoprivredne kulture, kao i objekti i infrastruktura izloženi jakim udarima vjetrova. U kombinaciji s požarima, jaki vjetrovi mogu ubrzati širenje vatre i otežati pristup ugroženim područjima.

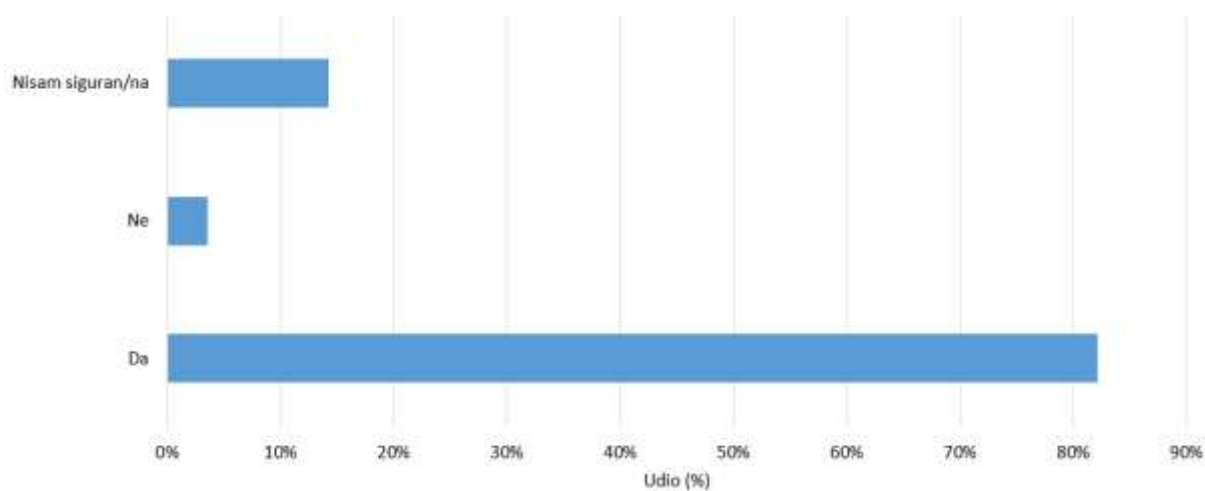
¹⁴² Procjena ugroženosti područja Općine Posušje od prirodnih i drugih nesreća, 2024.

¹⁴³ Ibid.

6.6.2 Percepcija građana o klimatskim promjenama i rizicima

Pored službenih dokumenata i klimatskih podataka, u okviru izrade LEAP-a analizirana je percepcija stanovništva o promjenama vremenskih i klimatskih uvjeta. U anketi su sudjelovala ukupno 84 ispitanika. Rezultati ankete ne predstavljaju meteorološko mjerenje, ali pružaju uvid u promjene koje građani neposredno primjećuju u svom životnom okruženju.

Na pitanje da li su tijekom posljednjih pet do deset godina primijetili promjene vremenskih i klimatskih uvjeta na području općine Posušje, 69 ispitanika ili 82,1% odgovorilo je potvrdno. Dvanaest ispitanika ili 14,3% nije bilo sigurno, dok su tri ispitanika ili 3,6% navela da nisu primijetila promjene.

Slika 29: Percepcija građana o promjenama vremenskih i klimatskih uslova

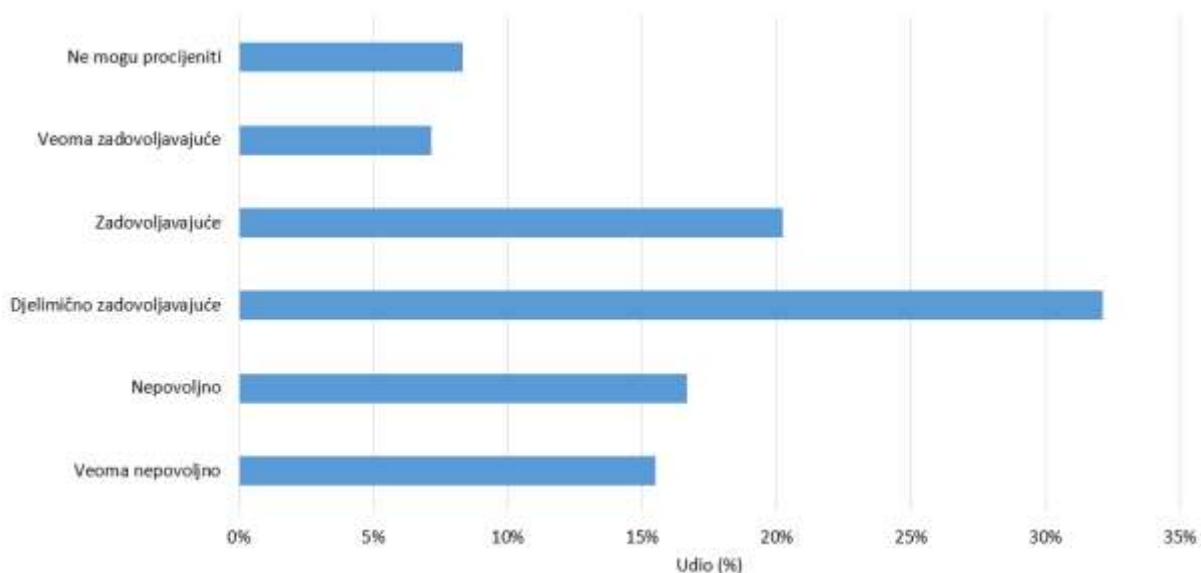
Ispitanici koji su uočili klimatske promjene najčešće su navodili duža sušna razdoblja, ekstremno visoke temperature, šumske požare i negativne utjecaje na poljoprivredu.

Tablica 28: Promjene vremenskih i klimatskih uvjeta koje su primijetili anketirani građani

UOČENA PROMJENA	BROJ ISPITANIKA	UDIO U UKUPNOM BROJU ISPITANIKA (%)
Duža sušna razdoblja	54	64,3
Ekstremno visoke temperature	52	61,9
Šumski požari	42	50,0
Negativni utjecaji na poljoprivredu	34	40,5
Nestašice vode	17	20,2
Olujni vjetrovi i nevrijeme	9	10,7
Intenzivne oborine i bujične poplave	7	8,3

Rezultati ankete u velikoj mjeri odgovaraju rizicima prepoznatim u lokalnoj Procjeni ugroženosti. Građani najčešće primjećuju suše, visoke temperature i požare, dok se kao povezane posljedice izdvajaju negativni utjecaji na poljoprivredu i nestašice vode. Manji broj ispitanika naveo je olujne vjetrove, intenzivne oborine i bujične poplave, ali i ovi događaji imaju značaj zbog mogućih šteta na objektima, infrastrukturi i poljoprivrednom zemljištu.

Kada je riječ o postojećoj razini zaštite od suša, požara, poplava i drugih klimatskih rizika, 27 ispitanika stanje je ocijenilo nepovoljnim ili veoma nepovoljnim. Jednak broj ispitanika stanje je ocijenio djelomično zadovoljavajućim, dok su 23 ispitanika ocijenila zadovoljavajućom ili veoma zadovoljavajućom. Sedam ispitanika nije moglo procijeniti postojeće stanje.

Slika 30: Ocjena zaštite od suša, požara, poplava i drugih klimatskih rizika

Rezultati ukazuju na podijeljene stavove građana o spremnosti lokalne zajednice za klimatske rizike. Iako dio ispitanika zaštitu ocjenjuje zadovoljavajućom, gotovo trećina smatra da je postojeće stanje nepovoljno. To potvrđuje potrebu za boljim informiranjem stanovništva, jačanjem preventivnih aktivnosti i jasnijim predstavljanjem nadležnosti, raspoloživih kapaciteta i postupanja u slučaju ekstremnih vremenskih događaja.

6.6.3 Postojeći okvir za prilagodbu klimatskim promjenama

Prilagodba klimatskim promjenama podrazumijeva prilagođavanje prirodnih i društvenih sustava klimatskim utjecajima radi smanjenja šteta i povećanja otpornosti stanovništva, infrastrukture, gospodarstva i prirodnih resursa. Osnovu lokalnog sustava upravljanja prirodnim i drugim nesrećama čine Procjena ugroženosti područja Općine Posušje, Program razvoja zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara za razdoblje 2024.–2028. i Plan zaštite i spašavanja iz 2024. godine.

Navedeni dokumenti obuhvaćaju procjenu opasnosti, planiranje postupanja, prikupljanje i razmjenu informacija, uzbunjivanje stanovništva te angažiranje nadležnih službi. Općina stoga raspolaže osnovnim institucionalnim i planskim okvirom za zaštitu i spašavanje, uključujući postojeće kapacitete civilne zaštite i vatrogastva. Međutim, dostavljena dokumentacija ne sadrži poseban lokalni plan prilagodbe klimatskim promjenama.

6.6.4 Ocjena stanja u području klimatskih promjena

Raspoloživi lokalni planski dokumenti i sektorski podaci potvrđuju izloženost područja općine sušama, požarima, intenzivnim oborinama, lokalnim i bujičnim poplavama te olujnim vjetrovima i gradu. Nacionalni klimatski trendovi i projekcije upućuju na mogućnost dodatnog povećanja tih rizika, ali ne predstavljaju detaljnu procjenu njihove buduće učestalosti i intenziteta za Posušje.

Rezultati ankete pokazuju da ispitanici najčešće primjećuju suše, visoke temperature i požare, pri čemu njihova opažanja dopunjuju, ali ne zamjenjuju meteorološke podatke i stručnu procjenu rizika.

Posebno je izražena osjetljivost vodoopskrbe i poljoprivrede na dulja sušna razdoblja, zbog krškog karaktera područja, oslanjanja na Tribistovo i povećanih potreba za vodom tijekom ljeta. Intenzivne oborine mogu ugroziti naselja i infrastrukturu na već prepoznatim osjetljivim lokacijama, dok visoke temperature, suha vegetacija i vjetar otežavaju zaštitu od požara. Toplinski valovi predstavljaju i rizik za zdravlje stanovništva, osobito ranjivih skupina, koji je potrebno obuhvatiti lokalnom procjenom ranjivosti.

Postojeći sustav zaštite i spašavanja pruža osnovu za upravljanje ovim opasnostima. U području požara već se vode evidencije i provode motrenje i intervencije, uz ograničenja raspoloživog osoblja i pristupa pojedinim područjima. Ključni nedostatak stoga nije odsutnost svih mehanizama zaštite, nego izostanak posebne lokalne procjene klimatske ranjivosti i plana prilagodbe te nedovoljno sustavno uključivanje klimatskih rizika u prostorno, infrastrukturno i razvojno planiranje. U području ublažavanja klimatskih promjena, sektorska analiza upućuje na izvore stakleničkih plinova povezane s korištenjem fosilnih goriva u prometu, grijanju i gospodarskim djelatnostima, potrošnjom električne energije te stočarstvom i gospodarenjem otpadom. Njihov lokalni doprinos nije kvantificiran, pa nije moguće pouzdano rangirati sektore ni odrediti ukupne emisije. Ti izvori i emisije ne smiju se izjednačavati s koncentracijama PM, NO₂ i drugih onečišćujućih tvari u zraku. Provedena energetska obnova javnih objekata predstavlja postojeću osnovu za smanjenje potrošnje energije; dodatne mogućnosti povezane su s učinkovitijim grijanjem, održivijom mobilnošću i korištenjem sunčeve energije i energije vjetra, uz zaštitu prostora i prirode. Planirani energetske projekti ne predstavljaju već ostvareno smanjenje emisija.

Prioritet je izrada lokalne procjene ranjivosti i plana prilagodbe, uz korištenje početnih nalaza u prostornom planiranju. Prilagodbu treba povezati s ulaganjima u vodoopskrbu, zaštitom od poplava i odgovorom na požare, a ublažavanje s učinkovitijim korištenjem energije, grijanjem i mobilnošću. Završne podloge potrebno je uključiti u odgovarajuće planske dopune i provedbu.

6.7 Buka

Zakon o zaštiti od buke ŽZH¹⁴⁴ uređuje dopuštene razine buke, mjere zaštite te način mjerenja i evidentiranja buke. Zakonom su propisane granične vrijednosti za dopuštene razine buke od vanjskih izvora u prostorijama, ovisno o namjeni prostora, kao i za dopuštene razine vanjske buke pri planiranju novih objekata ili izvora buke, ovisno o namjeni područja (zone) u kojem se planira novi objekt ili izvor buke. Za obje kategorije posebno su utvrđene granične vrijednosti za dnevno i noćno razdoblje. Zaštita od buke temelji se prvenstveno na sprječavanju njezina nastanka, odgovarajućem prostornom rasporedu izvora buke i prostora osjetljivih na buku, primjeni odgovarajuće zvučne izolacije, praćenju i kontroli razine buke te ograničavanju ili uklanjanju izvora koji uzrokuju prekoračenje dopuštenih vrijednosti. Zakon također propisuje izradu i periodično ažuriranje karata buke kao instrumenta za praćenje postojećeg stanja i planiranje budućih zahvata u prostoru. Za provođenje mjerenja buke propisani su zahtjevi u pogledu ovlaštenja, stručnog kadra i odgovarajuće mjerne opreme. Pored toga, *Zakon o građenju* ŽZH propisuje da građevine moraju biti projektirane i izgrađene na način da razina buke u građevini i njezinu okolišu ne prelazi dopuštene vrijednosti utvrđene navedenim propisima.

Na navedeni županijski zakonski okvir u području zaštite od buke nadovezuje se i *Zakon o javnom redu i miru* ŽZH¹⁴⁵, kojim je "preglasna glazba" definirana kao glazba koja prelazi razinu buke propisanu od strane nadležnog tijela. Ovim Zakonom puštanje glazbe iz ugostiteljskih objekata,

¹⁴⁴ Narodne novine ŽZH, br. 17/14

¹⁴⁵ Narodne novine ŽZH, br. 4/09

salona za zabavu, diskoklubova i drugih sličnih objekata iznad propisanih razina buke, kojim se uznemiravaju građani i narušava javni red i mir, predstavlja prekršaj. Međutim, ovo pitanje nije uređeno na općinskoj razini. Važeća *Odluka o komunalnom redu Općine Posušje*¹⁴⁶, ne sadrži odredbe kojima se uređuje zaštita od buke, uključujući pitanje preglasne glazbe i drugih izvora buke u okviru komunalnog reda.

U proteklom planskom razdoblju zaštita od buke na području općine Posušje provodila se prvenstveno kroz zahtjeve koji se primjenjuju prilikom planiranja i izgradnje novih objekata. Prema informacijama Radne skupine, prilikom odobravanja izgradnje novih objekata pitanje zaštite od buke uzima se u obzir u okviru projektne dokumentacije, ovisno o vrsti objekta. S druge strane, za ugostiteljske objekte potrebno je izraditi *Elaborat o zaštiti od buke*. U sklopu *Elaborata* provode se kontrolna mjerenja buke te se, ovisno o utvrđenom stanju i rezultatima mjerenja, definiraju odgovarajuće tehničke mjere zaštite od buke. Prije početka rada novih ugostiteljskih objekata, prema potrebi, ugrađuje se elektronički ograničivač razine buke, odnosno limiter, na uređaje za reprodukciju glazbe.

U pogledu praćenja razine buke, prema informacijama prikupljenim od Radne skupine, na području općine Posušje tijekom proteklog planskog razdoblja nisu provedena mjerenja razine buke na lokacijama izloženim značajnijim izvorima buke, uključujući promet na magistralnim cestama i teretna vozila, proizvodne pogone, kamenolome i eksploatacijska područja te urbanizirana područja s većom koncentracijom potencijalnih izvora buke. Stoga nije moguće utvrditi jesu li tijekom promatranog razdoblja na pojedinim lokacijama zabilježena prekoračenja dopuštenih razina buke niti dati pouzdanu ocjenu stanja.

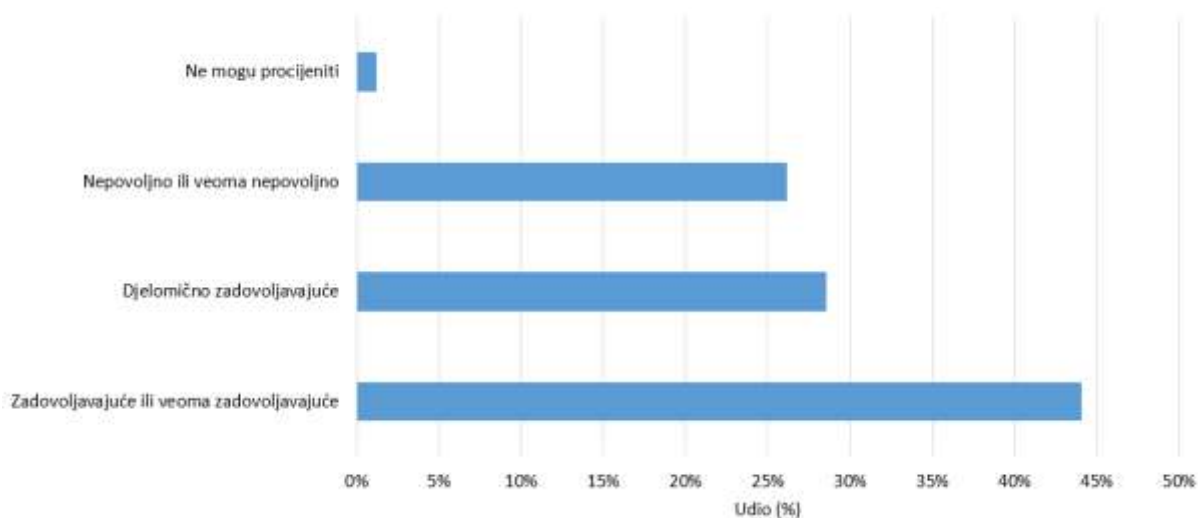
Jedan od zakonski propisanih instrumenata za sustavno praćenje i upravljanje bukom jeste karta buke. Prema *Zakonu o zaštiti od buke ŽZH* (član 8.), početna karta buke na županijskoj i općinskoj razini, u okviru prostorno-planske dokumentacije, treba biti izrađena u roku od tri godine od izrade karte buke FBiH. Međutim, karta buke na razini FBiH još nije izrađena, a takva karta ne postoji ni za područje ŽZH ni općine Posušje. Stoga trenutačno na razini općine ne postoji sveobuhvatna prostorna podloga na temelju koje bi se mogla identificirati područja povećanog opterećenja bukom i pratiti promjene tijekom vremena.

6.7.1 Percepcija građana o buci

Prema ocjeni Radne skupine, buka na području općine Posušje predstavlja problem srednje razine značajnosti, s umjerenim utjecajem na okoliš i kvalitetu života.

Nadalje, rezultati ankete među građanima pokazuju sličnu sliku. Ukupno 44,0 % ispitanika stanje buke u naseljenim područjima ocijenilo je kao zadovoljavajuće ili veoma zadovoljavajuće, 28,6 % kao djelomično zadovoljavajuće, dok ga je 26,2 % ocijenilo kao nepovoljno ili veoma nepovoljno. U pitanju o najvećim okolišnim problemima, pet ispitanika navelo je buku kao jedan od problema. Jedan od komentara posebno se odnosi na izraženu buku u centru grada Posušja tijekom noćnog razdoblja, povezanu s radom ugostiteljskih objekata i glasnom glazbom, koja prema navodima ispitanika negativno utječe na odmor i kvalitetu života stanovnika. Iako rezultati ankete predstavljaju subjektivnu percepciju stanovništva i sami po sebi ne potvrđuju prekoračenje zakonski dopuštenih razina buke, ukazuju na potrebu za dodatnom pozornošću i sustavnijim praćenjem buke u urbaniziranom području Posušja, osobito na lokacijama s većom koncentracijom potencijalnih izvora buke.

¹⁴⁶ Službeni glasnik Općine Posušje, br. 8/05

Slika 31: Ocjena stanja utjecaja buke na okoliš i društvo u Općini Posušje

6.7.2 Ocjena stanja u području zaštite od buke

Na temelju navedenog, može se zaključiti da su tijekom planskog razdoblja 2016.–2026. određeni preventivni mehanizmi zaštite od buke primjenjivani kroz postupke projektiranja i odobravanja novih objekata, kao i puštanja u rad ugostiteljskih objekata. Prethodnim Akcijskim planom bilo je predviđeno provođenje najmanje jednog mjerenja buke na tri reprezentativne lokacije, poput područja uz magistralnu cestu, veće proizvodne pogone i rudnički kop u blizini naselja, radi utvrđivanja početnog stanja opterećenja bukom na području općine. Navedena mjera tijekom planskog razdoblja nije provedena. Izostanak mjerenja i nepostojanje karte buke ograničavaju mogućnost cjelovite procjene stanja i identifikacije područja u kojima eventualno dolazi do prekoračenja dopuštenih razina buke. Ocjena radne skupine, kao i primjedbe stanovništva, posebice one koje se odnose na urbanizirani dio Posušja, dodatno ukazuju na opravdanost sustavnijeg praćenja buke u sljedećem planskom razdoblju, zbog čega će se navedena mjera u prilagođenom obliku ponovno predložiti u novom AP-u. U početnoj fazi potrebno je provoditi ciljana mjerenja na reprezentativnim lokacijama izloženim značajnijim izvorima buke, kako bi se osigurali početni podaci o stanju i identificirala područja koja zahtijevaju dodatnu pozornost. Rezultati ovih mjerenja mogu poslužiti kao jedna od podloga za buduću izradu karte buke. Nakon izrade karte buke FBiH potrebno je, u skladu sa *Zakonom o zaštiti od buke ŽZH*, pristupiti izradi karte buke za područje općine Posušje i njezinu uključivanju u prostorno-plansku dokumentaciju. Izrađena karta buke omogućit će grafički prikaz postojećih i planiranih razina buke te predstavljati osnovu za njihovo predviđanje, bilježenje i praćenje, kao i za kvalitetnije planiranje namjene prostora i budućih zahvata.

Nadalje, važeća *Odluka o komunalnom redu Općine Posušje* ne sadrži jasne odredbe kojima bi se uredilo pitanje preglasne glazbe u urbanom području. U sljedećem planskom razdoblju potrebno je stoga ažurirati *Odluku* i uskladiti je s *Zakonom o zaštiti od buke ŽZH* i *Zakonom o javnom redu i miru ŽZH*, uključujući odredbe o dopuštenim razinama buke u dnevnom i noćnom razdoblju, obvezama vezanim za sprječavanje prekomjerne buke te odgovarajućim kaznenim odredbama.

7 OKOLIŠNI PROBLEMI I PRIORITETI

Na temelju provedene analize postojećeg stanja utvrđeni su ključni okolišni problemi na području općine Posušje. Identifikacija i stručna procjena problema temeljile su se na rezultatima sektorskih analiza prikazanih u prethodnim poglavljima, uključujući raspoložive podatke o stanju okoliša, utvrđene pritiske i pokretače te njihove utjecaje na okoliš i kvalitetu života stanovništva.

Prioritetnost identificiranih problema ocijenili su članovi Radne skupine primjenom sustava bodovanja od 1 do 5. Svrha ocjenjivanja bila je u određivanje prioriteta uključiti lokalna znanja i iskustva te procjenu značaja pojedinih problema iz perspektive lokalne zajednice. Za svaki ocijenjeni problem izračunata je prosječna ocjena na temelju pojedinačnih bodova članova Radne skupine, koja je poslužila kao osnova za njegovo razvrstavanje prema razini prioriteta. Na taj su način pri utvrđivanju okolišnih prioriteta objedinjeni rezultati stručne analize postojećeg stanja i participativne procjene Radne skupine.

Pojedini problemi identificirani su ili dodatno precizirani tijekom naknadne dorade sektorskih analiza te nisu bili obuhvaćeni izvornim postupkom bodovanja Radne skupine. Za takve je probleme razina prioriteta određena stručnom procjenom na temelju nalaza analize postojećeg stanja, uz njihovo posebno označavanje u pregledu problema. U skladu s rezultatima provedenog postupka, okolišni problemi razvrstani su u tri prioritetne kategorije, a rezultati su prikazani u nastavku.

Tablica 29: Ljestvica za određivanje razine prioritetnosti okolišnih problema

OCJENA	RAZINA PRIORITETNOSTI
4,0 – 5,0	Visoka – problem ima značajan negativan utjecaj na okoliš i kvalitetu života. Njegovo rješavanje zahtijeva hitnu i neodgodivu reakciju kako bi se spriječile dugoročne štetne posljedice.
2,5 – 3,9	Srednja – problem ima umjeren utjecaj na okoliš i kvalitetu života. Njegovo je rješavanje važno, ali se može provoditi u kombinaciji s drugim mjerama i kroz srednjoročne aktivnosti.
1,0 – 2,4	Niska – problem ima ograničen ili zanemariv utjecaj na okoliš i kvalitetu života. Njegovo rješavanje nije hitno i može se planirati kao dio dugoročnih ili manje intenzivnih mjera.

Tablica 30: Procjena razine prioritetnosti identificiranih okolišnih problema

R.BR.	PROBLEM	PRITISCI I POKRETAČI	OCJENA	RAZINA PRIORITETNOSTI
1. ZRAK				
1.1	Nedostatak sustavnog praćenja kvalitete zraka i lokalnih mjerenja	—	2,9	Srednja
1.2	Postojanje lokalnih izvora emisija onečišćujućih tvari u zrak, uz nedostatak podataka o njihovom stvarnom doprinosu kvaliteti zraka	Cestovni promet, ograničena dostupnost javnog prijevoza i posljedična ovisnost o osobnim vozilima / Izgaranje goriva u individualnim ložištima i drugim manjim izvorima / Proizvodne i prerađivačke djelatnosti / Eksploatacija i prerada mineralnih sirovina te građevinske aktivnosti,	2,7	Srednja

R.BR.	PROBLEM	PRITISCI I POKRETAČI	OCJENA	RAZINA PRIORITETNOSTI
		<i>uključujući stvaranje i širenje prašine.</i>		
2. VODNI RESURSI				
2.1	Nedovoljno razvijen i nepotpuno funkcionalan kanalizacijski sustav, uz nepostojanje središnjeg uređaja za pročišćavanje otpadnih voda.	<i>Visoki financijski zahtjevi izgradnje kanalizacijske infrastrukture i ovisnost o vanjskim izvorima financiranja / Daljnje širenje urbanih i prigradskih područja i povećanje potreba za razvojem sustava odvodnje.</i>	4,9	Visoka
2.2	Dominantno korištenje individualnih septičkih jama u područjima bez kanalizacijske mreže, uz visok rizik onečišćenja podzemnih voda zbog krškog terena i evidentiranih pojedinačnih slučajeva izlivanja i nepropisnog pražnjenja.	<i>Nedovoljno razvijen i nefunkcionalan kanalizacijski sustav / Širenje naselja i turističkih objekata / Izlivanje i nepropisno pražnjenje sadržaja septičkih jama / Odlaganje sadržaja septičkih jama na postojeće odlagalište / Visoka propusnost krškog terena.</i>	4,3	Visoka
2.3	Nedostatak objedinjenog i redovito ažuriranog lokalnog pregleda raspoloživih podataka o stanju površinskih i podzemnih voda.	—	3,7	Srednja
2.4	Visoki gubici vode u vodovodnoj mreži i dotrajalost vodovodne mreže	<i>Dotrajalost i tehnički nedostaci mreže koji uzrokuju fizičke gubitke / Velika duljina distribucijske mreže / Nekontrolirano i neovlašteno korištenje vode koje doprinosi prividnim gubicima / Povećanje potreba za vodom.</i>	3,9	Srednja
2.5	Nepotpuna tehnička dokumentacija i nepostojanje cjelovitog katastra vodovodne infrastrukture.	<i>Dugotrajan i fazni razvoj vodovodnog sustava te postojanje više podsustava, glavnih cjevovoda i lokalnih mreža razvijenih u različitim razdobljima.</i>	3,1	Srednja
2.6	Nedovoljna dostupnost podataka o stvarnim industrijskim ispuštima, pročišćavanju tehnoloških otpadnih voda i provedbi uvjeta vodnih dozvola, što ograničava procjenu rizika za vodne resurse.	<i>Razvoj i intenziviranje industrijskih djelatnosti / Mogućnost incidentnih izlivanja i nepravilnog rukovanja opasnim tvarima.</i>	3,8	Srednja
2.7	Povećano procjeđivanje vode i degradacija pregradnog nasipa	<i>Dugotrajna eksploatacija akumulacije i kontinuirano opterećenje pregradnog nasipa u funkciji</i>	4,0	Visoka

R.BR.	PROBLEM	PRITISCI I POKRETAČI	OCJENA	RAZINA PRIORITETNOSTI
	akumulacije Tribistovo	<i>zahvaćanja i akumuliranja vode za potrebe javne vodoopskrbe.</i>		
3. UPRAVLJANJE PROSTOROM				
3.1	Zastarjela i nedovršena prostorno-planska dokumentacija	—	4,4	Visoka
3.2	Nepotpune prostorne evidencije i nedovoljna kontrola bespravne i raspršene gradnje	<i>Bespravna i raspršena izgradnja, uključujući neodobrene dogradnje i nadogradnje / Izgradnja objekata bez potrebne dokumentacije, osobito u izvanurbanom području.</i>	4,0	Visoka
3.3	Nedovoljno planski i infrastrukturno usklađen razvoj turističkih objekata i vikend-naselja u prirodno osjetljivim područjima	<i>Razvoj privatnog turističkog smještaja i širenje vikend-naselja, posebno na području Blidinja / Povećane potrebe za pristupnim cestama, parkiralištima, vodovodnom, elektroenergetskom i drugom komunalnom infrastrukturom.</i>	4,0	Visoka
3.4	Nedovoljna komunalna opremljenost turističkih zona i rizik onečišćenja voda iz septičkih jama	<i>Širenje turističkih i vikend-zona u područjima s ograničenom komunalnom infrastrukturom / Oslanjane na individualne septičke jame / Sezonsko povećanje potrošnje vode i nastanka otpadnih voda / Propusnost krškog terena i izgradnja u prirodno osjetljivim područjima.</i>	4,2	Visoka
4. UPRAVLJANJE ZEMLJIŠTEM				
4.1	Nedostatak sustavnih podataka o stanju, kvaliteti i korištenju zemljišta	—	3,0	Srednja
4.2	Prenamjena kvalitetnijeg zemljišta i gubitak poljoprivrednih površina uslijed širenja naselja i infrastrukture	<i>Širenje stambenih i poslovnih područja / Izgradnja prometne i komunalne infrastrukture / Razvoj gospodarskih zona i pojedinačnih gospodarskih sadržaja / Prenamjena poljoprivrednog zemljišta u građevinsko i neplansko širenje izgrađenih površina.</i>	3,0	Srednja
4.3	Postojanje degradiranih/potencijalno degradiranih površina i potreba za njihovom sanacijom.	<i>Površinska eksploatacija boksita i drugih mineralnih sirovina / Otvaranje i širenje površinskih kopova / Odlaganje jalovine i materijala nastalog eksploatacijom / Napuštanje eksploatacijskih lokaliteta bez provedene sanacije.</i>	2,5	Srednja

R.BR.	PROBLEM	PRITISCI I POKRETAČI	OCJENA	RAZINA PRIORITETNOSTI
5. ŠUME I ŠUMSKI RESURSI				
5.1	Nedostatak cjelovite i ažurirane evidencije o površini i vlasničkim odnosima privatnih šuma na području Općine te složeno razgraničenje državnih i privatnih šumskih posjeda na terenu.	<i>Prostorna isprepletenost državnih i privatnih šumskih posjeda / Neuspostavljene granice između pojedinih državnih i privatnih posjeda na terenu.</i>	2,9	Srednja
5.2	Nedostatak detaljnih podataka o strukturi, kvaliteti i stupnju degradiranosti privatnih šuma te o površinama privatnih šuma pogodnim za pošumljavanje i obnovu šumskih sastojina.	<i>Nedovoljno poznate površine goleti i drugih površina pogodnih za pošumljavanje i obnovu / Ograničena obnova kvalitetnijih šumskih sastojina / Nedovoljna razmjena i objedinjavanje podataka između nadležnih institucija.</i>	2,9	Srednja
5.3	Prisutnost 373,08 ha miniranih šumskih površina, uglavnom u teško pristupačnim rubnim dijelovima općine prema Jablanici i Mostaru, što ograničava sigurno i učinkovito gospodarenje tim dijelom šumskih resursa. ¹⁴⁷	<i>Zaostale minske površine kao posljedica ratnih djelovanja / Teško pristupačan teren.</i>	2,3	Niska
5.4	Visoka ugroženost šuma od šumskih požara. ¹⁴⁸	<i>Visoke temperature, dugotrajna sušna razdoblja, suha vegetacija i karakteristike šumskih staništa / Jaki vjetrovi koji mogu pogodovati brzom širenju požara / Paljenje korova, nekontrolirano paljenje vegetacije i druge ljudske aktivnosti / Drugi izvori zapaljenja / Nedovoljna pristupačnost pojedinih šumskih područja.</i>	3,6	Srednja
5.5	Ograničeni kapaciteti za pravovremeno otkrivanje i odgovor na šumske požare, posebno na udaljenim i	<i>Ograničen broj vatrogasaca / Velika površina općine / Zahtjevan i teško pristupačan šumski teren / Ograničena mreža protupožarnih putova i pristupnih pravaca / Ograničeni kapaciteti za brzo</i>	2,7	Srednja

¹⁴⁷ Napomena: Izvorno je Radnoj skupini problem predstavljen kao: „Prisutnost 15,20 ha visokih bukovih šuma na kojima se sumnja na prisutnost mina, zbog čega je gospodarenje tim dijelom šuma ograničeno.“ Nakon analize naknadno dostavljenih podataka, formulacija problema je izmijenjena jer je utvrđeno da je obuhvat minski sumnjivih šumskih površina veći nego što je prvobitno navedeno.

¹⁴⁸ Napomena: Izvorno je Radnoj skupini problem predstavljen kao: „Visoka ugroženost šuma od šumskih požara, uz izostanak redovnog i sustavnog praćenja požara i nastalih šteta.“ Nakon analize naknadno dostavljenih podataka od strane Radne skupine, formulacija problema je izmijenjena, obzirom da je ustanovljeno da se na području Općine Posušje vodi redovna i sustavna evidencija o požarima i nastalim štetama.

R.BR.	PROBLEM	PRITISCI I POKRETAČI	OCJENA	RAZINA PRIORITETNOSTI
	teško pristupačnim šumskim područjima. ¹⁴⁹	<i>otkrivanje, dojavu i odgovor na požare na udaljenim šumskim područjima.</i>		
5.6	Oštećenje šuma i šumskog zemljišta uslijed eksploatacije boksita, bespravne sječe, nekontroliranog kretanja mehanizacije i uzurpacije šumskog zemljišta.	<i>Eksploatacija boksita / Bespravna sječa i uzurpacija šumskog zemljišta / Nekontrolirano kretanje mehanizacije / Nedostatak odgovarajućih šumskih vlaka / Neuspostavljene granice između pojedinih državnih i privatnih posjeda na terenu/ Nedostatak sustavne evidencije o nezakonitim aktivnostima i otuđenom drvu.</i>	2,5	Srednja
5.7	Prisutnost krivolova, posebno na području PP Blidinje, uz ograničene kapacitete za njegovo učinkovito sprječavanje i suzbijanje.	<i>Financijska ograničenja lovačkih društava povezana s radom lovočuvarske službe / Ograničeni kapaciteti za učinkovit lovočuvarski nadzor.</i>	-	Srednja
6. PRIRODA I BIORAZNOLIKOST				
6.1	Nedostatak inventara i sustavnog praćenja bioraznolikosti	<i>Nedovoljni stručni i financijski kapaciteti / Nepostojanje uspostavljenog lokalnog sustava monitoringa i jedinstvene baze podataka / Nedovoljna razmjena podataka između nadležnih institucija.</i>	2,5	Srednja
6.2	Nedovoljna istraženost i zaštita ugroženih vrsta i vrijednih staništa	<i>Nedovoljni stručni i financijski kapaciteti / Nedostatak ciljanih stručnih istraživanja.</i>	2,5	Srednja
6.3	Nedostatak podataka o prisutnosti, rasprostranjenosti i širenju invazivnih vrsta	<i>Nedostatak sustavne identifikacije i kartiranja invazivnih vrsta / Izostanak monitoringa i mjera kontrole.</i>	2,8	Srednja
6.4	Nedovoljno razvijen planski i upravljački okvir za zaštitu prirodno vrijednih područja (PP Blidinje bez usvojenog posebnog prostornog plana; NP Čvrsnica-Čabulja i druga predložena područja još nisu formalno zaštićena) ¹⁵⁰	<i>Dugotrajni postupci proglašenja zaštite / Neriješen planski i upravljački status PP Blidinje / Neusklađenost i nedovoljna koordinacija između različitih razina vlasti / Nedostatak stručnih podloga i valorizacije / Ograničeni institucionalni kapaciteti.</i>	3,8	Srednja

¹⁴⁹ Napomena: Izvorno je Radnoj skupini problem predstavljen kao: „Neadekvatna spremnost za odgovor na šumske požare, uključujući nedostatke u sustavu ranog otkrivanja i dojave te ograničene kapacitete vatrogasnih službi.“ Nakon analize naknadno dostavljenih podataka od strane Radne skupine i odgovora na anketu, formulacija problema je ublažena kako bi preciznije odražavala trenutno stanje i postojeće kapacitete sustava zaštite i odgovora na šumske požare.

¹⁵⁰ Napomena: Izvorno je Radnoj skupini problem predstavljen kao: „Nedovoljna formalna i planska zaštita vrijednih prirodnih područja (Šumski predjel Masna Luka izgubio formalnu zaštitu; NP Čvrsnica-Čabulja predložen ali ne usvojen; PP Blidinje bez

R.BR.	PROBLEM	PRITISCI I POKRETAČI	OCJENA	RAZINA PRIORITETNOSTI
6.5	Pritisak turizma i izgradnje na prirodna staništa PP Blidinje	<i>Rast turističke i rekreacijske potražnje / Bespravna gradnja / Povećana sezonska opterećenja na sustave upravljanja otpadom i otpadnim vodama.</i>	3,5	Srednja
7. BUKA				
7.1	Buka generirana radom uređaja za reprodukciju glazbe u ugostiteljskim objektima	<i>Rad ugostiteljskih objekata u centru grada Posušja/korištenje uređaja za reprodukciju glazbe posebno tijekom noćnog razdoblja.</i>	3,5	Srednja
7.2	Nepostojanje karte buke za područje općine Posušje i nedostatak sustavnog praćenja razina buke	<i>Promet na magistralnim cestama, uključujući teretna vozila / Proizvodni pogoni / Kamenolomi i eksploatacijska područja / Urbanizirana područja s većom koncentracijom ugostiteljskih i drugih sadržaja koji generiraju buku.</i>	3,4	Srednja
8. OTPAD				
8.1	Nedostatak odgovarajućeg prostora i infrastrukture za prihvata, privremeno skladištenje, razvrstavanje i obradu odvojeno prikupljenih frakcija otpada, uz nepostojanje izgrađenog reciklažnog dvorišta.	<i>Rast ukupnih količina prikupljenog otpada i potreba za razvojem odgovarajućih kapaciteta za prihvata, privremeno skladištenje, razvrstavanje i daljnju predaju pojedinih frakcija otpada.</i>	3,8	Srednja
8.2	Dominantna zastupljenost miješanog komunalnog otpada u ukupno prikupljenim količinama te još uvijek male količine odvojeno prikupljenog stakla, plastike i električnog i elektroničkog otpada.	<i>Nedovoljno razvijen sustav odvojenog prikupljanja / Ograničen broj izdvojenih tokova otpada / Nedostatak odgovarajuće infrastrukture za razvrstavanje i obradu / Ograničene mogućnosti predaje i recikliranja pojedinih odvojeno prikupljenih frakcija.</i>	3,4	Srednja
8.3	Nepotpuni i nedovoljno ažurni podaci o kapacitetu, tehničkom stanju i preostalom vijeku odlagališta te količinama i rezultatima organiziranog prikupljanja kabastog otpada.	—	3,2	Srednja

ažuriranog plana upravljanja).“ Nakon analize važećih propisa i dostupne dokumentacije, formulacija problema je izmijenjena, obzirom da je ustanovljeno da šumski predjel Masna Luka nije izgubio zaštitu, dok se stvarni nedostaci odnose na neusvojene planske dokumente za PP Blidinje te na područja koja su predložena, ali još nisu formalno zaštićena.

R.BR.	PROBLEM	PRITISCI I POKRETAČI	OCJENA	RAZINA PRIORITETNOSTI
8.4	Nedostatak podataka o vrstama, količinama, načinu prikupljanja i konačnom zbrinjavanju proizvodnog otpada koji nastaje kod gospodarskih subjekata na području Općine.	<i>Razvijene proizvodne, građevinske i eksploatacijske djelatnosti / Koncentracija gospodarskih aktivnosti u poslovnim zonama Osrdak i Vlaka / Velik broj pojedinačnih proizvođača i različitih tokova proizvodnog otpada.</i>	3,5	Srednja
8.5	Nedovoljni kapaciteti i dotrajalost voznog parka za prikupljanje otpada	<i>Povećanje evidentiranih količina prikupljenog miješanog komunalnog otpada / Nedovoljna ulaganja u obnovu i modernizaciju voznog parka.</i>	3,4	Srednja
8.6	Veliki broj nesaniranih odlagališta otpada i njihovo neadekvatno upravljanje	<i>Nekontrolirano i nepropisno odlaganje otpada / Kontinuirano nastajanje komunalnog, građevinskog, kabastog i drugih tokova otpada koji se pojavljuju na nepropisnim odlagalištima / Nedovoljna ulaganja u sanaciju i uređenje odlagališta te nedovoljna kontrola nepropisnog odlaganja.</i>	3,9	Srednja

9. KLIMATSKE PROMJENE I OTPORNOST

9.1	Povećana osjetljivost vodoopskrbe na suše i klimatske promjene	<i>Porast temperatura i broja toplih dana / Dulja razdoblja bez oborina i promjene sezone raspodjele oborina / Krški karakter područja i nepostojanje stalnih površinskih vodotoka / Ovisnost sustava javne vodoopskrbe o akumulaciji Tribistovo / Povećane potrebe za vodom tijekom sušnih razdoblja, posebno za vodoopskrbu i navodnjavanje.</i>	4,0	Visoka
9.2	Povećana izloženost naselja, infrastrukture i poljoprivrede ekstremnim vremenskim događajima	<i>Porast temperatura i promjene sezone raspodjele oborina / Kratkotrajne i intenzivne oborine / Olujni vjetrovi i grad / Obilježja krškog reljefa koja mogu povećati osjetljivost pojedinih područja na lokalne poplave i eroziju.</i>	3,5	Srednja
9.3	Nedostatak lokalnog okvira za prilagodbu klimatskim promjenama i nedovoljna integracija klimatskih rizika u prostorno, infrastrukturno i razvojno planiranje	—	2,8	Srednja

10. INSTITUCIONALNI KAPACITETI

R.BR.	PROBLEM	PRITISCI I POKRETAČI	OCJENA	RAZINA PRIORITETNOSTI
10.1	Nedovoljni kadrovski i stručni kapaciteti Općinske uprave za provedbu LEAP-a i drugih okolišnih politika	<i>Nepopunjena sistematizirana radna mjesta u Općinskoj upravi / Povećani zahtjevi povezani s planiranjem, provedbom, praćenjem i izvješćivanjem o okolišnim mjerama i projektima.</i>	—	Visoka
10.2	Nedovoljno razvijen sustav prikupljanja, objedinjavanja i upravljanja podacima potrebnim za praćenje stanja okoliša i provedbe LEAP-a	<i>Raspršenost okolišnih podataka između različitih općinskih službi, javnih poduzeća i drugih nadležnih institucija te potreba za njihovom međuinstitucionalnom razmjenom i povezivanjem.</i>	—	Srednja
10.3	Ograničeni kapaciteti za pripremu i financiranje financijski zahtjevnih okolišnih i infrastrukturnih projekata	<i>Ograničeni vlastiti financijski resursi / Visoki troškovi infrastrukturnih projekata / Ovisnost o vanjskim izvorima financiranja / Ograničeni ljudski kapaciteti za pripremu projektnih prijava i korištenje domaćih, EU i drugih međunarodnih izvora financiranja.</i>	—	Visoka

Napomena: Oznaka „—“ koristi se kod problema za koje, s obzirom na njihovu prirodu i raspoložive podatke, nisu izdvojeni specifični pokretači i pritisci. Također je korištena i kod problema koji su definirani naknadno, tj. nakon što je Radna grupa izvršila ocjenu problema prema zadatoj metodologiji. Razina prioriteta im je dodijeljena temeljem analize stanja i utjecaja na okoliš.

Analiza po tematskim područjima pokazuje da se najizraženiji okolišni problemi odnose na vodne resurse, upravljanje prostorom, gospodarenje otpadom, institucionalne kapacitete te klimatske promjene i otpornost.

U području vodnih resursa posebno se izdvajaju nedovoljno razvijen i nepotpuno funkcionalan kanalizacijski sustav, nepostojanje središnjeg uređaja za pročišćavanje otpadnih voda, dominantno korištenje individualnih septičkih jama te visoki gubici vode i dotrajalost vodovodne mreže. U području upravljanja prostorom ključni problemi odnose se na zastarjelu i nedovršenu prostorno-plansku dokumentaciju, nepotpune prostorne evidencije i nedovoljnu kontrolu bespravne i raspršene gradnje te nedovoljno planski i infrastrukturno usklađen razvoj turističkih i vikend-zona, osobito u prirodno osjetljivim područjima.

U području gospodarenja otpadom izdvajaju se nedostatak odgovarajuće infrastrukture za privremeno skladištenje, razvrstavanje i obradu odvojeno prikupljenih frakcija otpada, nepostojanje reciklažnog dvorišta, još uvijek dominantna zastupljenost miješanog komunalnog otpada te veliki broj nesaniranih odlagališta otpada. U području klimatskih promjena i otpornosti posebno je izražena povećana osjetljivost vodoopskrbe na suše i klimatske promjene, dok su kao dodatni izazovi prepoznati povećana izloženost ekstremnim vremenskim događajima te nedovoljna integracija klimatskih rizika u lokalno planiranje. U ostalim tematskim područjima – kvaliteti zraka, upravljanju zemljištem, šumama i šumskim resursima, prirodi i bioraznolikosti te buci, identificirani su problemi pretežno srednje razine prioriteta, koji također zahtijevaju plansko i postupno djelovanje kroz mjere LEAP-a.

8 VIZIJA, STRATEŠKI OKVIR I OPERATIVNI CILJEVI LEAP-A

8.1 Vizija LEAP-a

Vizija LEAP-a nadovezuje se na opredjeljenje prethodnog plana za očuvanje okoliša i dobrobit sadašnjih i budućih naraštaja te ga razvija u skladu s utvrđenim okolišnim problemima i razvojnim potrebama Općine Posušje.

POSUŠJE 2037.

Do 2037. godine Posušje je uređena i otporna zajednica koja čuva svoje vode, tlo, zrak i prirodne vrijednosti, odgovorno koristi prostor i razvija pouzdanu komunalnu infrastrukturu. Gospodarski razvoj usklađen je sa zaštitom okoliša, a očuvani prirodni resursi i kvalitetni životni uvjeti temelj su dobrobiti sadašnjih i budućih naraštaja.

8.2 Strateška usmjerenja djelovanja

Kako bi se osigurala vertikalna usklađenost lokalnog planiranja s okolišnom politikom FBiH, strateški ciljevi su izravno preuzeti iz Federalne strategije zaštite okoliša 2022.–2032¹⁵¹.

LEAP općine Posušje doprinosi ostvarivanju svakog strateškog cilja kroz lokalne operative ciljeve koji odgovaraju problemima utvrđenim analizom stanja i rangiranim kroz participativni proces Radne skupine. Operativni ciljevi nisu preslika federalnih prioriteta, nego njihova lokalna operacionalizacija u skladu s nadležnostima općine, postojećim stanjem sustava i identificiranim potrebama.

8.3 Strateški ciljevi

Strateški okvir LEAP-a obuhvaća sljedeće strateške ciljeve:

Strateški cilj A: Zaštita kvaliteta vode i osiguravanje raspoloživosti vodnih resursa i njihove održivosti

Cilj je usmjeren na zaštitu kvaliteta površinskih i podzemnih voda, osiguravanje raspoloživosti vodnih resursa te njihovo održivo korištenje. Posebna pažnja posvećuje se unapređenju vodoopskrbe, smanjenju gubitaka u mreži, razvoju sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda te zaštiti izvorišta.

Strateški cilj B: Smanjiti količinu otpada i povećati količinu ponovno upotrijebljenih materijala

Cilj je usmjeren na razvoj infrastrukture za odvojeno prikupljanje i obradu otpada, sanaciju divljih odlagališta te unaprjeđenje upravljanja industrijskim i opasnim otpadom. Posebna pozornost posvećuje se povećanju recikliranja, financijskoj održivosti sustava i primjeni načela kružnog gospodarstva.

Strateški cilj C: Očuvanje biološke i pejzažne raznolikosti

Cilj je usmjeren na očuvanje prirodnih staništa, biljnih i životinjskih vrsta te pejzažnih vrijednosti. Posebna pažnja posvećuje se unapređenju upravljanja zaštićenim područjima, praćenju stanja biodiverziteta, zaštiti ugroženih vrsta i staništa te jačanju sustava zaštite prirode.

¹⁵¹ Federalna strategija zaštite okoliša 2022–2032, Federalno ministarstvo okoliša i turizma, 2022.

Strateški cilj D: Unaprijediti ublažavanje i prilagođavanje klimatskim promjenama i poboljšanje kvaliteta zraka

Cilj je usmjeren na smanjenje emisija stakleničkih plinova i zagađujućih materija, unapređenje kvaliteta zraka te povećanje otpornosti na posljedice klimatskih promjena. Posebna pažnja posvećuje se povećanju energetske učinkovitosti, korištenju obnovljivih izvora energije, praćenju kvaliteta zraka i provođenju mjera prilagođavanja klimatskim promjenama.

Strateški cilj E: Očuvanje ljudskog zdravlja, poboljšanje dobrobiti i kvaliteta života za sve

Cilj je usmjeren na smanjenje okolišnih rizika koji mogu negativno utjecati na zdravlje i kvalitet života stanovništva. Posebna pažnja posvećuje se, smanjenju izloženosti buci i jačanju preventivnih mjera zaštite zdravlja ljudi.

Strateški cilj F: Održivo upravljanje prirodnim resursima

Cilj je usmjeren na očuvanje i održivo korištenje prirodnih resursa uz sprečavanje njihove degradacije i prekomjernog iskorištavanja. Posebna pažnja posvećuje se održivom upravljanju šumama, zemljištem, mineralnim resursima, lovnom divljači i ribljim fondom.

Strateški cilj G: Unaprjeđenje upravljanja okolišem

Cilj je usmjeren na jačanje institucionalnih i stručnih kapaciteta za planiranje, provođenje i praćenje politike zaštite okoliša. Posebna pažnja posvećuje se unaprjeđenju strateškog i prostornog planiranja, donošenju i ažuriranju prostorno-planske dokumentacije, provedbi propisa, unaprjeđenju monitoringa i izvješćivanja te boljoj dostupnosti prostornih i okolišnih podataka.

8.4 Operativni ciljevi

Strateški ciljevi razrađeni su kroz operativne ciljeve koji predstavljaju uža područja djelovanja i neposredno povezuju strateški okvir s mjerama i aktivnostima Akcijskog plana.

A. Zaštita kvaliteta vode i osiguravanje raspoloživosti vodnih resursa i njihove održivosti

A.1. Unaprijediti praćenje stanja voda i poznavanje lokalnih izvora i rizika onečišćenja

Operativni cilj odgovara prvenstveno **problemima 2.3 i 2.6** iz Poglavlja 7, koji se odnose na nedostatak objedinjenog lokalnog pregleda podataka o stanju voda te nedovoljnu dostupnost podataka o industrijskim ispustima, pročišćavanju tehnoloških otpadnih voda i provedbi uvjeta vodnih dozvola. Unaprjeđenje dostupnosti i korištenja tih podataka omogućuje pouzdaniju procjenu lokalnih izvora i rizika onečišćenja te podupire preventivnu zaštitu osjetljivog krškog vodonosnika. Njegova provedba doprinosi federalnom prioritetu 1.1 – Spriječiti pogoršanje i unaprijediti status vodnih tijela i federalnom prioritetu 1.2 – Održivo korištenje vodnih resursa.

A.2. Povećati sigurnost, učinkovitost i otpornost sustava javne vodoopskrbe

Operativni cilj odgovara prvenstveno **problemima 2.4 i 2.5** iz područja vodnih resursa u Poglavlju 7, koji se odnose na visoke gubitke vode i dotrajalost vodovodne mreže te nepotpunu tehničku dokumentaciju i nepostojanje cjelovitog katastra vodovodne infrastrukture. Njegova provedba doprinosi federalnom prioritetu 1.3 – Osiguranje dovoljnih količina vode za piće i dostupnosti za javnu vodoopskrbu i prioritetu 1.2 – Održivo korištenje vodnih resursa.

A.3. Unaprijediti sustav odvodnje i pročišćavanja komunalnih otpadnih voda te sigurno upravljanje sadržajem septičkih jama

Operativni cilj odgovara prvenstveno **problemima 2.1 i 2.2** iz područja vodnih resursa u Poglavlju 7, koji se odnose na nedovoljno razvijen i nepotpuno funkcionalan kanalizacijski sustav, uz nepostojanje središnjeg uređaja za pročišćavanje otpadnih voda i dominantno korištenje individualnih septičkih jama u područjima bez kanalizacijske mreže, uz visok rizik onečišćenja podzemnih voda zbog krškog terena i evidentiranih pojedinačnih slučajeva izlivanja i nepropisnog pražnjenja. Njegova provedba doprinosi federalnom prioritetu 1.1 – Spriječiti pogoršanje i unaprijediti status vodnih tijela.

A.4 Smanjiti rizike od suša, poplava i drugih štetnih djelovanja voda te povećati sigurnost ključnih vodnih objekata

Operativni cilj odgovara prvenstveno **problemu 2.7** iz područja vodnih resursa, koji se odnosi na povećano procjeđivanje vode i degradaciju pregradnog nasipa akumulacije Tribistovo, te **problemima iz područja klimatskih promjena koji se odnose na povećanu izloženost sušama, poplavama i drugim ekstremnim hidrološkim pojavama**. Njegova provedba doprinosi federalnom prioritetu 1.4 – Smanjenje rizika pri ekstremnim hidrološkim pojavama i prilagođavanje klimatskim promjenama.

B. Smanjiti količinu otpada i povećati količinu ponovno upotrijebljenih materijala

B.1. Povećati odvojeno prikupljanje, ponovnu uporabu i oporabu otpada te smanjiti količinu miješanog komunalnog otpada koji se odlaže

Operativni cilj odgovara prvenstveno **problemima 8.1 i 8.2** iz Poglavlja 7. Njegova provedba doprinosi federalnim prioritetima 2.4. – Unaprijediti sistem upravljanja komunalnim otpadom, 2.5. – Unaprijediti sistem upravljanja posebnim kategorijama otpada i 2.7. – Jačati svijest o pravilnom razdvajanju, prikupljanju i odlaganju otpada.

B.2. Unaprijediti učinkovitost i pouzdanost sustava prikupljanja i transporta komunalnog otpada

Operativni cilj izravno odgovara **problemu 8.5** iz Poglavlja 7. Doprinosi federalnom prioritetu 2.4., koji obuhvaća reformu sektora upravljanja komunalnim otpadom, nabavu opreme i izgradnju infrastrukture potrebne za pouzdano prikupljanje i smanjenje količine otpada koji se odlaže.

B.3. Smanjiti okolišne rizike povezane s neadekvatnim odlaganjem otpada i unaprijediti postupanje s ostatnim otpadom

Operativni cilj odgovara **problemima 8.3 i 8.6** iz Poglavlja 7. Obuhvaća upravljanje lokacijom Konjovac, pripremu prijelaza na regionalni sustav, sanaciju divljih odlagališta i mjere sprječavanja njihovog ponovnog nastanka. Izravno doprinosi federalnim prioritetima 2.4. – Unaprijediti sistem upravljanja komunalnim otpadom i 2.6. – Sanirati površine pod neadekvatno odloženim otpadom.

B.4. Unaprijediti dostupnost, razmjenu i korištenje podataka o tokovima otpada za potrebe lokalnog planiranja i praćenja

Operativni cilj odgovara prvenstveno **problemu 8.4** iz Poglavlja 7, koji se odnosi na nedostatak objedinjenih podataka o proizvodnom otpadu, te **podatkovnom dijelu problema 8.3**. Usmjeren je na redovitu razmjenu, objedinjavanje i korištenje raspoloživih podataka o vrstama i količinama otpada te načinima njegova prikupljanja i zbrinjavanja. Njegova provedba doprinosi federalnom prioritetu 2.2. – Unaprijediti sistem evidencije i izvještavanja o otpadu.

C. Očuvanje biološke i pejzažne raznolikosti

C.1. Uspostaviti sustavnu inventarizaciju, praćenje i zaštitu bioraznolikosti

Operativni cilj odgovara **problemima 6.1, 6.2 i 6.3** iz područja prirode i bioraznolikosti u Poglavlju 7. Usmjeren je na inventarizaciju vrsta i staništa na području cijele Općine, uspostavu objedinjene evidencije podataka o bioraznolikosti te identifikaciju invazivnih vrsta i definiranje mjera za sprječavanje njihova širenja i negativnog utjecaja na autohtone vrste i staništa. Njegova provedba doprinosi federalnim prioritetima 3.4. – Uspostaviti praćenje stanja i zaštitu biodiverziteta/prirode u FBiH po standardima pravne stečevine EU i međunarodnih sporazuma, 3.5. – Izvršiti inventarizaciju biodiverziteta FBiH na ekosistemskoj, specijskoj i genetskoj razini te 3.8. – Jačati naučno utemeljeno odlučivanje o biodiverzitetu/prirodi kroz dijalog naučne zajednice i donosilaca odluka.

C.2. Unaprijediti planski okvir za zaštitu i upravljanje prirodno vrijednim područjima

Operativni cilj odgovara **problemu 6.4** iz područja prirode i bioraznolikosti u Poglavlju 7. Obuhvaća podršku aktivnostima vezanim za usvajanje i provedbu planskih i upravljačkih dokumenata za PP Blidinje te nastavak aktivnosti na zaštiti područja koja su u planskim i stručnim dokumentima prepoznata kao prirodno vrijedna. Ove aktivnosti doprinose unapređenju koordinacije Općine s nadležnim županijskim i drugim institucijama u provedbi aktivnosti zaštite prirode. Njegova provedba doprinosi federalnim prioritetima 3.2. – Ojačati institucije FBiH nadležne za provođenje propisa i aktivnosti u zaštiti prirode, 3.3. – Uspostaviti koordinaciju, komunikaciju i izvještavanje o biodiverzitetu i očuvanju prirode u FBiH i 3.6. – Ekološki značajna područja prostorno povezati u ekološku mrežu na površini 17% teritorije FBiH.

C.3. Smanjiti pritiske na prirodna staništa i unaprijediti nadzor nad korištenjem prirodnih resursa

Operativni cilj odgovara **problemu 6.5** iz područja prirode i bioraznolikosti u Poglavlju 7, koji se odnosi na pritiske turizma i izgradnje na prirodna staništa PP Blidinje. U okviru ovog operativnog cilja odgovor je prvenstveno usmjeren na jačanje nadzora nad gradnjom i pravovremeno postupanje u slučajevima bespravne izgradnje, uz koordinaciju s nadležnim županijskim tijelima. Povezani pritisci koji proizlaze iz upravljanja otpadom i otpadnim vodama rješavaju se kroz odgovarajuće mjere drugih strateških i operativnih ciljeva LEAP-a. Njegova provedba doprinosi federalnim prioritetima 3.2. – Ojačati institucije FBiH nadležne za provođenje propisa i aktivnosti u zaštiti prirode i 3.7. – Unaprijediti međusektorsku suradnju i političku podršku u FBiH za integraciju zaštite biodiverziteta u sektorske politike i zakonodavstvo.

D. Unaprijediti ublažavanje i prilagođavanje klimatskim promjenama i poboljšanje kvaliteta zraka

D.1. Unaprijediti sustav praćenja, dostupnost podataka i upravljanje kvalitetom zraka u suradnji s nadležnim institucijama

Operativni cilj odgovara prvenstveno **problemu 1.1** iz područja zraka u Poglavlju 7, koji se odnosi na nedostatak sustavnog praćenja kvalitete zraka i kontinuiranih lokalnih podataka o koncentracijama onečišćujućih tvari. Povezan je i s problemom 1.2 u dijelu koji se odnosi na nedovoljno poznavanje doprinosa lokalnih izvora onečišćenju zraka. Objedinjavanje podataka o kvaliteti zraka i zaseban pregled potencijalnih izvora emisija iz grijanja, prometa, eksploatacije mineralnih sirovina i proizvodnih djelatnosti omogućuju pouzdaniju procjenu stanja i usmjeravanje mjera smanjenja onečišćenja. Njegova provedba doprinosi federalnom prioritetu 4.2. – Uspostava sveobuhvatnog sistema upravljanja kvalitetom zraka koji podržava donošenje strateških odluka i informira građane o kvaliteti zraka i emisijama.

D.2. Smanjiti emisije onečišćujućih tvari iz lokalnih izvora kroz čišće sustave grijanja i unaprjeđenje održive mobilnosti

Operativni cilj odgovara prvenstveno **problemu 1.2** iz područja zraka u Poglavlju 7, koji se odnosi na emisije onečišćujućih tvari iz lokalnih izvora, uz nedostatak podataka o njihovom stvarnom doprinosu kvaliteti zraka. Njegova provedba doprinosi federalnom prioritetu 4.1., koji uključuje smanjenje zagađivanja zraka zagađujućim materijama na razine koji su sigurni za ljudsko zdravlje.

D.3. Jačati otpornost i prilagodbu klimatskim promjenama

Operativni cilj odgovara **problemima 9.1, 9.2 i 9.3** iz područja klimatskih promjena i otpornosti u Poglavlju 7, koji se odnose na povećanu osjetljivost vodoopskrbe na suše i klimatske promjene, povećanu izloženost naselja, infrastrukture i poljoprivrede ekstremnim vremenskim događajima te nedostatak lokalnog okvira za prilagodbu klimatskim promjenama i sustavnu integraciju klimatskih rizika u prostorno, infrastrukturno i razvojno planiranje. Njegova provedba doprinosi federalnom prioritetu 4.4. – Jačanje otpornosti na utjecaje klimatskih promjena.

E. Očuvanje ljudskog zdravlja, poboljšanje dobrobiti i kvaliteta života za sve

E.1. Unaprijediti praćenje i upravljanje bukom

Operativni cilj odgovara **problemu 7.2** iz Poglavlja 7. Obuhvaća provođenje ciljanih mjerenja buke na reprezentativnim lokacijama, a dugoročno izradu karte buke Općine Posušje nakon izrade karte buke FBiH, njezino uključivanje u prostorno-plansku dokumentaciju te uspostavu sustavnijeg praćenja buke. Njegova provedba doprinosi federalnim prioritetima 5.6. – Unaprijediti strateško planiranje i monitoring buke u oblasti okoliša i 5.8. – Smanjenje ugroženosti zdravlja stanovništva zbog buke u okolišu.

E.2. Unaprijediti lokalni regulatorni okvir za zaštitu stanovništva od buke

Operativni cilj odgovara **problemu 7.1** iz Poglavlja 7. Obuhvaća ažuriranje Odluke o komunalnom redu Općine Posušje i njezino usklađivanje sa Zakonom o zaštiti od buke ŽZH i Zakonom o javnom redu i miru ŽZH, uključujući jasnije uređenje pitanja preglasne glazbe, primjenu dopuštenih dnevnih i noćnih razina buke te odgovarajuće kaznene odredbe. Njegova provedba doprinosi federalnim prioritetima 5.7. – Efikasan rad institucija u oblasti buke u okolišu i 5.8. – Smanjenje ugroženosti zdravlja stanovništva zbog buke u okolišu.

F. Održivo upravljanje prirodnim resursima

F.1. Unaprijediti održivo upravljanje privatnim šumama

Operativni cilj odgovara **problemima 5.1 i 5.2** iz Poglavlja 7. Obuhvaća pokretanje izrade jedinstvene šumskogospodarske osnove za privatne šume, kojom će se utvrditi njihova površina, vlasničko-posjedovna struktura i stanje, kao i granice šumskih posjeda te površine pogodne za pošumljavanje i obnovu. Njegova provedba omogućit će kvalitetnije planiranje gospodarenja, zaštite i obnove privatnih šuma. Operativni cilj doprinosi federalnom prioritetu 6.1. – Uspostaviti efikasan zakonski, strateški i institucionalni okvir za održivo upravljanje šumama i šumskim resursima u FBiH, adekvatno vrednovanje šumskih resursa, kao i integraciju rodno osjetljive problematike klimatskih promjena.

F.2. Ojačati kadrovske kapacitete za odgovor na šumske požare

Operativni cilj odgovara **problemima 5.4 i 5.5** iz Poglavlja 7. Usmjeren je na povećanje broja profesionalnih vatrogasaca u PVP Posušje, uzimajući u obzir visoku ugroženost šuma od požara, veliku površinu Općine i otežanu pristupačnost pojedinih šumskih područja. Njegova provedba doprinijet će većoj učinkovitosti postojećeg sustava pravovremenog

odgovora i smanjenju posljedica šumskih požara. Operativni cilj doprinosi federalnom prioritetu 6.1. – Uspostaviti efikasan zakonski, strateški i institucionalni okvir za održivo upravljanje šumama i šumskim resursima u FBiH, adekvatno vrednovanje šumskih resursa, kao i integraciju rodno osjetljive problematike klimatskih promjena.

F.3. Unaprijediti praćenje i kontrolu antropogenih pritisaka na šume, šumsko zemljište i lovnu divljač

Operativni cilj odgovara **problemima 5.3., 5.6 i 5.7.** Obuhvaća postupno uključivanje minski sumnjivih šumskih površina u prioritete deminiranja, jačanje koordinacije općinskih inspeksijskih službi s nadležnim županijskim tijelima te zaprimanje i prosljeđivanje prijave građana o uzurpaciji šumskog zemljišta. Također obuhvaća osiguravanje proračunske i logističke potpore lovačkim društvima za jačanje lovočuvarskog nadzora i provedbu preventivnih aktivnosti protiv krivolova, posebno na području PP Blidinje. Njegova provedba doprinijet će stvaranju sigurnijih uvjeta za gospodarenje šumama, učinkovitijem praćenju i pravodobnijem postupanju u slučaju nepravilnosti te smanjenju pritisaka na šumske i lovne resurse. Operativni cilj doprinosi federalnom prioritetu 6.1. – Uspostaviti efikasan zakonski, strateški i institucionalni okvir za održivo upravljanje šumama i šumskim resursima u FBiH, adekvatno vrednovanje šumskih resursa, kao i integraciju rodno osjetljive problematike klimatskih promjena, kao i prioritetu 6.2. – Unaprijediti strateški, zakonski i institucionalni okvir za održivo upravljanje lovnom divljači.

F.4. Unaprijediti sustav praćenja i upravljanja stanjem, kvalitetom i korištenjem zemljišta

Operativni cilj odgovara **problemu 4.1** iz Poglavlja 7. Obuhvaća unapređenje dostupnosti i sustavnosti podataka o stanju, kvaliteti i korištenju zemljišta, uključujući izradu karte bonitetnih kategorija tla, uspostavu objedinjene baze podataka o zemljištu, praćenje promjena namjene zemljišta te provedbu ciljanih ispitivanja kvalitete tla na potencijalno opterećenim područjima. Operativni cilj doprinosi Prioritetu 6.4. – Uspostaviti integralno i održivo upravljanje zemljišnim resursima.

F.5. Osigurati racionalno korištenje prostora i zaštitu vrijednijeg poljoprivrednog zemljišta od nepotrebne prenamjene

Operativni cilj odgovara **problemu 4.2** iz Poglavlja 7. Usmjeren je na smanjenje pritisaka na poljoprivredno zemljište koji proizlaze iz širenja naselja, gospodarskih sadržaja i infrastrukture te na integriranje vrijednosti i kvalitete zemljišta u prostorno-planersko odlučivanje. Njegova provedba doprinijet će racionalnijem korištenju prostora, zaštiti vrijednijih poljoprivrednih površina i smanjenju nepotrebne prenamjene zemljišta u građevinske svrhe. Operativni cilj doprinosi Prioritetu 6.4. – Uspostaviti integralno i održivo upravljanje zemljišnim resursima, osobito kroz sprječavanje degradacije zemljišta neplanskom gradnjom i održivo upravljanje korištenjem zemljišta.

F.6. Unaprijediti identifikaciju, upravljanje i sanaciju degradiranih zemljišnih površina

Operativni cilj odgovara **problemu 4.3** iz Poglavlja 7. Obuhvaća sustavno evidentiranje degradiranih i potencijalno degradiranih površina, osobito površina zahvaćenih površinskom eksploatacijom mineralnih sirovina, utvrđivanje prioriteta za sanaciju te praćenje provedbe mjera revitalizacije degradiranog zemljišta. Njegova provedba doprinijet će smanjenju površine degradiranog zemljišta i učinkovitijem upravljanju prostorima zahvaćenim eksploatacijom. Operativni cilj doprinosi Prioritetu 6.4. – Uspostaviti integralno i održivo upravljanje zemljišnim resursima, koji među ostalim obuhvaća sanaciju degradiranih površina.

G. Unapređenje upravljanja okolišem

G.1. Unaprijediti prostorno planiranje i osigurati integraciju zahtjeva zaštite okoliša i infrastrukturnih potreba u planske dokumente

Operativni cilj odgovara prvenstveno **problemima 3.1, 3.3 i 3.4** identificiranim u Poglavlju 7, koji se odnose na zastarjelu i nedovršenu prostorno-plansku dokumentaciju, nedovoljno planski i infrastrukturno usklađen razvoj turističkih objekata i vikend-naselja u prirodno osjetljivim područjima te nedovoljnu komunalnu opremljenost turističkih zona. Cilj je osigurati izradu i usvajanje novih prostorno-planskih dokumenata te bolje povezivanje prostornog razvoja s razvojem komunalne infrastrukture i zahtjevima zaštite okoliša, posebno u područjima izloženim povećanim razvojnim i turističkim pritiscima. Njegova provedba doprinosi federalnom prioritetu 7.1. – Unaprijediti zakonski okvir i sektorske politike u svrhu planiranja, upravljanja i zaštite okoliša u FBiH.

G.2. Unaprijediti prostorne evidencije i praćenje korištenja prostora

Operativni cilj odgovara prvenstveno **problemu 3.2**, nepotpune prostorne evidencije i nedovoljne kontrole bespravne i raspršene gradnje te problemu nedostatka sustavnih podataka o stanju, kvaliteti i korištenju zemljišta. Cilj je unaprijediti evidentiranje izgradnje, promjena namjene i drugih prostornih podataka potrebnih za učinkovitije planiranje i upravljanje prostorom. Njegova provedba doprinosi federalnom prioritetu 7.5. – Uspostaviti efikasan sistem evidencije i transparentno izvještavanje podataka o okolišu.

G.3. Ojačati institucionalne, kadrovske i stručne kapacitete za provedbu okolišnih i prostorno-planskih mjera

Operativni cilj odgovara **problemu 10.1**, koji se odnosi na nedovoljne kadrovske i stručne kapacitete Općinske uprave za provedbu LEAP-a i drugih okolišnih politika. Cilj je ojačati raspoložive ljudske i stručne kapacitete za planiranje, provedbu, praćenje i izvješćivanje o okolišnim mjerama, uz korištenje postojeće institucionalne strukture Općine. Njegova provedba doprinosi federalnom prioritetu 7.3. – Postići visoku razinu kapaciteta i međusobne koordinacije institucija.

G.4. Unaprijediti sustav upravljanja okolišnim podacima i praćenja provedbe LEAP-a

Operativni cilj odgovara **problemu 10.2**, koji se odnosi na nedovoljno razvijen sustav prikupljanja, objedinjavanja i upravljanja podacima potrebnim za praćenje stanja okoliša i provedbe LEAP-a. Cilj je uspostaviti funkcionalan sustav redovitog prikupljanja, ažuriranja i objedinjavanja okolišnih podataka iz različitih općinskih službi, javnih poduzeća i drugih relevantnih institucija te njihova korištenja za praćenje provedbe LEAP-a i ocjenu stanja okoliša. Njegova provedba doprinosi federalnom prioritetu 7.5. – Uspostaviti efikasan sistem evidencije i transparentno izvještavanje podataka o okolišu u FBiH.

G.5. Ojačati kapacitete za pripremu i financiranje okolišnih projekata

Operativni cilj odgovara **problemu 10.3**, koji se odnosi na ograničene kapacitete za pripremu i financiranje financijski zahtjevnih okolišnih i infrastrukturnih projekata. Cilj je unaprijediti sposobnost Općine za pripremu kvalitetnih projektnih prijedloga i korištenje domaćih, europskih i drugih međunarodnih izvora financiranja za provedbu prioritetnih mjera LEAP-a. Njegova provedba doprinosi federalnim prioritetima 7.3. – Postići visoku razinu kapaciteta i međusobne koordinacije institucija i 7.7. – Osigurati financijsku održivost sektora okoliša u FBiH.

9 AKCIJSKI PLAN

Kod donošenja akcijskog plana tj. postavljanja akcija/aktivnosti uzeti su u obzir sljedeći kriteriji, kako slijedi:

- Tehnička izvedivost;
- Učinkovitost;
- Troškovi;
- Politička izvedivost;
- Pravna izvedivost;
- Vrijeme implementacije.

Za potrebe rangiranja mjera u Akcijskom planu korištena je procjena prioriteta mjera na tri razine: **Visok, Srednji i Nizak** prioritet. Polazište za procjenu predstavlja prioritet povezanog okolišnog problema iz Poglavlja 7, uz razmatranje očekivanog doprinosa mjere njegovu rješavanju, hitnosti djelovanja te njezine uloge u omogućavanju provedbe drugih mjera. Izvedivost, projektna spremnost, nadležnosti i potencijalni izvori financiranja razmatraju se pri određivanju rokova i faza provedbe, ali sami po sebi ne određuju okolišnu važnost mjere.

Prioritet mjere ne mora biti jednak prioritetu povezanog problema. Mjera može imati viši prioritet ako je nužan preduvjet za druge aktivnosti ili pravodobno sprječavanje pogoršanja stanja, odnosno niži prioritet ako je njezin doprinos ograničen ili se problem prvenstveno rješava drugim mjerama. Povezanost mjera s problemima prikazana je kroz obrazloženja operativnih ciljeva, a značajnije razlike u prioritetima potrebno je kratko obrazložiti uz odgovarajuću mjeru.

PRIORITET	OBRAZLOŽENJE
Visok	Mjera je ključna za rješavanje problema visokog prioriteta, sprječavanje ozbiljnih posljedica za okoliš i zdravlje stanovništva ili izbjegavanje pogoršanja stanja. Visok prioritet može imati i mjera koja predstavlja nužan preduvjet za provedbu drugih prioritetnih mjera. Ako provedbeni uvjeti nisu osigurani, prioritetno se provode pripremne aktivnosti i osiguravanje potrebnih sredstava.
Srednji	Mjera značajno doprinosi rješavanju utvrđenih problema, ali je potreba za neposrednim djelovanjem manje izražena ili se očekivani rezultat ostvaruje postupno. Može dopunjavati mjere visokog prioriteta ili rješavati dio problema koji nije presudan za sprječavanje njegovih najvažnijih posljedica.
Nizak	Mjera ima manji očekivani doprinos u odnosu na druge mjere i ne zahtijeva neposredno djelovanje radi sprječavanja značajnih posljedica. Njezino odgađanje ne ugrožava provedbu prioritetnih mjera niti dovodi do značajnog pogoršanja stanja. Nedostatak financiranja ili projektne dokumentacije sam po sebi nije razlog za dodjelu niskog prioriteta.

R. BR.	MJERA	PRIORITET MJERE	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR ZA REALIZACIJU	OKVIRNA FINANCIJSKA SREDSTVA ¹⁵²	IZVOR SREDSTAVA	INDIKATORI USPJEHA I CILJNE VRIJEDNOSTI	PREPREKE	NAČIN PREVAZILAŽENJA PREPREKE
STRATEŠKI CILJ A: ZAŠTITA KVALITETA VODE I OSIGURAVANJE RASPOLOŽIVOSTI VODNIH RESURSA I NJIHOVE ODRŽIVOSTI									
OPERATIVNI CILJ A.1: UNAPRIJEDITI PRAĆENJE STANJA VODA I POZNAVANJE LOKALNIH IZVORA I RIZIKA ONEČIŠĆENJA									
A.1.1	Uspostaviti godišnji lokalni pregled raspoloživih podataka o stanju površinskih i podzemnih voda iz monitoringa AVP Jadran, analiza vode za piće i drugih stručnih izvora / Ciljana dodatna ispitivanja provoditi samo kada podaci pokažu potrebu.	Srednji	Nositelj: Općina – Odsjek za prostorno uređenje i zaštitu okoliša Partneri: JP „Vodovod“ / AVP Jadran / ŽZH / Zavod za javno zdravstvo	2027.–2037.	U okviru redovitog rada / 10.000–30.000 KM po ciljanoj studiji/ispitivanj u kada je opravdano.	Općina / AVP Jadran / ŽZH / Fond za zaštitu okoliša FBiH	Godišnji pregled podataka uključen u praćenje LEAP-a / Pravodobno identificirani trendovi i lokacije koje zahtijevaju dodatna ispitivanja.	Podaci su raspoređeni kod više institucija / Različita dinamika objave.	Definirati kontakt-osobe i standardni godišnji postupak preuzimanja i obrade podataka / Ne duplicirati monitoring Agencije.
A.1.2	Uspostaviti redovitu razmjenu podataka s nadležnim vodnim i inspekcijskim tijelima o gospodarskim subjektima s relevantnim vodnim aktima, uvjetima ispuštanja i utvrđenim nepravilnostima te koristiti te informacije u lokalnom prostornom	Srednji	Nositelj: Općina – Odsjek za prostorno uređenje i zaštitu okoliša Partneri: ŽZH inspekcija /	2027.–2037.	U okviru redovitog rada	Redovita sredstva nadležnih institucija	Jednom godišnje dostupni relevantni podaci / Evidentirani lokalni izvori rizika / Utvrđene nepravilnosti prosljeđene nadležnim tijelima.	Podijeljene nadležnosti i ograničen pristup pojedinim podacima.	Formalizirati razmjenu podataka i kontakt-točke / Koristiti postojeće vodne akte i registre umjesto paralelnih općinskih baza.

¹⁵² Financijski iznosi predstavljaju okvirne planske procjene, a ne potvrđene vrijednosti nabave niti dokaz osiguranog financiranja. U pojedinim mjerama naznačeno je odnosi li se procjena na jednokratnu aktivnost, fazu ulaganja, godinu provedbe ili pojedinačnu lokaciju. Povijesne procjene i ugovorene vrijednosti navedene su zasebno i ne zbrajaju se automatski s procijenjenim troškovima budućih mjera. Prije financijskog planiranja pojedinačnih projekata potrebno je potvrditi godinu cijena, tretman PDV-a, preostali opseg radova i troškove održavanja.

R. BR.	MJERA	PRIORITET MJERE	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR ZA REALIZACIJU	OKVIRNA FINANCIJSKA SREDSTVA ¹⁵²	IZVOR SREDSTAVA	INDIKATORI USPJEHA I CILJNE VRIJEDNOSTI	PREPREKE	NAČIN PREVAZILAŽENJA PREPREKE
	i okolišnom planiranju.		AVP Jadran / Nadležna ministarstva						
OPERATIVNI CILJ A.2: POVEĆATI SIGURNOST, UČINKOVITOST I OTPORNOST SUSTAVA JAVNE VODOOPSKRBE									
A.2.1	Provesti program smanjenja neprihodovane vode: verificirana vodna bilanca, digitalni katastar mreže, sektorizacija i mjerenje protoka, aktivno otkrivanje curenja, planska sanacija dionica i sustavna kontrola priključaka.	Visok	Nositelj: JP „Vodovod“ Partneri: Općina – Odsjek za prostorno uređenje i zaštitu okoliša / ŽZH	2027.–2032.	500.000–1.500.000 KM za prvu fazu, uz dodatna ulaganja prema rezultatima programa.	JP „Vodovod“ / Općina / ŽZH / Fond za zaštitu okoliša FBiH / FMPVŠ / EU i IFI	Verificirana početna NRW bilanca / Digitalni katastar uspostavljen / DMA sektori uvedeni na prioritetnim dijelovima / Smanjenje NRW najmanje 10 postotnih bodova u odnosu na verificiranu početnu vrijednost do 2032.	Duga i heterogena mreža / Nepotpuna tehnička dokumentacija / Ulaganja u opremu i rekonstrukciju.	Program provoditi fazno na temelju mjerljivih gubitaka / Prioritet dati dionicama s najvećim gubicima / Povezati obnovu mreže s drugim cestovnim i komunalnim radovima.
A.2.2	Fazno dovršavati vodoopskrbne podsustave i proširenje mreže prema naseljima koja još nisu ili su nedovoljno obuhvaćena javnom vodoopskrbom, na temelju potvrđenih potreba i projektne dokumentacije.	Srednji	Nositelj: JP „Vodovod“ Partneri: Općina – Odsjek za prostorno uređenje i zaštitu okoliša / ŽZH	2027.–2033.	Prema pojedinačnim projektima / PUV 2022.–2027. za Posušje je indikativno predvidio 8,5 mil. KM za vodoopskrbu.	JP „Vodovod“ / Općina i ŽZH / FMPVŠ / AVP Jadran / Fond za zaštitu okoliša FBiH / EU i IFI	Povećan broj korisnika / Dovršeni prioritetni podsustavi / Smanjen broj područja bez pouzdane javne vodoopskrbe.	Tehnička zahtjevnost i trošak priključenja udaljenih naselja.	Prioritizirati prema broju korisnika, sigurnosti opskrbe i projektnoj spremnosti / Koristiti kombinirano financiranje.
A.2.3	Dovršiti planirana ulaganja u sustav pripreme pitke vode i ključne objekte sigurnosti	Visok	Nositelj: JP „Vodovod“ Partneri:	2027.–2030.	Prema važećoj projektnoj dokumentaciji / U općinskim planovima za	JP „Vodovod“ / Općina / ŽZH / Vlada RH i drugi bilateralni	Pročistač pitke vode stavljen u funkciju / Povećan kapacitet vodospreme / Stabilnija kvaliteta i	Osiguranje cjelovite financijske konstrukcije i koordinacija	Fazna realizacija i povezivanje investicija u jedinstven program

R. BR.	MJERA	PRIORITET MJERE	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR ZA REALIZACIJU	OKVIRNA FINANCIJSKA SREDSTVA ¹⁵²	IZVOR SREDSTAVA	INDIKATORI USPJEHA I CILJNE VRIJEDNOSTI	PREPREKE	NAČIN PREVAZILAŽENJA PREPREKE
	vodoopskrbe, uključujući pročištač pitke vode, novu vodospremu i povezanu infrastrukturu.		Općina – Odsjek za prostorno uređenje i zaštitu okoliša / ŽZH		2026. navedena su višemilijunska ulaganja u pročištač pitke vode i vodosprem.	izvori / FMPVŠ / EU	kontinuitet opskrbe.	više investicija.	sigurnosti vodoopskrbe.
A.2.4	Novelirati stručnu podlogu i Odluku o zonama sanitarne zaštite akumulacije Tribistovo	Visok	Nositelj: Općina – Odsjek za prostorno uređenje i zaštitu okoliša Partneri: JP „Vodovod“ / ŽZH / AVP Jadran / Zavod za javno zdravstvo	2027.–2029.	50.000 KM	JP „Vodovod“ / Općina / ŽZH / Fond za zaštitu okoliša FBiH / AVP Jadran	Novelirana stručna podloga / Usklađen režim sanitarne zaštite	Starost postojeće dokumentacije / Potreba specijalističkih hidrogeoloških podloga.	Angažirati stručnu instituciju / Koristiti postojeći AVP monitoring i rezultate studija Tribistova / Povezati WSP s planovima civilne zaštite.
A.2.5.	Izraditi i primjenjivati Plan sigurnosti vodoopskrbe (WSP) koji obuhvaća rizike onečišćenja, suše i poremećaja u sustavu.	Visok	Nositelj: Općina – Odsjek za prostorno uređenje i zaštitu okoliša Partneri: JP „Vodovod“ / Općina / ŽZH / AVP	2028.–2029.	50.000 KM	JP „Vodovod“ / Općina / ŽZH / Fond za zaštitu okoliša FBiH / AVP Jadran	WSP usvojen i periodično ažuriran / Definirane procedure za sušu i incidente.	Potrebna je prethodna realizacija mjere A2.4.	Angažirati stručnu instituciju / Koristiti postojeći AVP monitoring i rezultate studija Tribistova / Povezati WSP s planovima civilne zaštite.

R. BR.	MJERA	PRIORITET MJERE	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR ZA REALIZACIJU	OKVIRNA FINANCIJSKA SREDSTVA ¹⁵²	IZVOR SREDSTAVA	INDIKATORI USPJEHA I CILJNE VRIJEDNOSTI	PREPREKE	NAČIN PREVAZILAŽENJA PREPREKE
			Jadran / Zavod za javno zdravstvo						
OPERATIVNI CILJ A.3: UNAPRIJEDITI SUSTAV ODVODNJE I PROČIŠĆAVANJA KOMUNALNIH OTPADNIH VODA TE SIGURNO UPRAVLJANJE SADRŽAJEM SEPTIČKIH JAMA									
A.3.1	Nastaviti faznu izgradnju i funkcionalno povezivanje primarne i sekundarne kanalizacijske mreže urbanog i prioriternih prigradskih područja prema projektiranom sustavu od 22,1 km.	Visok	Nositelj: Općina – Odsjek za prostorno uređenje i zaštitu okoliša Partneri: JP „Vodovod“ / ŽZH	2027.–2032.	Prema ažuriranoj projektnoj dokumentaciji / Referentno, starija ukupna procjena projekta kanalizacije i PPOV-a iznosi 30,77 mil. KM.	Proračun Općine i ŽZH / FMPVŠ / AVP Jadran / Fond za zaštitu okoliša FBiH / EU, WBIF, IFI	Izgrađeno ukupno 22,1 km kanalizacijske mreže / Broj novih priključaka / Funkcionalno povezani kolektori prema PPOV-u.	Visoki troškovi / Etapna izgradnja / Imovinsko-pravni i dozvolni postupci.	Prioritizirati dionice prema gustoći korisnika i spremnosti dokumentacije / Objediniti faze u projekte prikladne za vanjsko financiranje.
A.3.2	Ažurirati potrebnu projektno-tehničku i financijsku dokumentaciju te osigurati financiranje i izgraditi PPOV Posušje kapaciteta najmanje 5.000 ES, II. stupnja pročišćavanja, u skladu s Planom upravljanja vodama.	Visok	Nositelj: Općina – Odsjek za gospodarstvo i razvoj Partneri: JP „Vodovod“ / ŽZH / AVP Jadran / FMPVŠ	2030.–2033.	Prema ažuriranom troškovniku / PUV 2022.–2027. za Posušje je indikativno predvidio 7,0 mil. KM za odvodnju i PPOV u tadašnjem planskom razdoblju.	FMPVŠ / AVP Jadran / Fond za zaštitu okoliša FBiH / IPA, WBIF / EIB, EBRD i drugi IFI / Općina i ŽZH	Ažurirana dokumentacija i dozvole / Financijska konstrukcija zatvorena / PPOV izgrađen i operativan / Povećan broj priključenih korisnika.	Visoka vrijednost investicije / Potreba koordinacije kanalizacijske mreže i PPOV-a / Osiguranje sredstava.	Fazna priprema / Uključiti projekt u više razine planiranja i sljedeći PUV 2028.–2033. / Pravodobno pripremati aplikacije za grant i kreditna sredstva.
A.3.3	Uspostaviti kontrolirano pražnjenje, evidenciju, prijevoz i okolišno prihvatljiv	Visok	Nositelj: JP „Vodovod“ Partneri:	2027.–2029., Potom kontinuirano	150.000–300.000 KM za početno tehničko i	Općina / ŽZH / Fond za zaštitu okoliša FBiH / JP	Definiran legalan način prihvata i tretmana / Evidencija pražnjenja / Prestanak	Nedostatak lokalnog mjesta za prihvata i	Ugovorno koristiti postojeće ovlaštene kapacitete gdje je

R. BR.	MJERA	PRIORITET MJERE	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR ZA REALIZACIJU	OKVIRNA FINACIJSKA SREDSTVA ¹⁵²	IZVOR SREDSTAVA	INDIKATORI USPJEHA I CILJNE VRIJEDNOSTI	PREPREKE	NAČIN PREVAZILAŽENJA PREPREKE
	prihvat i tretman sadržaja septičkih jama do uspostave funkcionalne javne odvodnje i PPOV-a.		Općina – Odsjek za prostorno uređenje i zaštitu okoliša / ŽZH / Ovlašteni operateri		organizacijsko rješenje, ovisno o odabranoj opciji.	„Vodovod“	odlaganja sadržaja na neodgovarajuće lokacije.	tretman / Prijelazno razdoblje do PPOV-a.	moгуće / Predvidjeti prihvat fekalnog mulja u tehničkom rješenju budućeg PPOV-a.
A.3.4	Pregledati i prema potrebi novelirati lokalne akte koji uređuju odvodnju otpadnih voda, septičke jame, priključenje, održavanje i nadzor.	Srednji	Nositelj: Općina – Odsjek za prostorno uređenje i zaštitu okoliša Partneri: JP „Vodovod“ / ŽZH	2027.–2028.	U okviru redovitog rada / Do 20.000 KM za stručnu podršku ako bude potrebna.	Općina / ŽZH	Izvršena analiza postojećih akata / Donesene izmjene i dopune gdje su utvrđene praznine / Jasno definirane obveze korisnika i operatera.	Ograničeni administrativni i kapaciteti i podjela nadležnosti.	Zajednička pravna i tehnička provjera s JP „Vodovod“ i nadležnim županijskim tijelima.

OPERATIVNI CILJ A.4: SMANJITI RIZIKE OD SUŠA, POPLAVA I DRUGIH ŠTETNIH DJELOVANJA VODA TE POVEĆATI SIGURNOST KLJUČNIH VODNIH OBJEKATA

A.4.1	Dovršiti sanaciju injektiranjem pregradnog nasipa akumulacije Tribistovo te nastaviti propisana tehnička osmatranja, ispitivanja i provedbu preporuka stručnih pregleda.	Visok	Nositelj: Općina – Odsjek za prostorno uređenje i zaštitu okoliša Partneri: ŽZH / JP „Vodovod“ / Nadležna	2027. Za ugovorene radove / Monitoring kontinuirano	Osigurano financiranje: 2 milijuna EUR iz sredstava Vlade RH, Općina financira PDV / Daljnji troškovi prema programu osmatranja i održavanja.	Vlada RH / Općina / ŽZH / Upravitelj objekta / Drugi izvori	Ugovoreni radovi završeni / Funkcionalni piezometri i monitoring / Provedene preporuke tehničkih pregleda / Dokumentirano stanje brane.	Složenost geotehničkih radova i potreba stalnog stručnog nadzora.	Osigurati kontinuirani stručni nadzor i pravodobno financiranje održavanja nakon završetka investicije.
--------------	--	-------	---	---	---	---	---	---	---

R. BR.	MJERA	PRIORITET MJERE	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR ZA REALIZACIJU	OKVIRNA FINANCIJSKA SREDSTVA ¹⁵²	IZVOR SREDSTAVA	INDIKATORI USPJEHA I CILJNE VRIJEDNOSTI	PREPREKE	NAČIN PREVAZILAŽENJA PREPREKE
			vodna tijela						
A.4.2	Prioritizirati i provoditi lokalne mjere odvodnje i zaštite od poplava i bujičnih voda na područjima prepoznatim u općinskim i federalnim planskim dokumentima, posebno Viru, Poklečanima, Posuškom i Virskom polju i kritičnim urbanim lokacijama.	Srednji	Nositelj: Općina – Odsjek za prostorno uređenje i zaštitu okoliša Partneri: Civilna zaštita / ŽZH / AVP Jadran / Nadležni upravitelji vodotoka i infrastrukture	2027.–2037.	Prema pojedinačnim projektima / Prioritetno pripremati manje intervencije i projektnu dokumentaciju za veće zahvate.	Općina / ŽZH / FMPVŠ / AVP Jadran / Fond za zaštitu okoliša FBiH / Sredstva zaštite i spašavanja / EU	Broj riješenih kritičnih lokacija / Smanjen broj ponavljajućih plavljenja / Provedene mjere iz relevantnih planova zaštite i PURP-a.	Nedostatak detaljnih lokalnih hidrauličkih podloga i visoki troškovi većih zahvata.	Prvo provesti verifikaciju kritičnih lokacija i tehnička rješenja / Kombinirati infrastrukturne i prirodom inspirirane mjere / Uskladiti s prostornim planiranjem.

STRATEŠKI CILJ B: SMANJITI KOLIČINU OTPADA I POVEĆATI KOLIČINU PONOVO UPOTRIJEBLJENIH MATERIJALA

OPERATIVNI CILJ B.1: POVEĆATI ODVOJENO PRIKUPLJANJE, PONOVO UPORABU I OPORABU OTPADA TE SMANJITI KOLIČINU MIJEŠANOG KOMUNALNOG OTPADA KOJI SE ODLAŽE

B.1.1	Uspostava reciklažnog dvorišta za odvojeni prihvati i privremeno skladištenje komunalnog otpada i odabranih posebnih kategorija otpada	Srednji	Nositelj: Općina Posušje – Odsjek za prostorno uređenje i zaštitu okoliša Partneri: JP "Vodovod" / ovlašteni	2027.–2029.	300.000–600.000 KM	FZO FBiH / FMOIT / ŽZH / Proračun Općine / Operateri sustava	Reciklažno dvorište izgrađeno i u funkciji / Broj kategorija otpada koje se prihvataju / Godišnje količine zaprimljenog otpada po frakcijama	Odabir lokacije / Dozvole / Osiguranje financiranja	Pravodobna priprema lokacijske i projektne dokumentacije / Fazno financiranje / Prijave na dostupne fondove
-------	--	---------	--	-------------	--------------------	--	--	---	---

R. BR.	MJERA	PRIORITET MJERE	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR ZA REALIZACIJU	OKVIRNA FINANCIJSKA SREDSTVA ¹⁵²	IZVOR SREDSTAVA	INDIKATORI USPJEHA I CILJNE VRIJEDNOSTI	PREPREKE	NAČIN PREVAZILAŽENJA PREPREKE
			operateri sustava i sakupljači						
B.1.2	Fazno proširenje i optimizacija sustava odvojenog prikupljanja komunalnog otpada u urbanim i ruralnim naseljima	Visok	Nositelj: JP "Vodovod" Partneri: Općina – Odsjek za prostorno uređenje i zaštitu okoliša / Ladanušić Čistoća d.o.o. / operateri sustava	2027.–2031.	80.000–150.000 KM za prvu fazu	FZO FBiH / FMOIT / ŽZH / Općina / Operateri sustava	Broj funkcionalnih lokacija i/ili kućanstava obuhvaćenih odvojenim prikupljanjem / Godišnje količine papira, plastike, stakla i drugih frakcija / Smanjena količina miješanog komunalnog otpada za najmanje 10% po stanovniku u odnosu na početnih 208,6 kg/st./god, odnosno na najviše 187,2 kg/st./god.	Nedostatak prostora i opreme / Nepravilno korištenje posuda	Fazno uvođenje prema analizi potreba / Usklađivanje posuda, vozila i ruta / Informiranje korisnika istodobno s uvođenjem nove usluge
B.1.3	Unaprijediti organizirano prikupljanje kabastog otpada i osigurati dostupne kanale za predaju građevinskog i drugih problematičnih tokova otpada iz kućanstava	Srednji	Nositelj: Općina – Odsjek za prostorno uređenje i zaštitu okoliša Partneri: JP "Vodovod" / JU "URBIKOM" / ovlašteni	2027.–2030., Potom kontinuirano	30.000–80.000 KM	Općina / ŽZH / FZO FBiH / Operateri	Utvrđen i javno objavljen način i raspored prikupljanja kabastog otpada / Količina organizirano preuzetog kabastog i građevinskog otpada / Broj tokova za koje je osiguran legalan kanal predaje	Nedovoljna dostupnost odgovarajućih lokacija i operatera / Neinformirano st korisnika	Ugovaranje postojećih ovlaštenih kapaciteta / Povezivanje s reciklažnim dvorištem / Ciljano informiranje o mjestu i terminu predaje

R. BR.	MJERA	PRIORITET MJERE	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR ZA REALIZACIJU	OKVIRNA FINANCIJSKA SREDSTVA ¹⁵²	IZVOR SREDSTAVA	INDIKATORI USPJEHA I CILJNE VRIJEDNOSTI	PREPREKE	NAČIN PREVAZILAŽENJA PREPREKE
			operateri						
B.1.4	Uspostaviti i provoditi lokalni program sprječavanja nastanka otpada i ponovne uporabe predmeta, uz pilot-program kućnog kompostiranja. Program obuhvaća informiranje kućanstava o smanjenju bacanja hrane i uporabe jednokratnih proizvoda; organiziranje akcija razmjene i darivanja uporabljivih predmeta, uključujući odjeću, knjige, igračke i manji namještaj; te dodjelu kompostera zainteresiranim kućanstvima s odgovarajućim prostorom, uz praktičnu obuku i praćenje korištenja.	Srednji	Nositelj: Općina Posušje – Odsjek za prostorno uređenje i zaštitu okoliša Partneri: JP „Vodovod“ / JU URBKOM / mjesne zajednice, škole, udruge i zainteresiran a kućanstva	Priprema programa i evidentiranje početnog stanja: 2027. / Početna provedba i pilot-program: 2028.–2030. / Nastavak aktivnosti i praćenje: 2031.–2037.	40.000–60.000 KM za razdoblje 2027.–2030., uključujući kompostere, obuku, informiranje i akcije ponovne uporabe / Potom 5.000 KM godišnje za provedbu i praćenje / Ukupno: 75.000–95.000 KM.	Proračun Općine / FZO FBiH i ŽZH, kroz odgovarajuće javne pozive / EU i drugi međunarodni izvori.	Program izrađen do kraja 2027. / Od 2028. najmanje dvije akcije razmjene ili darivanja godišnje, uz informiranje o sprječavanju nastanka otpada / Od 2029. najmanje 100 predmeta godišnje predano novim korisnicima, prema evidenciji organizatora / Do kraja 2030. najmanje 100 kućanstava opremljeno komposterima i obučeno; najmanje 80 % uključenih kućanstava aktivno kompostira, prema godišnjoj provjeri / Godišnje izvješće o rezultatima programa.	Slab interes ili odustajanje sudionika / Nedostatak prostora za kompostiranje / Nepravilno korištenje kompostera / Nedostatak organizacijskih kapaciteta.	Odabir kućanstava putem javnog poziva prema iskazanom interesu i prostornim uvjetima / Praktična obuka i savjetodavna podrška / Organiziranje akcija u postojećim javnim prostorima uz suradnju mjesnih zajednica, škola i udruga / Godišnja provjera rezultata i prilagodba programa.
B.1.5	Provesti procjenu potrebe i izvedivosti uspostave lokalne stanice za privremeni prihvata otpada životinjskog podrijetla	Srednji	Nositelj: Općina Posušje – Odsjek za prostorno uređenje i	2027. – 2029.	Do 20.000 KM za procjenu potrebe, izvedivosti i pripremu modela	Proračun Općine / ŽZH / FZO FBiH / drugi dostupni izvori	Izrađena procjena potrebe i izvedivosti / Provedene konzultacije s nadležnim tijelima i ovlaštenim	Nejasna podjela nadležnosti / Ograničena dostupnost ovlaštenih	Pravodobno uključivanje nadležnih tijela i ovlaštenih operatera / Provjera

R. BR.	MJERA	PRIORITET MJERE	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR ZA REALIZACIJU	OKVIRNA FINANCIJSKA SREDSTVA ¹⁵²	IZVOR SREDSTAVA	INDIKATORI USPJEHA I CILJNE VRIJEDNOSTI	PREPREKE	NAČIN PREVAZILAŽENJA PREPREKE
	te, u suradnji s nadležnim tijelima i ovlaštenim operaterima, definirati odgovarajući model prikupljanja, privremenog prihvata i daljnjeg postupanja s ovim tokom otpada		zaštitu okoliša Partneri: ŽZH / nadležna tijela u području veterinarstva i upravljanja otpadom / JP „Vodovod“ / ovlašteni operateri		postupanja / Trošak eventualne uspostave stanice prema rezultatima procjene	financiranja	operaterima / Definiran model postupanja s otpadom životinjskog podrijetla / Donesena odluka o daljnjem postupanju i, prema potrebi, pripremljena dokumentacija za uspostavu lokalne stanice	kapaciteta / Potreba za posebnim tehničkim i veterinarskim uvjetima / Ovisnost o raspoloživosti financijskih sredstava	postojećih regionalnih i drugih dostupnih kapaciteta / Fazna priprema rješenja ovisno o rezultatima procjene i raspoloživim izvorima financiranja

OPERATIVNI CILJ B.2: UNAPRIJEDITI UČINKOVITOST I POUZDANOST SUSTAVA PRIKUPLJANJA I TRANSPORTA KOMUNALNOG OTPADA

B.2.1	Izraditi operativnu procjenu potreba sustava prikupljanja otpada te, na temelju rezultata, fazno obnoviti i modernizirati vozni park i pripadajuću opremu	Srednji	Nositelj: JP „Vodovod“ Partneri: Općina Posušje – Odsjek za gospodarstvo i razvoj / FZO FBiH / ŽZH / pružatelji usluga prikupljanja	Procjena 2027. / Ulaganja 2027.–2031.	20.000–30.000 KM Za procjenu i operativni plan / Investicijski iznos prema utvrđenim potrebama	JP Vodovod / Općina / FZO FBiH / FMOIT / ŽZH / Kreditna i grant sredstva	Operativni plan izrađen / Utvrđene potrebe za vozilima i opremom / Broj zamijenjenih/nabavljenih vozila / Smanjen broj prekida usluge zbog nedostupnosti vozila / Zadržana pokrivenost uslugom od najmanje 99 %	Visoki troškovi vozila / Nedostatak podataka o iskorištenosti postojećih ruta i vozila	Prvo optimizirati organizaciju i rute / Nabavu provoditi fazno na temelju dokazane potrebe
-------	---	---------	--	---------------------------------------	--	--	---	--	--

OPERATIVNI CILJ B.3: SMANJITI OKOLIŠNE RIZIKE POVEZANE S NEADEKVATNIM ODLAGANJEM OTPADA I UNAPRIJEDITI POSTUPANJE S OSTATNIM OTPADOM

R. BR.	MJERA	PRIORITET MJERE	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR ZA REALIZACIJU	OKVIRNA FINANCIJSKA SREDSTVA ¹⁵²	IZVOR SREDSTAVA	INDIKATORI USPJEHA I CILJNE VRIJEDNOSTI	PREPREKE	NAČIN PREVAZILAŽENJA PREPREKE
B.3.1	Ažurirati podatke i investicijsko-tehničku dokumentaciju za odlagalište Konjovac, utvrditi status relevantnih dozvola, uvjete i potrebne mjere za daljnje korištenje te definirati i provoditi fazne mjere sanacije i prijelaza prema regionalnom sustavu upravljanja ostatnim otpadom	Srednji	Nositelj: Općina – Odsjek za prostorno uređenje i zaštitu okoliša Partneri: JP “Vodovod” / ŽZH / FMOIT / FZO FBiH	2027.–2032.	50.000–100.000 KM za procjenu i dokumentaciju / Trošak radova prema ažuriranoj dokumentaciji	FZO FBiH / FMOIT / ŽZH / Općina / Međunarodni izvori	Utvrđeni kapacitet, tehničko stanje i preostali vijek odlagališta / Utvrđen status relevantnih dozvola, uvjeti i potrebne mjere za daljnje korištenje odlagališta do 2028. / Izrađena/ažurirana dokumentacija / Provedene prioritete mjere sanacije / Definiran model prijelaza na regionalno rješenje do 2032.	Visoki troškovi sanacije i ovisnost o razvoju regionalnog sustava	Faziranje radova / Povezivanje lokalnog projekta s provedbom FPUO-a i izvorima financiranja viših razina vlasti
B.3.2	Ažurirati i terenski verificirati evidenciju divljih odlagališta, procijeniti sastav otpada i rizik, odrediti prioritete te provoditi faznu sanaciju uz mjere sprječavanja ponovnog nastanka, po potrebi u suradnji sa ovlaštenim operaterima	Srednji	Nositelj: Općina – Odsjek za prostorno uređenje i zaštitu okoliša Partneri: Ministarstvo ŽZH / Komunalna inspekcija / Komunalna poduzeća / Ovlašteni operateri	2027.–2031.	200.000–400.000 KM	Općina / ŽZH / FZO FBiH / FMOIT / EU i drugi međunarodni izvori	Verificirano stanje svih evidentiranih lokacija / Broj i površina saniranih lokacija / Smanjenje broja aktivnih divljih odlagališta / Sprječavanje ponovnog odlaganja / Udio saniranih lokacija na kojima nije došlo do ponovnog odlaganja	Ponovno odlaganje / Ograničena sredstva i nadzor	Prioritizacija prema okolišnom riziku / Fizičke prepreke i nadzor gdje je opravdano / Osiguravanje legalnih kanala za kabasti i građevinski otpad

OPERATIVNI CILJ B.4: UNAPRIJEDITI DOSTUPNOST, RAZMJENU I KORIŠTENJE PODATAKA O TOKOVIMA OTPADA ZA POTREBE LOKALNOG PLANIRANJA I PRAĆENJA

R. BR.	MJERA	PRIORITET MJERE	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR ZA REALIZACIJU	OKVIRNA FINACIJSKA SREDSTVA ¹⁵²	IZVOR SREDSTAVA	INDIKATORI USPJEHA I CILJNE VRIJEDNOSTI	PREPREKE	NAČIN PREVAZILAŽENJA PREPREKE
B.4.1	Uspostaviti redovitu razmjenu i lokalno objedinjavanje dostupnih podataka o proizvodnom otpadu i posebnim kategorijama otpada korištenjem postojećih evidencija i Informacijskog sustava upravljanja otpadom FBiH	Srednji	Nositelj: Općina – Odsjek za prostorno uređenje i zaštitu okoliša Partneri: FMOIT / FZO FBiH / ŽZH / Operateri sustava / Gospodarski subjekti	2027.–2037., Godišnje	U okviru redovitog rada / Do 10.000 KM za inicijalno uspostavljanje načina razmjene i obrade podataka	Općina / Redovita sredstva nadležnih institucija	Jednom godišnje objedinjeni dostupni podaci relevantni za Općinu / Evidentirane količine i načini postupanja za dostupne tokove / Podaci korišteni u praćenju LEAP-a	Podaci raspoređeni među više institucija i operatera / Različita dinamika izvješćivanja	Definirati standardni godišnji zahtjev i odgovorne kontakt-osobe / Koristiti postojeće evidencije umjesto uspostave nove paralelne baze

STRATEŠKI CILJ C: OČUVANJE BIOLOŠKE I PEJZAŽNE RAZNOLIKOSTI

OPERATIVNI CILJ C.1: USPOSTAVITI SUSTAVNU INVENTARIZACIJU, PRAĆENJE I ZAŠTITU BIORAZNOLIKOSTI

C.1.1	Izraditi Studiju inventarizacije i ocjene stanja bioraznolikosti Općine Posušje, uključujući terenska istraživanja flore, faune, gljiva, staništa i invazivnih vrsta, uspostavu georeferencirane baze podataka te definiranje programa dugoročnog monitoringa i ciljanih mjera zaštite staništa i vrsta te mjera kontrole invazivnih vrsta na	Srednji	Općina uz angažman kvalifikovanih eksperata iz područja bioraznolikosti za terenska istraživanja, izradu studije i programa monitoringa	2027.–2037. Raspoloživi podaci o vrijednim vrstama i staništima dostavljeni tijekom izrade Prostornog plana / Dopuna podataka prema rezultatima istraživanja.	80.000–150.000 KM za izradu Studije, ovisno o obuhvatu i broju sezonskih terenskih istraživanja	Općina / Redovita sredstva nadležnih institucija	Izrađena Studija / Uspostavljena georeferencirana baza podataka / Definiran program dugoročnog monitoringa/ Definirane ciljne mjere zaštite staništa i vrsta i mjere kontrole invazivnih vrsta	Nedostatak finacijskih sredstava	Osiguranje dodatnih sredstava kroz grantove, donatorske programe i druge dostupne izvore vanjskog financiranja
-------	---	---------	---	---	---	--	--	----------------------------------	--

R. BR.	MJERA	PRIORITET MJERE	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR ZA REALIZACIJU	OKVIRNA FINACIJSKA SREDSTVA ¹⁵²	IZVOR SREDSTAVA	INDIKATORI USPJEHA I CILJNE VRIJEDNOSTI	PREPREKE	NAČIN PREVAZILAŽENJA PREPREKE
	temelju rezultata Studije.								
OPERATIVNI CILJ C.2: UNAPRIJEDITI PLANSKI OKVIR ZA ZAŠTITU I UPRAVLJANJE PRIRODNO VRIJEDNIM PODRUČJIMA									
C.2.1	U suradnji s Odsjekom za zaštitu prirode ŽZH pratiti izradu stručnih podloga za Šimićevo pećinu, područje Podbile, kanjon Ričine i vodopad Žukovica te, u skladu s rezultatima tih podloga, razmotriti njihovo uključivanje i odgovarajuće prostorno definiranje u okviru izrade novog <i>Prostornog plana Općine Posušje</i> .	Srednji	Općina u suradnji sa Vladom ŽZH	2027.–2037.	U okviru redovitog rada	Općina	Praćena izrada stručnih podloga / Rezultati dostupnih stručnih podloga razmotreni i, gdje je primjenjivo, područja uključena i prostorno definirana u novom <i>Prostornom planu Općine Posušje</i>	Odgođena izrada stručnih podloga i Prostornog plana te nedovoljna koordinacija između općinske i županijske razine	–
C.2.2	Pokrenuti inicijativu prema Vladi ŽZH za realizaciju planskih i upravljačkih aktivnosti predviđenih za PP Blidinje, uključujući proglašenje područja posebne namjene „Blidinje“, izradu posebnog prostornog plana i uspostavu odgovarajuće upravljačke strukture, uz koordinaciju i pribavljanje suglasnosti svih županija na čijem	Srednji	Općina u suradnji sa Vladom ŽZH	2027.–2028.	U okviru redovitog rada	Općina	Pokrenuta inicijativa prema Vladi ŽZH	Izostanak daljnjeg postupanja Vlade ŽZH po pokrenutoj inicijativi	–

R. BR.	MJERA	PRIORITET MJERE	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR ZA REALIZACIJU	OKVIRNA FINANCIJSKA SREDSTVA ¹⁵²	IZVOR SREDSTAVA	INDIKATORI USPJEHA I CILJNE VRIJEDNOSTI	PREPREKE	NAČIN PREVAZILAŽENJA PREPREKE
	se području Park prostire te podršku donošenju i provedbi plana upravljanja Parkom.								

OPERATIVNI CILJ C.3: SMANJITI PRITISKE NA PRIRODNA STANIŠTA I UNAPRIJEDITI NADZOR NAD KORIŠTENJEM PRIRODNIH RESURSA

C.3.1	Pojačati nadzor nad gradnjom na dijelu PP Blidinje unutar Općine, uključujući redovito evidentiranje bespravne gradnje, provjeru usklađenosti gradnje s izdanim dozvolama i pravovremeno postupanje općinskog urbanističko-građevinskog inspektora, uz koordinaciju sa županijskim tijelima za zahvate iz njihove nadležnosti.	Srednji	Općina	2027.–2037.	U okviru redovitog rada	U okviru redovitog proračuna	Uspostavljena redovita evidencija bespravne gradnje na dijelu PP Blidinje i poduzete odgovarajuće mjere / Provedena koordinacija sa županijskim tijelima za zahvate iz njihove nadležnosti	Ograničeni inspekcijski kapaciteti i preklapanje nadležnosti između općinske i županijske razine	Osigurati redovitu koordinaciju i razmjenu informacija između Općine i nadležnih županijskih tijela te planirati nadzor prema prioritetnim lokacijama i prijavljenim slučajevima
--------------	--	---------	--------	-------------	-------------------------	------------------------------	--	--	--

STRATEŠKI CILJ D: UNAPRIJEDITI UBLAŽAVANJE I PRILAGOĐAVANJE KLIMATSKIM PROMJENAMA I POBOLJŠANJE KVALITETE ZRAKA

OPERATIVNI CILJ D.1: UNAPRIJEDITI SUSTAV PRAĆENJA, DOSTUPNOST PODATAKA I UPRAVLJANJE KVALITETOM ZRAKA U SURADNJI S NADLEŽNIM INSTITUCIJAMA

D.1.1	Inicirati uspostavu sustavnog praćenja kvalitete zraka na području Općine Posušje u suradnji s nadležnim	Srednji	Općina u suradnji s nadležnim tijelima ŽZH, FHMZ–om i/ili	2027.–2030., Potom kontinuiran o prema potrebi	5.000–10.000 KM za pripremu inicijative / Troškovi mjerenja	Proračun Općine / ŽZH / FBiH / Fond za zaštitu okoliša FBiH	Izrađena i upućena inicijativa / Definirane prioritetne lokacije / Uspostavljena suradnja s	Ograničena raspoloživost mjernih kapaciteta i finansijskih sredstava /	Formalizirati suradnju s nadležnim institucijama / Koristiti mobilne mjerne sustave i
--------------	--	---------	---	--	---	---	---	--	---

R. BR.	MJERA	PRIORITET MJERE	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR ZA REALIZACIJU	OKVIRNA FINACIJSKA SREDSTVA ¹⁵²	IZVOR SREDSTAVA	INDIKATORI USPJEHA I CILJNE VRIJEDNOSTI	PREPREKE	NAČIN PREVAZILAŽENJA PREPREKE
	institucijama, uključujući definiranje prioriternih lokacija i provedbu stalnih ili periodičnih mjerenja kvalitete zraka.		ovlaštenim institucijama		prema opsegu i programu monitoringa	/ EU i drugi međunarodni programi	nadležnim institucijama / Najmanje jedan program periodičnih ili stalnih mjerenja pokrenut do 2030. godine	Ovisnost o nadležnim i ovlaštenim institucijama	periodična mjerenja kao prijelazno rješenje / Zajednički kandidirati projekte i koristiti dostupne vanjske izvore financiranja
D.1.2	Identificirati i evidentirati potencijalne lokalne izvore emisija te izraditi i redovito ažurirati pregled potencijalnih izvora emisija iz prometa, industrijskih i proizvodnih djelatnosti, eksploatacije mineralnih sirovina i grijanja.	Srednji	Općina u suradnji s nadležnim županijskim i federalnim institucijama	2027–2029., Potom ažuriranje	10.000 KM za izradu početne evidencije / 2.000 KM po ažuriranju svake dvije godine	Proračun Općine / ŽZH / FBiH / EU projekti	Izrađena evidencija potencijalnih izvora / Najmanje jedno ažuriranje svake 2 godine / Uspostavljena razmjena relevantnih podataka s nadležnim institucijama	Nedostupnost podataka o emisijama / Različite baze podataka / Ograničene nadležnosti Općine	Sporazumna razmjena podataka / Korištenje postojećih registara i evidencija / Definiranje minimalnog skupa podataka koji se može prikupljati na lokalnoj razini
D.1.3	Uspostaviti sustav prikupljanja, praćenja i informiranja o kvaliteti zraka kroz objedinjavanje dostupnih podataka iz federalnog i županijskog	Srednji	Općina	2027–2029., Kontinuirano	5.000 KM za uspostavu postupka prikupljanja i objedinjavanja podataka / 2.000 KM/god počevši od	Proračun Općine / EU i međunarodni projekti	Uspostavljena interna baza s pregledom podataka / Podaci o kvaliteti zraka uključeni u godišnje okolišno izvješćivanje /	Nepotpuni ili nedostupni podaci / Nedostatak tehničkih kapaciteta	Koristiti postojeće federalne i županijske sustave / Odrediti odgovornu osobu unutar

R. BR.	MJERA	PRIORITET MJERE	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR ZA REALIZACIJU	OKVIRNA FINANCIJSKA SREDSTVA ¹⁵²	IZVOR SREDSTAVA	INDIKATORI USPJEHA I CILJNE VRIJEDNOSTI	PREPREKE	NAČIN PREVAZILAŽENJA PREPREKE
	monitoringa te njihovo korištenje u lokalnom planiranju i informiranju javnosti.				2029. za obradu podataka i informiranje javnosti		Najmanje jedno javno informiranje godišnje		Općine / Digitalizirati prikupljanje i arhiviranje podataka
OPERATIVNI CILJ D.2: SMANJITI EMISIJE ONEČIŠĆUJUĆIH TVARI IZ LOKALNIH IZVORA KROZ ČIŠĆE SUSTAVE GRIJANJA I UNAPRJEĐENJE ODRŽIVE MOBILNOSTI									
D.2.1	Pripremiti i provoditi program sufinanciranja zamjene neučinkovitih sustava grijanja u kućanstvima čišćim i energetski učinkovitijim rješenjima, uz korištenje općinskih i dostupnih vanjskih izvora financiranja.	Srednji	Općina u suradnji sa ŽZH i Fondom za zaštitu okoliša FBiH	2027.–2032., fazno	50.000 KM godišnje, uz mogućnost povećanja ovisno o raspoloživim vanjskim izvorima financiranja	Proračun Općine / ŽZH / Fond za zaštitu okoliša FBiH / EU fondovi i drugi međunarodni izvori	Program sufinanciranja pripremljen i uspostavljen / Osigurana sredstva za provedbu / Proveden najmanje jedan javni poziv u godinama u kojima su osigurana sredstva / Broj kućanstava kojima je sufinancirana zamjena sustava grijanja / Iznos dodijeljenih sredstava	Visoki početni troškovi zamjene sustava grijanja / Ograničene financijske mogućnosti kućanstava i Općine / Dostupnost vanjskih izvora financiranja	Fazna provedba programa / Kombiniranje općinskih sredstava s županijskim, federalnim i međunarodnim izvorima / Pravodobna priprema projektnih prijedloga i javnih poziva
D.2.2	Izraditi analizu potreba i mogućnosti razvoja održive mobilnosti na području Općine, s posebnim osvrtom na dostupnost cjelogodišnjeg javnog prijevoza te potrebe pješačkog i	Srednji	Općina	2027.–2032.	20.000–40.000 KM za izradu analize / Trošak pilot-usluge utvrditi na temelju odabranog modela	Proračun Općine / ŽZH / FBiH / Fond za zaštitu okoliša FBiH / EU fondovi i drugi međunarodni izvori	Izrađena analiza održive mobilnosti / Analizirano stanje i potrebe javnog, pješačkog i biciklističkog prometa / Definirane prioritetne relacije i intervencije / Utvrđen	Nedovoljna potražnja na pojedinim relacijama / Visoki troškovi uspostave i održavanja javnog prijevoza /	Analizom utvrditi stvarne potrebe i prioritetne pravce / Razmotriti fleksibilne modele prijevoza za slabije naseljena područja / Pilot-

R. BR.	MJERA	PRIORITET MJERE	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR ZA REALIZACIJU	OKVIRNA FINANCIJSKA SREDSTVA ¹⁵²	IZVOR SREDSTAVA	INDIKATORI USPJEHA I CILJNE VRIJEDNOSTI	PREPREKE	NAČIN PREVAZILAŽENJA PREPREKE
	biciklističkog prometa, definirati prioritetne intervencije i provediv organizacijski i financijski model te, na temelju rezultata analize, uspostaviti pilot-uslugu javnog prijevoza na prioritetnim relacijama.						organizacijski i financijski model javnog prijevoza / Najmanje jedna pilot-usluga javnog prijevoza ili drugi odgovarajući model uspostavljen do 2032. godine	Ograničen interes prijevoznika / Nedostatak podataka o pješačkoj i biciklističkoj infrastrukturi	provedba prije širenja usluge / Rezultate analize koristiti pri izradi i izmjenama relevantne prostorno-planske i prometne dokumentacije

OPERATIVNI CILJ D.3: JAČATI OTPORNOST I PRILAGODBU KLIMATSKIM PROMJENAMA

D.3.1	Izraditi Procjenu ranjivosti Općine Posušje i Plan prilagodbe klimatskim promjenama, s prioritetnim mjerama za suše i vodoopskrbu, toplinske valove i ranjive skupine stanovništva, intenzivne oborine i bujične poplave, olujne vjetrove, požare te utjecaje na poljoprivredu, infrastrukturu i prirodne ekosustave. Utvrditi nositelje provedbe preporuka i uključiti mjere	Visok	Općina	2027.–2030. Početni pregled klimatskih rizika i preporuke tijekom izrade Prostornog plana / Završna Procjena i Plan do 2030.	40.000–80.000 KM za izradu Procjene i Plana / Integracija mjera u planske dokumente u okviru troškova njihove izrade ili izmjene	Proračun Općine / Fond za zaštitu okoliša FBiH / ŽZH / UNDP / EU i drugi međunarodni izvori	Procjena ranjivosti izrađena i Plan prilagodbe usvojen do 2030. / Obuhvaćeni toplinski valovi i ranjive skupine stanovništva / Utvrđene prioritetne mjere, odgovorni nositelji i povezani planski dokumenti / Početni nalazi dostavljeni tijekom izrade Prostornog plana / Završne preporuke uključene u relevantne planske dokumente i njihovu provedbu	Nedostatak detaljnih lokalnih klimatskih podataka / Potreba za objedinjavanjem podataka iz više sektora / Ograničena financijska sredstva.	Korištenje raspoloživih lokalnih, županijskih i federalnih podataka i klimatskih scenarija / Uključivanje relevantnih sektorskih podataka / Kandidiranje projekta prema domaćim i međunarodnim izvorima financiranja.
-------	---	-------	--------	--	--	---	--	--	---

R. BR.	MJERA	PRIORITET MJERE	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR ZA REALIZACIJU	OKVIRNA FINACIJSKA SREDSTVA ¹⁵²	IZVOR SREDSTAVA	INDIKATORI USPJEHA I CILJNE VRIJEDNOSTI	PREPREKE	NAČIN PREVAZILAŽENJA PREPREKE
	prilagodbe u relevantne lokalne planske dokumente.								
STRATEŠKI CILJ E: OČUVANJE LJUDSKOG ZDRAVLJA, POBOLJŠANJE DOBROBITI I KVALITETA ŽIVOTA ZA SVE									
OPERATIVNI CILJ E.1: UNAPRIJEDITI PRAĆENJE I UPRAVLJANJE BUKOM									
E.1.1	Provesti 24-satna mjerenja razine buke jednom godišnje na najmanje četiri reprezentativne lokacije ¹⁵³ na području Općine, u skladu sa <i>Zakonom o zaštiti od buke ŽZH</i> ¹⁵⁴ , do izrade karte buke Općine. Rezultate koristiti za praćenje stanja i kao jednu od podloga za izradu karte buke.	Srednji	Općina uz angažman akreditirane laboratorije	2027.–do izrade karte buke na općinskoj razini	3.000–5.000 KM po lokaciji, odnosno 12.000–20.000 KM godišnje za najmanje četiri lokacije	Općina i/ili vanjski izvori financiranja	Provedena mjerenja razine buke na reprezentativnim lokacijama u skladu sa Zakonom / Izrađeno izvješće o mjerenjima buke putem akreditirane laboratorije	Nedostatak financijskih sredstava	Osigurati sredstva iz proračuna i/ili vanjskih izvora financiranja
E.1.2	Nakon izrade karte buke FBiH, izraditi kartu buke Općine Posušje u skladu sa <i>Zakonom o zaštiti od buke ŽZH</i> ¹⁵⁵ , te je uključiti u prostorno-plansku dokumentaciju. Daljnje praćenje razine buke	Srednji	Općina	Godinu dana nakon izrade karte buke na FBiH razini	10.000 KM, prosječna cijena izrade karte buke	Općina i/ili vanjski izvori financiranja	Karta buke općine Posušje izrađena / Karta buke uključena u prostorno-plansku dokumentaciju Općine	Odgođena izrada karte buke FBiH	Do stvaranja uvjeta za izradu karte buke Općine nastaviti godišnja mjerenja u skladu s mjerom E.1.1

¹⁵³ Napomena: Reprezentativna lokacija se odabire prema dominantnom izvoru buke, izloženosti stanovništva i/ili evidentiranim pritužbama npr. magistralne prometnice, veći proizvodni pogoni, kamenolomi i eksploatacijska područja te urbanizirana područja, uz nastojanje da se mjerenja iz godine u godinu provode na istim ili usporedivim lokacijama i u usporedivim uvjetima.

¹⁵⁴ Narodne novine ŽZH, br. 17/14

¹⁵⁵ Ibid.

R. BR.	MJERA	PRIORITET MJERE	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR ZA REALIZACIJU	OKVIRNA FINACIJSKA SREDSTVA ¹⁵²	IZVOR SREDSTAVA	INDIKATORI USPJEHA I CILJNE VRIJEDNOSTI	PREPREKE	NAČIN PREVAZILAŽENJA PREPREKE
	vršiti prema stanju utvrđenom kartom buke.								

OPERATIVNI CILJ E.2: UNAPRIJEDITI LOKALNI REGULATORMI OKVIR ZA ZAŠTITU STANOVNIŠTVA OD BUKE

E.2.1	Ažurirati <i>Odluku o komunalnom redu Općine Posušje</i> ¹⁵⁶ odredbama o zaštiti od buke, uključujući jasne odredbe o preglasnoj glazbi iz ugostiteljskih, i drugih objekata. Propisati obvezu poštivanja dopuštenih dnevnih i noćnih razina buke propisanih <i>Zakonom o zaštiti od buke ŽZH</i> ¹⁵⁷ te odgovarajuće kaznene odredbe i nadležnosti za provedbu istih. Odredbe <i>Odluke</i> uskladiti i sa <i>Zakonom o javnom redu i miru ŽZH</i> ¹⁵⁸ u dijelu koji se odnosi na preglasnu glazbu i narušavanje javnog reda i mira.	Srednji	Općina	2027.–2030.	U okviru redovitog rada	Općina	Izrađene i usvojene izmjene i dopune Odluke o komunalnom redu Općine Posušje / Uključene odredbe o preglasnoj glazbi i zaštiti od buke / Utvrđene odgovarajuće kaznene odredbe	Kašnjenje u pripremi i usvajanju izmjena Odluke / Nedovoljna koordinacija nadležnih službi	U pripremu izmjena uključiti nadležnu općinsku službu za prostorno planiranje te osigurati usklađenost odredbi s važećim županijskim propisima
--------------	--	---------	--------	-------------	-------------------------	--------	--	--	--

STRATEŠKI CILJ F: ODRŽIVO UPRAVLJANJE PRIRODNIIM RESURSIMA

¹⁵⁶ Službeni glasnik Općine Posušje, br. 8/05

¹⁵⁷ Ibid.

¹⁵⁸ Narodne novine ŽZH, br. 4/09

R. BR.	MJERA	PRIORITET MJERE	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR ZA REALIZACIJU	OKVIRNA FINANCIJSKA SREDSTVA ¹⁵²	IZVOR SREDSTAVA	INDIKATORI USPJEHA I CILJNE VRIJEDNOSTI	PREPREKE	NAČIN PREVAZILAŽENJA PREPREKE
OPERATIVNI CILJ F.1: UNAPRIJEDITI ODRŽIVO UPRAVLJANJE PRIVATNIM ŠUMAMA									
F.1.1	Pokrenuti inicijativu prema Ministarstvu gospodarstva ŽZH i Upravi za šume ŽZH za izradu jedinstvene ŠGO za privatne šume na području Općine, kojom će se utvrditi njihova površina, vlasničko-posjedovna struktura i granice te stanje privatnih šuma, uključujući njihovu strukturu, kvalitetu, stupanj degradiranosti i površine pogodne za pošumljavanje i obnovu šumskih sastojina.	Srednji	Općina u suradnji sa Ministarstvom gospodarstva ŽZH	2027 –2028.	U okviru redovitog rada	Općina	Inicijativa za izradu jedinstvene ŠGO za privatne šume službeno upućena Ministarstvu gospodarstva ŽZH i Upravi za šume ŽZH / Evidentiran odgovor nadležnih institucija odnosno provedeno daljnje praćenje inicijative	Izostanak daljnjeg postupanja Ministarstva gospodarstva ŽZH po pokrenutoj inicijativi	Praćenje statusa inicijative, upućivanje urgencija i održavanje sastanaka s nadležnim institucijama
OPERATIVNI CILJ F.2: OJAČATI KADROVSKE KAPACITETE ZA ODGOVOR NA ŠUMSKE POŽARE									
F.2.1	Utvrđiti potreban broj profesionalnih vatrogasaca PVP Posušje na temelju procjene operativnih potreba te fazno povećati broj zaposlenih do utvrđenog kapaciteta radi učinkovitijeg odgovora na šumske požare.	Srednji	Općina (PVP Posušje – u okviru Službe za civilnu zaštitu i gospodarstvo Općine)	2027.–2037., uz procjenu potrebnog broja vatrogasaca do 2028. godine	35.000–50.000 KM godišnje po dodatno zaposlenom vatrogascu, uz zasebno planiranje potrebne opreme	Općina/ Uprava civilne zaštite ŽZH	Izrađena procjena potrebnog broja profesionalnih vatrogasaca / Utvrđen ciljani kapacitet PVP Posušje / Broj dodatno zaposlenih profesionalnih vatrogasaca	Nedostatak financijskih sredstava za trajno financiranje novih radnih mjesta / Otežano pronalaženje odgovarajućeg kadra	Fazno zapošljavanje u skladu s utvrđenim prioritetima i raspoloživim sredstvima / Planiranje potrebnih sredstava kroz višegodišnji proračunski okvir / Korištenje

R. BR.	MJERA	PRIORITET MJERE	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR ZA REALIZACIJU	OKVIRNA FINANCIJSKA SREDSTVA ¹⁵²	IZVOR SREDSTAVA	INDIKATORI USPJEHA I CILJNE VRIJEDNOSTI	PREPREKE	NAČIN PREVAZILAŽENJA PREPREKE
									dostupnih izvora sufinanciranja
OPERATIVNI CILJ F.3: UNAPRIJEDITI PRAĆENJE I KONTROLU ANTROPOGENIH PRITISAKA NA ŠUME, ŠUMSKO ZEMLJIŠTE I LOVNU DIVLJAČ									
F.3.1	U okviru svojih inspeksijskih nadležnosti pojačati koordinaciju s nadležnim županijskim tijelima te kroz postojeći mehanizam za prijavu nepravilnosti omogućiti zaprimanje prijava građana o uzurpaciji šumskog zemljišta, bespravnim sječama i drugim oštećenjima šuma, evidentirane slučajeve prosljeđivati nadležnim tijelima te, prema potrebi, sudjelovati u koordiniranom postupanju.	Srednji	Općina u suradnji sa: Šumsko-gospodarskim društvom ŽZH d.o.o. Posušje, Ministarstvom Gospodarstva ŽZH (Šumarska Uprava), Uprava za inspeksijske poslove ŽZH	2027.–2037.	U okviru redovitog rada	Općina	Broj zaprimljenih i prosljeđenih prijava / Broj slučajeva koordiniranog postupanja	Nedovoljna koordinacija i pravodobno postupanje nadležnih županijskih tijela / Nedovoljna informiranost građana o mogućnosti prijave nepravilnosti	Odrediti kontakt-osobe za međuinstitucionalnu koordinaciju i redovitu razmjenu informacija / Informirati građane o postojećem mehanizmu i načinu podnošenja prijava
F.3.2	Pokrenuti inicijativu prema BHMAL-u i nadležnim institucijama civilne zaštite za razmatranje uključivanja 373,08 ha minski sumnjivih šuma i šumskog zemljišta na području općine Posušje u prioritete deminiranja, radi	Nizak <i>Prioritet lokalne inicijative prati ocjenu problema iz Poglavlja 7, dok redosljed</i>	Općina u suradnji sa Službom civilne zaštite, BHMAL-om i Upravom civilne zaštite ŽZH	2027.–2037.	U okviru redovitog rada	Općina	Inicijativa službeno upućena BHMAL-u i nadležnim institucijama civilne zaštite / Evidentiran odgovor nadležnih institucija odnosno provedeno daljnje praćenje inicijative	Nizak prioritet predmetnih površina u odnosu na minski ugrožena naseljena područja / Ograničena raspoloživa sredstva za	Praćenje statusa inicijative i kontinuirana koordinacija s BHMAL-om i nadležnim institucijama civilne zaštite

R. BR.	MJERA	PRIORITET MJERE	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR ZA REALIZACIJU	OKVIRNA FINACIJSKA SREDSTVA ¹⁵²	IZVOR SREDSTAVA	INDIKATORI USPJEHA I CILJNE VRIJEDNOSTI	PREPREKE	NAČIN PREVAZILAŽENJA PREPREKE
	njihovog postupnog čišćenja i stvaranja sigurnih uvjeta za gospodarenje šumama.	<i>deminiranja određuju nadležne institucije prema sigurnosnom riziku.</i>						deminiranje / Izostanak daljnjeg postupanja nadležnih institucija	
F.3.3	Predvidjeti proračunsku i logističku potporu Općine lovačkim društvima za jačanje lovočuvarskog nadzora i provedbu preventivnih aktivnosti protiv krivolova, posebno na području PP Blidinje.	Srednji	Općina u suradnji sa lovačkim društvima „Radovanj“ Posušje, „Jarebinjak“ Rakitno, i „Milan Mikulić–Bikan“ Vir.	2027.–2037.	Između 5.000 – 10.000 KM godišnje za financijsku i logističku potporu lovačkim društvima u provedbi aktivnosti usmjerenih na jačanje lovočuvarskog nadzora i sprječavanje krivolova	Općina	Iznos dodijeljenih sredstava lovačkim društvima / Broj podržanih aktivnosti usmjerenih na jačanje lovočuvarskog nadzora i sprječavanje krivolova	Nedostatak financijskih sredstava	Osiguranje dodatnih sredstava kroz grantove, donatorske programe i druge dostupne izvore vanjskog financiranja

OPERATIVNI CILJ F.4: UNAPRIJEDITI SUSTAV PRAĆENJA I UPRAVLJANJA STANJEM, KVALITETOM I KORIŠTENJEM ZEMLJIŠTA

F.4.1	Provjeriti bonitetne podloge iz Studije višenamjenskog vrednovanja tla Općine Posušje iz 2018. te izraditi ili dopuniti i ažurirati kartu bonitetnih kategorija poljoprivrednog	Srednji	Općina	2027.–2029. Raspoložive podloge i početni rezultati dostavljeni izrađivaču Prostornog plana	20.000 – 30.000 KM	Proračun Općine / ŽZH / FBiH / EU i međunarodni programi	Provjeren sadržaj postojećih bonitetnih podloga / Izrađena ili dopunjena i ažurirana karta, dostupna u GIS-u do 2029. / Raspoložive početne podloge dostavljene	Nedostatak ažurnih podataka o svojstvima i kvaliteti tala / Troškovi terenskih istraživanja i stručne	Korištenje postojećih podataka i kartografskih podloga / Fazna izrada / Uključivanje stručnih institucija / Kandidiranje
--------------	---	---------	--------	---	--------------------	--	---	---	--

R. BR.	MJERA	PRIORITET MJERE	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR ZA REALIZACIJU	OKVIRNA FINANCIJSKA SREDSTVA ¹⁵²	IZVOR SREDSTAVA	INDIKATORI USPJEHA I CILJNE VRIJEDNOSTI	PREPREKE	NAČIN PREVAZILAŽENJA PREPREKE
	zemljišta, s podacima dostupnim u digitalnom/GIS obliku.			tijekom njegove izrade / Završna podloga do 2029.			izrađivaču Prostornog plana tijekom njegove izrade / Karta korištena pri planiranju i odlučivanju o prenamjeni	obrade.	projekta prema dostupnim programima financiranja.
F.4.2	Provođenje ispitivanja kvalitete zemljišta na prioritetnim lokacijama, uključujući ispitivanje sadržaja teških metala.	Srednji	Općina	2027.–2032., Periodično	15.000–25.000 KM po kampanji	Proračun Općine / ŽZH / FBiH / FZO FBiH / EU i međunarodni programi	Provedena najmanje jedna početna kampanja ispitivanja / Ispitane najmanje 3 prioritetne lokacije / Izrađena izvješća s rezultatima i preporukama / Po potrebi provedene dodatne kampanje.	Troškovi uzorkovanja i laboratorijskih analiza / Nedostatak početnih podataka za izbor prioritetnih lokacija.	Provesti početno ispitivanje na ograničenom broju lokacija / Izbor lokacija temeljiti na procjeni rizika / Koristiti rezultate za definiranje budućih prioriteta / Osigurati vanjske izvore financiranja.
F.4.3	U zajedničkom digitalnom sustavu Općine uspostaviti i ažurirati tematsku evidenciju o korištenju, bonitetu i kvaliteti zemljišta te rezultatima ispitivanja.	Visok <i>Podaci o korištenju i kvaliteti zemljišta nalaze se u različitim evidencija</i>	Nositelj: Općina Partneri: Nadležne institucije i stručne ustanove koje	2027.–2029., potom kontinuirano ažuriranje	15.000–25.000 KM za pripremu i unos podataka / 5.000 KM/god. za ažuriranje, počevši od 2030. god.	Proračun Općine / ŽZH / FBiH / EU i međunarodni programi	Tematska evidencija uspostavljena do 2029. / Unesene dostupne kategorije podataka s izvorima i datumima / Definirana procedura ažuriranja / Podaci ažurirani najmanje jednom godišnje i korišteni u	Nepotpuni i prostorno neujednačeni podaci / Različiti izvori i formati	Uskladiti podatke sa standardima zajedničkog sustava / Odrediti odgovornu osobu / Postupno dopunjavati evidenciju

R. BR.	MJERA	PRIORITET MJERE	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR ZA REALIZACIJU	OKVIRNA FINANCIJSKA SREDSTVA ¹⁵²	IZVOR SREDSTAVA	INDIKATORI USPJEHA I CILJNE VRIJEDNOSTI	PREPREKE	NAČIN PREVAZILAŽENJA PREPREKE
		<i>ma, te njihovo objedinjava nje omogućuje zajedničko korištenje podloga za zaštitu zemljišta, prostorno planiranje i odabir lokacija za ispitivanje i sanaciju.</i>	raspolažu podacima o zemljištu				najmanje jednom postupku planiranja ili izvješćivanja godišnje od uspostave evidencije		
F.4.4	Koristeći zajednički GIS i tematsku evidenciju o zemljištu, pratiti i kartografski prikazivati promjene korištenja zemljišta, posebno prenamjenu poljoprivrednih i šumskih površina te širenje izgradnje.	Srednji	Nositelj: Općina Partneri: nadležne institucije; stručne ustanove prema potrebi	2028.–2032., potom kontinuiran o praćenje / početni prikaz do 2029.	10.000–20.000 KM za početne analize i prikaze promjena / Daljnje praćenje u okviru redovitog rada ili prema opsegu stručne podrške	Proračun Općine / ŽZH / FBiH / EU i međunarodni programi	Početni prikaz korištenja zemljišta izrađen do 2029. / Najmanje jedna analiza raspoloživih podataka godišnje od 2030. / Dokumentirane promjene i ograničenja njihove procjene	Nedostatak usporedivih i ažurnih prostornih podataka / Ograničeni stručni kapaciteti	Koristiti usporedive izvore i postojeću tematsku evidenciju / Evidentirati ograničenja / Osigurati stručnu podršku i ciljane provjere prema potrebi
OPERATIVNI CILJ F.5: OSIGURATI RACIONALNO KORIŠTENJE PROSTORA I ZAŠTITU VRIJEDNOG POLJOPRIVREDNOG ZEMLJIŠTA OD NEPOTREBNE PRENAMJENE									
F.5.1	Izrada smjernica za racionalno korištenje i	Visok	Općina	2027.–2030. Početne	15.000–25.000 KM	Proračun Općine / ŽZH	Izrađene i usvojene smjernice / Smjernice	Preklapanje s postojećom	Smjernice izraditi kao stručnu

R. BR.	MJERA	PRIORITET MJERE	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR ZA REALIZACIJU	OKVIRNA FINANCIJSKA SREDSTVA ¹⁵²	IZVOR SREDSTAVA	INDIKATORI USPJEHA I CILJNE VRIJEDNOSTI	PREPREKE	NAČIN PREVAZILAŽENJA PREPREKE
	zaštitu zemljišta na području Općine.	<i>Ograničeni zemljišni resursi i pritisci izgradnje i eksploatacije zahtijevaju pravodobno definiranje smjernica zaštite.</i>		preporuke za izradu Prostornog plana do 2028. / Završne smjernice do 2030.		/ FBiH / EU i međunarodni programi	distribuirane relevantnim službama i korisnicima / Njihova primjena uključena u najmanje jedan relevantan planski ili upravni postupak godišnje.	prostorno-planskom dokumentacijom / Različiti interesi korisnika prostora.	podlogu, a ne kao zaseban planski dokument / Uskladiti ih s važećom prostorno-planskom dokumentacijom i zakonskim okvirom.
F.5.2	Unaprijediti zaštitu vrijednog poljoprivrednog zemljišta uključivanjem kriterija zaštite u izradu novog Prostornog plana i odlučivanje o prenamjeni, uz naknadno korištenje završnih bonitetnih i drugih stručnih podloga.	Visok <i>Prioritetna zaštita vrijednog poljoprivrednog zemljišta potrebna je radi sprječavanja a teško popravljivih posljedica prenamjene.</i>	Općina	2027.–2037., Kontinuirano / Primjena raspoloživih podloga tijekom izrade Prostornog plana / Dopuna nakon završetka karte bonitetnih kategorija	5.000– 10.000 KM/godišnje	Proračun Općine / ŽZH / FBiH	Kriteriji zaštite razmotreni i uključeni u planska rješenja tijekom izrade Prostornog plana / Primjena pri odlučivanju o prenamjeni / Završne bonitetne podloge korištene za provjeru potrebe dopune planskih rješenja.	Ograničene mogućnosti lokalne kontrole nad svim postupcima prenamjene / Razvojni pritisci i zahtjevi za izgradnju.	Pravodobno korištenje stručnih podloga / Međuinstitucionalna suradnja / Primjena zakonskih kriterija / Usmjeravanje razvoja prema postojećim građevinskim i infrastrukturno opremljenim površinama.
F.5.3	Informiranje i savjetovanje poljoprivrednika o dobrim praksama	Srednji	Općina	2027.–2037., Kontinuirano	5.000– 10.000 KM/godišnje	Proračun Općine / ŽZH / FBiH / EU i međunarodni	Provedena najmanje jedna informativna ili edukativna aktivnost godišnje / Izrađeni ili	Ograničen interes poljoprivrednika /	Aktivnosti provoditi u suradnji s nadležnim

R. BR.	MJERA	PRIORITET MJERE	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR ZA REALIZACIJU	OKVIRNA FINANCIJSKA SREDSTVA ¹⁵²	IZVOR SREDSTAVA	INDIKATORI USPJEHA I CILJNE VRIJEDNOSTI	PREPREKE	NAČIN PREVAZILAŽENJA PREPREKE
	korištenja i zaštite zemljišta.					programi	distribuirani informativni materijali / Povećan broj poljoprivrednika uključenih u aktivnosti.	Nedostatak stručnih kapaciteta za kontinuirano savjetovanje.	poljoprivrednim službama i stručnim institucijama / Povezati ih s postojećim programima potpore poljoprivredi.
OPERATIVNI CILJ F.6: UNAPRIJEDITI IDENTIFIKACIJU, UPRAVLJANJE I SANACIJU DEGRADIRANIH ZEMLJIŠNIH POVRŠINA									
F.6.1	Identifikacija i kartiranje degradiranih i potencijalno degradiranih zemljišnih površina.	Visok	Općina	2027.–2029.	20.000–30.000 KM	Proračun Općine / ŽZH / FBiH / FZO FBiH / EU i međunarodni programi	Izrađena karta degradiranih površina / Identificirane i kategorizirane prioritete lokacije / Podaci uključeni u lokalnu bazu zemljišta.	Nepotpuni podaci o lokacijama i stupnju degradacije / Potreba za terenskim provjerama.	Kombinirati GIS i dostupne prostorne podatke s terenskim obilaskom / Uključiti nadležne institucije i lokalne korisnike prostora / Provoditi identifikaciju fazno.
F.6.2	Izraditi studiju izvedivosti sanacije prioriteta površinskih boksitnih kopova, uz utvrđivanje statusa lokacija, obveza operatera i nadležnih tijela te troškova, modela i izvora financiranja sanacije	Srednji	Općina	2027.–2029.	30.000–50.000 KM	Proračun Općine / ŽZH / FBiH / FZO FBiH / EU i međunarodni programi / Potencijalno odgovorni gospodarski subjekti	Izrađena studija izvedivosti / Definirane prioritete lokacije / Procijenjeni troškovi i modeli sanacije / Identificirani mogući izvori financiranja.	Visoki troškovi stručnih istraživanja i projektiranja / Neriješeni imovinsko-pravni odnosi / Različite nadležnosti nad pojedinim lokacijama.	Studiju provesti fazno / Uključiti relevantne institucije i vlasnike/korisnike zemljišta / Jasno definirati odgovornosti i mogućnosti sufinanciranja prije provedbe

R. BR.	MJERA	PRIORITET MJERE	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR ZA REALIZACIJU	OKVIRNA FINACIJSKA SREDSTVA ¹⁵²	IZVOR SREDSTAVA	INDIKATORI USPJEHA I CILJNE VRIJEDNOSTI	PREPREKE	NAČIN PREVAZILAŽENJA PREPREKE
									sanacije.
F.6.3	Provedba sanacije i revitalizacije prioriternih degradiranih površina.	Visok <i>Prioritet se odnosi na sanaciju površina degradiranih eksploatacijom boksita, uz odabir lokacija prema rezultatima kartiranja i studije izvedivosti</i>	Općina	2029.–2037., Fazno	Prema projektnoj vrijednosti / Okvirno 100.000–500.000 KM po prioritetnoj lokaciji	Proračun Općine / ŽZH / FBiH / FZO FBiH / EU i međunarodni fondovi / Sredstva odgovornih gospodarskih subjekata, gdje je primjenjivo	Sanirana najmanje jedna prioritetna degradirana površina / Povećana površina saniranog i revitaliziranog zemljišta obuhvaćenog revitalizacijom / Provedeno praćenje stanja nakon sanacije.	Visoki troškovi sanacije / Složeni imovinsko-pravni odnosi / Podijeljene nadležnosti / Nedostatak dostupnih sredstava.	Izrada projektne dokumentacije i fazna provedba / Kandidiranje projekata prema vanjskim izvorima financiranja / Primjena načela odgovornosti onečišćivača/korisnika gdje je primjenjivo / Određivanje prioriteta prema riziku i mogućnosti financiranja.
F.6.4	Praćenje stanja i održavanje saniranih rudničkih i drugih degradiranih površina.	Srednji	Općina	2030.–2037., Kontinuirano	5.000–10.000 KM/godišnje	Proračun Općine / ŽZH / FBiH / Sredstva odgovornih gospodarskih subjekata, gdje je primjenjivo	Uspostavljen program praćenja / Najmanje jedan obilazak i procjena stanja godišnje za prioritete sanirane lokacije / Evidentirane i otklonjene uočene potrebe za održavanjem.	Nedostatak sredstava za dugoročno praćenje / Nejasno definirane odgovornosti za održavanje pojedinih lokacija.	Jasno definirati odgovornosti nakon sanacije / Uključiti obveze održavanja u projektna rješenja i sporazume / Koristiti postojeće općinske i vanjske izvore financiranja.

STRATEŠKI CILJ G: UNAPRJEĐENJE UPRAVLJANJA OKOLIŠEM

OPERATIVNI CILJ G.1: UNAPRIJEDITI PROSTORNO PLANIRANJE I OSIGURATI INTEGRACIJU ZAHTJEVA ZAŠTITE OKOLIŠA I INFRASTRUKTURNIH POTREBA U PLANSKE DOKUMENTE

R. BR.	MJERA	PRIORITET MJERE	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR ZA REALIZACIJU	OKVIRNA FINACIJSKA SREDSTVA ¹⁵²	IZVOR SREDSTAVA	INDIKATORI USPJEHA I CILJNE VRIJEDNOSTI	PREPREKE	NAČIN PREVAZILAŽENJA PREPREKE
G.1.1	Dovršetak izrade i usvajanje novog Prostornog plana Općine Posušje, uz integraciju zahtjeva zaštite okoliša, komunalne infrastrukture, zaštite prirodnih resursa i relevantnih klimatskih rizika. Tijekom izrade koristiti raspoložive podloge i početne rezultate povezanih istraživanja. Nakon dovršetka podloga zemljišta, prirode i klime provjeriti potrebu izmjena i dopuna Plana.	Visok	Općina	2027.–2028. za izradu i usvajanje / Naknadno uključivanje završnih podloga tijekom provedbe LEAP-a	Prema ugovorenoj vrijednosti i preostalim troškovima izrade i usvajanja Plana	Proračun Općine / ŽZH / Drugi dostupni izvori	Dovršena izrada Prostornog plana / Provedene propisane procedure / Prostorni plan usvojen / Zahtjevi zaštite okoliša i relevantni klimatski rizici uključeni u planska rješenja / Raspoložive podloge o zemljištu i početni nalazi klimatskih rizika uključeni tijekom izrade / Završne podloge razmotrene za uključivanje u provedbene dokumente i potrebne izmjene i dopune nakon njihova dovršetka	Dugotrajnost postupka izrade i usvajanja / Potreba usuglašavanja sektorskih zahtjeva / Nedostatak pojedinih ažurnih podataka	Pravodobno pribavljanje potrebnih podataka i mišljenja / Redovito praćenje postupka izrade i usvajanja Plana / Tijekom izrade Plana koristiti postojeće stručne podloge i početne rezultate procjena zemljišta i klimatske ranjivosti. Završne podloge koje budu dovršene nakon usvajanja Plana uključiti u relevantne provedbene dokumente i, prema potrebi i propisanoj proceduri, njegove izmjene i dopune.
G.1.2	Dovršavanje i unaprjeđenje prostorno-planske dokumentacije za područja s izraženijim razvojnim pritiscima, uz usklađivanje razvoja	Visok	Općina	2027.–2032. Uz usklađivanje s novim Prostornim planom i raspoloživim	Prema vrsti, broju i obuhvatu planskih dokumenata	Proračun Općine / ŽZH / Drugi dostupni izvori	Broj dovršenih, izrađenih ili ažuriranih planskih dokumenata / Dovršen postupak za najmanje jedno prioritarno područje	Složeni imovinsko-pravni odnosi / Nedostatak podataka / Troškovi izrade planske	Utvrđiti prioritarna područja prema razvojnim pritiscima / Dokumentaciju

R. BR.	MJERA	PRIORITET MJERE	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR ZA REALIZACIJU	OKVIRNA FINACIJSKA SREDSTVA ¹⁵²	IZVOR SREDSTAVA	INDIKATORI USPJEHA I CILJNE VRIJEDNOSTI	PREPREKE	NAČIN PREVAZILAŽENJA PREPREKE
	turističkih i vikend-zona s komunalnom infrastrukturom i zahtjevima zaštite okoliša i prirode.			stručnim podlogama.				dokumentacije	izrađivati fazno

OPERATIVNI CILJ G.2: UNAPRIJEDITI PROSTORNE EVIDENCIJE I PRAĆENJE KORIŠTENJA PROSTORA

G.2.1	Uspostaviti zajedničku digitalnu prostornu bazu/GIS Općine za prostorno planiranje i praćenje izgradnje, koja objedinjuje prostorne podatke i omogućuje povezivanje podataka o zemljištu i okolišu.	Visok	Nositelj: Općina Partneri: relevantne općinske službe / ŽZH / Stručni pružatelj tehničke podrške	2027.–2030. / Osnovna funkcionalnost do kraja 2028., nadogradnja do 2030., potom kontinuirano održavanje	50.000 KM za uspostavu zajedničke digitalne prostorne baze/GIS-a + 5.000 KM godišnje za tehničko održavanje nakon uspostave.	Proračun Općine / ŽZH / FBiH / EU i drugi međunarodni programi	Osnovna funkcionalnost GIS-a uspostavljena do kraja 2028. / Sustav nadograđen do 2030. / Definirane korisničke ovlasti i postupci održavanja / Omogućeno povezivanje podataka o zemljištu i okolišu	Različiti formati podataka / Nedostatak tehničkih i kadrovskih kapaciteta	Jedinstveno tehničko rješenje / Fazna uspostava / Standardizacija podataka / Obuka zaposlenika
--------------	---	-------	---	--	--	--	---	---	--

OPERATIVNI CILJ G.3: OJAČATI INSTITUCIONALNE, KADROVSKE I STRUČNE KAPACITETE ZA PROVEDBU OKOLIŠNIH I PROSTORNO-PLANSKIH MJERA

G.3.1	Provesti procjenu kadrovskih potreba za provedbu LEAP-a i upravljanje okolišem te popuniti prioritetna sistematizirana radna mjesta utvrđena procjenom. Procjenom obuhvatiti poslove zaštite okoliša, koordinacije i praćenja LEAP-a, upravljanja okolišnim podacima te druge poslove potrebne za njegovu	Visok	Općina	Koordinacija od početka provedbe LEAP-a / Procjena kadrovskih potreba 2027. / Popunjavanje prioritetnih mjesta 2027.–2029.	U okviru redovitih rashoda za plaće / Eventualni trošak vanjske analize 5.000–10.000 KM	Proračun Općine	Procjena kadrovskih potreba izrađena do kraja 2027. / Utvrđena prioritetna radna mjesta i potreban broj izvršitelja / Prioritetna mjesta popunjena prema rezultatima procjene do 2029. / Koordinacija osigurana od početka provedbe LEAP-a / Koordinacijsko tijelo imenovano nakon	Ograničena proračunska sredstva / Nemogućnost popunjavanja svih potrebnih mjesta istodobno / Nedostatak odgovarajućeg stručnog kadra	Fazno popunjavanje prema prioritetima / Povezivanje zapošljavanja s utvrđenim funkcijama potrebnim za provedbu LEAP-a / Po potrebi korištenje vanjske stručne podrške za specifične
--------------	---	-------	--------	--	---	-----------------	--	--	---

R. BR.	MJERA	PRIORITET MJERE	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR ZA REALIZACIJU	OKVIRNA FINACIJSKA SREDSTVA ¹⁵²	IZVOR SREDSTAVA	INDIKATORI USPJEHA I CILJNE VRIJEDNOSTI	PREPREKE	NAČIN PREVAZILAŽENJA PREPREKE
	provedbu.						usvajanja LEAP-a.		zadatke
OPERATIVNI CILJ G.4: UNAPRIJEDITI SUSTAV UPRAVLJANJA OKOLIŠNIM PODACIMA I PRAĆENJA PROVEDBE LEAP-a									
G.4.1	U zajedničkom digitalnom sustavu Općine objединити okolišne podatke i pokazatelje LEAP-a te definirati izvore, odgovornosti i dinamiku ažuriranja.	Visok <i>Objedinje ni okolišni podaci preduvjet su za usmjeravanje mjera i praćenje rezultata LEAP-a.</i>	Nositelj: Općina putem Koordinacij skog tijela za praćenje provedbe LEAP-a. Partneri: Nadležne općinske službe / JP „Vodovod”; JU URBKOM / Druge relevantne institucije	2027.–2028., potom kontinuiran o ažuriranje	15.000–30.000 KM za pripremu, standardizaciju i objedinjavanje okolišnih podataka;	Proračun Općine / ŽZH / Fond za zaštitu okoliša FBiH / Domaći i međunarodni programi	Okolišna evidencija uspostavljena do kraja 2028. / Definirani izvori i odgovorne osobe za ključne skupine podataka / Podaci ažurirani najmanje jednom godišnje i korišteni za praćenje LEAP-a	Podaci raspoređeni kod više institucija / Različita dinamika dostave / Nedostatak pojedinih podataka	Standardizirati skup podataka i postupak dostave / Odrediti kontakt-osobe / Koristiti postojeće i povezane tematske evidencije
G.4.2	Uspostaviti godišnje praćenje provedbe LEAP-a i izradu izvješća o realizaciji mjera i ostvarenju pokazatelja, na temelju monitoring matrice LEAP-a i objedinjene baze okolišnih podataka.	Srednji	Općina putem Koordinacij skog tijela za praćenje provedbe LEAP-a	Praćenje 2027.–2037. / Godišnja izvješća 2028.–2038., za prethodnu kalendarsku godinu	U okviru redovitog rada Općinske uprave	Proračun Općine	Jedno godišnje izvješće za svaku godinu provedbe 2027.–2037. / Status provedbe evidentiran za sve mjere / Ostvareni rezultati i vrijednosti pokazatelja prikazani prema dostupnim podacima / Nedostupni podaci jasno označeni /	Neredovita dostava podataka / Nedovoljno jasno definirane odgovornosti	Osigurati koordinaciju prema poglavlju 10 iz ovog LEAP-a / Odrediti kontakt-osobe kod nositelja mjera / Urediti interne rokove i način dostave podataka

R. BR.	MJERA	PRIORITET MJERE	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKI OKVIR ZA REALIZACIJU	OKVIRNA FINANCIJSKA SREDSTVA ¹⁵²	IZVOR SREDSTAVA	INDIKATORI USPJEHA I CILJNE VRIJEDNOSTI	PREPREKE	NAČIN PREVAZILAŽENJA PREPREKE
							Utvrđene mjere koje kasne i potrebne korektivne aktivnosti		
OPERATIVNI CILJ G.5: OJAČATI KAPACITETE ZA PRIPREMU I FINANCIRANJE OKOLIŠNIH PROJEKATA									
G.5.1	Osigurati najmanje dva raspoloživa izvršitelja za pripremu, prijavu i provedbu razvojnih i okolišnih projekata te praćenje domaćih, EU i drugih međunarodnih izvora financiranja, korištenjem postojećih sistematiziranih radnih mjesta i/ili odgovarajućim organizacijskim rješenjem.	Visok	Općina	2027.–2028., Potom kontinuirano	U okviru redovitih rashoda za plaće	Proračun Općine	Najmanje 2 raspoloživa izvršitelja osposobljena i zadužena za projektni ciklus / Kontinuirano praćenje dostupnih izvora financiranja / Podnesene najmanje dvije projektne prijave godišnje, kada postoje odgovarajući pozivi za financiranje mjera LEAP-a	Ograničen broj zaposlenih / Odsutnost zaposlenika / Opterećenost drugim poslovima / Nedostatak odgovarajućih poziva	Osigurati zamjenjivost najmanje dvije osobe za projektne poslove / Koristiti dostupne programe stručne i tehničke podrške za jačanje kapaciteta, uključujući SDG2030BiH

10 MONITORING, IZVJEŠĆIVANJE I EVALUACIJA LEAP-A

Sustav monitoringa, izvješćivanja i evaluacije LEAP-a povezuje praćenje provedbe mjera Akcijskog plana s procjenom napretka po okolišnim oblastima. Njegova je svrha utvrditi što je provedeno, koji su rezultati ostvareni i upućuju li raspoloživi pokazatelji na poboljšanje stanja, uz pravodobno prepoznavanje poteškoća i potrebe za prilagodbom provedbe.

Sustav za praćenje provedbe čine **PRILOG A1. MATRICA ZA PRAĆENJE PROVEDBE AKCIJSKOG PLANA LEAP-a** i **PRILOG A2. POKAZATELJI ZA PRAĆENJE NAPRETKA PO OKOLIŠNIM OBLASTIMA**. Matrica za praćenje provedbe AP-a predstavlja operativnu evidenciju za praćenje statusa provedbe i ostvarenih rezultata svake mjere. Tabela, Pokazatelji za praćenje napretka po okolišnim oblastima iz Priloga A2 predstavlja skup odabranih pokazatelja za sagledavanje napretka po okolišnim oblastima i procjenu doprinosa provedenih mjera poboljšanju stanja.

Nakon usvajanja LEAP-a Općinski načelnik imenovat će **Koordinacijsko tijelo za praćenje provedbe LEAP-a**, kako bi praćenje bilo osigurano od početka provedbe. U njegov rad uključit će se predstavnici relevantnih općinskih službi, javnih poduzeća i, prema potrebi, drugih institucija. Općina će svojim aktima urediti sastav i način rada tijela, rokove dostave podataka te postupak razmatranja i objave izvješća.

Koordinacijsko tijelo odgovorno je za vođenje i ažuriranje Matrice za praćenje provedbe AP-a, praćenje pokazatelja u tabeli Pokazatelji za praćenje napretka po okolišnim oblastima, objedinjavanje i provjeru usklađenosti dostavljenih podataka te pripremu godišnjih izvješća i evaluacija. Organizaciju vođenja evidencija uređuje unutar svojeg rada. Nositelji mjera ostaju odgovorni za njihovu neposrednu provedbu te dostavu podataka i dokaza o ostvarenim rezultatima. Nadležne službe, javna poduzeća i druge institucije dostavljaju podatke iz svojih evidencija potrebne za praćenje okolišnih pokazatelja.

Podaci koji se koriste u oba priloga preuzimaju se iz iste provjerene evidencije, uz jednak izvor, razdoblje, prostorni obuhvat i način izračuna.

Monitoring

Praćenje provedbe mjera provodit će se tijekom cijelog razdoblja 2027.–2037. Koordinacijsko tijelo najmanje jednom godišnje ažurira Matricu za praćenje provedbe AP-a na temelju podataka nositelja mjera i drugih relevantnih službenih izvora. Nositelji dostavljaju informacije o provedenim aktivnostima, rezultatima, vrijednostima pokazatelja, osiguranim i utrošenim sredstvima, poteškoćama i sljedećim koracima, uz raspoložive dokaze i izvore.

U kolonu „Status” u Matrici za praćenje provedbe AP-a upisuje se oznaka prema klasifikaciji iz priloga: **0 – nije započeto; 1 – u pripremi; 2 – u tijeku; 3 – djelomično provedeno; 4 – provedeno; 5 – odgođeno / obustavljeno**. U kolonu „Ostvareni rezultat / napomena” upisuju se rezultati i aktualne vrijednosti relevantnih pokazatelja, godina na koju se odnose, izvor ili upućivanje na dokaz, odstupanja od cilja ili roka te prepreke i predložene korektivne aktivnosti. Kada mjera ima više pokazatelja, rezultat se navodi za svaki pokazatelj za koji su podaci raspoloživi.

Status i rezultati ocjenjuju se za navedenu godinu izvješćivanja. Kod kontinuiranih i ponavljajućih mjera zasebno se bilježi izvršenje obveza za tu godinu, dok status mjere ostaje „u tijeku” dok traje njezina predviđena provedba. Završetak jednokratnog ulaganja ili pripremne aktivnosti unutar takve mjere ne znači završetak njezinih trajnih obveza. Razlozi odgode ili obustave navode se u napomeni; takav status sam po sebi ne mijenja usvojeni AP.

Tabela Pokazatelji za praćenje napretka po okolišnim oblastima koristi se svake godine za pregled dostupnih vrijednosti i promjena pokazatelja po okolišnim oblastima. Njegova primjena ne uvjetuje se završetkom svih ili većine mjera određenog cilja: početno stanje i promjene potrebno je pratiti i tijekom provedbe, kako bi se kasnije mogli ocijeniti rezultati. Učestalost pribavljanja pojedinih podataka ovisi o postojećim evidencijama, programima mjerenja i rokovima povezanih mjera. Godišnji pregled ne podrazumijeva nova mjerenja za svaki pokazatelj niti postojanje novog podatka svake godine.

Pokazatelji količina, površina i rezultata usporedivih mjerenja omogućavaju ocjenu promjene stanja ili pritiska. Pokazatelji dostupnosti podataka, izrade stručnih podloga i usvajanja planova pokazuju jesu li uspostavljeni preduvjeti za praćenje i upravljanje; njihovo ostvarenje samo po sebi ne dokazuje poboljšanje stanja okoliša. Pokazatelji bez brojčanog cilja koriste se za praćenje trenda i obrazloženu procjenu, bez naknadnog pripisivanja ciljeva koji nisu usvojeni.

Koordinacijsko tijelo uspoređuje promjene pokazatelja iz tabele Pokazatelji za praćenje napretka po okolišnim oblastima sa statusom i rezultatima povezanih mjera iz Matrice za praćenje provedbe AP-a. Doprinos mjera poboljšanju ocjenjuje kada su relevantne aktivnosti provedene ili dovoljno odmakle, kada je proteklo vrijeme potrebno za pojavu učinaka i kada postoje usporedivi podaci. Ako ti uvjeti nisu ispunjeni, navodi da doprinos još nije moguće pouzdano ocijeniti i obrazlaže razlog. Pri procjeni razmatra i druge utjecaje, poput vremenskih prilika, promjena broja stanovnika, gospodarskih aktivnosti i obuhvata usluge. Promjena pokazatelja stoga se ne pripisuje automatski provedbi LEAP-a.

Za pokazatelje s nepotvrđenom početnom vrijednošću Koordinacijsko tijelo u suradnji s nadležnim izvorima provjerava podatke i dokumentira početnu vrijednost čim postanu dostupne odgovarajuće podloge. Ako podatak nije dostupan, tako se i označava; nedostajući podatak ne prikazuje se kao nula. Ako pokazatelj u određenoj godini nije primjenjiv, navodi se razlog. Pri promjeni metode ili obuhvata objašnjava se ograničenje usporedbe. Verifikacija početnih podataka ne mijenja automatski usvojene ciljeve.

Koordinacijsko tijelo najmanje jednom godišnje razmatra ukupni napredak i mjere koje kasne, nemaju osigurana sredstva ili daju rezultate koji odstupaju od očekivanja. Prema potrebi organizira sastanke s nositeljima i predlaže korektivne aktivnosti, prilagodbu dinamike ili dodatne izvore financiranja. Izmjene mjera, ciljeva i rokova LEAP-a odobravaju se prema nadležnostima i važećim postupcima; ažuriranje evidencije samo po sebi nije izmjena AP-a.

Izvješćivanje

Koordinacijsko tijelo priprema godišnje izvješće za svaku godinu provedbe LEAP-a. Izvješće povezuje pregled realizacije mjera iz Matrice za praćenje provedbe AP-a s raspoloživim rezultatima i trendovima pokazatelja iz tabele Pokazatelji za praćenje napretka po okolišnim oblastima. Ono sadrži:

- pregled statusa provedbe mjera i ostvarivanja njihovih pokazatelja, ciljeva i rokova;
- aktualne vrijednosti pokazatelja po okolišnim oblastima, godine i izvore podataka te usporedbu s početnim i prethodnim raspoloživim vrijednostima;
- obrazloženu ocjenu napretka i doprinosa povezanih mjera, uz razlikovanje promjene stanja od uspostave podloga za praćenje i upravljanje;
- informacije o osiguranim i utrošenim financijskim sredstvima, kada su dostupne;
- nedostupne podatke, ograničenja procjene, glavne prepreke i razloge kašnjenja;
- preporuke i korektivne aktivnosti za sljedeće razdoblje izvješćivanja.

Godišnje izvješće izrađuje se tijekom sljedeće godine za prethodnu kalendarsku godinu. Prvo izvješće izradit će se 2028. za 2027. godinu, a posljednje 2038. za cijelu 2037. godinu. Podaci koji u trenutku izrade nisu dostupni jasno se označavaju i naknadno dopunjuju kada budu raspoloživi, uz zabilježen datum dopune.

Izvješće se dostavlja nadležnim općinskim tijelima na razmatranje i daljnje postupanje, prema postupku koji uređuje Općina. Sažetak rezultata objavljuje se svake godine radi informiranja javnosti. Prema potrebi organiziraju se dodatne prezentacije Općinskom vijeću i zainteresiranoj javnosti.

Evaluacija

Evaluacijom se periodično procjenjuju ostvarenje operativnih i strateških ciljeva, rezultati provedbe i doprinos mjera poboljšanju stanja po okolišnim oblastima. Procjena se temelji na godišnjim izvješćima, rezultatima mjera iz Matrice za praćenje provedbe AP-a, višegodišnjim vrijednostima pokazatelja iz tabele Pokazatelji za praćenje napretka po okolišnim oblastima i drugim relevantnim podacima. Za svaku oblast navodi se što podaci omogućavaju zaključiti, što još nije moguće ocijeniti i zbog čega.

Srednjoročna evaluacija provest će se tijekom 2032. godine na temelju dovršenih godišnjih izvješća i drugih raspoloživih podataka, uz jasno navedeno razdoblje procjene. Obuhvatit će stupanj provedbe mjera, ostvarivanje pokazatelja i ciljeva, promjene stanja po oblastima, raspoloživost financijskih sredstava i učinkovitost institucionalnog okvira. Razmotrit će i nove okolišne okolnosti, razvojne trendove i druge promjene koje zahtijevaju prilagodbu provedbe.

Završna evaluacija provest će se tijekom 2038. godine, nakon završetka planskog razdoblja i izrade godišnjeg izvješća za 2037. godinu. Obuhvatit će ostvarenje ciljeva i rezultate razdoblja 2027.–2037., njihov doprinos stanju okoliša te ograničenja podataka i učinke koje još nije moguće ocijeniti.

Na temelju evaluacija mogu se predložiti izmjene i dopune AP-a, uključujući mjere, rokove, pokazatelje, nositelje i izvore financiranja, uz odobravanje prema nadležnostima i važećim postupcima. Rezultati praćenja i evaluacija koriste se za unapređenje provedbe i pripremu budućih lokalnih planskih dokumenata.

11 LITERATURA

Zakoni i drugi propisi

1. Zakon o upravljanju otpadom. Službene novine Federacije BiH, br. 33/03, 72/09, 92/17 i 72/24.
2. Zakon o zaštiti okoliša. Službene novine Federacije BiH, br. 15/21.
3. Zakon o zaštiti prirode. Službene novine Federacije BiH, br. 66/13 i 10/25.
4. Zakon o zaštiti prirode. Službene novine Federacije BiH, br. 33/03. Raniji propis.
5. Zakon o zaštiti zraka. Službene novine Federacije BiH, br. 72/24.
6. Zakon o proglašenju Parka prirode „Blidinje“. Narodni list Hrvatske Republike Herceg–Bosne, br. 13/95.
7. Zakon o građenju Županije Zapadnohercegovačke. Narodne novine ŽZH, br. 7/24 i 23/25.
8. Zakon o javnom redu i miru Županije Zapadnohercegovačke. Narodne novine ŽZH, br. 4/09.
9. Zakon o šumama Županije Zapadnohercegovačke. Narodne novine ŽZH, br. 8/13 i 11/17.
10. Zakon o zaštiti od buke Županije Zapadnohercegovačke. Narodne novine ŽZH, br. 17/14.
11. Općina Posušje. Odluka o komunalnom redu. Službeni glasnik Općine Posušje, br. 8/05.

Strategije planovi i programi

12. UNDP BiH. Plan prilagodbe klimatskim promjenama Bosne i Hercegovine (NAP).
13. Agencija za vodno područje Jadranskog mora. Plan upravljanja vodama za vodno područje Jadranskog mora u FBiH 2022.–2027., s pratećim dokumentima.
14. Agencija za vodno područje Jadranskog mora. Plan upravljanja rizikom od poplava za vodno područje Jadranskog mora u FBiH 2024.–2029.
15. Federalni plan upravljanja otpadom 2026.–2030.
16. Federalno ministarstvo okoliša i turizma (2022). Federalna strategija zaštite okoliša 2022.–2032. Uključujući poglavlje 4: Strategija upravljanja vodama Federacije Bosne i Hercegovine 2022.–2032.
17. Prostorni plan Federacije Bosne i Hercegovine za razdoblje 2008.–2028. Prijedlog plana; neusvojen dokument.
18. Županija Zapadnohercegovačka. Plan upravljanja otpadom Županije Zapadnohercegovačke 2021.–2031. Narodne novine ŽZH, br. 6/21.
19. Županija Zapadnohercegovačka. Prostorni plan Županije Zapadnohercegovačke 2012.–2032. Odluka o provođenju Prostornog plana, Narodne novine ŽZH, br. 20/13.
20. Vlada Županije Zapadnohercegovačke. Program rada Vlade ŽZH za 2026. godinu.
21. Općina Posušje (2024). Procjena ugroženosti područja Općine Posušje od prirodnih i drugih nesreća.
22. Općina Posušje (2016). Lokalni ekološki akcijski plan (LEAP) Općine Posušje 2016.–2026. Sarajevo, listopad 2016. Službeni glasnik Općine Posušje, br. 4/17.

23. Općina Posušje (2016). Nacrt Prostornog plana Općine Posušje 2012.–2032. Neusvojen dokument.
24. Općina Posušje (2024). Plan zaštite i spašavanja od prirodnih i drugih nesreća Općine Posušje.
25. Općina Posušje. Strategija ruralnog razvoja Općine Posušje 2023.–2027. Službeni glasnik Općine Posušje, br. 1/24.
26. Općina Posušje. Strategija razvoja Općine Posušje 2021.–2027. Službeni glasnik Općine Posušje, br. 5/21.
27. JP „Park prirode Blidinje“, REC BiH i CEKOOR (2019). Nacrt Plana upravljanja za Park prirode Blidinje 2020.–2030.
28. Šuma plan d.o.o. (2023). Šumsko–gospodarska osnova za državne šume, Šumsko–gospodarsko područje „Posuško“, 2023.–2032.

Studije i stručne podloge

29. Agencija za vodno područje Jadranskog mora. Strateška studija o utjecaju Plana upravljanja vodama 2022.–2027. na okoliš.
30. Studija izvodljivosti za zaštićeno područje Čvrsnica–Čabulja–Vran–Prenj s Parkom prirode Blidinje.
31. Studija višenamjenskog vrednovanja tla Općine Posušje (2018).
32. Tehnozaštita d.o.o. Mostar (2024). Studija utjecaja na okoliš za izgradnju dalekovoda 2 × 220 kV za VE Široka Draga.
33. Udruga za razvoj, okoliš i kulturu EKO ZH i NVO Naša akcija (2020). Divlja odlagališta i utjecaj na vodotoke Županije Zapadnohercegovačke. Rujan 2020.

Izvešća statističke publikacije i podatkovni izvori

34. Agencija za identifikacione dokumente, evidenciju i razmjenu podataka BiH (2026). Portal otvorenih podataka: Broj aktivnih registracija i Bilteni registrovanih vozila; podaci za Posušje, siječanj–lipanj 2026.
35. Agencija za vodno područje Jadranskog mora. Godišnja izvješća o stanju kvalitete površinskih i podzemnih voda; monitoring lokacija Tribistovo.
36. Copernicus Atmosphere Monitoring Service (CAMS). European air quality reanalyses. Podaci korišteni za modeliranu procjenu kvalitete zraka 2020.–2024.
37. Copernicus. CORINE Land Cover (CLC), podaci o zemljišnom pokrovu korišteni za područje Općine Posušje.
38. Federalni hidrometeorološki zavod. Klimatski i meteorološki podaci korišteni u LEAP–u te podaci o mreži mjernih stanica za kvalitetu zraka.
39. Federalna uprava civilne zaštite. Sažeci redovnih izvješća o stanju prirodnih i drugih nesreća na području FBiH; zapisi za Općinu Posušje, 2021.–2026.
40. Federalni zavod za statistiku. Statistički godišnjaci/Ijetopisi Federacije Bosne i Hercegovine (2020. i 2025.); Mjesečni statistički pregled FBiH po kantonima (poslovni subjekti prema KD BiH 2010, stanje prosinac 2025.); Procjena ukupnog broja stanovnika po kantonima i općinama (sredina 2025.); godišnji bilteni iz područja poljoprivrede i ribarstva (podaci za 2020.–2025.).

41. JP Ceste Federacije BiH. Intenzitet prometa na mreži magistralnih cesta Federacije Bosne i Hercegovine u 2025. godini.
42. Lovački savez Herceg Bosne (2024). Hoop!, br. 144, lipanj–kolovoz 2024.
43. Općina Posušje. Izvješća o radu Općinskog načelnika za 2021., 2023. i 2025. godinu. Službeni glasnik Općine Posušje, br. 2/22, 3/24 i 2/26.
44. Općina Posušje (2026). Pregled površina i katastarskog prihoda, stanje na dan 2. srpnja 2026.
45. Povjerenstvo za očuvanje nacionalnih spomenika BiH. Popis nacionalnih spomenika BiH; podaci za Općinu Posušje.
46. Ured za reviziju institucija u FBiH (2025). Praćenje postupanja po preporukama iz Izvješća o financijskoj reviziji JP „Vodovod“ d.o.o. Posušje.

Dostavljeni podaci upitnici i ankete

47. Anketa građana Općine Posušje provedena za potrebe izrade LEAP-a (2026); 84 ispitanika.
48. JP „Vodovod“ d.o.o. Posušje. Podaci o sustavu vodoopskrbe i odvodnje dostavljeni za potrebe izrade LEAP-a.
49. Općina Posušje i radne skupine za izradu LEAP-a (2026). Odgovori na upitnike, dostavljene informacije nadležnih službi i ocjene stanja okoliša, uključujući institucionalne kapacitete i evidenciju bespravne gradnje.
50. Podaci o prikupljanju i tokovima otpada za razdoblje 2023.–2025., dostavljeni za potrebe izrade LEAP-a.

Mrežni izvori

51. Climate-Data.org. Klimatski podaci za Posušje. <https://hr.climate-data.org/europa/bosna-i-hercegovina/posusje/posusje-59667/>
52. Federalni portal E-priroda FBiH. Karta staništa. <https://e-prirodaFBiH.ba/en/habitats/mapa/>
53. Google Earth. Prostorni prikazi korišteni u LEAP-u.
54. JP „Park prirode Blidinje“. Zemljopisni položaj. <https://parkprirodeblidinje.ba/o-parku/zemljopisni-polozaj/>
55. Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i zaštite okoliša ŽZH. Divlja odlagališta otpada na području ŽZH. <https://mpugzo-zzh.com/hr/divlja-odlagalista-otpada-na-podrucju-zzh>
56. Općina Posušje, „11. sjednica OV-a Posušje: Usvojen Proračun za 2026...“, informacije o planiranim investicijama JP Vodovod u pročištač pitke vode, zaštitnu ogradu/protupožarni put i novu vodospremu. <https://www.opcina-posusje.ba/aktualnosti/11-sjednica-ov-a-posusje-usvojen-proracun-za-2026-u-iznosu-od-17-955-100-km/>
57. Općina Posušje, „Nastavljaju se radovi na izgradnji kanalizacijskog sustava Zagrebačke ulice“, 8.4.2026. <https://www.opcina-posusje.ba/aktualnosti/nastavljaju-se-radovi-na-izgradnji-kanalizacijskog-sustava-zagrebacke-ulice/>
58. Općina Posušje. Održana 7. sjednica Općinskog vijeća Općine Posušje. <https://www.opcina-posusje.ba/aktualnosti/odrzana-7-sjednica-opcinskog-vijeca-opcine-posusje/>

59. Općina Posušje, „Povijesni dan za Posušje: Potpisan ugovor za sanaciju akumulacije Tribistovo“, 30.7.2026. <https://www.opcina-posusje.ba/naslovnica-hr/povijesni-dan-za-posusje-potpisan-ugovor-za-sanaciju-akumulacije-tribistovo/>
60. Općina Posušje. S II. sjednice OV-a Posušje: osnovana Turistička zajednica Općine Posušje. <https://www.opcina-posusje.ba/aktualnosti/s-ii-sjednice-ov-a-posusje-osnovana-turisticka-zajednica-opcine-posusje/>
61. Posušje.info. Održan sastanak s predstavnicima lovačkih društava s područja Općine Posušje. <https://www.posusje.info/odrzan-sastanak-s-predstavnicima-lovackih-drustava-s-podrucja-opcine-posusje/>
62. Posušje.net. Planinari i ribolovci usponom na Ružički potok i čišćenjem oko Tribistova obilježili Svjetski dan voda. <https://posusje.net/planinari-i-ribolovci-usponom-na-ruzicki-potok-i-ciscenjem-oko-tribistova-obiljezili-svjetski-dan-voda/>
63. Posušje.net. Prva ekološka akcija na jezeru Tribistovo. <https://posusje.net/prva-ekoloska-akcija-na-jezeru-tribistovo/>
64. Turistička zajednica Općine Posušje. Visit Posušje: Park prirode Blidinje. <https://www.visitposusje.com/hr/park-prirode-blidinje>
65. Visit Blidinje. Flora i fauna. <https://visit-blidinje.com/flora-i-fauna/> Blidinje Gastro Festival. <https://visit-blidinje.com/en/blidinje-gastro-festival/>

12 PRILOZI

PRILOG A1. MATRICA ZA PRAĆENJE PROVEDBE AKCIJSKOG PLANA LEAP-a

Ova matrica je operativni alat za praćenje svih mjera AP-a. Koordinacijsko tijelo vodi i ažurira matricu najmanje jednom godišnje na temelju podataka i dokaza nositelja mjera i drugih relevantnih izvora, prema postupku iz poglavlja 10.

Za svaku mjeru u kolonu „Status” upisuje se oznaka iz klasifikacije u nastavku. U kolonu „Ostvareni rezultat / napomena” bilježe se vrijednosti pokazatelja i rezultati za godinu izvješćivanja, izvori ili upućivanje na dokaze, ograničenja podataka, prepreke i korektivne aktivnosti. Za kontinuirane mjere zasebno se navodi izvršenje godišnjih obveza; nedostupni podaci ne prikazuju se kao nula. Prethodne godišnje rezultate potrebno je sačuvati, prema potrebi u pomoćnim evidencijama.

Status provedbe:

OZNAKA	STATUS	OZNAKA	STATUS	OZNAKA	STATUS
0	Nije započeto	2	U tijeku	4	Provedeno
1	U pripremi	3	Djelomično provedeno	5	Odgođeno / obustavljeno

STRATEŠKI CILJ A: ZAŠTITA KVALITETA VODE I OSIGURAVANJE RASPOLOŽIVOSTI VODNIH RESURSA I NJIHOVE ODRŽIVOSTI

R.BR:	MJERA	POKAZATELJ PRAĆENJA	POČETNO STANJE / BAZA	CILJANA VRIJEDNOST	NOSITELJ / IZVOR PODATAKA	ROK	STATUS	OSTVARENI REZULTAT / NAPOMENA
OPERATIVNI CILJ A.1: UNAPRIJEDITI PRAĆENJE STANJA VODA I POZNAVANJE LOKALNIH IZVORA I RIZIKA ONEČIŠĆENJA								
A.1.1	Uspostaviti godišnji lokalni pregled raspoloživih podataka o stanju površinskih i podzemnih voda iz monitoringa AVP Jadran, analiza vode za piće i drugih stručnih izvora / Ciljana dodatna ispitivanja provoditi samo kada podaci pokažu potrebu.	Broj izrađenih godišnjih pregleda Broj identificiranih trendova/lokacija koje zahtijevaju dodatna ispitivanja Broj provedenih ciljanih ispitivanja	Godišnji lokalni pregled nije uspostavljen prema podacima za 2026. godinu	1 godišnji pregled uključen u praćenje LEAP-a / Ciljana ispitivanja prema utvrđenoj potrebi	Nositelj: Općina – Odsjek za prostorno uređenje i zaštitu okoliša Izvor podataka: AVP Jadran / ŽZH / Zavod za javno zdravstvo / JP „Vodovod“	2027.–2037.		
A.1.2	Uspostaviti redovitu razmjenu podataka s nadležnim vodnim i inspekcijskim tijelima o gospodarskim subjektima s relevantnim vodnim aktima, uvjetima ispuštanja i utvrđenim nepravilnostima te koristiti te informacije u lokalnom prostornom i okolišnom planiranju.	Broj razmjena podataka godišnje Evidencija lokalnih izvora rizika (ažurirana) Broj nepravilnosti proslijeđenih nadležnim tijelima	Formalna razmjena podataka nije uspostavljena prema dostupnim podacima za 2026. godinu.	Min. 1 razmjena godišnje / Evidencija izvora rizika ažurirana jednom godišnje / Sve utvrđene nepravilnosti proslijeđene	Nositelj: Općina – Odsjek za prostorno uređenje i zaštitu okoliša Izvor podataka: ŽZH inspekcija / AVP Jadran / Nadležna ministarstva	2027.–2037.		
OPERATIVNI CILJ A.2: POVEĆATI SIGURNOST, UČINKOVITOST I OTPORNOST SUSTAVA JAVNE VODOOPSKRBE								
A.2.1	Provesti program smanjenja neprihodovane vode:	Verificirana početna NRW bilanca Uspostavljen	Prema podacima JP „Vodovod“ d.o.o. Posušje za	Smanjenje NRW za najmanje 10 postotnih bodova u	Nositelj: JP „Vodovod“ Izvor podataka:	2027.–2032.		

R.BR:	MJERA	POKAZATELJ PRAĆENJA	POČETNO STANJE / BAZA	CILJANA VRIJEDNOST	NOSITELJ / IZVOR PODATAKA	ROK	STATUS	OSTVARENI REZULTAT / NAPOMENA
	verificirana vodna bilanca, digitalni katastar mreže, sektorizacija i mjerenje protoka, aktivno otkrivanje curenja, planska sanacija dionica i sustavna kontrola priključaka.	digitalni katastar mreže Broj uvedenih DMA sektora Udio NRW (%) u odnosu na početnu vrijednost	2025. godinu, razlika između zahvaćene i evidentirane distribuirane / Obračunate vode iznosi približno 52 % (oko 863.000 m ³ godišnje) / Verificirana NRW vodna bilanca nije izrađena. Gubici u mreži ocijenjeni su kao visoki, a cjelovit digitalni katastar vodovodne infrastrukture nije uspostavljen.	odnosu na verificiranu početnu vrijednost do 2032. / Digitalni katastar i DMA na prioritetnim dijelovima mreže	JP „Vodovod“ (vodna bilanca, mjerenja protoka) / Općina / ŽZH			
A.2.2	Fazno dovršavati vodoopskrbne podsustave i proširenje mreže prema naseljima koja još nisu ili su nedovoljno obuhvaćena javnom vodoopskrbom, na temelju potvrđenih potreba i projektne dokumentacije.	Broj novih korisnika/priključaka Broj dovršenih prioritetnih podsustava Broj područja bez pouzdane javne vodoopskrbe	Prema podacima JP „Vodovod“ d.o.o. Posušje za 2025. godinu, sustav javne vodoopskrbe obuhvaća približno 16.929 korisnika kroz 4.837 priključaka / Potrebno je dovršiti podsustave Posuško polje, Virsko polje,	Povećan broj korisnika i priključaka u odnosu na početnih 16.929 korisnika i 4.837 priključaka / Fazno dovršeni prioritetni vodoopskrbni podsustavi prema potvrđenim potrebama i projektnoj dokumentaciji.	Nositelj: JP „Vodovod“ Izvor podataka: JP „Vodovod“ / Općina / ŽZH	2027.–2033.		

R.BR:	MJERA	POKAZATELJ PRAĆENJA	POČETNO STANJE / BAZA	CILJANA VRIJEDNOST	NOSITELJ / IZVOR PODATAKA	ROK	STATUS	OSTVARENI REZULTAT / NAPOMENA
			Rakitno i Tribistovo te vodoopskrbne sustave Rakitno i Vir–Zagorje, prema dostupnoj projektnoj/planskoj dokumentaciji.					
A.2.3	Dovršiti planirana ulaganja u sustav pripreme pitke vode i ključne objekte sigurnosti vodoopskrbe, uključujući pročištač pitke vode, novu vodospremu i povezanu infrastrukturu.	Pročištač pitke vode u funkciji (da/ne) Kapacitet vodospreme (m³) Provedena povezana infrastrukturna ulaganja	Prema podacima dostupnim za 2026. godinu, pročištač pitke vode Senjakovina nije dovršen i stavljen u funkciju / Planirana je izgradnja nove vodospreme za grad i povezane infrastrukture.	Pročištač pitke vode Senjakovina dovršen i stavljen u funkciju / Nova vodosprema izgrađena i stavljena u funkciju / Povezana infrastruktura dovršena do 2030. godine.	Nositelj: JP „Vodovod“ Izvor podataka: JP „Vodovod“ / Općina / ŽZH	2027.–2030.		
A.2.4	Novelirati stručnu podlogu i Odluku o zonama sanitarne zaštite akumulacije Tribistovo	Novelirana stručna podloga Usvojena Odluka o zonama sanitarne zaštite	Postojeća dokumentacija zastarjela prema dostupnim prikupljenim podacima (2026)	Stručna podloga novelirana do 2029. / Usvojena Odluka o zonama sanitarne zaštite do 2029.	Nositelj: Općina Posušje – Odsjek za prostorno uređenje i zaštitu okoliša Izvor podataka: JP "Vodovod" / ŽZH / AVP Jadran / Zavod za javno zdravstvo	2027.–2029.		

R.BR:	MJERA	POKAZATELJ PRAĆENJA	POČETNO STANJE / BAZA	CILJANA VRIJEDNOST	NOSITELJ / IZVOR PODATAKA	ROK	STATUS	OSTVARENI REZULTAT / NAPOMENA
A.2.5	Izraditi i primjenjivati Plan sigurnosti vodoopskrbe (WSP) koji obuhvaća rizike onečišćenja, suše i poremećaja u sustavu.	WSP usvojen i periodično ažuriran / Definirane procedure za sušu i incidente	WSP nije usvojen prema prikupljenim podacima (2026)	WSP usvojen do 2029. / Definirane i primjenjuju se procedure za sušu i incidente / WSP se periodično ažurira	Nositelj: JP "Vodovod" Izvor podataka: Općina – Odsjek za prostorno uređenje i zaštitu okoliša / ŽZH / AVP Jadran / Zavod za javno zdravstvo / JP „Vodovod“	2028.–2029.		
OPERATIVNI CILJ A.3: UNAPRIJEDITI SUSTAV ODVODNJE I PROČIŠĆAVANJA KOMUNALNIH OTPADNIH VODA TE SIGURNO UPRAVLJANJE SADRŽAJEM SEPTIČKIH JAMA								
A.3.1	Nastaviti faznu izgradnju i funkcionalno povezivanje primarne i sekundarne kanalizacijske mreže urbanog i prioritetnih prigradskih područja prema projektiranom sustavu od 22,1 km.	Izgrađeni km mreže Broj novih priključaka Funkcionalno povezani kolektori prema PPOV-u	Prema podacima dostupnim za 2026. godinu, izgrađeno približno 3 km kanalizacijske mreže od planiranih 22,1 km / Sustav još nije funkcionalno zaokružen, a PPOV nije izgrađen.	Izgrađeno ukupno 22,1 km kanalizacijske mreže prema ažuriranoj projektnoj dokumentaciji i osigurano funkcionalno povezivanje kolektora prema PPOV-u do 2032. godine.	Nositelj: Općina – Odsjek za prostorno uređenje i zaštitu okoliša Izvor podataka: Općina / JP „Vodovod“ / ŽZH	2027.–2032.		
A.3.2	Ažurirati potrebnu projektno-tehničku i financijsku dokumentaciju te osigurati financiranje i	Ažurirana dokumentacija i dozvole Zatvorena	PPOV nije izgrađen prema podacima za 2026. godinu	PPOV kapaciteta $\geq$ 5.000 ES, II. stupnja, izgrađen i operativan do 2033. / Povećan broj	Nositelj: Općina – Odsjek za gospodarstvo i razvoj	2027.–2033.		

R.BR:	MJERA	POKAZATELJ PRAĆENJA	POČETNO STANJE / BAZA	CILJANA VRIJEDNOST	NOSITELJ / IZVOR PODATAKA	ROK	STATUS	OSTVARENI REZULTAT / NAPOMENA
	izgraditi PPOV Posušje kapaciteta najmanje 5.000 ES, II. stupnja pročišćavanja, u skladu s Planom upravljanja vodama.	financijska konstrukcija PPOV izgrađen i operativan Broj priključenih korisnika		priključenih korisnika	Izvor podataka: Općina / JP „Vodovod“ / ŽZH / AVP Jadran / FMPVŠ			
A.3.3	Uspostaviti kontrolirano pražnjenje, evidenciju, prijevoz i okolišno prihvatljiv prihvata i tretman sadržaja septičkih jama do uspostave funkcionalne javne odvodnje i PPOVa.	Definiran legalan način prihvata i tretmana Evidencija pražnjenja (broj/količina) Broj prijavljenih nepropisnih odlaganja	JP „Vodovod“ d.o.o. Posušje obavlja pražnjenje septičkih jama na zahtjev korisnika. Nije utvrđeno je li uspostavljen cjelovit sustav kontroliranog pražnjenja i evidencije te okolišno prihvatljivog prihvata i tretmana sadržaja septičkih jama; stanje je potrebno provjeriti u okviru provedbe mjere.	Sustav prihvata i evidencije uspostavljen do 2029. / Definiran i primjenjuje se prijelazni režim postupanja sa sadržajem septičkih jama do priključenja korisnika na javnu odvodnju i PPOV / Prestanak odlaganja na neodgovarajuće lokacije	Nositelj: JP „Vodovod“ Izvor podataka: Općina / ŽZH / Ovlašteni operateri	2027.–2029., potom kontinuirano		
A.3.4	Pregledati i prema potrebi novelirati lokalne akte koji uređuju odvodnju otpadnih voda, septičke jame, priključenje, održavanje i	Provedena analiza postojećih akata Broj donesenih izmjena i dopuna akata Jasno definirane	Analiza akata nije provedena prema dostupnim podacima za 2026. godinu	Analiza provedena, a izmjene i dopune usvojene tamo gdje su utvrđene praznine do 2028. / Jasno definirani uvjeti i obveze	Nositelj: Općina – Odsjek za prostorno uređenje i zaštitu okoliša Izvor podataka:	2027.–2028.		

R.BR:	MJERA	POKAZATELJ PRAĆENJA	POČETNO STANJE / BAZA	CILJANA VRIJEDNOST	NOSITELJ / IZVOR PODATAKA	ROK	STATUS	OSTVARENI REZULTAT / NAPOMENA
	nadzor.	obveze korisnika i operatera		priključenja na javnu odvodnju te prijelazno postupanje s otpadnim vodama do priključenja.	JP „Vodovod“ / ŽZH			
OPERATIVNI CILJ A.4: SMANJITI RIZIKE OD SUŠA, POPLAVA I DRUGIH ŠTETNIH DJELOVANJA VODA TE POVEĆATI SIGURNOST KLJUČNIH VODNIH OBJEKATA								
A.4.1	Dovršiti sanaciju injektiranjem pregradnog nasipa akumulacije Tribistovo te nastaviti propisana tehnička osmatranja, ispitivanja i provedbu preporuka stručnih pregleda.	Ugovoreni radovi završeni (da/ne) Funkcionalni piezometri i monitoring % provedenih preporuka tehničkih pregleda Dokumentirano stanje brane	Radovi ugovoreni (2 mil. EUR + PDV), nisu dovršeni prema prikupljenim podacima za 2026. godinu	Radovi završeni 2027. / 100 % Preporuka pregleda provedeno / Kontinuirano osmatranje	Nositelj: Općina – Odsjek za prostorno uređenje i zaštitu okoliša Izvor podataka: ŽZH / JP „Vodovod“ / Nadležna vodna tijela / Stručni nadzor	2027. / Monitoring kontinuirano		
A.4.2	Prioritizirati i provoditi lokalne mjere odvodnje i zaštite od poplava i bujičnih voda na područjima prepoznatim u općinskim i federalnim planskim dokumentima, posebno Viru, Poklečanima, Posuškom i Virskom polju i kritičnim urbanim lokacijama.	Broj riješenih kritičnih lokacija Broj ponavljajućih plavljenja godišnje Provedene mjere iz planova zaštite i PURP-a	Područja osjetljiva na poplave i bujične vode su Vir i Virsko polje, Poklečani, Posuško polje, dijelovi Rastovače, Broćanca i Sutine te područja uz Ričinu i druge lokalne vodotoke / Objedinjena evidencija	Riješene prioritetne kritične lokacije / Smanjen broj ponavljajućih plavljenja	Nositelj: Općina – Odsjek za prostorno uređenje i zaštitu okoliša Izvor podataka: Civilna zaštita / ŽZH / AVP Jadran / Upravitelji vodotoka	2027.–2037.		

R.BR:	MJERA	POKAZATELJ PRAČENJA	POČETNO STANJE / BAZA	CILJANA VRIJEDNOST	NOSITELJ / IZVOR PODATAKA	ROK	STATUS	OSTVARENI REZULTAT / NAPOMENA
			kritičnih lokacija i broja ponavljajućih plavljenja nije uspostavljena prema raspoloživim podacima za 2026. godinu te će se stanje početno verificirati kroz provedbu mjere A.4.2.					

STRATEŠKI CILJ B: SMANJITI KOLIČINU OTPADA I POVEĆATI KOLIČINU PONOVO UPOTRIJEBLJENIH MATERIJALA

R.BR:	MJERA	POKAZATELJ PRAĆENJA	POČETNO STANJE / BAZA	CILJANA VRIJEDNOST	NOSITELJ / IZVOR PODATAKA	ROK	STATUS	OSTVARENI REZULTAT / NAPOMENA
OPERATIVNI CILJ B.1: POVEĆATI ODVOJENO PRIKUPLJANJE, PONOVO UPORABU I OPORABU OTPADA TE SMANJITI KOLIČINU MIJEŠANOG KOMUNALNOG OTPADA KOJI SE ODLAŽE								
B.1.1	Uspostava reciklažnog dvorišta za odvojeni prihvati i privremeno skladištenje komunalnog otpada i odabranih posebnih kategorija otpada	Reciklažno dvorište izgrađeno i u funkciji Broj kategorija otpada koje se prihvaćaju Godišnje količine zaprimljenog otpada po frakcijama (t)	Reciklažno dvorište nije uspostavljeno prema podacima za 2026. godinu	Reciklažno dvorište izgrađeno i u funkciji do 2029. / Praćene godišnje količine po frakcijama	Nositelj: Općina – Odsjek za prostorno uređenje i zaštitu okoliša Izvor podataka: Ovlašteni operateri i sakupljači / FZO FBiH	2027.–2029.		
B.1.2	Fazno proširenje i optimizacija sustava odvojenog prikupljanja komunalnog otpada u urbanim i ruralnim naseljima	Broj lokacija/kućanstava obuhvaćenih odvojenim prikupljanjem Godišnje količine papira, plastike, stakla i dr. (t) Količina miješanog otpada po stanovniku (kg)	Prema podacima za 2025. godinu, na području općine Posušje postoji 6 zelenih otoka sa spremnicima za papir, plastiku i staklo te 1 namjenski spremnik za električni i elektronički otpad / 2025. Godine prikupljeno 4.238,71 t miješanog komunalnog	Proširen obuhvat odvojenog prikupljanja prema analizi potreba / Smanjena količina miješanog komunalnog otpada za najmanje 10% po stanovniku u odnosu na početnih 208,6 kg/st./god, odnosno na najviše 187,2 kg/st./god.	Nositelj: JP „Vodovod“ Izvor podataka: Ladanušić Čistoća d.o.o. / Operateri sustava	2027.–2031.		

R.BR:	MJERA	POKAZATELJ PRAĆENJA	POČETNO STANJE / BAZA	CILJANA VRIJEDNOST	NOSITELJ / IZVOR PODATAKA	ROK	STATUS	OSTVARENI REZULTAT / NAPOMENA
			otpada, odnosno približno 208 kg / St. / God.					
B.1.3	Unaprijediti organizirano prikupljanje kabastog otpada i osigurati dostupne kanale za predaju građevinskog i drugih problematičnih tokova otpada iz kućanstava	Javno objavljen način i raspored prikupljanja Količina organizirano preuzetog kabastog i građevinskog otpada (t) Broj tokova s osiguranim legalnim kanalom predaje	Prema dostupnim podacima za 2026. godinu, organizirano prikupljanje kabastog i drugog otpada provodi se prema programu nadležne općinske službe u suradnji s JU URBKOM	Objavljen raspored prikupljanja / Legalan kanal predaje osiguran za sve utvrđene tokove / Kontinuirano praćenje količina	Nositelj: Općina – Odsjek za prostorno uređenje i zaštitu okoliša Izvor podataka: Ovlašteni operateri / Reciklažno dvorište / JP "Vodovod" / JU URBKOM	2027.–2030., potom kontinuirano		
B.1.4	Uspostaviti i provoditi lokalni program sprječavanja nastanka otpada i ponovne uporabe predmeta, uz pilot-program kućnog kompostiranja. Program obuhvaća informiranje kućanstava o smanjenju bacanja hrane i uporabe jednokratnih proizvoda; organiziranje akcija razmjene i darivanja upotrebljivih predmeta, uključujući odjeću, knjige, igračke i manji namještaj; te dodjelu kompostera zainteresiranim	Izrađen program Broj provedenih akcija razmjene ili darivanja i pratećih aktivnosti informiranja godišnje Broj predmeta predanih novim korisnicima godišnje Broj kućanstava opremljenih komposterima i obučeni za njihovo korištenje Udio uključenih	Tijekom 2027. evidentirati postojeće organizirane aktivnosti sprječavanja nastanka otpada i ponovne uporabe te dostupne podatke o kućnom kompostiranju. Pri uključivanju kućanstava u pilot-program zabilježiti prethodnu praksu postupanja s	Program izrađen do kraja 2027. Od 2028. najmanje dvije akcije razmjene ili darivanja godišnje, uz informiranje o sprječavanju nastanka otpada Od 2029. najmanje 100 predmeta godišnje predano novim korisnicima Do kraja 2030. najmanje 100 kućanstava	Nositelj: Općina – Odsjek za prostorno uređenje i zaštitu okoliša Izvori podataka: Evidencije Općine i partnera / JP „Vodovod“ / JU URBKOM / Mjesne zajednice / Škole / Udruge / Zainteresirana kućanstva	Priprema i početno stanje: 2027. Početna provedba i pilot-program: 2028.–2030. Nastavak aktivnosti i godišnje praćenje: 2031.–2037.		

R.BR:	MJERA	POKAZATELJ PRAĆENJA	POČETNO STANJE / BAZA	CILJANA VRIJEDNOST	NOSITELJ / IZVOR PODATAKA	ROK	STATUS	OSTVARENI REZULTAT / NAPOMENA
	kućanstvima s odgovarajućim prostorom, uz praktičnu obuku i praćenje korištenja.	kućanstava koja aktivno kompostiraju (%) / Izrađeno godišnje izvješće o provedbi.	biootpadom radi praćenja promjene.	opremljeno komposterima i obučeno Od 2030. najmanje 80 % uključenih kućanstava aktivno kompostira, uz godišnju provjeru Jedno godišnje izvješće o provedbi od 2028.				
B.1.5	Provesti procjenu potrebe i izvedivosti uspostave lokalne stanice za privremeni prihvata otpada životinjskog podrijetla te, u suradnji s nadležnim tijelima i ovlaštenim operaterima, definirati odgovarajući model prikupljanja, privremenog prihvata i daljnjeg postupanja s ovim tokom otpada	Provedena procjena potrebe i izvedivosti / Provedene konzultacije s nadležnim tijelima i operaterima / Definiran model prikupljanja, privremenog prihvata i daljnjeg postupanja / Donesena odluka o daljnjem postupanju	Potreba i izvedivost uspostave lokalne stanice za privremeni prihvata otpada životinjskog podrijetla nisu utvrđene / Lokalni podaci o ovom toku otpada nisu potpuni	Procjena potrebe i izvedivosti provedena do 2028. / Provedene konzultacije s nadležnim tijelima i ovlaštenim operaterima / Model postupanja definiran do 2029. / Donesena odluka o daljnjem postupanju i, prema potrebi, pripremljena dokumentacija za uspostavu stanice	Nositelj: Općina – Odsjek za prostorno uređenje i zaštitu okoliša Izvor podataka: ŽZH / nadležna tijela u području veterinarstva i upravljanja otpadom / JP „Vodovod“ / ovlašteni operateri	2027.–2029.		
OPERATIVNI CILJ B.2: UNAPRIJEDITI UČINKOVITOST I POUZDANOST SUSTAVA PRIKUPLJANJA I TRANSPORTA KOMUNALNOG OTPADA								
B.2.1	Izraditi operativnu procjenu potreba sustava prikupljanja otpada te, na temelju	Izrađen operativni plan Utvrđene potrebe	Operativna procjena nije izrađena prema podacima za	Procjena izrađena 2027. / Ulaganja provedena do 2031. / Pokrivenost	Nositelj: JP „Vodovod“ Izvor podataka:	Procjena 2027. /		

R.BR:	MJERA	POKAZATELJ PRAČENJA	POČETNO STANJE / BAZA	CILJANA VRIJEDNOST	NOSITELJ / IZVOR PODATAKA	ROK	STATUS	OSTVARENI REZULTAT / NAPOMENA
	rezultata, fazno obnoviti i modernizirati vozni park i pripadajuću opremu	za vozilima i opremom Broj zamijenjenih/nabavljenih vozila Broj prekida usluge Pokrivenost uslugom (%)	2026. godinu / Pokrivenost uslugom: 99 %	uslugom najmanje 99 %	Pružatelji usluga prikupljanja	Ulaganja 2027.–2031.		
OPERATIVNI CILJ B.3: SMANJITI OKOLIŠNE RIZIKE POVEZANE S NEADEKVATNIM ODLAGANJEM OTPADA I UNAPRIJEDITI POSTUPANJE S OSTATNIM OTPADOM								
B.3.1	Ažurirati podatke i investicijsko-tehničku dokumentaciju za odlagalište Konjovac, utvrditi status relevantnih dozvola, uvjete i potrebne mjere za daljnje korištenje te definirati i provoditi fazne mjere sanacije i prijelaza prema regionalnom sustavu upravljanja ostatnim otpadom	Utvrđen kapacitet, tehničko stanje i preostali vijek odlagališta Izrađena/ažurirana dokumentacija Provedene prioritetne mjere sanacije Definiran model prijelaza na regionalno rješenje	Postojeća dokumentacijazah tijeve ažuriranje / Preostali kapacitet i vijek odlagališta nisu utvrđeni na temelju dostupnih podataka za 2026. godinu	Dokumentacija ažurirana / Prioritetne mjere sanacije provedene / Model prijelaza definiran do 2032. / Preostali kapacitet i vijek odlagališta utvrđeni do 2028.	Nositelj: Općina – Odsjek za prostorno uređenje i zaštitu okoliša Izvor podataka: ŽZH / FMOIT / FZO FBiH	2027.–2032.		
B.3.2	Ažurirati i terenski verificirati evidenciju divljih odlagališta, procijeniti sastav otpada i rizik, odrediti prioritete te provoditi faznu sanaciju uz mjere	Verificirano stanje evidentiranih lokacija Broj i površina saniranih lokacija Broj aktivnih divljih	47 evidentiranih aktivnih divljih odlagališta / 12 Prethodno saniranih lokacija, prema evidenciji Ministarstva ŽZH	100 % evidentiranih lokacija verificirano / Sanirane prioritetne lokacije / Smanjen broj aktivnih divljih odlagališta	Nositelj: Općina – Odsjek za prostorno uređenje i zaštitu okoliša Izvor podataka: Ministarstvo ŽZH	2027.–2031.		

R.BR:	MJERA	POKAZATELJ PRAĆENJA	POČETNO STANJE / BAZA	CILJANA VRIJEDNOST	NOSITELJ / IZVOR PODATAKA	ROK	STATUS	OSTVARENI REZULTAT / NAPOMENA
	sprječavanja ponovnog nastanka, po potrebi u suradnji sa ovlaštenim operaterima	odlagališta Udio saniranih lokacija bez ponovnog odlaganja (%)	dostupnoj za 2026. godinu.		/ Komunalna inspekcija / Komunalna poduzeća			
OPERATIVNI CILJ B.4: UNAPRIJEDITI DOSTUPNOST, RAZMJENU I KORIŠTENJE PODATAKA O TOKOVIMA OTPADA ZA POTREBE LOKALNOG PLANIRANJA I PRAĆENJA								
B.4.1	Uspostaviti redovitu razmjenu i lokalno objedinjavanje dostupnih podataka o proizvodnom otpadu i posebnim kategorijama otpada korištenjem postojećih evidencija i Informacijskog sustava upravljanja otpadom FBiH	Broj objedinjenih godišnjih pregleda Evidentirane količine i načini postupanja po dostupnim tokovima Korištenje podataka u praćenju LEAP-a	Lokalno objedinjavanje podataka nije uspostavljeno prema podacima za 2026. godinu	1 objedinjeni pregled godišnje / Podaci korišteni u godišnjem izvješću o provedbi LEAP-a	Nositelj: Općina – Odsjek za prostorno uređenje i zaštitu okoliša Izvor podataka: FMOIT / FZO FBiH / ŽZH / Operateri sustava / Gospodarski subjekti	2027.–2037., godišnje		

STRATEŠKI CILJ C: OČUVANJE BIOLOŠKE I PEJZAŽNE RAZNOLIKOSTI

R.BR:	MJERA	POKAZATELJ PRAĆENJA	POČETNO STANJE / BAZA	CILJANA VRIJEDNOST	NOSITELJ / IZVOR PODATAKA	ROK	STATUS	OSTVARENI REZULTAT / NAPOMENA
OPERATIVNI CILJ C.1: USPOSTAVITI SUSTAVNU INVENTARIZACIJU, PRAĆENJE I ZAŠTITU BIORAZNOLIKOSTI								
C.1.1	Izraditi Studiju inventarizacije i ocjene stanja bioraznolikosti Općine Posušje, uključujući terenska istraživanja flore, faune, gljiva, staništa i invazivnih vrsta, uspostavu georeferencirane baze podataka te definiranje programa dugoročnog monitoringa i ciljanih mjera zaštite staništa i vrsta te mjera kontrole invazivnih vrsta na temelju rezultata Studije.	Izrađena Studija inventarizacije i ocjene stanja bioraznolikosti Uspostavljena georeferencirana baza podataka Definiran program dugoročnog monitoringa Definirane ciljane mjere zaštite staništa i vrsta te mjere kontrole invazivnih vrsta	Nije izrađena sveobuhvatna inventarizacija bioraznolikosti Općine / Ne postoji objedinjena georeferencirana baza podataka niti program dugoročnog monitoringa	Izrađena Studija / Uspostavljena i popunjena georeferencirana baza podataka / Definiran program dugoročnog monitoringa bioraznolikosti/ Definirane ciljane mjere zaštite staništa i vrsta te mjere kontrole invazivnih vrsta	Nositelj: Općina Izvor podataka: Terenska istraživanja provedena u svrhu izrade Studije inventarizacije i ocjene stanja bioraznolikosti / JP „Park prirode Blidinje“ d.o.o.	2027.–2037.		
OPERATIVNI CILJ C.2: UNAPRIJEDITI PLANSKI OKVIR ZA ZAŠTITU I UPRAVLJANJE PRIRODNO VRIJEDNIM PODRUČJIMA								
C.2.1	U suradnji s Odsjekom za zaštitu prirode ŽZH pratiti izradu stručnih podloga za Šimićevu pećinu, područje Podbile, kanjon Ričine i vodopad Žukovica te, u skladu s rezultatima tih podloga, razmotriti njihovo uključivanje i odgovarajuće prostorno	Izrađene studije/stručne podloge za Šimićevu pećinu, područje Podbile, kanjon Ričine i vodopad Žukovica Rezultati izrađenih studija/stručnih podloga uključeni u	Izrada stručnih podloga predviđena je <i>Programom rada Vlade ŽZH za 2026. godinu</i>	Rezultati raspoloživih stručnih podloga razmotreni tijekom izrade Prostornog plana; područja uključena i prostorno definirana gdje je to opravdano rezultatima podloga i provedenog	Nositelj: Općina Izvor podataka: Odsjek za zaštitu prirode ŽZH / Izrađene stručne podloge / Studije	2027.–2037. Raspoloživi podaci o vrijednim vrstama i staništima dostavljeni tijekom izrade Prostornog		

R.BR:	MJERA	POKAZATELJ PRAĆENJA	POČETNO STANJE / BAZA	CILJANA VRIJEDNOST	NOSITELJ / IZVOR PODATAKA	ROK	STATUS	OSTVARENI REZULTAT / NAPOMENA
	definiranje u okviru izrade novog <i>Prostornog plana Općine Posušje</i> .	postupak izrade novog Prostornog plana Općine Posušje		postupka.		plana / Dopuna podataka prema rezultatima istraživanja.		
C.2.2	Pokrenuti inicijativu prema Vladi ŽZH za realizaciju planskih i upravljačkih aktivnosti predviđenih za PP Blidinje, uključujući proglašenje područja posebne namjene „Blidinje“, izradu posebnog prostornog plana i uspostavu odgovarajuće upravljačke strukture, uz koordinaciju i pribavljanje suglasnosti svih županija na čijem se području Park prostire te podršku donošenju i provedbi plana upravljanja Parkom.	Pokrenuta inicijativa prema Vladi ŽZH Uspostavljena međuzupanijska koordinacija Status pribavljanja suglasnosti uključenih županija	Područje posebne namjene „Blidinje“ nije proglašeno / Poseban prostorni plan nije izrađen / Rješavanje statusa PP Blidinje predviđena je Programom rada Vlade ŽZH za 2026. godinu	Pokrenuta inicijativa prema Vladi ŽZH / Uspostavljena koordinacija između uključenih županija	Nositelj: Općina Izvor podataka: Općina / Vlada ŽZH / Nadležna županijska tijela	2027.–2028.		
OPERATIVNI CILJ C.3: SMANJITI PRITISKE NA PRIRODNA STANIŠTA I UNAPRIJEDITI NADZOR NAD KORIŠTENJEM PRIRODNIH RESURSA								
C.3.1	Pojačati nadzor nad gradnjom na dijelu PP Blidinje unutar Općine, uključujući redovito evidentiranje bespravne gradnje, provjeru	Provedeni nadzori nad gradnjom na dijelu PP Blidinje unutar Općine Evidentirani slučajevi bespravne	Ne postoji redovita objedinjena evidencija bespravne gradnje i	Uspostavljena redovita evidencija bespravne gradnje na dijelu PP Blidinje i poduzete odgovarajuće mjere,	Nositelj: Općina Izvor podataka: Odsjek inspekcijskih poslova na općinskoj razini i	2027.–2037.		

R.BR:	MJERA	POKAZATELJ PRAČENJA	POČETNO STANJE / BAZA	CILJANA VRIJEDNOST	NOSITELJ / IZVOR PODATAKA	ROK	STATUS	OSTVARENI REZULTAT / NAPOMENA
	usklađenosti gradnje s izdanim dozvolama i pravovremeno postupanje općinskog urbanističko-građevinskog inspektora, uz koordinaciju sa županijskim tijelima za zahvate iz njihove nadležnosti.	gradnje i gradnje neusklađene s izdanim dozvolama Poduzete odgovarajuće mjere u utvrđenim slučajevima Provedena koordinacija sa županijskim tijelima za zahvate iz njihove nadležnosti	provedenih nadzora na dijelu PP Blidinje unutar Općine	uz provedenu koordinaciju sa županijskim tijelima za zahvate iz njihove nadležnosti	Uprava za inspekcijske poslove ŽZH – županijski urbanističko-građevinski inspektor			

STRATEŠKI CILJ D: UNAPRIJEDITI UBLAŽAVANJE I PRILAGOĐAVANJE KLIMATSKIM PROMJENAMA I POBOLJŠANJE KVALITETE ZRAKA

R.BR:	MJERA	POKAZATELJ PRAĆENJA	POČETNO STANJE / BAZA	CILJANA VRIJEDNOST	NOSITELJ / IZVOR PODATAKA	ROK	STATUS	OSTVARENI REZULTAT / NAPOMENA
OPERATIVNI CILJ D.1: UNAPRIJEDITI SUSTAV PRAĆENJA, DOSTUPNOST PODATAKA I UPRAVLJANJE KVALITETOM ZRAKA U SURADNJI S NADLEŽNIM INSTITUCIJAMA								
D.1.1	Inicirati uspostavu sustavnog praćenja kvalitete zraka na području Općine Posušje u suradnji s nadležnim institucijama, uključujući definiranje prioriteta lokacija i provedbu stalnih ili periodičnih mjerenja kvalitete zraka.	Izrađena i upućena inicijativa; definirane prioriteta lokacije; uspostavljena suradnja s nadležnim institucijama; pokrenut program stalnih ili periodičnih mjerenja	Na području Općine ne provodi se kontinuirani lokalni monitoring kvalitete zraka i ne postoji lokalna automatska mjerna stanica	Inicijativa izrađena i upućena / Prioriteta lokacije definirane / Najmanje jedan program periodičnih ili stalnih mjerenja pokrenut do 2030. godine	Nositelj: Općina Izvor podataka: ŽZH, FHMZ i/ili ovlaštene institucije	2027.–2030., potom kontinuirano prema potrebi		
D.1.2	Identificirati i evidentirati potencijalne lokalne izvore emisija te izraditi i redovito ažurirati pregled potencijalnih izvora emisija iz prometa, industrijskih i proizvodnih djelatnosti, eksploatacije mineralnih sirovina i grijanja.	Izrađena evidencija potencijalnih lokalnih izvora emisija; broj ažuriranja evidencije; uspostavljena razmjena relevantnih podataka s nadležnim institucijama	Cjelovita lokalna evidencija potencijalnih izvora emisija nije uspostavljena	Evidencija izrađena do 2029. godine / Ažuriranje najmanje jednom svake dvije godine / Uspostavljena razmjena relevantnih podataka s nadležnim institucijama	Nositelj: Općina Izvor podataka: nadležne županijske i federalne institucije, postojeći registri i evidencije	2027.–2029., potom ažuriranje		
D.1.3	Uspostaviti sustav prikupljanja, praćenja i informiranja o kvaliteti zraka kroz objedinjavanje	Uspostavljena interna baza s pregledom podataka; podaci o	Interna baza s pregledom dostupnih podataka o	Interna baza s pregledom podataka uspostavljena do	Nositelj: Općina Izvor podataka: federalni i	2027.–2029., kontinuirano		

R.BR:	MJERA	POKAZATELJ PRAĆENJA	POČETNO STANJE / BAZA	CILJANA VRIJEDNOST	NOSITELJ / IZVOR PODATAKA	ROK	STATUS	OSTVARENI REZULTAT / NAPOMENA
	dostupnih podataka iz federalnog i županijskog monitoringa te njihovo korištenje u lokalnom planiranju i informiranju javnosti.	kvaliteti zraka uključeni u godišnje izvješćivanje; broj javnih informiranja godišnje	kvaliteti zraka nije uspostavljena.	2029. godine / Podaci uključeni u godišnje okolišno izvješćivanje / Najmanje jedno javno informiranje godišnje	županijski sustavi monitoringa i druge nadležne institucije			
OPERATIVNI CILJ D.2: SMANJITI EMISIJE ONEČIŠĆUJUĆIH TVARI IZ LOKALNIH IZVORA KROZ ČIŠĆE SUSTAVE GRIJANJA I UNAPRJEĐENJE ODRŽIVE MOBILNOSTI								
D.2.1	Pripremiti i provoditi program sufinanciranja zamjene neučinkovitih sustava grijanja u kućanstvima čišćim i energetski učinkovitijim rješenjima, uz korištenje općinskih i dostupnih vanjskih izvora financiranja.	Program sufinanciranja uspostavljen; iznos osiguranih sredstava; broj provedenih javnih poziva; broj kućanstava kojima je sufinancirana zamjena sustava grijanja; iznos dodijeljenih sredstava	Program sufinanciranja zamjene neučinkovitih sustava grijanja u kućanstvima nije uspostavljen	Program sufinanciranja uspostavljen / Osigurano 50.000 KM godišnje, uz mogućnost povećanja iz vanjskih izvora / Najmanje jedan javni poziv u godinama u kojima su osigurana sredstva / Evidentiran broj kućanstava obuhvaćenih programom	Nositelj: Općina Izvor podataka: Općina, ŽZH, Fond za zaštitu okoliša FBiH i drugi izvori financiranja	2027.–2032., fazno		
D.2.2	Izraditi analizu potreba i mogućnosti razvoja održive mobilnosti na području Općine, s posebnim osvrtom na dostupnost cjelogodišnjeg javnog	Izrađena analiza održive mobilnosti; analizirano stanje i potrebe javnog, pješačkog i biciklističkog prometa; definirane	Cjelogodišnji javni prijevoz nije uspostavljen / Organizirani javni prijevoz postoji samo tijekom školske nastave /	Analiza održive mobilnosti izrađena / Definirane prioritetne relacije i intervencije / Utvrđen organizacijski i	Nositelj: Općina Izvor podataka: Općina, prijevoznici, ŽZH i relevantna prostorno-	2027.–2032.		

R.BR:	MJERA	POKAZATELJ PRAĆENJA	POČETNO STANJE / BAZA	CILJANA VRIJEDNOST	NOSITELJ / IZVOR PODATAKA	ROK	STATUS	OSTVARENI REZULTAT / NAPOMENA
	prijevoza te potrebe pješačkog i biciklističkog prometa, definirati prioritetne intervencije i provediv organizacijski i financijski model te, na temelju rezultata analize, uspostaviti pilot-uslugu javnog prijevoza na prioritetnim relacijama.	prioritetne relacije i intervencije; utvrđen organizacijski i financijski model javnog prijevoza; uspostavljena pilot-usluga/model; broj obuhvaćenih naselja i korisnika	Ne postoje posebne studije o stanju pješačke i biciklističke infrastrukture	financijski model / Najmanje jedna pilot-usluga javnog prijevoza ili drugi odgovarajući model uspostavljen do 2032. godine	planska i prometna dokumentacija			
OPERATIVNI CILJ D.3: JAČATI OTPORNOST I PRILAGODBU KLIMATSKIM PROMJENAMA								
D.3.1	Izraditi Procjenu ranjivosti Općine Posušje i Plan prilagodbe klimatskim promjenama, s prioritetnim mjerama za suše i vodoopskrbu, toplinske valove i ranjive skupine stanovništva, intenzivne oborine i bujične poplave, olujne vjetrove, požare te utjecaje na poljoprivredu, infrastrukturu i prirodne ekosustave. Utvrditi nositelje provedbe preporuka i uključiti mjere prilagodbe u relevantne lokalne planske dokumente.	Izrađena Procjena ranjivosti / Izrađen i usvojen Plan prilagodbe klimatskim promjenama / Identificirani prioritetni klimatski rizici i mjere prilagodbe / Broj relevantnih planskih dokumenata u koje su uključene mjere prilagodbe / Utvrđeni nositelji provedbe preporuka / Dostavljeni početni nalazi izrađivaču Prostornog plana	Procjena ranjivosti Općine na klimatske promjene i Plan prilagodbe klimatskim promjenama nisu izrađeni	Procjena ranjivosti izrađena i Plan prilagodbe usvojen do 2030. / Obuhvaćeni toplinski valovi i ranjive skupine stanovništva / Utvrđene prioritetne mjere, odgovorni nositelji i povezani planski dokumenti / Početni nalazi dostavljeni tijekom izrade Prostornog plana / Završne preporuke uključene u relevantne planske dokumente i njihovu provedbu	Nositelj: Služba za imovinsko-pravne, geodetske poslove, katastar, prostorno uređenje i zaštitu okoliša Izvor podataka: Općina, ŽZH, FHMZ, UNDP i relevantni sektorski izvori podataka	2027.–2030. Početni pregled klimatskih rizika i preporuke tijekom izrade Prostornog plana / Završna Procjena i Plan do 2030.		

STRATEŠKI CILJ E: OČUVANJE LJUDSKOG ZDRAVLJA, POBOLJŠANJE DOBROBITI I KVALITETA ŽIVOTA ZA SVE

R.BR:	MJERA	POKAZATELJ PRAĆENJA	POČETNO STANJE / BAZA	CILJANA VRIJEDNOST	NOSITELJ / IZVOR PODATAKA	ROK	STATUS	OSTVARENI REZULTAT / NAPOMENA
OPERATIVNI CILJ E.1: UNAPRIJEDITI PRAĆENJE I UPRAVLJANJE BUKOM								
E.1.1	Provesti 24-satna mjerenja razine buke jednom godišnje na najmanje četiri reprezentativne lokacije ¹⁵⁹ na području Općine, u skladu sa <i>Zakonom o zaštiti od buke ŽZH</i> ¹⁶⁰ , do izrade karte buke Općine. Rezultate koristiti za praćenje stanja i kao jednu od podloga za izradu karte buke.	Broj lokacija na kojima su provedena mjerenja Broj provedenih godišnjih ciklusa mjerenja Izvešće akreditirane laboratorije	Redovita godišnja mjerenja buke nisu uspostavljena	Najmanje 4 reprezentativne lokacije mjerene svake godine / Izvešće akreditirane laboratorije za svaki ciklus	Nositelj: Općina Izvor podataka: Akreditirana laboratorija	2027.–do izrade karte buke na općinskoj razini		
E.1.2	Nakon izrade karte buke FBiH, izraditi kartu buke Općine Posušje u skladu sa Zakonom o zaštiti od buke ŽZH, te je uključiti u prostorno-plansku dokumentaciju. Daljnje praćenje razine buke vršiti prema stanju utvrđenom kartom buke.	Pokrenute aktivnosti na izradi karte buke Izrađena karta buke Općine Karta uključena u prostorno-plansku dokumentaciju	Karta buke Općine ne postoji / Status karte buke FBiH	Karta buke Općine izrađena i uključena u prostorno-plansku dokumentaciju.	Nositelj: Općina Izvor podataka: Karta buke FBiH / Služba za prostorno planiranje	Godinu dana nakon izrade karte buke na FBiH razini		

¹⁵⁹ Napomena: Reprezentativna lokacija se odabire prema dominantnom izvoru buke, izloženosti stanovništva i/ili evidentiranim pritužbama npr. magistralne prometnice, veći proizvodni pogoni, kamenolomi i eksploatacijska područja te urbanizirana područja, uz nastojanje da se mjerenja iz godine u godinu provode na istim ili usporedivim lokacijama i u usporedivim uvjetima.

¹⁶⁰ Narodne novine ŽZH, br. 17/14

OPERATIVNI CILJ E.2: UNAPRIJEDITI LOKALNI REGULATORNI OKVIR ZA ZAŠTITU STANOVNIŠTVA OD BUKE

E.2.1	Ažurirati Odluku o komunalnom redu Općine Posušje odredbama o zaštiti od buke, uključujući jasne odredbe o preglasnoj glazbi iz ugostiteljskih i drugih objekata. Propisati obvezu poštivanja dopuštenih dnevnih i noćnih razina buke propisanih Zakonom o zaštiti od buke ŽZH te odgovarajuće kaznene odredbe i nadležnosti za provedbu istih. Odredbe Odluke uskladiti i sa Zakonom o javnom redu i miru ŽZH u dijelu koji se odnosi na preglasnu glazbu i narušavanje javnog reda i mira bukom.	Usvojene izmjene i dopune Odluke Uključene odredbe o preglasnoj glazbi i zaštiti od buke Utvrdene kaznene odredbe i nadležnosti za provedbu istih	Važeća Odluka (S.G. Općine Posušje br. 8/05) ne uređuje dovoljno zaštitu od buke	Izmjene i dopune Odluke usvojene do 2030., usklađene sa zakonima ŽZH	Nositelj: Općina Izvor podataka: Služba za prostorno planiranje / Komunalna služba	2027.–2030.		
-------	--	---	--	--	---	-------------	--	--

STRATEŠKI CILJ F: ODRŽIVO UPRAVLJANJE PRIRODNIM RESURSIMA

R.BR:	MJERA	POKAZATELJ PRAĆENJA	POČETNO STANJE / BAZA	CILJANA VRIJEDNOST	NOSITELJ / IZVOR PODATAKA	ROK	STATUS	OSTVARENI REZULTAT / NAPOMENA
OPERATIVNI CILJ F.1: UNAPRIJEDITI ODRŽIVO UPRAVLJANJE PRIVATNIM ŠUMAMA								
F.1.1	Pokrenuti inicijativu prema Ministarstvu gospodarstva ŽZH i Upravi za šume ŽZH za izradu jedinstvene ŠGO za privatne šume na području Općine, kojom će se utvrditi njihova površina, vlasničko-posjedovna struktura i granice te stanje privatnih šuma, uključujući njihovu strukturu, kvalitetu, stupanj degradiranosti i površine pogodne za pošumljavanje i obnovu šumskih sastojina.	Status upućivanja i praćenja inicijative za izradu jedinstvene ŠGO za privatne šume	ŠGO za privatne šume na području Općine nije izrađena	Inicijativa službeno upućena Ministarstvu gospodarstva ŽZH i Upravi za šume ŽZH do 2028. godine, uz evidentiran odgovor odnosno provedeno daljnje praćenje postupanja po inicijativi	Nositelj: Općina Izvor podataka: Općina / Ministarstvo gospodarstva ŽZH / Uprava za šume ŽZH	2027.– 2028.		
OPERATIVNI CILJ F.2: OJAČATI KADROVSKE KAPACITETE ZA ODGOVOR NA ŠUMSKE POŽARE								
F.2.1	Utvrditi potreban broj profesionalnih vatrogasaca PVP Posušje na temelju procjene operativnih potreba te fazno povećati broj zaposlenih do utvrđenog kapaciteta radi učinkovitijeg odgovora	Status utvrđivanja ciljanog kapaciteta PVP Posušje Broj dodatno zaposlenih profesionalnih vatrogasaca Broj raspoloživih	10 profesionalnih vatrogasaca	Utvrđen potreban broj profesionalnih vatrogasaca do 2028. godine / Fazno dostignut utvrđeni kapacitet do kraja planskog razdoblja	Nositelj: Općina (PVP Posušje – u okviru Službe za civilnu zaštitu i gospodarstvo Općine) Izvor podataka: PVP Posušje/ Služba civilne	2027.– 2037., uz procjenu potrebno g broja vatrogasaca do 2028. godine		

R.BR:	MJERA	POKAZATELJ PRAĆENJA	POČETNO STANJE / BAZA	CILJANA VRIJEDNOST	NOSITELJ / IZVOR PODATAKA	ROK	STATUS	OSTVARENI REZULTAT / NAPOMENA
	na šumske požare.	vatrogasaca po smjeni			zaštite / Uprava civilne zaštite ŽZH			
OPERATIVNI CILJ F.3: UNAPRIJEDITI PRAĆENJE I KONTROLU ANTROPOGENIH PRITISAKA NA ŠUME, ŠUMSKO ZEMLJIŠTE I LOVNU DIVLJAČ								
F.3.1	U okviru svojih inspekcijskih nadležnosti pojačati koordinaciju s nadležnim županijskim tijelima te kroz postojeći mehanizam za prijavu nepravilnosti omogućiti zaprimanje prijava građana o uzurpaciji šumskog zemljišta, bespravnim sječama i drugim oštećenjima šuma, evidentirane slučajeve prosljeđivati nadležnim tijelima te, prema potrebi, sudjelovati u koordiniranom postupanju.	Broj zaprimljenih i nadležnim županijskim tijelima prosljeđenih prijava Broj slučajeva koordiniranog postupanja	Prijave građana moguće je podnijeti kroz postojeći općinski mehanizam, ali nije uspostavljeno sustavno praćenje prijava koje se odnose na šume i šumsko zemljište	Sve zaprimljene prijave evidentirane i prosljeđene nadležnim tijelima, uz praćenje postupanja po prijavama	Nositelj: Općina Izvor podataka: Odsjek za inspekcijske poslove Općine / Ministarstvo gospodarstva ŽZH – Uprava za šume / Uprava za inspekcijske poslove ŽZH	2027.–2037.		
F.3.2	Pokrenuti inicijativu prema BHMAC-u i nadležnim institucijama civilne zaštite za razmatranje uključivanja 373,08 ha minski sumnjivih šuma i šumskog zemljišta na području općine Posušje	Pokrenuta inicijativa prema nadležnim institucijama Status praćenja inicijative	373,08 ha minski sumnjivih šumskih površina nije uključeno u prioritete deminiranja	Inicijativa službeno upućena BHMAC-u i nadležnim institucijama civilne zaštite te provedeno praćenje postupanja po inicijativi	Nositelj: Općina Izvor podataka: Služba civilne zaštite / BHMAC / Uprava civilne zaštite ŽZH	2027.–2037.		

R.BR:	MJERA	POKAZATELJ PRAĆENJA	POČETNO STANJE / BAZA	CILJANA VRIJEDNOST	NOSITELJ / IZVOR PODATAKA	ROK	STATUS	OSTVARENI REZULTAT / NAPOMENA
	u prioritete deminiranja, radi njihovog postupnog čišćenja i stvaranja sigurnih uvjeta za gospodarenje šumama.							
F.3.3	Predvidjeti proračunsku i logističku potporu Općine lovačkim društvima za jačanje lovočuvarskog nadzora i provedbu preventivnih aktivnosti protiv krivolova, posebno na području PP Blidinje.	Iznos godišnje planiranih i dodijeljenih sredstava lovačkim društvima Broj podržanih aktivnosti usmjerenih na jačanje lovočuvarskog nadzora i sprječavanje krivolova Broj lovačkih društava kojima je pružena financijska ili logistička potpora	Krivolov identificiran kao značajan problem, posebno na području PP Blidinje / Financijska ograničenja lovačkih društava povezana s radom lovočuvarske službe	Proračunska sredstva za potporu lovačkim društvima planirana i dodjeljivana tijekom planskog razdoblja / Pružena logistička potpora / Podržane aktivnosti usmjerene na jačanje lovočuvarskog nadzora i sprječavanje krivolova	Nositelj: Općina i lovačka društva „Radovanj“ Posušje, „Jarebinjak“ Rakitno, i „Milan Mikulić–Bikan“ Vir Izvor podataka: JP „Park prirode Blidinje“ d.o.o. / LD „Radovanj“ Posušje / LD „Jarebinjak“ Rakitno / LU „Milan Mikulić–Bikan“ Vir / Šumsko–gospodarsko društvo ŽZH d.o.o. Posušje / Ministarstvo gospodarstva ŽZH (Šumarska uprava)	2027.–2037.		

R.BR:	MJERA	POKAZATELJ PRAĆENJA	POČETNO STANJE / BAZA	CILJANA VRIJEDNOST	NOSITELJ / IZVOR PODATAKA	ROK	STATUS	OSTVARENI REZULTAT / NAPOMENA
OPERATIVNI CILJ F.4: UNAPRIJEDITI SUSTAV PRAĆENJA I UPRAVLJANJA STANJEM, KVALITETOM I KORIŠTENJEM ZEMLJIŠTA								
F.4.1	Provjeriti bonitetne podloge iz Studije višenamjenskog vrednovanja tla Općine Posušje iz 2018. te izraditi ili dopuniti i ažurirati kartu bonitetnih kategorija poljoprivrednog zemljišta, s podacima dostupnim u digitalnom/GIS obliku.	Izrađena karta bonitetnih kategorija Podaci dostupni u digitalnom/GIS obliku Korištenje karte u prostorno-planskom odlučivanju	Postoji Studija višenamjenskog vrednovanja tla iz 2018.; sadržaj, prostorni obuhvat i ažurnost bonitetnih podloga te njihova dostupnost u digitalnom/GIS obliku nisu potvrđeni.	Provjeren sadržaj postojećih bonitetnih podloga / Izrađena ili dopunjena i ažurirana karta, dostupna u GIS-u do 2029. / Raspoložive početne podloge dostavljene izrađivaču Prostornog plana tijekom njegove izrade / Karta korištena pri planiranju i odlučivanju o prenamjeni	Nositelj: Općina Izvor podataka: Stručne institucije / ŽZH	2027.–2029. / Raspoložive podloge i početni rezultati dostavljeni izrađivaču Prostornog plana tijekom njegove izrade / Završna podloga do 2029.		
F.4.2	Provođenje ispitivanja kvalitete zemljišta na prioritetnim lokacijama, uključujući ispitivanje sadržaja teških metala.	Broj provedenih kampanja Broj ispitanih lokacija Izvješća s rezultatima i preporukama	Nedostaju početni podaci o kvaliteti zemljišta / O Kampanja	Najmanje 1 početna kampanja / Najmanje 3 ispitane prioritetne lokacije / Izvješća s preporukama	Nositelj: Općina Izvor podataka: Akreditirane laboratorije	2027.–2032., periodično		
F.4.3	U zajedničkom digitalnom sustavu Općine uspostaviti i	Uspostavljena tematska evidencija Unesene dostupne	Objedinjena lokalna evidencija podataka o	Evidencija uspostavljena do 2029. / Dostupne	Nositelj: Općina Izvor podataka: Katastarske i	2027.–2029., potom		

R.BR:	MJERA	POKAZATELJ PRAĆENJA	POČETNO STANJE / BAZA	CILJANA VRIJEDNOST	NOSITELJ / IZVOR PODATAKA	ROK	STATUS	OSTVARENI REZULTAT / NAPOMENA
	ažurirati tematsku evidenciju o korištenju, bonitetu i kvaliteti zemljišta te rezultatima ispitivanja.	kategorije podataka s izvorima i datumima Definirana procedura ažuriranja Broj ažuriranja i postupaka planiranja ili izvješćivanja u kojima su podaci korišteni	zemljištu nije uspostavljena / Raspoloživi podaci nalaze se u različitim izvorima i prostornim evidencijama.	kategorije podataka unesene s izvorima i datumima / Definirana procedura ažuriranja / Najmanje jedno ažuriranje i jedno korištenje u planiranju ili izvješćivanju godišnje od uspostave evidencije	prostorne evidencije / Stručne podloge / Rezultati ispitivanja zemljišta / Nadležne institucije	kontinuirano ažuriranje		
F.4.4	Koristeći zajednički GIS i tematsku evidenciju o zemljištu, pratiti i kartografski prikazivati promjene korištenja zemljišta, posebno prenamjenu poljoprivrednih i šumskih površina te širenje izgradnje.	Izrađen početni prikaz korištenja zemljišta Broj godišnjih analiza Izrađeni prikazi promjena Dokumentirane promjene i ograničenja procjene	Nepostojanje GIS prikaza kategorija zemljišta / Raspoloživi prostorni podaci nisu objedinjeni za periodično praćenje promjena	Početni prikaz izrađen do 2029. / Najmanje jedna analiza raspoloživih podataka godišnje od 2030.	Nositelj: Općina Izvor podataka: Zajednički GIS / Tematska evidencija o zemljištu / Dostupni ortofoto i drugi prostorni podaci / Rezultati ciljanih provjera	2028.–2032., potom kontinuirano praćenje / Početni prikaz do 2029.		
OPERATIVNI CILJ F.5: OSIGURATI RACIONALNO KORIŠTENJE PROSTORA I ZAŠTITU VRIJEDNOG POLJOPRIVREDNOG ZEMLJIŠTA OD NEPOTREBNE PRENAMJENE								
F.5.1	Izrada smjernica za racionalno korištenje i zaštitu zemljišta na području Općine.	Izrađene i usvojene smjernice Distribucija službama i	Smjernice ne postoje	Smjernice usvojene i distribuirane / Primjena u najmanje 1 postupku godišnje	Nositelj: Općina Izvor podataka: Prostorno-planska	2027.–2030. Početne preporuke		

R.BR:	MJERA	POKAZATELJ PRAĆENJA	POČETNO STANJE / BAZA	CILJANA VRIJEDNOST	NOSITELJ / IZVOR PODATAKA	ROK	STATUS	OSTVARENI REZULTAT / NAPOMENA
		korisnicima Broj planskih/upravnih postupaka u kojima su primijenjene godišnje			dokumentacija	za izradu Prostornog plana do 2028. / Završne smjernice do 2030.		
F.5.2	Unaprijediti zaštitu vrijednog poljoprivrednog zemljišta uključivanjem kriterija zaštite u izradu novog Prostornog plana i odlučivanje o prenamjeni, uz naknadno korištenje završnih bonitetnih i drugih stručnih podloga.	Kriteriji zaštite uključeni u planske podloge Podaci karte bonitetnih kategorija uključeni u planske podloge Kriteriji primijenjeni pri prenamjeni	Kriteriji zaštite vrijednog poljoprivrednog zemljišta nisu sustavno uključeni u planske podloge	Do 2028. kriteriji zaštite uključeni u novi Prostorni plan na temelju raspoloživih podloga / Kontinuirana primjena pri odlučivanju o prenamjeni / Nakon dovršetka bonitetne podloge razmotrena potreba izmjena i dopuna plana.	Nositelj: Općina Izvor podataka: Prostorno-planska dokumentacija / F.4.1	2027.–2037., kontinuirano / Početni kriteriji tijekom izrade Prostornog plana do 2028.		
F.5.3	Informiranje i savjetovanje poljoprivrednika o dobrim praksama korištenja i zaštite zemljišta.	Broj informativnih/edukativnih aktivnosti godišnje Broj izrađenih/distribuiranih materijala Broj uključenih poljoprivrednika	Bez održanih aktivnosti i uključenih poljoprivrednika u 2026.	Najmanje 1 aktivnost godišnje / Rastući broj uključenih poljoprivrednika	Nositelj: Općina Izvor podataka: Poljoprivredne službe / Stručne institucije	2027.–2037., kontinuirano		
OPERATIVNI CILJ F.6: UNAPRIJEDITI IDENTIFIKACIJU, UPRAVLJANJE I SANACIJU DEGRADIRANIH ZEMLJIŠNIH POVRŠINA								

R.BR:	MJERA	POKAZATELJ PRAĆENJA	POČETNO STANJE / BAZA	CILJANA VRIJEDNOST	NOSITELJ / IZVOR PODATAKA	ROK	STATUS	OSTVARENI REZULTAT / NAPOMENA
F.6.1	Identifikacija i kartiranje degradiranih i potencijalno degradiranih zemljišnih površina.	Izrađena karta degradiranih površina Kategorizirane prioritetne lokacije Podaci uključeni u lokalnu bazu zemljišta	Karta degradiranih površina ne postoji	Karta izrađena do 2029. / Prioritetne lokacije kategorizirane i unesene u bazu	Nositelj: Općina Izvor podataka: GIS / Terenski obilasci / Nadležne institucije	2027.–2029.		
F.6.2	Izraditi studiju izvedivosti sanacije prioritetnih površinskih boksitnih kopova, uz utvrđivanje statusa lokacija, obveza operatera i nadležnih tijela te troškova, modela i izvora financiranja sanacije	Izrađena studija Definirane prioritetne lokacije Procijenjeni troškovi i modeli sanacije Identificirani izvori financiranja Utvrđen status lokacija i odgovornosti za sanaciju	Studija izvedivosti ne postoji	Studija izrađena do 2029. s prioritetnim lokacijama, troškovima i izvorima financiranja	Nositelj: Općina Izvor podataka: Stručne institucije / ŽZH / FZO FBiH	2027.–2029.		
F.6.3	Provedba sanacije i revitalizacije prioritetnih degradiranih površina.	Broj saniranih prioritetnih površina Površina saniranog zemljišta (ha) Provedeno praćenje stanja nakon sanacije	O saniranih prioritetnih površina	Sanirana najmanje 1 prioritetna degradirana površina / Praćenje stanja nakon sanacije	Nositelj: Općina Izvor podataka: Projektna dokumentacija / ŽZH / FZO FBiH / Odgovorni gospodarski subjekti	2029.–2037., fazno		
F.6.4	Praćenje stanja i	Uspostavljen	Program praćenja	Program	Nositelj: Općina	2030.–		

R.BR:	MJERA	POKAZATELJ PRAĆENJA	POČETNO STANJE / BAZA	CILJANA VRIJEDNOST	NOSITELJ / IZVOR PODATAKA	ROK	STATUS	OSTVARENI REZULTAT / NAPOMENA
	održavanje saniranih rudničkih i drugih degradiranih površina.	program praćenja Broj obilazaka/procjena stanja godišnje Broj otklonjenih uočenih potreba održavanja	nije uspostavljen	uspostavljen / Najmanje jedan obilazak i procjena stanja godišnje za prioritetne sanirane lokacije	Izvor podataka: Općina / Odgovorni gospodarski subjekti	2037., kontinuirano		

STRATEŠKI CILJ G: UNAPRJEĐENJE UPRAVLJANJA OKOLIŠEM

R.BR:	MJERA	POKAZATELJ PRAĆENJA	POČETNO STANJE / BAZA	CILJANA VRIJEDNOST	NOSITELJ / IZVOR PODATAKA	ROK	STATUS	OSTVARENI REZULTAT / NAPOMENA
OPERATIVNI CILJ G.1: UNAPRIJEDITI PROSTORNO PLANIRANJE I OSIGURATI INTEGRACIJU ZAHTJEVA ZAŠTITE OKOLIŠA I INFRASTRUKTURNIH POTREBA U PLANSKE DOKUMENTE								
G.1.1	Dovršetak izrade i usvajanje novog Prostornog plana Općine Posušje, uz integraciju zahtjeva zaštite okoliša, komunalne infrastrukture, zaštite prirodnih resursa i relevantnih klimatskih rizika. Tijekom izrade koristiti raspoložive podloge i početne rezultate povezanih istraživanja. Nakon dovršetka podloga zemljišta, prirode i klime provjeriti potrebu izmjena i dopuna Plana.	Dovršena izrada Prostornog plana Provedene propisane procedure Usvojen Prostorni plan Uključeni zahtjevi zaštite okoliša i klimatski rizici	Novi Prostorni plan u izradi, nije usvojen	Prostorni plan usvojen do 2028., uz razmatranje raspoloživih okolišnih podloga i klimatskih rizika / Završne podloge dovršene nakon usvajanja korištene za provjeru potrebe izmjena i dopuna Plana.	Nositelj: Općina Izvor podataka: ŽZH / Izrađivač plana	2027.–2028. za izradu i usvajanje / Naknadno uključivanje završnih podloga tijekom provedbe LEAP-a		
G.1.2	Dovršavanje i unaprjeđenje prostorno-planske dokumentacije za područja s izraženijim razvojnim pritiscima, uz usklađivanje razvoja turističkih i vikend-zona s komunalnom infrastrukturom i zahtjevima zaštite	Broj dovršenih, izrađenih ili ažuriranih planskih dokumenata Broj prioriternih područja za koja je dovršen postupak izrade i donošenja planske	Početni popis relevantnih planskih dokumenata, njihov status i područja koja zahtijevaju dopunu ili izradu dokumentacije utvrditi na	Do 2032. dovršen postupak izrade i donošenja planske dokumentacije za najmanje jedno prioritarno područje, uz razmatranje komunalnih potreba i zahtjeva zaštite	Nositelj: Općina Izvor podataka: Nadležna općinska služba za prostorno uređenje / Planska dokumentacija / Odluke o	2027.–2032., Uz usklađivanje s novim Prostornim planom i raspoloživim stručnim		

R.BR:	MJERA	POKAZATELJ PRAĆENJA	POČETNO STANJE / BAZA	CILJANA VRIJEDNOST	NOSITELJ / IZVOR PODATAKA	ROK	STATUS	OSTVARENI REZULTAT / NAPOMENA
	okoliša i prirode.	dokumentacije	početku provedbe mjere.	okoliša i prirode.	donošenju planskih dokumenata	podlogama.		
OPERATIVNI CILJ G.2: UNAPRIJEDITI PROSTORNE EVIDENCIJE I PRAĆENJE KORIŠTENJA PROSTORA								
G.2.1	Uspostaviti zajedničku digitalnu prostornu bazu/GIS Općine za prostorno planiranje i praćenje izgradnje, koja objedinjuje prostorne podatke i omogućuje povezivanje podataka o zemljištu i okolišu.	Uspostavljena digitalna prostorna baza/GIS Objedinjeni raspoloživi prostorni podaci Uspostavljeno redovito ažuriranje	Objedinjena digitalna prostorna baza ne postoji	Osnovni GIS uspostavljen do 2028., nadograđen do 2030. / Podaci objedinjeni / Redovito ažuriranje	Nositelj: Općina Izvor podataka: ŽZH / FBiH / Postojeće prostorne evidencije	2027.–2030., potom kontinuirano		
OPERATIVNI CILJ G.3: OJAČATI INSTITUCIONALNE, KADROVSKE I STRUČNE KAPACITETE ZA PROVEDBU OKOLIŠNIH I PROSTORNO-PLANSKIH MJERA								
G.3.1	Provesti procjenu kadrovskih potreba za provedbu LEAP-a i upravljanje okolišem te popuniti prioritetna sistematizirana radna mjesta utvrđena procjenom. Procjenom obuhvatiti poslove zaštite okoliša, koordinacije i praćenja LEAP-a, upravljanja okolišnim podacima te druge poslove potrebne za njegovu provedbu.	Izrađena procjena kadrovskih potreba Utvrđen broj potrebnih izvršitelja i prioritetnih radnih mjesta Broj popunjenih prioritetnih radnih mjesta Imenovano Koordinacijsko tijelo za praćenje provedbe LEAP-a	Procjena kadrovskih potreba za provedbu LEAP-a nije izrađena / Postojeći kadrovski kapaciteti nisu dovoljni za njegovu potpunu provedbu	Procjena izrađena do kraja 2027. / Utvrđena prioritetna radna mjesta i potreban broj izvršitelja / Prioritetna radna mjesta popunjena prema rezultatima procjene do 2029. / Koordinacija osigurana putem Koordinacijskog tijela od početka provedbe LEAP-a / Imenovano Koordinacijsko tijelo nakon usvajanja	Nositelj: Općina Izvor podataka: Procjena kadrovskih potreba / Akt o sistematizaciji / Kadrovske evidencije / Akt o imenovanju Koordinacijskog tijela	Koordinacija od početka provedbe LEAP-a / Procjena 2027. / Popunjavanje prioritetnih mjesta 2027.–2029.		

R.BR:	MJERA	POKAZATELJ PRAĆENJA	POČETNO STANJE / BAZA	CILJANA VRIJEDNOST	NOSITELJ / IZVOR PODATAKA	ROK	STATUS	OSTVARENI REZULTAT / NAPOMENA
				LEAP-a				
OPERATIVNI CILJ G.4: UNAPRIJEDITI SUSTAV UPRAVLJANJA OKOLIŠNIM PODACIMA I PRAĆENJA PROVEDBE LEAP-A								
G.4.1	U zajedničkom digitalnom sustavu Općine objediniti okolišne podatke i pokazatelje LEAP-a te definirati izvore, odgovornosti i dinamiku ažuriranja.	Uspostavljena okolišna evidencija Uključene ključne skupine podataka Definirani izvori i odgovorne osobe Broj ažuriranja godišnje Korištenje podataka u praćenju LEAP-a	Objedinjena evidencija okolišnih podataka nije uspostavljena / Podaci se vode kod različitih službi, javnih poduzeća i drugih institucija.	Evidencija uspostavljena do kraja 2028. / Definirani izvori i odgovorne osobe za ključne skupine podataka / Najmanje jedno ažuriranje godišnje / Podaci korišteni u godišnjem praćenju LEAP-a	Nositelj: Općina putem Koordinacijskog tijela za praćenje provedbe LEAP-a Izvor podataka: Nadležne općinske službe / JP „Vodovod“ / JU URBKOM / Nositelji mjera / Postojeće evidencije i registri nadležnih institucija	2027.–2028., potom kontinuirano ažuriranje		
G.4.2	Uspostaviti godišnje praćenje provedbe LEAP-a i izradu izvješća o realizaciji mjera i ostvarenju pokazatelja, na temelju monitoring matrice LEAP-a i objedinjene baze okolišnih podataka.	Broj izrađenih godišnjih izvješća Udio mjera za koje je ažuriran status provedbe (%) Udio pokazatelja za koje su dostupni ažurirani podaci (%) Evidentirane prepreke i predložene korektivne aktivnosti	Sustav godišnjeg praćenja novog LEAP-a nije uspostavljen	Jedno godišnje izvješće za svaku godinu provedbe 2027.–2037. / Status provedbe evidentiran za 100 % mjera / Pokazatelji ažurirani za sve mjere za koje su podaci dostupni / Nedostupni podaci jasno označeni / Za mjere koje kasne navedene prepreke i	Nositelj: Općina putem Koordinacijskog tijela za praćenje provedbe LEAP-a Izvor podataka: Matrica praćenja LEAP-a / Izvješća nositelja mjera / Objedinjena okolišna evidencija	Praćenje 2027.–2037. / Godišnja izvješća 2028.–2038., za prethodnu kalendarsku godinu		

R.BR:	MJERA	POKAZATELJ PRAĆENJA	POČETNO STANJE / BAZA	CILJANA VRIJEDNOST	NOSITELJ / IZVOR PODATAKA	ROK	STATUS	OSTVARENI REZULTAT / NAPOMENA
				predložene korektivne aktivnosti				
OPERATIVNI CILJ G.5: OJAČATI KAPACITETE ZA PRIPREMU I FINANCIRANJE OKOLIŠNIH PROJEKATA								
G.5.1	Osigurati najmanje dva raspoloživa izvršitelja za pripremu, prijavu i provedbu razvojnih i okolišnih projekata te praćenje domaćih, EU i drugih međunarodnih izvora financiranja, korištenjem postojećih sistematiziranih radnih mjesta i/ili odgovarajućim organizacijskim rješenjem.	Broj raspoloživih izvršitelja za projektne poslove Broj pripremljenih/prijavljenih okolišnih projekata godišnje Broj odobrenih projekata i vrijednost osiguranih vanjskih sredstava	Poslovima pripreme projektnih prijava trenutno se neposredno bavi jedna osoba	Najmanje 2 raspoloživa izvršitelja do 2028. / Najmanje 2 projektne prijave godišnje kada postoje odgovarajući pozivi / Kontinuirano praćenje dostupnih izvora financiranja	Nositelj: Općina Izvor podataka: Evidencija projektnih prijava, ugovori / Odluke o dodjeli sredstava	2027.–2028. potom kontinuirano		

PRILOG A2. POKAZATELJI ZA PRAĆENJE NAPRETKA PO OKOLIŠNIM OBLASTIMA

Ova tabela određuje pokazatelje za godišnji pregled napretka po okolišnim oblastima i procjenu doprinosa povezanih mjera. Koordinacijsko tijelo koristi dostupne usporedive podatke, uz navođenje godine, izvora i ograničenja, te ih povezuje s rezultatima iz Matrice za praćenje provedbe AP-a. Vrijednosti i promjene po godinama prikazuju se u godišnjim izvješćima i prema potrebi vode u pomoćnim evidencijama. Ostvarenje podloga za praćenje i upravljanje ne izjednačava se s potvrđenim poboljšanjem stanja okoliša. Postupak praćenja i procjene opisan je u poglavlju 10.

R.BR	OBLAST	INDIKATOR ZA MONITORING	JEDINICA / NAČIN PRAĆENJA	POČETNA VRIJEDNOST	CILJ / PRISTUP PRAĆENJU PREMA AKTUALNOM LEAP-U
1.	Vodni resursi / vodoopskrba	Udio neprihodovane vode (NRW)	% prema verificiranoj godišnjoj vodnoj bilanci	Preliminarna razlika između zahvaćene i distribuirane vode iznosi približno 52 %. Početnu NRW vrijednost treba verificirati jer ta razlika ne predstavlja nužno samo fizičke gubitke.	Prema A.2.1, smanjenje NRW-a za najmanje 10 postotnih bodova do 2032., u odnosu na verificiranu početnu vrijednost.
2.	Vodni resursi / otpadne vode	Izgrađenost kanalizacijske mreže i funkcionalnost PPOV-a	km izgrađene i funkcionalne mreže / Broj priključaka / Status PPOV-a	Izgrađeno približno 3 km od projektiranih 22,1 km mreže / PPOV nije u funkciji.	Prema A.3.1, do 2032. izgraditi ukupno 22,1 km mreže prema ažuriranoj projektnoj dokumentaciji i funkcionalno povezati kolektore. Prema A.3.2, do 2033. izgraditi i staviti u funkciju PPOV kapaciteta najmanje 5.000 ES, II. stupnja pročišćavanja. Pratiti priključke i funkcionalnost; sama duljina mreže ne potvrđuje poboljšanje kvaliteta voda.
3.	Upravljanje otpadom	Količina miješanog komunalnog otpada po stanovniku	kg/st./god. / Godišnja količina miješanog otpada podijeljena usporedivim brojem stanovnika	Prema evidenciji za 2025., prikupljeno je 4.238,71 t miješanog komunalnog otpada, odnosno približno 208,6 kg/st./god. Pri usporedbi koristiti jasno utvrđen i usporediv obuhvat stanovništva i količina otpada.	Prema B.1.2, do 2031. smanjiti količinu po stanovniku za najmanje 10 % u odnosu na početnih 208 kg/st./god., odnosno na najviše 187,2 kg/st./god. Godišnje pratiti vrijednost i promjenu obuhvata evidencije.
4.	Upravljanje otpadom	Udio odvojeno prikupljenog komunalnog otpada	% mase odvojeno prikupljenih komunalnih frakcija u ukupno prikupljenoj komunalnom otpadu /	Početni postotni udio nije utvrđen. Izračunati ga iz količinskih evidencija za 2025. ako omogućavaju usporediv obuhvat; inače zabilježiti prvu pouzdanu vrijednost i njezinu godinu.	Pratiti godišnju promjenu udjela i količina po frakcijama u odnosu na početnu vrijednost te rezultate B.1.1 i B.1.2. Brojčani postotni cilj nije utvrđen u AP-u. Jasno definirati uključene tokove i spriječiti dvostruko brojanje. Odvojeno

R.BR	OBLAST	INDIKATOR ZA MONITORING	JEDINICA / NAČIN PRAĆENJA	POČETNA VRIJEDNOST	CILJ / PRISTUP PRAĆENJU PREMA AKTUALNOM LEAP-U
			Količine po frakcijama u t/god.	Postojećih 6 zelenih otoka i 1 spremnik za EE otpad podatak su o infrastrukturi, a ne početni udio.	prikupljanje ne izjednačavati s potvrđenom reciklažom.
5.	Zrak	Dostupnost i rezultati mjerenja kvalitete zraka	Broj lokacija i obuhvat mjerenja / Koncentracije praćenih tvari u $\mu\text{g}/\text{m}^3$ ili drugoj jedinici izvornog mjerenja / Usporedba istih tvari, lokacija i usporedivih razdoblja	Nema kontinuiranih lokalnih mjerenja. Dostupna je indikativna modelirana procjena CAMS-a za 2020.–2024., koja nije mjerena početna vrijednost. Početne mjerene vrijednosti utvrditi iz programa pokrenutog prema D.1.1.	Prema D.1.1, do 2030. pokrenuti najmanje jedan program periodičnih ili stalnih mjerenja; podatke objedinjavati prema D.1.3. Nakon uspostave mjerenja pratiti promjene usporedivih koncentracija i razmotriti ih u odnosu na provedbu D.2.1 i D.2.2 te druge utjecaje. Bez usporedivih mjerenja ne zaključivati da je kvaliteta zraka poboljšana.
6.	Promet i infrastruktura	Udio električnih i hibridnih osobnih vozila	Broj i % električnih osobnih vozila / Zasebno broj i % hibridnih osobnih vozila	Evidentirano 5 električnih i 32 hibridna osobna vozila u prikazanom obuhvatu registracijskih podataka. Udio zahtijeva odgovarajući ukupan broj osobnih vozila za isto razdoblje i obuhvat.	Godišnje pratiti promjenu strukture osobnih vozila kao kontekst za procjenu prometnih pritisaka. AP nema brojčani cilj za taj udio niti je on izravan pokazatelj provedbe D.2.2. Rezultate javnog prijevoza te pješačke i biciklističke mobilnosti pratiti uz D.2.2 u A1; promjenu pogona vozila ne izjednačavati s dokazanom promjenom emisija.
7.	Prostorno uređenje / zelene površine	Površina javno dostupnih zelenih površina po stanovniku	$\text{m}^2/\text{st.}$ / Verificirana površina javno dostupnog zelenila podijeljena brojem stanovnika istog prostornog obuhvata	Katastar evidentira približno 93,41 ha kategorije „park“, ali ipak ne pokazuje funkcionalnu javno dostupnu površinu zelenila.	Koordinacijsko tijelo uz podatke nadležne općinske službe i raspoložive prostorne evidencije verificira početnu površinu, lokacije i javnu dostupnost zelenila čim budu dostupne odgovarajuće podloge. Potom uspoređuje površinu i dostupnost kroz godine, uz isti prostorni obuhvat. Brojčani cilj nije utvrđen u AP-u; pokazatelj služi praćenju promjene stanja.
8.	Prostorno uređenje / upravljanje prostorom	Status ažuriranja prostorno-planske dokumentacije	Status izrade, donošenja i primjene planova / Broj dovršenih ili ažuriranih dokumenata	Osnovni Prostorni i Urbanistički plan potječu iz 1986., uz naknadne izmjene Urbanističkog plana / Novi Prostorni plan je u izradi.	Prema G.1.1, usvojiti novi Prostorni plan do 2028.; prema G.1.2, do 2032. dovršiti donošenje dokumentacije za najmanje jedno prioritarno područje. Godišnje pratiti status i primjenu relevantnih planskih odredbi. Donošenje plana pokazuje napredak u planskom okviru, a

R.BR	OBLAST	INDIKATOR ZA MONITORING	JEDINICA / NAČIN PRAĆENJA	POČETNA VRIJEDNOST	CILJ / PRISTUP PRAĆENJU PREMA AKTUALNOM LEAP-U
					poboljšanje stanja procjenjuje se i prema raspoloživim prostornim i okolišnim podacima.
9.	Biološka raznolikost	Inventarizacija i praćenje stanja odabranih vrsta i staništa	Status Studije, baze i programa monitoringa / Broj vrsta i staništa obuhvaćenih praćenjem / Promjene stanja prema pokazateljima i metodama utvrđenima programom	Nema sveobuhvatne inventarizacije, objedinjene georeferencirane baze ni programa dugoročnog monitoringa. Početno stanje odabranih vrsta i staništa utvrditi Studijom i programom prema C.1.1.	Prema C.1.1, do 2037. izraditi Studiju, uspostaviti bazu i definirati program monitoringa. Potom koristiti raspoložive usporedive podatke o vrstama i staništima, prema dinamici programa, za procjenu promjena i doprinosa povezanih mjera zaštite. Sama izrada Studije i baze ne potvrđuje poboljšanje bioraznolikosti.
10.	Šume i šumski požari	Broj šumskih požara, opožarena površina i evidentirane štete	Broj/god. / ha/god. / KM/god., kada postoji procjena štete	Evidencija požara postoji i vodi je PVP Posušje, uz objedinjavanje kroz sustav civilne zaštite ŽZH. Potpunost podataka o površinama i štetama treba provjeriti.	Godišnje objedinjavati broj požara, opožarenu površinu i dostupne procjene štete te pratiti višegodišnje promjene. Rezultate razmatrati uz provedbu F.2.1, vremenske prilike i druge utjecaje. Nabava opreme sama po sebi ne dokazuje smanjenje požara ili šteta. Brojčani cilj smanjenja nije utvrđen u AP-u.
11.	Klimatske promjene i otpornost	Izrađena procjena ranjivosti i usvojen plan prilagodbe klimatskim promjenama	Status izrade i usvajanja / Uključivanje mjera prilagodbe u lokalne planske dokumente	Posebna lokalna procjena ranjivosti i plan prilagodbe nisu izrađeni / Pojedini rizici već su obrađeni u dokumentima zaštite i spašavanja.	Prema D.3.1, do 2030. izraditi Procjenu i usvojiti Plan prilagodbe te uključivati mjere u relevantne planske dokumente. Pratiti i provedbu preporuka prema podacima nositelja. Izrada i usvajanje podloga pokazuju napredak u pripremljenosti; promjene posljedica klimatskih rizika procjenjivati prema dostupnim podacima o vodama, požarima i drugim rizicima, uz ograničenja procjene.
12.	Buka	Obuhvat i rezultati mjerenja razine buke	Broj lokacija i 24-satnih mjerenja godišnje / Izmjerene razine buke u dB(A) prema stručnom izvješću / Promjene i prekoračenja za iste lokacije i usporediva	Nema objedinjenih početnih rezultata za pouzdanu ocjenu stanja. Početne usporedive razine utvrditi prvim ciklusom mjerenja prema E.1.1.	Prema E.1.1, do izrade općinske karte buke provoditi 24-satna mjerenja jednom godišnje na najmanje 4 reprezentativne lokacije. Uspoređivati rezultate na istim lokacijama i razmotriti ih uz provedbu E.2.1. Nakon izrade karte nastaviti praćenje prema stanju utvrđenom kartom, u skladu s E.1.2. Sam broj mjerenja ne dokazuje

R.BR	OBLAST	INDIKATOR ZA MONITORING	JEDINICA / NAČIN PRAĆENJA	POČETNA VRIJEDNOST	CILJ / PRISTUP PRAĆENJU PREMA AKTUALNOM LEAP-U
			razdoblja		smanjenje buke.
13.	Zemljište	Stanje i sanacija prioriternih degradiranih zemljišnih površina	Broj i površina evidentiranih degradiranih lokacija (ha) / Broj i površina saniranih lokacija (ha) / Stanje saniranih površina prema obilascima i dostupnim rezultatima ispitivanja	Objedinjena karta degradiranih površina nije izrađena, a prioritete lokacije i njihov obuhvat treba verificirati prema F.6.1. A1 za F.6.3 navodi O saniranih prioriternih površina. Podaci o kvaliteti zemljišta na prioriternim lokacijama nisu objedinjeni; početne rezultate utvrditi prema F.4.2.	Prema F.6.1, do 2029. identificirati i kartirati degradirane površine. Prema F.6.3, tijekom 2029.–2037. sanirati najmanje jednu prioriternu degradiranu površinu. Prema F.6.4 pratiti stanje i održavanje saniranih lokacija. Godišnje koristiti raspoložive podatke o obuhvatu sanacije, novoj ili ponovnoj degradaciji i stanju lokacija; rezultate ispitivanja iz F.4.2 uspoređivati samo za iste lokacije i usporedive metode. Zaključke ograničiti na praćene površine.

ENOVA SEE d.o.o.
Resavska 36A, 11000 Belgrade, Serbia
Phone: +381 69 5115010
E-mail: info@enova.ba
Reg. No. 21742783

ENOVA d.o.o.
Podgaj 14, 71000 Sarajevo BiH
Phone: +38733279100
Fax: +38733279108
E-mail: info@enova.ba